

ספר
לבוש עטרת זהב
טור יורה דעה

זהו הלבוש השלישי מלבוש מלכות שחבר הנאון
מוהרר **מרדכי** נקרא **יפה** וצל וקרא שבו
לבוש עטרת זהב גדולה על שם הפסוק **מרדכי** יצא ונז'
ועטרת זהב גדולה והוא כולל כל דברי הנקר' הוראה
והוא אשר כלל וצלל בעל הטור בטור יורה דעה כמו
שנתבאר בהקדמה הראשונה הנרפסה עם שנים
לבושים הראשונים :

נדפס והונה בעין כמרץ כפי סח
האסטר :

בניציאה

סנת **שפ** לפק :

במכות המרים המעול סוככדיס
פייטרו ולורנצו בראגאדיני :

בבית
יואני קאיון :

IN VENETIA MDCXX.

Appresso gli Illustrif. Sig. Pietro e Lorenzo Bragadini.

יורה דעה הלכות יין נסך סימן קכב

מ

יין שנתינסך לע"א לחב שנסכה לח חתיב בפרשת האוינו ג' אשר חלב זכיתו יאכלו ישתו יין נסכים פסוק זה קאי לפעולתו על כי ירין ה' עמו וזומר נתיאמר להם כשת ל ישראל כשירין הע"ט ישראל ביסודין על עבירות שבידם ושעברו עבוד 'אילי' או יאמר להם הקב"ה לישראל אי אלהינו צור חסיו בו ר"ל איהו ע"א שלהם שחיה חיות הצור שדגו בו אשר חלב וכחימו ואלו ונסך ר"ל איתן אלקות אכלו חלב של חובתו שזכר להם ושתו יין נסכים שנסכו להם יקומו עתה ועד עולם וזומר הרי שחקיש חייך שנתנסך להם לחב שלהם מה זכר אסור בתנאח אף יין נסך אסור בהנאה ודוקא שנתנסך לה בתורת תקרבת כדרך ע עבודתם אבל בהם ינם של ע"א ומגען שנגעו ביין שלנו אינו אסור מן התורה אבל חכמים נזדו גם אסור הנאה על סתם יינם ועל כנגעם ביין שלנו ועוקר הגמירה לא חיתה אלא משום ייחד בנותיהם שלא יבאו לייחד עמם על ידי השתייה ויבאו לחטא או להתדבק עמהן ודוקא ביין נזדו כן שיש בו קירוב הדק לבי ששותין יחד אבל כשא"ר משקין ור"ל בתן אקרובי דעתא כל כך לא גזרו בהן משום כגותיהן ומן חמיקס חתם לא חיו צריכין לאוסרו אלא בשתייה ולא בהנאה כ"ר ראו חכמינו ור"ל שאם לא יאסרו אותו גם בהנאה הראוי לא ידעו חמיקס דכשו בנותיה ויהיו סבורים לומר דמשום נסך נאסר ויבאו לחתי נסך משום בהנאה לכך נזדו גם על סתם יינם ומגען אסור הנאה כדי להשנות דמינויות שלחם ואם תאמר אם כן גזירת כגותיהן למח י"ל אדכבה הו"א עיקר הגזירה דמשום יין נסך להודיע לא היה נזדו כלל היין שנתנסך לע"א הוא מיעוטא ומשום הכיעוט לא חיו נזדו ארובא אלא כיון שהתצרכו לגזור על סתם יינם ומגען משום כגותיהן חששו שמא יסקע וישוו יין נסך משום להתירו בהנאה והתצרכו לגזור גם על ע"א אסור הנאה נתייחד משום יין שנתנסך לע"א ו"א דהיינו דוקא בימידי שדיו זע"א בקי"אין במיב ע"א והיו מנסכים יינם לע"א והיו צריכים לחוש לכך גזרו אסור הנאה על כולם אבל כוונ דהו שאינו שכיח שהע"א מנסכי לע"א שאי"ן יודעים במיב ע"א ומשמשה ואין באן אסור אלא משום כגותיהן ל"א אסור מנע ע"א ביין שלנו בהנאה רק בשתייה וכן סתם יין שלהם אי"ל אסור בהנאה אלא בשתייה לכן פותר לנכות בהנאה מן הע"א שרוב יינם משום דהו במציל מירם תזדו חתק בשאר הפסד לא החמירו בו כל כך כוונ אס עבר וקנה אנבס"א אכל לכתח"ל אסור לקנהו ולתכור כדי להשתבר ויש מקילין גם בזה וקוב לחומר י על כ"ל ק"ל :

ב אסור לעשות מרחץ אפילו בסתם יינם לחולה שאין בו סכנה דהו חליצה הרי היא כשתילי אף על פי דבשאר איסורין לא נזדו אפילו חסידה משום שתייה שדד"ל בביתו בגמרא שדמיו לסוך בחלב או בשומן חזר מכל מקום כדבר אסור הנאה מצד שפיקת גזירת דעבד' אילי החמירו בו לעשות הרחיצה בשתייה ועל סימן קנה :

ג וכיון שמשום צד נסוך אסור הן לא אמרת אלא ביין הרחיזי לנסך ע"א מנבא אבל שאי"ן דאין לנסך לא אסור וזון מביטל אין ראוי לנסך ונס חס א"ן מנסכך אותו לעבוד איל"ל לפיכך יין מבוטל שלנו שנגע בו ע"א מותר לשתו כיון שאינו דאין לנסך ופאימתי נקרא מבוטל משהרתם על גמי האש :

ד וכן יין שמעדיבין בו רבש או שחילין ואחר כך נגע בו ע"א חס נשתנה מעכו מוחתן שוב אינו נקרא יין כיון ששתנה טעמו ואינו ככלל גזיר' דמגע ע"א זדוקא שיש בו רבש דרביד ע"ר ששתנה מעכו ברת' וכנא אבל אין להתירו ואפילו כשיש בו רבש דבש טעמו שאין ראוי לנסך על גבי מנבא דכאן כל שאורגל דבש לא תקמיר ונסך הוא דאם כן בשלה גזירת מנע ע"א ביין שלנו שכל אדם יע"ש כן כיצד חשקע עצמו מאסור יין נסך ונמקאו שותי' תמיד עם הע"א ויבאו מתוך כך להתיר עם כגותיהם אלא דמי לין מבוטל שהתירו דחש לכתב לשיחש שביטל ארס על י"ן צ"ב לשתיה עם דת"א דמח"ל ליה מלתא מנבא אלא ישח אפ"ל לתח צו מנע דבש אדעם שאור דב"ר נקל הוא דעשו סו"ב כ"ל אלא ייננו מנע ע"א זכות אף אהל שלא נזדו אלא כיון שראוי לנסך שכל מירי"ם אהשש נסוך אסמכה מאן לימ"ן דאינהו לא מנסכי יין המעורב ב"כ שאור דבש הלא הם מקריבין בגזת שחזמרת לע"א שאסרת וזדו לזכור דבש של מן מבוטל או דע"א שחן מנסכין אהו נכ"ל ע"א אבל זה לא ראויים נתייבין בו :

ה תבטל שיש בו יין ונגע בו ע"א אפילו קודם שחז"ל יין כ"א משום יין נסך שהיו במל גרוב ואין בהדבשיל סס יין כ"א בתבטל שאין חייב גזר בו בעק אבל פסוקין או חז"ל שנתנו בו יין והוא בעין שד"י צ"ל למעלה יש בו משום יין נסך והו"ל שלא נשתן מעכו כדמסת הדא שהוא מעורב צו ואם נתערב יין ביין מבוטל אם יש בו רבש לבולי עלבא שרי דאמרין סלק את מינו בסי טאינו ושאינו מינו רבה

ד"ע בראש על פי כן אסור לכתחלה לום לע"א בשל ליו ירקו בקדחתך וכן לא יאמר לו עשה לי מרקחת שכל האסור בשל ליו ירקו תואכאלו בשל בידיו ואפשר שיע הרקחים או שאר אומנים מדרג שורך כל האוכנים מיהרים להם כלים נקיים מיוחדים למלאכתן כדי שלא ינגמו אומנותם ובעל נפש יחוש שרבים אלו מבטוין ליה מרתה זקנו וסע' שסחויקיס כלי ע"א ברוקת שאינן בני יומן חאמיקס דה"ל ספק ספיקא ספק אם נשתמשו בו הע"א חיוס אם לאו ואי אפשר בשאלת שד"י אין הע"א נאמנים לא לאיסור ולא להיתר ואפילו אם תל נשתמש בו חיוס שמא נשתמש בו בדבר הפגו בעין או בדבר שאין נ"ל זכין שהוא ספק ספיקא תלינן לקולא אפילו באיסור דאורייתא :

ו דלפי זה הוא דין נמי כלים שלנו שיש לנו ספק בהן אם נשתמש בהן חיוס אם לא ולא נכל לברר לבא על האמת אם נשתמש בו חיוס ומה נשתמש בו שנשכח חרב' הו נמי ספק ספיקא ותלינן לחלק : כל שנאסר בבליעת איסור ונתערב באחרים אינו נפיר בשל ברוב ואף על פי שאפשר לתבעול ולהחזירו לחבשוה : אין דנין אותו ע"כ כדבר שיש לו מתירין לאסור כולם ואפילו חן ג' אלה ע"ר שיגעוים אלא הריחא אסור יבש שנתערב ביבש ובטל ברוב שכל דבר שאין המטירין שלו באין סאליון לא צריך לפזר סקתו ולהוציא הוצאות על המתירין אינו בכלל דבר שיש לו מתירין שלא דחמיו ר"ל כ"כ ופ"ל ברוב :

ז יש ליהדר מלהיחזי בבית הע"א כלי סעודה רחיישינן שמא ישתמ' בהם ואפילו נתנו לאומן לתקן צדיק לעשות בהן סימן שלא ישתמש בהן הע"א ואסעבר ולא עשה כן בשחזר ולקחין מן הע"א צריכין הנעלה חזקא אם שהוקפת אבל הע"א דחיינו נחצי חיוס שהיה הע"א יכול להשתמש או באותו זמן ולחזור ולקטרו אבל לפי סע"ה אין לחוש וכל זה כשדומת להשתמש בו ביום שנתנדלו ור"ל אלא ח"ר ספיקא שמא נשתמש בו הע"א חיוס או לא אבל אם לא לקחו מן הע"א עד לאחר זמן שנכל לח"ר אף אם נשתמש בו הע"א כבר שמא נשתה' בעת לעת זמנאם ארנסתתה ביד ישראל אחר שלקחו מן הע"א מערת לעת אולין לקלא ואין חוששין בדע"א חס לקחו מן הע"א באותו הו"ל שנתנו לו תעבר והשתמש בו בלא הנעלה יש אס"י"ה זכ"ר אלא כ"ו בבלי שהוא כדאי כן יקט ובמקום צורך יש להקל בדע"א ולמחולק יש ליהדר בכל ענין אפילו בעברים וספיקת הע"א שבבית ישראל שלא ליהדר כלים שלנו אצלן שמא ישתמשו בהן כדברים הספורים תע"ל סימן קלו :

ח ואם שלח קערה עם חמאבל שבתן לע"א וקטו עם בבית ר"ע"א אם ניכר תשאכל ששלח ישראל בתוכו נותר ולא חיישינן שמא אבל הע"א גם כן כח מאכל כח של אסור ואם לא ניכר תשאכל אסור אם רגילין להודי כלים בתמן דחיישינן שמא חזרה חיוס כלי של אסור שחיו פולס' לים באיסור בעק דאסידאמותו שד"י נפר גאמרתו שחייסו חז"ר כן בעק איתו נעשה פנים :

ט כלי סעודה שחם ביד ע"א בנן שייכות סקור וסכ"ל מן חמון וכתאי גזנא וזנא חסיה ל"י חתמו ואותר ודשים הם ויר"ח פוזא אמת צמו שחזא אומר שלא יכר בתן שנתמש צדין מו"ל"ה לקנותם מנעו אבל הנבנס באקרא לבשו של ע"א חסו שם כלים קרובים לחישים וזנא מסיח לפי תומך שחושש חן ג' א"ן לשפוך על רביו להשתמש בן לכתחלה שלחו בעת חזק מנע שנתמש בניות ח"א ואין לו כלים יכול לסמוך עליו אם נראה לו שהם חיים ותל ס' ק"ל ב"ל"א ושלחטא אין ליקח כלים מן הע"א אלא אם כן ישלח לסכ"ל ד"ב"ח כלים הוא קותא מנע כל פתוך אהם דכלים מנסכת ח וראי לא נשתמש בהן הע"א אלא קנאם או עשה אותם למכרם :

י יש מי שאומר שקערו תבואה מעבר לים חסו של חיוס סקערו ח"ה ויקרקת שחאמיקסות אסור להשתמש בהן בתמין לעולם לכתחלה מנע שאינם חיוסות שהע"א משמשים בהן ופתוך סקערו ח"ה אינו טב :

הלכות יין נסך

קכב כמה דינן מין נסך דבנו כו סעיפים :

א יין שנתנסך לע"א אסור בהנאה מן התורה ר"ל לפי שהתקנה יא רת' ויאצבה לבעל פעור ואכלו זכ"ר פתים ח"ה שחוקים חת"ל גב"ה של עבדה וזה לפי מה מ"א אסור בהנאה כפי שיבאר דקמן פ"י שמשט בע"ה אף זכ"ר עבוד 'אילי' אסורים בהנאה ואחר כך הקיש הכתוב

יורה דעה הלכות יין נסך סימן קכד

כא

דחיי כנוגע בבולו כמ' כלי שיש לו חושמין כמו שוש לצלי שנוטלין
 פכנו לידים ויש בו אין יכול ושראל לכחזן כחוסס וז' ע'א כחוסס וז'
 כאחר וכלבר שיפסק הישראל קודם שיפסק הע'א שאם נפסק הע'א
 קודם שת שנגע כפי הע'א החר ופתעיק עם היין ואסור בטהיה ואין
 להקשות דהא במצחן כמינקת מן התבית והעלהו לפיו אסורין שכל
 היין אסור בהנאה דהיינו כנוגע בבולו ואם הוא כנוגע בבולו חכא אפי'
 אם יפסק הישראל קודם הוה לו לאסורו דהא הל' כנוגע הע'א פ'ין בשע'
 ש'זא מוצין עם הישראל דיש לומר דשאני התם כשהע'א פ'ין פ'יניק'
 מן דה' זבית הוא מעלה היין לפיו ונוגע ל'ין שכהבית שאין כל היין ה'
 התחזין ע'טח כפי לעליון הילכך הל' כנוגע בבולו אכל בכלי זה של
 חוסמין הוא כשרכו מן הצד ואין היין שכלי כפיס לכה שנוגע בפי'
 הע'א לפיכך אינו אסור היין שכלי ע' שיפסק הע'א מלפנין ש'זא
 ח'ז' מה שנגע בפי' הע'א לכלי ומתערב עם היין ואסור בשתייה וכל
 הע'א סימן קכד למה לא אסורין ליה משום נזוק ח'בור :

כ הע'א שנכנס לבית או להצ'ת ישראל ושאל יש כאן יין והוא
 כ'פ'ש ומט' ידו כשהוא כ'ה'ש ונגע פ'ין ושכ'כו הרי זה ח'י'
 כ'ש'ך כ'כ'נת ונאסר היין כ'הנאח א'א אחר כך נתערב היין מ'ת
 הכלי ב'ין אחר ד'מ' היין המ'וכ'ש' שבו א'י'ר בהנאח והשאר כ'ת'ר
 כ'הנאח ואסור בשתייה לפיכך מוכ'ר לע' א' ה'ן כ'ר'י'ן נ'כ'ר ד'חיינו י'ן
 ה'כ'ש'ך שבו אבל אם ח'ש'ט' ידו להכות כ'כ'ר' שהוא של ש'ן
 ומצ'ת של י'ן מ'ת'ר בהנאח דהל' נ'גע שלא ב'כ'ונה
 ואם פ'ש'ט' הע'א ידו להכות של י'ן שלא כ'פ'ת'ת כ'נע' א' מ'ר'ר'
 כ'ד'מ' אחר כ'נ'ן ליטול ט'ס'ס דבר שנפל לו ש'ך ר'א נאס' כ'הנאח
 א'פ'ע'ם י'ד'ע' שהוא ו'ן ש'אינו כ'כ'ון אלא ליטול את שלו א'ל' ב'ר'ז'א
 י'ד'ו י'ש'כ'ך ויאסר בהנאח כיצ'ר יע'ש'ה י'פ'ש'נו כ'י'ר קודם ש'נ'צ'א ב'ר'
 שלא י'ג'ר'ה וי'ש'כ'ך כ'כ'ונה וי'פ'ת'חו נ'ק'ב בתבית מ'כ'ס' ע'ר ש'נ'צ'א ח'י'ך
 וי'ר'ר ל'כ'ט'ה מ'י'דו וא' הוא מ'ת'ר בהנאח דהא לא ש'כ'ש'ך :

כ תבית שניטלה ממנו חכרזא וחכנס בה הע'א אצבעו עד שנגע
 ב'ין שמכנסים היו נוגע בבולו וכל היין שכהבית אסור בהנאח
 וכן אם חוציא כרזא התחוכה כנקב הנינעת עד היין שכ'כ'נ'י' א' א'ש'
 שלא ש'כ'ש'ך כ'ר'ז'א חכרזא וכל היין אסור ודוקא שידע הע'א שחכרזא
 ע'כ'ר כל השוליים אכל אם לא ידע ח'ת' ליה כ'נע' ע'א שלא כ'כ'ונה ע'י'
 דבר אחר וכו'ת'ר אפילו בשתייה כ'בו ש'כ'ב'אר ע'וד כ'ע'ח כ'ע'ק' כ'ר' ואם
 אין חכרזא ע'וברת כל ע'וכי השוליים בע'נ'ן שא' אפשר לו לש'כ'ש'ך
 ב'ין ש'כ'פ'נים כ'ש'מוציאו אלא כ'מ'ע'ט' הי'ן ש'כ'פי הג'ק'ב ח'י' במ'כ'חו ומ'ח
 ש'נ'צ'א אסור בשתייה ומה ש'נ'ש'אר כ'הבית מ'ת'ר אפילו בשתייה דלא
 א'ח'ס'ר ה'ב'א לאסור משום נזוק ואם ח'וצ'י'או שלא כ'כ'ונה א'כ'מה ש'נ'צ'א
 ל'ח'ז'ן מ'ת'ר בשתייה ר'כו'ו של ע'א שלא כ'כ'ונה לא ג'רו בו ומ'ת'ר כ'מ'
 ש'ית'כ'אר לק'מן סי'כן כ'כ'ה ואם ח'יה ג'רו'א א'רוך ש'נ'כ'ס' ת'וך ת'כ'י' והוא
 כ'מו ק'נה ה'ל'ל וכת'ך אותו ה'ל'ל יש בו כ'ר'ז'א ק'מן ל'ת'וס אותו שלא
 י'ז'א הי'ן ולא ח'וצ'י'א הע'א רק אותו חכרזא הק'טן ה'י' ד'ינו כ'כ'ר' ש'אינו
 ע'וכ'ר ע'וכי השוליים דהא לא ש'כ'ש'ך הע'א כ'הוצ'אתו ב'ין שמכנסים
 ע'א ש'ט'ה נ'ג'יע'תו ח'שוב נ'ג'יע'ה שלא כ'כ'ונה דהא לא כ'ן ד'עת

כו הוא לפיכך אם נכנס לבית שיש בו תבית של יין ונכנס ישראל
 אחריו ומצא היין ויצא דרך הנקב שהברזא תחוכה בו בותר אפילו
 בשתייה דכ'ין שהוא ש'ט'ה ואינו יודע בטיב ניסוך תלין לקולא לומר
 זרק כלים בשטותו בברזא וכת'ך כך נתגרד ויצא היין ומעולם לא
 נגע ב'ין ע'צ'מו ולא ש'כ'ש'ך כ'כ'ר'ז'א ע'צ'מו :

כז ע'א שגרד ככרזא ולא יצא מן היין לחוץ והברזא א'רופח
 ש'ע'ב'ר'ה ע'וכי ח'רופ'ן ונ'כ'נ'בה כ'ת'ך הי'ן שמכנסים א'כ' ה'ברז'א
 היא ר'מ'י'יה נאס'ר הי'ן כ'נ'ג'ר'ד' זה דהא ש'כ'ש'ך אבל אם ח'ית' כ'הוד'ק'ת
 כ'ח'ז'ק'ה מ'ת'ר :

כח יש מי שאומר שאם ארז ע'א ככלי פתוח של יין ושכ'כו אף על
 פי שלא הגביהו ולא נגע ב'ין ג'אס'ר הי'ן ב'ין שהכלי פ'ר'ת'ו
 וט'כ'ש'כו ה'ל' ד'ר'ך ניסוך כ'כ'ך - ו'א אף על פי ש'כ'ש'ך כ'נ'פ'ו של כ'לי
 ב'לא הג'ב'ה'ה לא י'ק'ר'י ש'כ'ש'ך וב'כ'ק'ס פ'ס'ר'ה יש להק'ל :

כט נטל ע'א כלי של יין והגביהו ויצק היין לכלי אחר אף על פי
 שלא נגע ולא ש'כ'ש'ך נאס'ר ה'י'ן כ'כ'ר'ו ואם לא הגביהו
 יצק ממנו על ידי שהט'תו על צ'דו וט'ר'ק הי'ן לכלי אחר ולא נגע בו או
 הגביהו הכלי ולא ש'כ'ש'ך ולא נגע מ'ת'ר שאין ד'ר'ך ניסוך כ'כ'ך וכל
 ש'כ'ן ש'כ'נ'יע'ת' כ'ל' להוד אינו אסור :

ל כור מלאה יין וכרד ע'א את היין שגבו לידע כמה הוא על ידי
 ק'נה או ש'ח'יה מ'ט'פ'ח ב'י'דו על פי ח'כ'ית כ'ר'ו'ת'ה'ת כ'ר'י ש'ת'נ'ח
 ח'ר'ת'ה' אף על פי ש'כ'כל אלו יש ח'כ'ו'ת'ה' שלא כ'י'ן ל'נ'כ'ר רק ל'כ'ל א'ב'ת'ע'
 ק'כ'כ'ון

נ'כ'ת'ר עליו דהל' ג'ר'ה שאין ח'צ'י'כ'ר יכולים לע'כ'וד כ'ח ונס' ח'ת'נו אין
 ש'י'ך כ'ל'ל כ'ומ'נ'י'ן שהם מ'כ'ר'יק'ין אותנו כ'א'ר כ'בו א'נ'ת'נו מ'ת'ם ע'ב' אין
 ש'י'ך ל'ג'ור בו ע'א ש'כ'י'ן כ'י'ן ש'כ'ב'ר ג'ורו עליו כ'כ'י'ן אף על פי שהע'א
 כ'ומ'נ'י'ן אין יודעים בטיב ע'א ואין כ'א'ן ג'יר'ה ד'י'ן נ'כ'ך ג'מ'ר א'ל' א' מ'ש'ים
 ג'נ'ו'ת'ה'ם מ'כ'ל כ'ק'וס א'נ'פ'ש'ה ל'נו לה'ת'ירו ש'צ'ר'ך כ'ני'ן א'ח'ר לה'ת'ירו
 וז'הו ד'בר ש'אינו נ'מ'צ'א מ'י ש'ט'ת'ה' י'ן נ'ס'ך כ'ש'ו'נ'ג' י'ס א'מ'ר'י ש'י'ת'ע'נ'ת
 ב'י'מ'ס נ'ג'ד הפ'ע'כ'ים נ'פ'ן ש'כ'ת'ו'ר'ה וי'ת'כ'פ'ר ל'נו :

קכד מן הוא העושה יין נסך ודיני נגיעת הע'א בחבית וכו' כו' סעיפים :

א לא נגע של כל הע'א אסור בהנאח אלא דוקא בגזול ש'י'ת'ע'
 כ'מ'י'ב ע'א ומ'ש'מ'ש'יה ר'חיינו כל ש'ז'פ' ומ'ז'כ'ר ב'פ'יו ע'א ומ'ש'מ'ש'י'
 א'כ'ל ק'מן של ע'א ה'ניע לכלל זה אינו אסור כ'נע'ן א'ל' א' בש'ת'י'יה א'ל' א'
 כ'הנאח :

ב ג'ר תוסב רחיינו שקבל עליו שבע מצו בני נח וכן ג'ר ש'כ'ל וז'ל'
 מ'כ'ל מ'נע'ן א'ס'ר בש'ת'י'יה וכל מ'ן שלא מ'כ'ל מ'כ'ל כ'ר'ז'א וכו'ר'ן
 ש'כ'ל'ת'ו מ'ק'ר' לא מ'כ'ל ויש מ'ק'ל'ין כ'מ'נע'ן א'בל י'ן ש'ל'ח וז'כ'א א'ס'ר'ן
 ח'ק'ו'ת'ה' ע'כ'ר'ים מ'ן ה'ל'א ומ'לו וק'ב'לו ש'וב אין א'ס'מ'ן י'ן כ'מ'נע'ן
 ומ'ת'ר בש'ת'י'יה אף על פי ש'ע'ר'י'ן לא נ'ה'נו ב'ר'ת'י' ישראל וז'ל'א פ'ס'ק'
 ש'מ'ו'ת ע'ז מ'פ'י'ת'ה' כ'י'ן ש'מ'לו וט'כ'לו :

ג בני השפלות הגויות שגלדו ברשת ישראל ע'א זמלו וז'מ'ן לא
 מ'כ'לו הג'ר'ח'ים א'ס'ר'ן כ'מ'נע'ן ח'י'ן בש'ת'י'יה ב'י'ן ש'ל'א מ'כ'לו
 א'בל מ'נע'ן ח'ק'מ'נים מ'ת'ר א'פ'ילו בש'ת'י'יה כ'י'ן ש'כ'ל'ר' א'נ'ע'ל מ'י ש'ע'ר'י'ן
 לא מ'כ'לו כ'כ' פ'ל ז'מן שלא מ'כ'לו ח'י'ן ה'ן ע'א ג'מ'ר'ים אף על פי ש'ג'ל'דו
 כ'ב'ית ישראל ב'ין ג'ר'ח'ים ב'ין ג'מ'נים דהא א'ס'ן ג'ו'ת' ח'י'ן :

ד ואם ח'ק'מ'ת'ה' מ'כ'ל'ה ל'ט'ס ע'כ'ר'ת' יש מ'י שאומר שאין כ'נ'ה א'ס'ר
 הי'ן כ'מ'נע'ן א'פ'ילו ע'כ'ר ר'בו ולא מ'ל אותו מ'ן ג'ר'ח' כ'י'ן ק'ט'ן ח'כ'י'ן
 ש'א'נו מ'כ'ל'ה ח'ר'י' דהא ע'כ'ב'ר ש'מ'ל ומ'כ'ל א'לא ש'ר'בו ע'וכ'ר על מ'צ'ר'ת'ו
 ש'כ'צ'ו'ת עליו ל'מ'לו :

ה כל ע'א שאינו ע'וכ'ר ע' א'ב'נ'ן ח'י'ש'מ'ע'א'ל'ים שאין להם פ'ס'ל'ים
 וע'א י'נו א'ס'ר בש'ת'י'יה משום ב'נ'ו'ת'ה'ם א'בל כ'ו'ת'ר כ'הנאח דלא
 ש'י'ך כ'א'ן ג'יר'ה ד'מ'ש'ו'ת' ש'ש' ניסוך ומ'נע'ן ב'י'ן ש'ל'נו ש'ו'ד'ה ל'יו'ג'ם
 שאסור בשתייה :

ו יש מי שאומר שכל מקום שאסרו ב'ין ש'ל'נו ש'ז'ח'א מ'ת'ר כ'הנאח
 ואסור בשתייה מ'פ'ני צ'ר נ'ג'יע'ה ש'נע'ן כ'ו' הע'א וכ'ש'מ'ע' א'פ'ילו ל'ע'
 כ'ו' הע'א שלא כ'כ'ונה ח'י'נו כ'ע'א ע'וכ'ר ע'א ד'ש'י'ך ב'ית ג'יר'ה ד'ניסוך
 א'בל כ'ע'א ש'אינו ע'וכ'ר ע'א ונ'גע ב'י'ן ש'ל'נו שלא כ'כ'ונה או במ'ט'ח על
 פי ח'כ'ב'ית ח'ר'י' זה מ'ת'ר א'פ'ילו בש'ת'י'יה וכן כל כ'י'ר'ז'א ב'ו'ת' :

ז ישראל משוך בערלתו אינו עושה יין נסך שאין הניסוך ר'לו'ו
 כ'מ'יל'ה א'לא כ'כ'ו'ת'ת' ה'ל'ב וז'ח אף על פי שהוא משוך בערלתו
 ל'כו ל'ס'מ'ים א'כל מ'ס'ר לע'א אף על פי שהוא מ'ח'ל' מ'נע'ן א'ס'ר'ה כ'כ'ו'
 ב'של ע'א ד'ל'כו לע'א מ'ת'ו' נא'מ'ן ל'וכ'ר ש'ש'כ' בת'ש'ו'ב'ת' :

ח האנוסים אפילו חמוכים שבהם כל זמן שהם בין הע'א באנשים
 אינם יכולין ל'י'ח'ר מ'כ'נע'ן ע'א וכו'ן שהם ח'ש'ו'ר'ים עליו אינם
 נ'מ'נ'ים על שלהם אפילו בש'כ'ו'ת'ה' א'בל נא'מ'נ'ן על של א'ח'ר'ים ואין
 א'ס'ר'י'ן י'ן כ'מ'נע'ן דהא א'נוס'ים ח'ס'ו'א'ין ל'ב'ם לע'א וד'ק'א א'ו'ת'ן ש'ד'ר'י'ן
 ע'ר'י'ן כ'י'ן ח'ע'א וז'ח ש'ע'ו'ש'י'ן ע'ו'ש'י'ן כ'פ'ר'ח'ס'י'א מ'ת'ך א'ונ'ס'ם וכ'צ'נע'ת' ה'ם
 נ'ח'ר'ים מ'ע'ב'ר'ו'ת' ואף על פי שא'פ'ש'ר להם ל'כ'ר'ז'ח ואינם מ'ר'ד'ים מ'פ'ני
 ח'פ'ס'ר מ'מ'ו'נ'י'ח'ם שלא י'כ'לו לה'צ'ילו וכ'צ'א כ'ו' א'נוס'ים מ'י'ק'ר'ן א'בל אם
 ע'וכ'ר'ים ע'כ'ר'ו'ת' נ'ס' כ'צ'נע'ת' ח'ר'י'ה'ם מ'ז'י'דים וכ'ע'א נ'ח'ש'בו אף על פי
 ש'ת'ח'ל'ת'ן ע'י' א'ונ'ס'ם ח'י'ת' ע'כ'ש'יו מ'ז'ר'י'ן ח'ס' :

ט לא כל מנעת הע'א שוה לאסור שיש שאסור אפילו בהנאח ויש
 מ'ת'ר כ'הנאח ואסור בשתייה ויש ש'מ'ת'ר א'פ'ילו בש'ת'י'יה כ'כו
 ש'ית'כ'אר ה'כ'ל ל'פ'נ'י'ו כ'ע'ה ומ'נע'ן ע'א לאסור כ'הנאח צ'ר'ך נ'ת'נ'ים
 א'ח' ש'י'כ'י'ן ל'י'נע'ן ל'א'פ'וק'י' ת'יע'ק ש'נ'נע'ן ד'ל'או כ'ר' כ'ו'ת'ת'ה' ה'וא וכן ל'א'פ'וק'י'
 ג'פ'ל ל'כ'ור וע'ל'ת' מ'ת' ש'ני ש'יר'ע' ש'ה'וא י'ן ש'ל'י'ש'י' שלא י'ח'א ע'וס כ'ר'כ'ר
 א'ח'ר כ'ג'ון מ'כ'י'ן ל'מ'ד'ר'דו או לה'צ'י'א פ'ר'ו וכו'ה' כ'מו ש'ית'כ'אר ע'וד כ'ע'ה :

י תיבד דתא דאזניעה היאסרת היין כהנאח אם נגע הע'א ב'ין
 ע'צ'מו כ'כ'ו'ת'ת' ב'ין כ'י'ר'ו ב'ין כ'ר'ג'לו ח'ר'י'ו'ה א'ס'ר כ'הנאח ו'א
 ד'א'ם נ'גע כ'ר'ג'לו אינו אסור כ'הנאח שאין ד'ר'ך ניסוך כ'כ'ך ד'ח'ל' ד'ר'ך
 כ'י'ן א'בל כ'י'ר'ו א'פ'י'ט' נ'ונע' ב'י'דו מ'ט'ט' לא על י'דו ד'בר א'ח'ר ש'כ'י'ר'ו
 וי'ש'כ'ש'ך ב'ו' אף על פי שלא יצק ממנו כלום או אפילו ב'פ'יו כ'ג'ון ש'ט'ת'ה'
 כ'מ'נו או ש'מ'צ'ן כ'פ'י'נ'ק'ת' מ'ן ח'כ'ב'ית והע'ל'ת'ו ל'פ'יו כ'ל הי'ן א'ס'ר כ'הנאח

יורה דעה הלכות יין נסך סימן קכו

מב

א ע"א הנשוא נוד של יין של ישראל ממקום למקום ופיו סתום ואוחזי הנוד בידו שלא ישכשך היין מצדו ויגע בו בין שיהיה הנוד מלא בין שיהיה חסר מותר בשתיית ואף על פי שהיין מקרקש וכתנודתו הנוד מכה הע"א כשהוא חסר אין דרך ניסוך בכך ולא שייך למיזג ביה :

ב ואם היה נושא כלי פתוח ובו יין וישראל הולך אחריו לשומרו שלא יגע ביין אם הוא חסר ולא שבשכו מותר בשתייתו ויש אומרים אפילו שבשכו בכלי שריו וכן עיקר כיון שהכלי חס'ואי אפשר לו ליגע ביין שבו והע"א טרוד במלאכתו הל' כתו שלא בכונה ולשמוא הסה בכונה ונגע לא חיישינן דהא אילו ישראל אחריו וזו ליה ואיהו נמי מסתפי דילמא חזי ליה בהטותו ויתפ' בו בכך כנגב ואם הוא מלא אסור בהנאה שטא בכונה גע' בו ולא ראה כיון שרעולך אחריו ואם הישראל חולך ממש בצדו ונטר ליה אפילו מלא מותר שא"ל לו ליגע שלא יראנו וואם היה נושא הכלי כמות בשני אפילו הכלי הוא מלא והישראל הולך אחריו מותר שכיון שנושא במוט הכלי דחוי' מסבג' ולא בקל יוכל ליגע בה שלא יראנו הישראל וזהו לנושא דלי דרך טבעת ובלבד שהישראל סייעו כשהכניס המוט בטבעת של בלי שלא יגע הע"א ביין או שראה כשהכניסו הע"א שלא נגע :

ג ע"א הנשוא חכית אפי' על כתפו וכלכתו יצא היין לחץ שלא בכונה מותר בשתייה אפילו כה שיצא לחץ דבתו שלא בכונה לא נזרו ביה :

קכו דין יין שנת ערב ביין נסך ודין אם נצוק חיבור וכו' סי'פים :

א עוד החמירו חול' משום חומרת דין נסך ואסרו ואפילו יין כשר המחובר ליין נסך ע"י נצוק כיצד המערה מכלי שיש בו יין של היתר לתוך כלי שיש בו יין של ע"א שאסור בהנאה חרי זה הנצוק מחבר בין היין שבכלי העליון ובין היין שבכלי תחתון ורואין באילו היין של האיסור מעורב בשל היתר ואיסרו ודוק' בבהאי גזונא שקילוח של הנצוק נוגע בשני היינות ביחד אבל אם עירה וקיסף שקודם שירגיע הקילוח מן העליון למטה בשל האיסור תפסיק קילוח היורר מהיין של היתר מותר ואין להקשות כיון דקל' דנצוק חוי היבוא כאי שרינן לעיל סימן קכ"ד סעיף י"א לשתות ישראל עם הע"א מכלי שיש לו חומטין ע"א מחוטם זה וישראל מחוטם זה והרי הכלי מחבר היין שבפי הע"א עם היין שבפי הישראל ולא יהא נרע כנצוק כבר תירצו דכי נזרד כנצוק דליהוי חיבור המ"א דאתי בחהו' פיתח' או בההו' כרוא אבל בהאי כלי דחוטמין מאי דאתי בכרו' דישד' לא אתי בכרו' דע"א וכה' לא חוי חיבו' :

ב ונכ' כמאי דאתי בתהו' כרוא לא אסרו אלא כהפס' מועט אבל בתפסר מרובה כגון שהוציא יין מחבית לכלי שיש בו יין נסך לא אסרו היין שבחבית ואין חילוק בין אם היה תרכה יין בחבית או לא רכולה תפסר מרובה חשבנין ליה משום לא פלוג ואע"פ שאפשר למכרו לע"א מעט פחות משווי' ממ' ביין נסך בזמן הזה דאקילו ביר' בכמה דוכתי לא דייקנין כולי האי להחמיר ודוקא ביין נסך בזמן הזה דאקילו גביה בכמה דוכתי ותו דלא שייך הכא ככ' למיחשבי' תפסר מועט משום טעמא דאפשר למכרו לע"א וגימ' דמשום חכי נחמיר לשווייה יין נסך ולמכרו לע"א דהוי תומרא דאתי ליר' קול' דכמה דברכת סברי שאסור למכרו יין הנאס' במגע ע"א לע"א ואנן אין ניקום ונאסרנו משום טעם זה דהוי תפסר מועט כיון שנוכל למכרו לע"א לפיכך לא נאמ' למכרו לע"א והוי תפסר מרובה ומתירין לו אבל בשאר איסורין אם יכול למכרו לע"א בלא תפסר מרובה אין מריהו' ויכברנו לע"א ובין נסך גכ' כל מה שהוא כקנקן או בכוס מיקרי תפסר מועט ואסורין אותו וישפכנו מיהו לא ימכרו לע"א כיון דבהפס' מרוב' ממעט זה מתירין לו כרבת' וכנא נל' דהל' כסתרין :

ג ונצוק בר נצוק לכע' שרי כיצד כגון שיצק הישראל כדוקנקן לצלוחית של ע"א שנאסר מה שכקנקן משום נצוק ואם אתר כך חזר ישראל ויצק יין מכלי אחר לכה שבקנקן מותר :

ד ונצוק חוי חיבור על ידי מגע ע"א ואסור היין הכשר אפילו אם היין תאסור הולך לאיבוד כגון ששופכין יין על גבי קרקע ונגע ע"א כאותו קילוח נאסר הקילוח מן הנגיעה ונאסר מה שבפנים על ידי הנצוק אף על גב' דהולך לאיבוד משום דלפעמים מולפין יין על גבי קרקע לפני עבוד' אילוי' שלהם ועל' סיקבא סעיף א' אבל אם ע"א מערר יין של ישראל מכלי לטיט או לא שפה או לבקום לבלוך אין דרך ניסוך בכך והכל מותר בין מה שיצא לחץ בין מה שבפנים ואפילו א"ל

נכחו ויש אומרים רלא נזרו על נצוק להיות חיבור אלא שהניצוק הוא בכגע ע"א כגון שיוצקו לכלי שיש בו יין שנגע בו ע"א או שנגע ע"א בקילוח היוצא אף על פי שמה שיוצא הולך לאיבוד מכל מקו' הא נגע ב' ע"א ואסור היין שבכלי אבר' ביין הבא מכה ע"א לא נזרו משום נצוק דהוא גופא נזירה ומכל מקום יש לרהמיר אם לא ברהפסד כרובה' בר לקכן סימן קכו וכל זה דוקא שנטל הע"א הכלי בכונה וידע שיש בו יין אבל אם הנביהו שלא בכונה שלא ידע הע"א שהוא יין או שלא הנביה הכלי אף על פי שידע שהוא יין הכל מותר אפילו בשתייה :

ה כה כחו נזירה ומכל מקום יש לרהמיר אם לא ברהפסד כרובה' עולה על הנסרים ומכבירם עד שנפחטים הרי זה נקרא כחו שחיינ' נמשך מכתו ובמקו' שחוטמין בקורה על ידי גלגל שהע"א מגלגל בגלגל והגלגל מפיל הקור' על הענבים והקורה סוחט הענבים בלא הנחת דפיס באמצע הרי זה נקרא כה כחו ואסור גס'כן בשתייה אבל בשמניחין דפין בין הקורה והענבים הרי יש כאן ג' כחות דהוי' כה כה כחו הגלגל והקורה וחרפין חרי זה מותר ברעבד אפילו בשתי' אבל לכתחלה מיהא אסור אפילו בעשרת כחות :

ו אם כה ישראל וכח ע"א מעורבין יחד כגון ששניה עירו ביחד לא נזרו עליו ומותר ברעבד אבל לכתחלה מיהא אסור דחיישינן שבא יסכוד הישראל על הע"א לברו' ויהיה הכל ככהו אבל ברעבד אפילו אם היה הע"א יכול לברו' לערות בלא סיוע ישראל מתירין דכיון שהוא מדבריהם הולכין להקל לומר הישראל עשה העיקר ולא הע"א והוא שיהיה הישראל המסייע גדול שנוכל לתלות הכל בו אבל אם היה נער קטן אסור משום דהוי' מסייע שאין בו ממש :

ז אם היין מקלח מהחכית שבקורה לתוך הכובע והע"א מגבי' את העגלה כהי' שיקלח היין יפה יפה הרי זה מותר דהא בלאו הכי היה מקלח ולא חועיל מעשה הע"א לא שיקלח יותר יפה הרי זה מסייע שאין בו ממש ואינו אסור אבל אם לא היה מקלח בלא הנבחה ע"א הרי הכל בא מכחו ואסור וכן אם הישראל מריק יין מכלי אל כלי ובא ע"א ומנגע ידו של ישראל אם היין מקלח בלאו הכי שרי ואם לאו אסור וע"א הבא לפרוק חבית של יין מעל העגלה ויצא מכחו יין לחץ דהוי' ליה כחו שלא בכונה דהא הע"א במלאכתו הוא טרוד ואפילו כח שיצא לחץ מותר בשתייה :

ח זרק אבן או חפץ לתוך היין מותר אפילו בשתייה דנרע מכה כחו אבל אם החפץ מתגלגל והוא דוחה ער שנופל לתוך היין אסור אפילו בהנאה דהל' מגע בכונה על ידי דבר אחר ואם עשה כן בחמתו אף על פי שמגלגלו ודוחהו לתוך היין מותר אפילו בשתייה דהל' כנגע ע"י דבר שלא בכונה כלל דטרוד הוא בחמתו ואין לו מחשבה לנסך :

ט לפיכך ע"א שהכניא ענבים במלים או בניגית קטנות וזרקן לגת שיש בו יין דרוך מותר דהוי' כזרק אבן לגת ומכל מקו' לכתחלה אסור לעשותו שמא יגע ביין שבגת שכבר נמשך וכדיעבד מותר אף על פי שיש בניגית למטה יין טוב כן הענבים שבו ונמצא הע"א שופך יין צלול לגת מכחו אפילו הכי מותר ברעבד מפני ששייך לא נזרכו הענבים ולא נמשך יינו ועוד שאין סכיון לשפיכת היין אלא לשפיכת הענבים והוי' שפיכת היין הצלול כחו שלא בכונה :

י ע"א חוזק מים לתוך היין לא חוי אלא בזרק אבן וטותר אפילו בשתייה ואפילו אם קילוח המים יורד מיר' הע"א לתוך היין מותר דאפילו למאן דאית ליה נצוק חיבור כמו שיתבאר בעת המ' יין ליין נזרו כנצוק להיות חיבור אבל במים ליין לא נזרו על הנצוק כמה דברים אומרים שאינו סכיון למחנה כגון זורק מים לתוך הכוס ולא ידע שהוא יין שירדע שאינו סכיון למינה והוי' כחו שלא בכונה שאינו אסור אבל אם כיון למינה אסור בשתייה נזרו בו שאם יניח הישרד' לע"א למזוג יינו יתא רגיל אצלו כששותה יין ואתי למיגע ביה לפיכך אם ידע שתוא יין וזרקו לכוס בין שפך בו הרבה בין שפך בו מעט מים אסור שרעת בני אדם הלוק' במינה ובין מעט בין הרבה מינה מיקרי ואם זורקן לתוך חבית גדול אפילו נתן בה מים כרי' שיעור מינה שריא לפי שאין דרך למיזוג חבית כבת אחת ומילתא דלא שכיחא חויא ולא שייך למיזוג ביה שלא יתא רגיל אצלו כזה ואם אין ידוע אם כיון למינה אם לאו אין אסורין אותו מספק דהוי' ספיקא דרבנן וספיקא דרבנן לקולא :

יא ע"א שמערת מכלי שבידו לכלי שביד ישראל שמערת הכלי שבידו בשתייה דהא מכה ע"א קאתי וישראל שמערת הכלי שבידו לכלי שביד ע"א מותר אפילו בשתייה כדא' שלא נזרד הע"א דרבלי שבידו אבל אם נזרד הע"א הכלי שבידו הרי נזרד גם היין שבו מכחו בכונה ונאסר היין :

לבוש עמרת זהב הלכות יין נסך סימן קכו

בענין אחר לא היו שתיקה כהודאה ואפילו היכי דהוי שתיק כהודא
אם שתק תהיה ואחר כך כחשישו ואמר כח ששתקתי מתחלה לא
שתקתי בשביל שחודיתי אלא לחתייטב ולחשב בלבי לזכור אם הוא
אמת נאמן וכן זה שבא לאסור בשתיקה בידו שאכרנו שאם לא
לו בפעם הראשון שראו ואחר כך ראיתו ואם לו אינו נאמן אם בפעם
שנית אמר לו נתן אמתלא לדבריו לכת לא אמר לו בראשונה יש
לחוש לרבוי: ואם הבעל אמר איני מאמינך אף על פי שלבו נקפו
ומאמין לו כבי תרי אין צריך להחמיר ולחוש לרבוי שהרודה לא
האמינה עד אחד לאיסור אלא להחמיר מוספדה לה מיהו אמרו על
דוקא ביין נסך בזמן חזק שאין צריכין לדקדק בו כל כך אבל בשאר
איסורים אם אמר איני מאמינך ובלבו מאמין יש לו
להחמיר:

ב במה דברים אמורים שאין העד תאחד נאמן לומר נתנסך יינך
על פי הדרכים שאמרתו חם בפועל טעושה עמו בחנם או אפי'
בשכר והוא בענין שעל ידי עדותו לא יפסיד משכירותיה כגון שאומ'
נתנסך יינך מצלי באונס או ששכרו דבר טועט שאינו מקפ'
בתפסוד ואמר כן כדי להקניטו אבל אם שכרו הרבה והוא בענין שעל ידי
עדותו תפסוד כל שכרו כגון שאומר נתנסך יינך בפשיעתו נאמן אפי'
אינו עתה בידו וגם לא אמר לו בפעם ראשון שמצאו שכין שרונה
באמירתו זו תפסוד שכרו ודאי קושטא קאבר ודוקא שאומר שנתנסך
היין באופן שהוא פשוט לכל שחוא מפסיד שכרו גם כן על ידי כך כגון
שאומר בפירוש פשיעתו בכל אבל אם אמרו בדרך שאפסיד לום טענת
ואמר שלא יפסיד שכרו ואף על פי שפסיד היין אף על גב שסוף יצא
דינו שנתנסך היין וגם שכרו נפסד אינו נאמן דאמרינן כיון שצד ובקש
עילה ותחבולה שלא להפסיד שכרו טען ואמר שכין לא יפסיד
שכרו: ולחקיט אכר כן:

ג אף על גב דהא דילפינן מוספדה לה העד אחר נאמן באיסורים
להחמיר אבל לא לאיסור בכל מקום אמרו חז"ל דרבנן דאיכא
לברורי כגון שאומר לו אחד בא ואראך ע"א מנסך יינך צריך לחוש
לדבריו ולראות אם כן הוא כיון שאפשר לו לברר:

ד וכל היכא דאמרינן דעד אחר נאמן על דבר אם באו שני עדים
והבחיטוהו אף על פי שהוא דבר שיש לו סמך כגון שהיה בידו
היה נאמן לאוסרו בענין שלא היו העכרים מבחיטין אותו אינו נאמן
לאסור מטעם שגו דמנו במקום עדים לא אמרינן אבל בכל מקולדדי'
אסור דהא שווייה אנפשיה חתיכה דאיסורא אחר אוכר לשני שותפים
נתנסך יינכם ואח' שותק והשני מבחיטו לאותו שכתבנו ולכל העול'
שרי ולאיתו שותק אסור דהא שתיקה כהודאה דמיא ושויי אנפשיה
חתיכה דאיסורא: טבח טעשה סימן כבדמה כדרך שעושין בתמורת
טרפות ואמר עליה שחיא טריפה ואחר כך חזר ואמר שחיא כשרה
ומה שאמר תהיה שחיא טריפה נתן אמתלא לדבריו ואומר שאומר
כן כדי שתישאר לו ליקח ממנה יפה יש מי שאומר מאיר שגורדן
אמתלא לדבריו נאמן ועל מקו"א: שני אחים אינם אלא כער אחד
לענין איסורין שהתורה פסלתן להעיד יחד וכל הפסול עדות לסמך
נאמנים לענין איסורין דלאיסורים אינם חשודים הן מן הקטן כיון
שאינו יודע במיכ איסור והיתר ואינו נאמן אפילו בדבר דלא איתחיק
בו לא איסור ולא היתר לא להתירו ולא לאוסרו ודבר שאין בו חזקת
איסור אלא חששא שמא יחליט הע"א או ביין שבא יע בו יש מי
שאומר שסמכין על הקטן מבין שבא לכלל דעת שבידו והוא
הוא חרף ובקי בדבר ואיכא רגלים לדבריו יש להחמיר אם מעיד על
דבר איסור ואם מעיד על דבר איסור דרבנן לחקל ולא איתרו איסור'
כגון בריקת חזן נאמן דחיטוהו רבנן ברבנן אבל אם אירחוק
איסורא אינו נאמן כלל אפילו בדבר שהוא ברבנן כל דבר שלא
איתחיק לא לאיסור ולא להיתר עד אחד נאמן עליו הן לאוסרו
הן להתירו שאין זה נקרא עדות אלא גילוי מילתא ואם היו בבא שתי
חתיכות אחת של איסור ואחת של היתר נאמן עד אחד לומר ודיו של
איסור ודיו של היתר דהא רזרויותו כלא אירחוק דמו וכל היכא
דאיתחיק דבר באיסור כגון טבל או חתיכה בשר שאינו מנוקד שהוא
איסור דארויותא יש אומרים אין דיעד נאמן עליו להתירו בדבר
שאינו שלו אלא אם כן יש בידו לרזקנו ואפילו אשה נאמרת לומר
בדבר איסור שיש בידה לחקן תקנתיו ודוקא בודאי אסור כגון ניקוד
בשר וכדומה אבל בספק אם יש כאן איסור או אין כאן איסור
כגון שצריכה לברר דגים טמאים מתוך טהורים או איסור שיש בו
צדדים לרהקל אינה נאמנת רשעים עצלניות הן ודעתן קלות
לחקל: ועל שלו כל אדם נאמן אפילו היכא דאיתחיק איסורא
דהא

נגע זה הע"א הכערה בקילוח היין אינו נאס' שכיון שה' בעצמו שופכו
לטיט או למקום ליכלוך הרי בטליה מחשבותיה ושוייה כמיא בעלמא
ואין כאן מחשבת ניוסוך כלל והכל כוהר אפי' אותו שברוץ אף על גב
שנגע בו וכש מה שבפנים דמהיכן יאסר הא אין כאן נצוק דמחבר
שאסור אבל אם היה ישראל או ע"א מערה לטיט או לאשפה ובא ע"א
אחר ונגע בקילוח הכל אסור אפילו מה שבפנים משום נצוק דחיי
חיבור לסגע ע"א עצמו דהא ע"א בתרא לא בטליה מחשבותיה וקא
מנסך לית:

ה המערה יין לתוך כלי של ע"א שלא הודתה ואין בו משקח מופח
ע"מ להטפיה את שיערה בו אסור בשתייה שנתערב עם אותו
היין שהיה נדבק בכלי שלא הודתה שיערה מכנו מותר אפילו
בשתייה ולא נאסר מטעם נצוק דע"י יין טעם שהיה נדבק בדפוני הכלי
שלא הודת לא אמרינן כיון נצוק חיבור מפני מיעוטו אבל אם יש בו
פופח כדי להטפיה אסור בנצוק מיהו אינו אסור יותר מאילו היה כולו
מערוב ביין העליון דלא גרע חיבור דנצוק מתערובת ממש לפיכך אם
הוא סתם יינם ויש ס' בעליון לבטלו מבטלינן לית בס' ומותר כמו
שיתבאר לקמן סימן קל"ד בע"ח:

ו קנקן יין שיש בו קיתון מיס תערה ממנו לתוך צלוחית שיש בו יין
של ע"א אם יש בבית שבקנקן ששים כנגד היין שבצלוחית לא
נאסר היין שבקנקן משום נצוק דאמרינן על היין שבצלוחית רואין כאו
הוא בקנקן ואם היה בקנקן הוה אמרינן סלק את היין שבקנקן כבו
שאינו מפני שהוא מינו וכיין נסך כבר אמרנו לעיל דמינו במינו לא
בטל חמי' שבקנקן שהם אינן מינו מבטלין את היין שבצלוחית בששים
ואינו אסור את היין שבקנקן:

ז וכן הדין בנת שהיין יורד ממנו לגור ונגע ע"א בקילוח דהיורד
ונאסר הקילוח אמרינן על יין שבקילוח רואין כאילו הוא בנת
ואם היה בנת הוה אמרינן סלק את היין שבנת כמו שאינו מפני שחוא
מינו והחרצנים והזנים והענבים שבנת שהם אינן מינו באין ומבטלין
את היין היורד בקילוח יצאסר בשש' ואינו אסור את היין שבנת משו'
נצוק: וכן הני תמרים שלטו לא יאסרו בנצוק דכל היכא דאיכא מא
אמרינן סלק את מינו במי שאינו כולה: ושכרי יין שלא נתברר ולא
עברו עליהם יכ' חדש סיקרו יין והוה עם יין מין במינו אף על גב דקכו
נר אחד ואינם כתכלכלין עם היין ואינם דומין ליון כמ' שםם עליהם
ושכרי יין מקרו ובאלו לא נשתנה שםם דמי:

קכו אם נאמן האדם לאסור אינו של תבירו וכו' טעופים:

א מן התורה סומכין על כל אדם כשיאמר על שלו שדבר זה כשר
הוא וכו' ולאכול וילפינן לה מקרא דכתיב וספר' לה לעצמה
כלומר שהיא נאמנת על עצמה לומר שחיא טריורה לבעלדה והיא
לשאר איסורין כל אדם נאמן על שלו ועל עצמו ועל סימן פה לפיכך
אם בא אחד ואמר לחבירו נתנסך יינך והבעל כבחיטו הבעל נאמן על
שלו במה דברים אמורים שהיין מעולם ביד הבעל ולא היה ביד
זה שבא לאיסורו אבל אם בא ליד זה הבא לאוסרו כגון שנתנו לו
לשומר אם הוא עודנו בידו פשיטא שנאמן שחיי יש בידו לאוסרו
אלא אפילו אינו עתה בידו שכבר החזירו לבעלים אם בפעם הראשון
שמצאו אם לו נתנסך יינך נאמן אפילו הבעל מבחיטו דהא היה בידו
פעם אחת לברו והוא ידע כבירור שנתנסך אבל אם לא היה בידו אז
שלא אמר לו כן בפעם הראשון שראו ועכשיו כשרואוהו פעם שנית
אומר לו אינו נאמן דאי קושטא קאמר למה לא אמר לו בפעם הראשון
לא ודאי עכשיו משקר ולהקניטו אומר כן כד' א שחמקל מבחיטו תוך
כדי ריבור או אמר לו איני יודע ואיני מאמינך אבל אם שתק שתיקה
כהודאה דמיא ומלמדן אותו לכתחלה שיאמר איני מאמינך שכל
בעל נאמן על שלו מדכתיב וספרה לה כראמין ואם הבעל שותק ובא
אחר ומבחיטו אינו הכחשה כיון שהבעל שם ושותק תודאת בעל דין
כמאה עדים דמי אבל אם אין הבעל שם ומבחיטו אחר הוי הכחשה יש
מי שאומר דעד אחד בהכחשה אינו בלום ומאמינים לאותו שאומר
נתנסך שכין שאמרו לו עד אחד בלא הכחשה נאמן באיסורים דהיינו
כשיאמר שנתנסך ואין כאן שום הכחשה צריכין אנו להאמין לו דהיינו
עדותו כבי תרי ואוסרין אותו על פיו גם בשיבא עד אחר ומבחיטו
הוה זה העד כעד אחר נגד שנים ואין בדבריו של האחד כלום נגד
שנים והוא דשתיקה כהודאה דמיא דוקא כשאמר לו נתנסך בפניך או
שאמר לו אתה יודע רגלים לדבר והוא שותק או חיי כהודאה אבל

יורה דעה הלכות יין נסך סימן קכח קבט

מן

חיישנין ואסור בשתייה:

ה חביות יין של ישראל כונתה בשוק ונמצא ע"א עומד ביניהם אם הוא ע"א הלש שאימת שופמי העיר עליו טאם ימצאוהו נג' נתפש כנגב לעשות כו דין על הנגיעה כנגב חיינ מותר בשתייה ואם לאו אסור כהנאה ועל ברין הסמוך עוד כדני' אלו:

דחא כתיב וספרה לה וגומר וז"ל כבר הוזקה טמאה אם לא שחשוד לאותו דבר ועל סימן ק"א ברין חשוד ודין מי שאומר חכם פלוני הכשור לי זה והחכם מכחישו עיין לקמן סימן קפ"ח ואם אמרינן לגבי עדות הגת שאסר הוא הגת שהתיר עיין בלבוש הבין וארנמן סימן קצ"ב:

קבט דין המניח יין בידעא וישראל יוצא ונכנס וכו' כ סעיפים:

קכח דין מקום שיש בו יין ונתייחד שמה ע"א וכו' סעיפים:

א כל מקום שהיין כהוקת משתמר דאיכא למתלי שלא נגע בו חע"א מותר אפילו בלא חותם כיצד המניח נכרי בחנותו ויצא או שהיה לו יין בספינה או בקרון והניחו עם הנברי והלך לו לבני' הכס' או לבית המרחץ או שהיה ע"א מעביר לו חביות יין ממקום למקום והניחו לברוקים חיינ ויצא אף על פי שבכל אלו יש לנברי שיוכות כיינ דאית ליה לאשתמוטי שהרי ברשות עומד שם שהישראל הניחו שם מותר מיהו לכתחלה לא יעשה אדם כן שיניח ע"א לברו בבית עם יין אבל כדעבר מותר אפילו אם שהה זמן רב מפני שהוא ירא בכל פעם עתה יבא ויראני ואינו נוגע אלא אם כן נודע ססגר הע"א החגורת או שהרחיק הקרון והספינה בענין שאין יכולין לראותו או היין אסור אבל כל זמן שלא נודע מספק אין חוששין שמה סגר תחנות או חרה' הקרון והספינה דגם כזה מרתת הע"א שלא לעשותו ואפילו אם סגר החנות נמי אם יש שם סרק או חור שיכולין לראותו בתוכו חשוב בפתוח כרא' שיש דרך עקלתון שיוכל לבא עליו פתאום שלא יראנו וכן כשהלך לבית המרחץ הלך דרך עקלתון בענין שלא ידע הע"א שהלך לבית המרחץ ועל ידי כן ירא הע"א בכל פעם שמה יבא עתה אבל אם ראת הע"א שהלך לבית המרחץ וידע שלא יבחר לבא ואינו ירא וכן אם הציה ע"א בחנו' לא יאמ' לו שמ' לי שאם אמ' לו שמור לי יודע שנסתלק משמירתו ואינו ירא שיבא פתאום וכן בע"א המעביר לו חביות יין במקום לבקום לא יאמר לו אני אבא אחר כך שזה חלשון משמע שרוצ' לשהי' אחריו וכש' שלא יאמר לו שהוא מפליג בחניו בחנות או במעביר יין אבל אם אמר לו שוב אינו ירא שמה יבא פתאום או דרך עקלתון דלשונות אלו משמעות שבוה הדרך יבא ואז הו' דינא הכי אם החביו' פתוחות מיד שנעלמו מעיניו אסורו' שהע"א סוסך על דבריו שלא יבא פתאום ונגע ואם הם סתומות אם יש בהפלתו שיעור כרי שיוכל להסיר מנפת החבית כולח בין שהיא של טיט בין שהיא של סיד ולהחיות לטהרה מחדש ותינגב אסור אבל אם אמר לו להפליג פחות מזה השיעור אפילו יש בו כרי שיעור שנקוב חור בחבית או במנופת וסתמנו מותר דלא חיישנין לפתיחת הנקב וגם ליוף החורים לא חיישנין דמרתת שמה ירגיש הישראל ויש אומרים שאם הם סתומות שרי בכל ענין דע"א לא טרח לפיתח ולהחור לתקנו' ויש לבסוך על זה בהפסד מרוכב ועל סימן קל:

א ע"א העובר ע"א ודרכו לנסך אין כיהדין אותו עם יין אפילו שעה מתעטת ואפילו הוא ברשותינו ואם ייחדו אצלו אסור כהנאה דחיבת נסך עליו ובראי נכסו אבל ע"א שנודע לנו שאינו עובר ע"א ואינו מנסך אלא שאוסרו בנגיעה בשתייה מותר לייחד אצלו יין ברשותינו לזמן מעט ולא חיישנין שמה יגע דמרת' שמה יבא הישראל ויראה ודוקא לזמן מעט כגון כרי שילך מיל או יותר מעט אפי' בעיר שכולה ע"א ואפילו חודיעו שהוא מפליג אבל לזמן מרוכב אפי' בכתינו או להפקיד יין אצלו בכיתו אפילו לזמן מעט אסור ואם עבר והפקיד אסור בשתייה שמה נגע' וע"א שבחצה לארץ אף על פי שאינם עוברים ע"א ואינם יודעים במיב ניסוך מכל מקום מנחג אבותיה' כידיה' לעשות כמעשה ניסוך ואין מייחדין יין אצלם אפילו לזמן מעט ואם עבר אסור בשתייה:

ב והא דשריען כשיש דרך עקלתון דוקא כשהע"א לפרו אבל אם הם שנים או יותר אסור שאפשר לאחר מהם לשמור דהדרך העקלתון והאחר יגע:

ב ישמעאלים לאו עובדי ע"א הן ומותר לייחד אצלו אבל לא לתפקיד ושאר כל הע"א כנסכין ואין ספקדין ולא מייחדין אצלם ולא מבעיא שאסור לייחד אצלם אלא אפילו בלא ייחוד כל חיכא דאיכא למיחש שמה נגע בו אסור כגון ע"א שנמצא עומד בבית שיש בו יין של ישראל אם יש לו מלות על אותו יין כגון שעשאו לו אפזותיקי או משכנו לו אסור דחיישנין שמה נגע רכבה' לא מרתת ליגע ואפילו אם היה חיינ כהותם אחר' אבל אם אין לו מלות על חיינ אף על פי שיש לו מלות על הישראל בעל חיינ והגיע זמן פרעון המלות אפ"ה מותר דמרתת ליגע רמח לו וליק' שמה הישראל יפרע לו מעותיו ואפילו היה עומד כצד חיינ סמוך לו ממש בכדי פישו' הידים ואילו אין ביין שום חותם לא חיישנין שמה נגע שמה אחר' שחוא יודע שיפסיד הישראל יינו אם יגע בו ירא הוא ליגע ואפילו נמצא בידו קצף שרגיל לעלות על פי חיינ מותר שאנו תולין לו סר מדופני החבית לקחו ולא נפיו אבל אם נמצא בידו דברים שאינם נבצאים רק על פי החבית אף על פי שהע"א נתפש עליו כנגב אסור דהא כ"ס מפי החבית בא' וכן אם מצא שהע"א תופש הברוא כידו חיינ אסור ולא אמרינן שהברוא מנפשיה נפיל חע"א חנביחה דלעולם תלינן כדבר הרגיל להיות ואין דרך הברוא לנפול מעצמו וכדראי הע"א חוציא ונגע ביין:

ג והא דשריען כשהחביות פתוחות לגמרי בלא פקק ל"א אסורין אלא בספינה או בחנות שאין מלאכתו של ע"א מיוחד' שם שיגע בחבית עצמה אלא לשמרו או להוליך הספינה אבל במעב' החביות ממקום למקום שצריך הע"א לאחז בחבית עצמה לא התירו בחביר' פתוחה דבכל הוא נוגע ולא יראנו הישראל והע"א אינו מרתת מליגע שיכול לאישתמוטי ולומר לתחוק בחבית נתבונתי שלא תפול ואפילו היא חסרה שאינו נוגע כל כך בקל אפילו הכי כיון שיכול לאשתמוטי נוגע ולא מרתת ומהו דוקא שאינה חסרה כל כך שאם הרכינ' בעודת על כתיפו יכול ליגע ביין אבל אם היא חסרה כל כך עד שג"אין יכול ליגע ביין אלא אם כן חודיה' מכתפו לא חיישנין בכלי האי' מרתת ולא יכול לאישתמוטי:

ג בית שיש לישראל ע"א יין בתוכו ונכנס הע"א לראוה יינו וסגר הדלת אחריו במנעול מבפנים עד שאם בא ישראל ליכנס שלא מרעת הע"א לא היה יכול היין של ישראל אסור שחרי אין הע"א נתפ' כנגב על סגירתו דהא יש לו רשות לעשות כן ואם היו נקבים ברלת שחיישנין יכול לחסות כל ולראות משם כל החבית מותרת אפי' בשתיי' ואפילו הם פתוחות דמרתת הע"א מליגע מפני הנקבים ואם לא יוכל הישראל לראות דרך הנקבים כל החביות של דק קצתם את שיוכל לראות דרך שם מותר בשתייה והשאר אסור בהנאה שמה ניסוך ואפי' החביות סתומות אם טחה שם הע"א כרי שיפחה ויגוף והגוב המנופה ואפילו היה ישראל דר באותו בית אסור ואף על פי שאין הע"א יכול למנע לישראל מליכנס וצריך לפתוח לו כשיבא פתאום וידפוק אפי' הכי אינו מתיירא שהרי יכול לשמוט ולומר ישן הייתי ולא שמעתי אלכך לא פתחת לי אך אבל אם לא סגר במנעול מותר בשתי' דמתיירא הע"א שמה יכנס הישראל עליו פתאום:

ד והא דאסרינן בהודיעו שהוא מפליג אם החבית פקוקה דוקא במקום שיש לחוש שמה נגב ושתה זנתן מים במקומו או החליף טוב ברע אבל במקום שאין לחוש שמה נגב ממנו כגון בין תגיתות שרבים עוברים שם מותר מפני שהוא מתיירא מעוברי דרכים אפילו הם ע"א:

ד והא אין בבית א"י יינו של ישראל לברו ונמצא ע"א ברזוכו אם אין הרלת נעול היין מותר בשתייה דמרת' הע"א שמה יבא הישראל פתאום ואם הוא נעול כמפתח מבפנים אם אין הע"א נתפש כנגב על הכניסה כגון שיכול לשמוט ולומר מעם למה נכנס אף על גב שנתפש כנגב על הנגיעה לא מרתת כיון שהוא נעול וחיבת ניסוך עליו ונוגע בו מותרת קודם שיבא הישראל והיין אסור בהנאה דשמה ניסוך ואם הוא נתפש כנגב על הכניסה מותר בשתייה דודאי מרתת ליגע ויש איברים רבוצין תוח שאין הע"א מנסכין אפילו אינו נרפש כנגב על הכניסה שרי דיהאי לא נגעו כיון דאין חיבת ניסוך עליו אלא אם כן יש לחוש שנגעו לשתות מבנו או לחנאה אחרת כיהו אם פי החבירת והב או שהוא בקנקן שיש לחוש שמה נגע בו כדרך מרעקק

לבוש עמרת זהב הלכות יין נסך סימן קכט

העיר עא אסור ואם רוב נבגי העיר ישראלים מותר רתלין בהו ו...
 רובן ישבעאלים אסור בשתייה ומותר בהנאה דישמעאלים אינ' מנסכי'
 כדלעיל סימן קכ"ו ואם יש לעזודים שכונה לברם שאין דרך העמ
 מפסיקתה ואפילו מעט עא דדים גם כן בשכונתם הולכים אחד רוב
 בני השכונה אף על פי שרוב בני העיר עא היין מותר ובמקום שרניל
 לחצניע מכותם בחביות ומניחין אותם בין החביות של יין כדי להציל
 מכותם שיחשבו הנבגים שגם חביות זו היא של יין ולפעמים יודעים
 הנבגים שבני אדם עושין תחבולה או נבאין ופותחין חביות לראות
 אם ימצאו שם ממון אפילו רוב נבגי העיר עא היין מותר רכין דפתח
 לשום ממונה וחור רחוק המרא פרשי רבגניבותיותו טרידי ולא מנסכו
 ואין לומר שמא ננעי וליחשר בשתייה רחל כמו סם שמא לא פתחוהו
 ואתל פתחוהו שמא מתוך רחוק טרידי רבגניבותיותו פרשי ואפילו לא
 ננעו וכן נבגים עא שדקרו חבית בסכין ובידם קדירה ומשכו יין
 לתוכה יא היין שבחבית יש להתיר מטעם סם שמא מתוך שהוא בחול
 בקדירה זו לא נגע ביין אלא מיד כשעבר הסכין את עובי השוליים יצא
 היין ולא נגע בו בסכין ואתל נגע בסכין כיון שלא נתכוון הנגב אלא
 לנקוב כדי שיצא היין ולא חשש למגעו הל כתי שלא בכוחה ושרי
 יש לחקל כומן הזה שאינ' מנסכים אבל יין שנקדרה ודאי
 אסור ועל סימן קכ"ד סעיף כ"ד ואם יש הרבה חביות קצתם
 סתומות בלא ברא ובקצתם יש ברא ומצאו שעשו הנבגים ברא
 לחבית שלא היתה מכורות מתחלה וחוציא ממנה יין אותו החבית
 אסור והאחרות אפילו אותה שיש בהן ברא מותרים ולא צרינ'
 כיון שעשו ברא באחד ולקחו ממנו כל שכן שמשכו כן המבורחת
 דאחוקי איסורא לא מחוקינ' :

יב חיל שכא לעיר ונכנס לבית ישראל בשעת שלום חביו' פתחו'
 או אפילו הן פקוקות בעין אסורות דודאי פתחו ונגעו וחודר
 ופקוקים כיון שאין טורח בפיקה אורחא הוא לפתוח ולהודר ולפקוק
 אבל אם הם סתומות במגופות של שיש מותר דודאי לא פתחוים שאם
 פתחוים לא היו חוזרים וסותמים שהרי אין אימת שום אדם עליה ולמה
 יטריחו עצמם לחוד ולסותמ' אבל בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות
 דבהולים וטרידיים הם ואין להם פנאי ליגע וכש' לנסך ודוקא שריגי
 פתוחות מתחלתן ולא מינברא אס' נגעו תלינן לקולא לומר מחמת
 טירדא לא נגעו אבל סתומות שנפתחו ודאי אסורות דתא חזינן דלא
 איכפת להו כטרידיהו ופתחו דודאי נגעו גם כן :

יג עא שנמצא עומר אצל חנת אם יש בו טופח על מנת להסמיכת
 צריך הרהר וניגוב ולא סגי בהרהר דחיישינן שכא נגע ואף על
 גב דלעיל גבי נמצא בכור אמרינן דמירת ולא נגע חכא אמרינן דלא
 מירת' למיגע שחא סבור שאינו בפסידו כיון שאין בו יין לפיכך אם יש
 בו טופח עמ' להסמיכה הוי חיבור למה שבלוע בנת וצריך ניגוב אבל
 בשאין בו ליחות יין כל כך שמסמיכה אף על גב שהוא טוף' אינו חיבור
 למה שבלוע בנת וסגי בהרהר ואין צריך ניגוב אבל הודחה מיתא בעי
 לתריח הטופח שהוא נאסר במגעו :

יד וזה עא בסמיכת ישראל היין מותר שאינ' מניחין אורת
 לנסך ראף על גב דתבפיייהו יצא דעבידה לזנות לא רחיק'
 יצא ליין נסך אבל וזה ישראלית בסמיכת עא אף יינת של חזת' אסו'
 דהואיל וילא עלייהו בתרייהו נירא ושבתה להו לנסך יינת :

טו ישראל הניח יין בביתו בחלון שהוא פתוח וכא עא וחבני' שם
 וזה וסג' הדלת אחריה ואחר כך בא הישראל ומצא ארת' יינ'
 כמו שתנינו ואינו מרגיש בו שנגעו היין מית' ראמינן העמ' בעבדתי
 טריד ולא היה לו פנאי לנסך :

יז חצר שהלקוח בראשי יתירות בין ישראל לעא אף על פי שהביו'
 פתוחות עובדות סמוך לחלקי של עא תוך פישוט ידיו מותרות
 דמרתת העא לפשוט ידו וליגע וכן אם היה נגו של ישראל למעלת
 מנגו של עא וחלוקים ביתירות מניה ישראל שם יינ' אעפ' שידו של
 עא כגעת סם דמרתת :

יח חבית של יין שצפה בנהר ונמצאת כנגד עיר שרובה ישראל
 אם יש בנהר כבשולת וסכר אנמי מים שהיו מעמידים אורת
 אילו באה ממקום אחר מותרת שאין לתלותה אלא בעיר שנמצאת
 כנגדה והוא רוב ישראל ואם אין בנהר סכר אנמי מים אסורה שאנו
 תולין אותה ברוב הסמיכות שהם עא שבלב בקום שיש רוב וקרוב
 הולכין אחר הרוב דרובא עריפא דהתורה אהשכה אחרי רבים לחסו'
 ואם נמצאת כנגד עיר שרובה עא אס' רוב הסמיכות ישראל ויכולת
 לכא שם דרך יסדה שלא תסכע מותרת אפילו קרובה הרבה לעיר
 של עא ער שמכוח קרובתה שהיא של עא כניהו הקרוב
 והולכין

מותר שלא מסר לו אשמירת הפתח ולא ליכנס הרשותו חווא ירא
 ליכנס בו אפילו מפני העא שבעיר שיגידוהו לירודי כשיבא יפסיד
 נאמנותיה ויא' שלא התירו לא כשאינו יודע שה' מפליג ואו מת' אפי'
 מצאו שנכנס שכין שלא היה לו רשות ליכנס וזיה נתפש על הכניסת
 ודאי היה בחול בעודו שם ולא נגע שחית צריך לתתירא בכל פעם
 עתה יבא שהרי לא הודיעו שהו מפליג ולצורך דבר אה' נכנס שה' לו
 לאשתמוטי בו ולא ליגע ביין אבל אם הודיעו שהוא מפליג אפי' נתפש'
 כנגב על הכניסת אסור דהא לא מרתת מן הע' או אחרים שראוין
 שנכנס שיגידו ליהודי שהרי נכנס וכיון שיודע שהפליג לא מרתת גם
 כן כל כך ליגע וחסיקל כסברא ראשונה לא תפסיד אס' עבר הע' א
 תגב שם אס' נתכש' כנגב שרי ואם אינו נתפש' כנגב שיש לו התגצלו'
 לאשתמוטי לכת נכנס אסור ודוקא כשסגר תולת במגעול כפנים ואין
 סדק בחדר שיכולין לראות משם אבל אם יש סדק וכל שכן אם הניח
 הרלרת פתוח היין מותר אפילו היה לו רשות בפירוש ליכנס שם ולא
 אסר לו שפליג ויכול לבא בכל עת דמרת' ואם הוא עא שאינו מרתת
 כגון עברי המושל המתפשט בבתי יהודים בכל עניין אסור אם לא
 שיש לו סימן שיודע בו שלא נגעו ביין :

יט ישראל ועא שהיו בספינה ובח' יין של ישראל ושבע ישראל קול
 תקיעת שופר שתוקעין לשבו ונכנס לעיר וחניח היין שבספינה
 עם העמ' אם יש דרך עקלתון שיכול לבא עליו פתאום ואין שם עא לא
 אחר היין מותר דמרתת העמ' שמה יבא פתאום ולא נגע ואפילו אם יש
 בינו ליוני יותר מאפים אמה חת כפורסם אפילו לעא שאין הישראל יכול
 ללכת בשבת יותר מאפים אמה אפ' היין מותר דמרתת מפני שאין
 אנו בעיניהם בחוק שומרי שבת כראוי ויאסר העמ' היהודי יחלל שבת
 בשביל היין ויבא :

כ היו יושבים ישראל ועא לשתות כל אח' מינו ושבע ישראל שקורין
 לבת' וחלך סם לתתפלל וחניח יינ' אם יש דרך עקלתון שיכול
 לבא עליו פתאום היין מותר דמרתת ולא נגע כרא' כשכל אחד שותת
 פיינו ואין לעא רשות לשתו' מינו של ישראל אבל אם היו שותין ביחד
 פיינו אחד שהישראל מוג' לעא כשירצה לשתות היין לפניה על השולחן
 היין אחר חק' השולחן וחניח הע' לברו את שעל השולחן אס' שאיכר
 הע' ארי הישראל ומנני לאכול ולשתות וברשות נגע ואת שהן
 לשלחן סם שהוא בתוך פישוט ידיו אסור שהע' מוג' לו ממנו ומרת
 שהן לפישוט ידיו מותר דלאו אורח ארעא של אורח לעמוד ולמוג'
 פסח שאינו על השולחן ולא הוכן לסעודה זו אבל אם אסר לו הישראל
 חוי מחנ' ושוח' אף מה שהן לפישוט ידיו אפילו בכל הבית אס' דסמכ'
 דעתיה רע' א' שהוק' ידו לשתות מן הכל אפי' לא הודיעו שמפליג שהרי
 ארשתו לשתות מכל אשר יבחר ח' לך כל החביות הפתוחות אסורות
 וחסותמות מותרו' אם לא שישתא כרי שיסיר המגופה והחירג' ותגוב
 שהרי היה לעא רשות לעשות זה ולא היה צריך לכירתת' שמא יבא
 בעת שיסור אותו וכיון ששהא כל כך חיישינן שמא העא עשאו ועל
 שאלתו ליכא למיכמך :

כא ישראל ששכר בית בחצר העמ' וחניח בו יין וסגר הדלת והכניס
 חבירה במכעת ושכח ולא סגר במפתח והפליג ולסוף ימיכ'
 הרגיש העמ' שלא היה פגור והודיע הדבר ליהודי היין מותר ולא
 חיישינן שמא נכנס העמ' וחור והכניס חבירה דתא לא ידע שהישראל
 הפליג ומרת' דמיטר אסר עא השתא מוכר ישראל שלא סגר במפתח
 ואתי לפיכך דודאי לא פתח ולא נכנס :

כב בית שיש בו יין לישראל ועא דד' למטה ישראל בעלייה ואורח
 מעלייה לבית לראות משם היין ויצאו שניהם בבחלה מן חבית
 לראות חתן או הסגד וחור העמ' קודם שהור הישראל וסגר הפת' אחריו
 ואח' כך בא הישראל אף על פי שאין לישראל מעבר לא דרך חבית ואי
 אפשר לו לעבור שלא יראנו העמ' אפילו הכי היין מותר ראמינן
 כשסגר העמ' לא סגר כדי ליגע ביין לא היה סבור שהישראל כבר
 נכנס לביתו והוא בעלייתו ושמה יראנו ולא נגע ואפילו היה היין פתו'
 מותר דמרתת ליגע ודוקא שיצאו בבחלה וחורו ראמינן לומר מתוך
 בחלתו חוד ולא רדקדיפה בכניסת ישראל אבל שלא בבחלה היין
 אסור דשמו דקיק העמ' וידע שעדיין לא נכנס הישראל וסגר ונגע
 קודם שיבא הישראל :

כג עא ששמע קול שאנת אריה וספורו נכנס לבין החבית של יין
 וסגר הדלת אחריה אפילו הכי היין מותר ואפילו הן פתוחות אף
 על פי שאינו נתפש' כנגב על הכניסת שהרי להציל עצמו נכנס מנ'
 הוא ירא שכא גם אחרים נחבאו שם ויראו אותו כשנגע :

כד נבגים שנכנסו למרתת ופתחו חביות של יין אם רוב נבגי

יורה דעה הלכות יין נסך סימן קל

מד

הנאר כשק שאין בו תבירה מכוון ויחתם פי חשק שאם יש בו תבירה מכוון יש לחוש גם כן שמא יתיר התבירה ויהיו ויתפרגו ולא ירגישו ויש מתירין אפילו בחביל של עץ ואין חוששין שמא יוציא יין בין הנסך דמריא להו מילתא וכן נוהגין וכלבר שיוהר שיהא חבנופה נסתם כראי וכן שלא יהיה שם כרזא שלא יוציא דרך הברזא רק יתרוק כל חבנות וישם עור על המנופה וחבנות ויקבענ' במסמרו ויכתו עליהן אותיות חציין על העור חציין על דופני החבית או על הברזא או הכנופ' שאם יבניה הע'א העור לא ידע לחזור ולכוין האותיות שעל העור אם חציין שהוצה לה בכתלה וגם יעשה חשוק אחד שקורין צירקלא סביב השוליים במקום שמתוברין דופני החבית ולקבע שם במסמרות כפני שפעמים נעורת תחובה שם סביב יש לחוש שמא יוציא הע'א להוציא היין דרך שם ולתחובה אה' כך אל מקומו הראשון שזה נקל לו לעשות ואם מצא סכין בחבית שהוציא יין סכין הנסרים עין לעיל סי' קכד וסימן קכט סעיף י"א :

ב אם הפקיד יין ביד ע'א כחותם אחד יש אוכרים שאסור בשתיית מספק שמא טרח וזיף ומותר בתנאה ויש אוכרים דבריעכר יש להתיר אפילו כחותם אחד אפילו בשתי' ואין צריך להכיר חותמו אלא אם כן אסור רואה שחותמו מקולקל או אסור אבל אין צריך לברוא אחריו וכן נוהגין להקל ויענין לעיל סימן קי"ח מיהו טוב ונכון הוא לכתהלת כששולח לחבירו יין אפילו בשני חותמות יכתולו אגרת וידיעו באיות צורת חותם חתמו כרי שיכירו וגם יודיע לע'א שהודיעו לחבירו ארז החותם דא: מירתת הע'א יותר ולא יפתחנו וכדיעבר אפי' כחותם אחד בכהאי גוונא שרי' בעל הבית השולח שפחתו או עכר ע'א לאוצ' של יין סני לית כששולח עכו אפילו נער קמן לשוכרו שלא יע'כו ש'אין דבר זה תלוי בערות הקמן שיעיד שלא נגע אלא שהע'א מרתת ממנו שאם יגע משאלוהו יגלה הדבר :

ג אף על גב שכבר נתבאר לעיל סימן קכ"ג שייך מבושל או חמין חוק אין בהם משום ניסוך וכן יין שעירבו עם דברים אחרים כגון שמן ודבש והוא שקורין יינמלין ואלונתית ככל מקום לא יפקיד ביד ע'א אם לא כחותם דחיישינן שמא יחליפנו שישתה בזה וישפוך אחר לתוכו מיהו כחותם אח'סני דלא טרח הע'א ומזיף כדי לאחלופי ואפי' יש נקב קמן כאותו כלי והוא קמן כל כך עד שאין יכולין להרי' בתוכו יין מותר להפקידו אצלו דאף על גב דאפשר שימוצץ וישחה ממנו מה ככך דהאלא מנסך ולחזור ולהריק בתוכו אחר י'אנו יכול לפיכך מותר :

ד חותם בתוך חותם היכי רמי סתם החבית בכלי שאינו מרודק כדרך שסותמין כל ארס כרי שלא יזוב היין וסחו בטיט הרי זה חותם אחר דבכל יכול לזייפו היה הכלי מהודק יפה הרי זה חות' בתוך חותם ולא טרח לזייפו וכן אם צר פי הנוד הרי זה חות' אחר ואם הפך פי הנוד לתוכו וצר עליו הרי זה חותם בתוך חותם וכן כל שינוי שמשתנות מבררים שאינו מדרך כל ארס הרי זה כחותם אחר והמיתח או הקשיר' הוי חותם שני :

ה שני קשרים משונים זה מזה הוו בשני חותמות : שתי אותיות הוי בשני חותמות והרפוסים שכרפיסין בו אותיות אפילו יש בהן כמה אותיות לא חשיבי אלא כחותם אחר שררי' בבת אחת הם נדפסים ובקל יכול לזייפו וכמקום שמצויים מומרים וע'א שיוודעים לכתוב אין אותיות ס'אכ מכיר כתיבת ידי הכותב :

ו מפתח ביד ישראל וחותם הוי בשני חותמות : חתמו בשני חותמו וחזר על חותמו ולא הכירו או שמצאו סתור הרי זה אסור דוודאי הע'א זייפו ודוקא אם רואין בו שנסתר בבזונה על ידי אדם אבל במקום שיכולין לתלות שנסתר ונתקלקל מעצמו על ידי מילטול או על ידי בחמה או תינוקו שעשו שלא בכוננת תולין להקל דספקא דרבנן לקולא ואפילו אם רואה שנתקלקל בבית' אם ישראל יוצא ונכנס תמיד מותר דמרתת ולא נגע כמת דברי אמורים שהזר וראוהו כראמון אבל לכתלה אין צריך לחזור עליו ולחקור אם הוא מקלקל דאוקינן ליה אהוקתא שהוא חותם אלא אם הודיע המשלח לאותו ישראל שנשלח לו שהוא שולח לו יין חותם כחותם בתוך חותם אף על פי שלא הודיעו ענין המיתותו היאך הם כיון שמצאו הישרא' השני חותם בשני חותמו מותר וסבל מקום נכון הדבר להודיעו בכתב צורת חותם כרי שיהוו עליו מיהו אם כתב עליו אותו אין צריך להודיעו צורתם דסתם ע'א אינו בקי לכתו אותו ואם הע'א אומר שהחבית הירד' פמפטף והוא חרוקו ונגע כיון אינו צריך להאמינו לאוסרו שאין הע'א נאמן ואפילו ניכר עריין קצת יין מכחין ויש אומדנא שהוא כדבריו אינו צריך להאמינו רק לתלותו ברב' אה' :

זהו לכוין אחר הרוב דרובא עדיף מקרי ואם לאו שאינה יכולת לכ' מהכביבות היין אסור בהנאה והחבית מותרת בהנאה למוצאיה מנן שאם הוא של ישראל גם היין היה מותר בשתייה ואפילו אם הוא של ע'א אף על פי שהיין אסור בהנאה ככל מקום החבית מותר בתנא' ואם בא ישראל ונתן בה סימן הרי יצאה מהוקת יין נסך וכותרת בשתיית אבל אין צריך להחזירה לו והיא של מוצאה דכיון דרובא ע'א ודאי צתיאשו הכעלים ודוקא שהיא סתומה או אפילו פקוקה בעץ שאם יצאוה ע'א ופתחוה למה להו לחזור ולפקוקה שהרי הניחות ללכת לאיבוד ולא היה להם להתירא משום אדם דהא מצאוה על הנה' אבל אם היא פתוחה לגמרי חיישינן שמא מצאוה ע'א ונגעו בה ואחר כך הניחה ולא רצו ליטלה ואכורה :

ז חבית של יין שנמצאת בכרמו של ישראל ויש כרמים אחרים של ישראל ככוכים וכרמים רבים מהם של ע'א סביבותיהם אף על פי שרחוקים משל ישראל החבית אסור דאולינן בתר רובא אף על גב דאיכא קורבא דמוכח דשל ישראל היתה ואין צריך לומ'כשאין שם כרם אחר של ישראל אלא זה דודאי לא ככרם זה הוא דאין דרך לגנוב מכרם זה ולהצניע בתוכו וה' להקל אכרינן הכי כגון שנמצא בכרמו של ע'א אף על פי שיש כרמים אחרים של ע'א איכא כרמים של ישראל רבים מהם אפילו הם רחוקים מהם הולכין להקל ודוודא שיושבת בין ההרים שאינה מעבר לעוברי דרכים הא לאו הכי אסורה שדוכ עוברי דרכים ע'א הם וחיישינן שמא מהם נפל דהא אולינן בתר רובא כרא' בבקבוק שדרך עוברי דרכים להוליך כיוצא בו אבל חבית שאין דרך עוברי דרכים להוליך כיוצא בו אין תולין אורו בעוברי דרכים חודאי לאו כהם נפל שאין מוליכין בכיוצא כזה :

ח נודת יין שנמצאו מושלכים בדרך אם רוב שופכי יין בנודות ישראל הם מותר'אם הם נודות גדולי' שאין דרך עוברי דרכים להוליך כיוצא בהם אבל אם הם קטנים שדרך עוברי דרכים להוליך כיוצא בהם אסורים שאנו תולין בהן שרובם ע'א ואם היו גדולי' וקטני' כולם מותרים שהגדולים מוכיחים על הקטנים שהם משופכי יין והרי רובם ישראל והקטני' להכריע המשא ולשוותו בא שכן דרך כוליכי היין כשיש לחם שתי נודות זה גדול מזה קעט ומכביד המשא לצר אה' מניחין נוד קטן אצלו להשוות המשא :

ט ישראל שיש לו יין באוצר שלו ופתח האוצר סגור כמפתח אחד וכצא הפתח פתוח וע'א ארד מודה שהוא פתחו לשאוב מי' מכור שבאוצר שהיה צריך לבניין ביתו וכי האי גונא היין מותר מתרי פעמים הריא שאין צריכין להאמין לו שנכנס לא הוא ול' ע'א אחר ואתל נכנס שהרי היה נתפש כנגב על הכניסה ואמרי' ד'א דלה מי' יוצא ולא נגע דמרתת הוה בעל הבית שאם' לשפחתו להכין השולחן והשפחה לא היתה בקיאה ברת יהודית וכו' בעל בית וכצ' יין על שולחנו ושפחתו הע'א אומרת שלקחה היא היין ממרתתו שבו יין הרבת כל היין שכמרתת מותר דאין הע'א נאמרת ל'אסור' ו'אצא ממקום אחר לקחה אבל שעל השולחן וודאי אסור דה' א' חבי' אורו' וכן ביהודית ששטמה המפתח הכרדף ולא מצאו במקומו ומצאו אה'כ כרי יין סמון בבית ואמרת שפחתה הע'א שהי' לקחה היין מהחבית שכמרתת אינה נאמ' לאסור היין שכמרתת ואומ' ממקום אחר לקחה אבל נכנסים שנכנסו למרתת ומשכו יין והניחו ברו' פתחות ונמצא אה'כ חבנוא סתום ואמרת שפחה ע'א שהיא סתומתן כיון שנתייחרה הע'א כוודאי עם היין ואינה נתפשת כנגב על הכניסה דאית לה אמתלא שנכנסה להציל היין ואיכא רגלים לדבר שהיא סתמתן היין אסור מיהו בזמן הח שאין הע'א מנסכין שרי' כמו שנתב'א לעיל סימן קכ"ה :

קל דיני התיבת היין ובו י' סעיפים :

א מה שאין מיחדין ולא מפקדין יין ביד ע'א דוקא כשאינו חתום אבל אם הוא חתום מפקדין ושולחין על ידו דמרתת הוה לפנותו ושמא ירגיש הישראל וכלבר שלא יהא חבניות שום נקב בנקב שמניחין בו שצא משם הרוח וחותם שאמרו צריך להיות חותם בתוך חותם ככו שנתבאר בסעיף ד'או מפתח חותם דבחורום אחד דיישינן דילכא טרח חייף אבל בשתי חותמו טריחא מילתא לדיף ולא טרח והני מילי בחבית של חרס שטורח לעשות בו נקב ולסותמו אבל בחבית של עץ אפילו חותם בתוך חותם לא מהני מפני שיכולין להוצי' ין כיון הנכרים ולא י' גישוכול שלכן בנודות שבקל יכולין להוציא יין כבין התפירות ואין להם תקנה צ'א שיכני' כל החבית של עץ' או כל

לבוש עגרת זהב הלכות יין נסך סימן קלא קלב

היון פתוח לרשות הרבים חשיב כפתוח לרשות הרבים שהרי יכול לראתו משם מיהו ככר כתבנו לעיל בסוף סי' קל' דהלון פתוח לא מהניו רק ביום ולא בלילה וכן אם יש דקל לישראל כנג' פתח תבית חשו' כפתו' לרשות הרבים שמתירא הע'א שכא יעלה חישראל עליו וראנו משם ולא זכע'א אם יש בו פירות שירא הע'א כו' שכא יעלה עליו ללקו פירותיו אלא אפילו אין עליו פירו' הוא ירא שכא עתה יעלה עליו לצור' תשמ' אחר ויראנו משם ואם כתב הע'א לישראל התקבלתי דמי היין אף על פי שלא פרעו א'א שוקפו עליו במלות בשט' אחר שאין המלוה דוק' על היין אם כשיבא הישראל הוציאו מביתו בלא מעות אינו מעבב עליו בין שכבר זקפו עליו במלות בשטר אחר הרי הוא כיינו של ישראל שברשות ע'א ומותר במפתח וחותר וכד' עכד אפילו בחותם אחר אפי' בעיר שכולה ע'א ואם כשיבא הישראל להוציאו אינו מניחו עד שיתן לו מעותיו אף על פי שכתב לו התקבלתי הוי דינו כאלו לא כתב התקבלתי דהא לא אתני ליה כתי' בתו' ומת' שכתב לו התקבלתי לא היה אלא בתעריפה להתיר יינו באופני' ההיתר של התקבלתי אבל אינו מועיל דהע'א לא מרתת יש מי שאומר שחותם כתוך חותם מתני בכל עניין אפילו בינו של ע'א וחוא ברשותו ובעיר שכולה ע'א דלא טרח ומויף חש לסמוך עליו לחתימו בהנאה אבל לא בשתייה :

ב ישראל וע'א שמתיר יינו של ע'א אה' בשותפו כדי לכוכרו לישראל ומפתח ביד ישראל אם יש על היין עוד חותם אחר הוי חותם בתוך חותם כמו שנתבאר לעיל סימן קל' ולא היישינון לשותפות הע'א דכיון דאית ליה לישראל שותפו בגויה מירת' דנתפש עליו כנגב' ע'א שקונים יין מישראל ומחזיקין אותו חותם בתוך חותם ומליכין אותו כמה ימים בספינה לברס מותר ואף על גב דגבי יין של ע'א שמתיר ישראל אכרינן שכתשוהו בעיר שכולה ע'א ולא כתב לו דהתקבלתי אסור עד שירא ישראל יושב ומשמ' לא אמרו כן א'א במפתח יינו של גברי' שגדל בכרמיו שלא טרח בו הרבה ולא הוצי' עליו הוצאו שאינו חושש כ'אם ירגיש חישראל שיויף אבל כשמוליך יין למרחו' למוכרו לישראל שתוא בא לו במרח' גדול והוצאה מרובה שקנה אותו היי' למרחו ולהתאצרו ולא יויף דמתירא שמא לא יקנהו ישראל כשירגישו :

קלב שלא ליהנות מיין נסך ובו סעיפים:

א אף על גב דקיימא לן בע'א ע'א שדרכו לנסך שאם נגע בייך שלנו אסרו כהנאה דדילמא נסכיה מכל מקום מותר חישראל ליקח דמיו מאותו הע'א דהא הוא חיוקו בידי' כאילו שפכו ומדין הייב לטלם לו ומה לנו אם הע'א יקח היין ויהן לישראל המעות דחישראל אינו מקבל המעות בתורת דמי מכירת היין רק בעד חיוקו שדחיקו ורמי יין כשר ליקח ואפילו אם אותו ע'א לוקח היין תתלה ומכרו ואחר כך נותן לישראל המעות מותר דע'א בדידי' קפדה ומכר ומשל לישראל חיוקו אבל חישראל אסור למכרו לע'א אחד וליהנות ממנו ואם מכר חישראל לע'א אחר אם הע'א נתן לו המעות קודם שיתן לו הישראל היין המעות אפריס' בהנאה שאין המעות נקבין לישראל עד שימסוך הע'א היין שדחי על בנת כן נתנו לו ומד' בשימוש הע'א היין נקבין המעות לישראל בעד היין והאיסור שעל היין תופש הדמים ואסורין בהנאה אי גמי משום דרוב פוסקים סבירא ליהו שהע'א קנה בכסף דחרי' נאסרו המעות מיד שקבלם בעד הי' שנקאו הע'א בעד המעות תאלו ור' תופש דמיו ואסורין בהנאה אבל אם לקח הע'א היין תתלה בישראל ואחר כך נתן המעות מותרין כיון שאחר שקנה הע'א היין במשיכה נתן הדמים ולא היה היין בשעת נתינת הדמים של ישראל אין האיסור שעל היין תופש הדמים ומותרין בהנאה מהו דיקא לאחרים מותרין אבל לבעל היין שמכרו קנשו הדמים ואסורם לו לעולם בהנאה שלא יחנת

ב לפיכך ישראל שמוכ' יינו לע'א צריך ליהו שלא יאסר היין בעודו ברשותו ביצר יעשה יפס' עימו כרמים קודם שימסוך הע'א היין שכוין שפסק עמו על הדמים כשימסוך הע'א אחר כך בשימכרו לישראל סככה דעתיה במשיכה זו לקבוחו דע'א קתה במשיכה היין נסך אינה נעשה עד שידע בו נמצא בטעם שגעשת גמר הקניין שדחיא שערס המשיכה הוח' היין מותר ודמי יין כשר קשקיל הישראל וכתרין אבל אם מרד לו ומשך הע'א היין עד שלא פסק דמיו המעות אסורים שהרי בשעת משיכה לא נגמר המסך ולא סמכה דעת' דע'א כיון שלא פסק דשמיא יתבע ממנו דמים מרובים ויהזור בו אף על פי שמסך ומאחר שביא לרשות ע'א אין חישראל נזהר בו שלא יעשה לחוש שמא נגע וגבצא שכשנע עדיין לא סמכה דעתיה ליקח והרי היין עדיין ברשותו

ב ישראל ששכר או קנה בית בחצרו של ע'א ומלאהו יין אם ישראל דר שם אף על פי שהניח היין בחצר ואין עליו לא חותם ולא מפתח מותר אפי' היה גם הנכרי דר בחצר דמירתת מליגע שמא יבא פתאו הישראל אבל אם לא היתה הישראל דר באותו חצר אם היתה המפתח ביד ישראל וחותר מותר ואין צ'ל ב' חותמות רעדיפי חס' ממפתח וחותר המפתח נקל הוא לפותחו ע'י מפתח אחר וכיוצא בו ואפי' מותר אפילו בעיר שכולה ע'א ואם לא אף על פי שחיון הוא באותו בית שקנה יאו שכר הישראל אסור אם הנכרי דר בחצרו שכוין ששכרו או קנאו מכנו וש לו שייכות ליבנם לכל המקומות שבבית שכן דרך לראות מת מכר או מה השכיר ואינו נתפס כנגב' ואם אינו דר בחצר מותר שהרי אין לו שייכות לבא לכאן ואינו אסור אלא אם כן נמצא עוכד בעד היין האף על פי דכן הרי אין לו שייכות לבא לכאן מכל מקום כיון דחיון שנתנסח ומשכב עצמו שיש לו שייכות כאן הואיל ושכרו או קנאו ממנו וגם נמצא בעד היין יש לחוש שנגע דהא חיון דלא מרתת בלכא נג' למירתת מליגע אבל אם נמצא עומד בחצר שלא בעד היין לא היישינון :

ג ברא' בשוכר או לוקח בית בחצרו של ע'א שיש לו קצת שייכות ליבנם טס כדאמרן אבל בחצרו של ישראל משם שלא לקחו ולא שכרו מע'א אפילו היה ע'א דר באותו חצר ואין ישראל דר בו מותר ואפילו אין מפתח וחותר ביד ישראל לפי שאין לו בה שום שייכות ואפילו נמצא עומד בעד היין מרתת שהרי מכל מקום נרפש עליו כנגב' והם ביחס אבל בלילה אסור שאינו ירא שמא יבא הישראל פתאו בלילה ודוקא כבי האי גוונא יש לאוסרו בלילה אבל בשאר מקומות דאסרי לעיל סימן קכ' וקבט' דהע'א מרתת אין חילוק בין יום ללילה השאני הבא שהע'א יש לו שייכות בחצר זה ומסתמא נועלו בלילה הואיל והוא לברו דר שם ואין הישראל עמו בביתו ואינו מרתת קולו האי ולכן אפי' ביום אם נעל ואין שם חור או סדק שיכולין לראות בו היין אסור דכיון שהוא לברו דר בו יש לו לאשתמטי על נעלרו אבל אם יש חור או סדק שיכולין לראו' משם היין מותר ביום אפילו נעל בודאי ובלילה אסור אפילו מסתמא דלא ידעינון אם נעל אם לא אפילו הכי אסור דחודאי נעל הוא בלילה ואפילו אינו נועל אינו מתיירא שיבא הישראל פתאום בלילה :

קלא דין יין כשר שנעשה ברשות הע'א ובו סעיפים:

א ישראל שעשה יינו של ע'א כהכשר כדי שיחא מותר לישראל לשותת ממנו בין שמכרו הע'א לישראל ועדיין לא פרע לו המעות בין שלא מכרו לו אלא שהו עושהו בהכשר כדי לכוכרו על יד לישראלים אם נתנו הישראל בחצרו של אותו ע'א בעצמו והישראל דר בחצר מותר אפי' בלא חותם אפי' אם נס' הע'א דר שם דכיון שהניח לע'א בהכשר ורעתו למוכרו ודאי מרתת מהאי ישראל שדר בב'י שלא יגלה הדבר והוא עצמו נזהר כשמירתו כדי למוכרו ביוקר לישראל ואם אין לישראל דר באותו חצר אם דר ישראל באותו העיר והבית שהיין בתוכו הוא פתוח לרשות הרבים מותר אם יש לישראל מפתח וחותר וכד' עכד אפילו בחותם אחר סני כמו שנתבאר לעיל סי' קל' סעיף ב' דכיון שהתא פתוח לרה' הוא מתיירא מן העוברים ותשבי' ואם אין הבל' פתוח לרשות הרבים אף על פי שישראל דר בעיר או בעיר שאין שום ישראל דר שם ע'א שיהא ישראל יושב ומשמ' דכיון שהיין שלו אף על פי שדחינו לעשותו כהכשר צמי בחיירא ליגע בו אם אין שם ישראל השוכרו ואם ישראל יוצא ונכנס ואפי' אם לעמים מפליג כל זמן שלא חדיעו שהוא מפליג הרי הוא כיושב ומשמ' דמתירא שמא יבא פתאום כמה דברי' אמורים כשהיין בבית הע'א בעליו אבל אם נתנו בבית ע'א אחר מותר במפתח וחותר דאותו הע'א ודאי לא טרח וויף דמדתת ולשמא יגח' ור' ע'א בעליו ליבנם טס לא היישינון דלמה יעשה כן והגמלין לא היישינון דהא שלא יהא הע'א האחד כפוף תחת יד הע'א בעל היין שאם הוא כפוף תחתיו בענין שאם יבא ליגע ביין אינור שאי למחתה בו הוי כאילו הוא ברשות בעל היין ואם חכלין ישראלים רגלין לבא לעיר ואין לה חומה דלתים וכריח לעיר בענין שיכולין לבא שם בכל שעה שירצו השיב כמו ישראל דרין טס דמדתת מיניחה שמא יבאו פתאום ופותח במפתח וחותר וכד' עכד אפילו בחותם אחר' ואם רבית פתוח לא שפה חשוב כפתוח לרשות הרבים שמתירא הע'א שמא יבא הישראל לישב על האשפה ויראנו וכן אם יש בחצר בנדר פתח תבית

יורה דעה הלכות יין נסך סימן קל"ג

מה

לא נקנה לו חוץ נסך מעולם אלא שמשלם בעד הפועלים אבל אם הקדים לו דינר לחנווני שיתן להם לאכול ולשתות אסור שביד נקנה לו חוץ שביד החנווני דמעותיו קונות לו ומשלו הוא משקה אות' יין נסך וחרי מתחנה כיניה ויש אומרים אפי' אם הקדים הדינר אינו אסור לא אם כן אסור לו לחנווני והא' הדינר זה בידך עד שתשקה לפועלים ואני אחשוב עמך באחרונה שאו לא קנה החנווני הדינר מיד עד שישקוף אותם ובין שהדינר הוא בעין בשעה שמשקה אות' נקנה היין לישראל בעד הדינר ומשלו הוא משקה אותם אבל אם נתן לו הדינר לחרוצאו עכשיו על מנת שאם יצטרך לו יין לפועליו שיתן להם יין אין כאן אסור שבשעה שנתן לו הדינר עדיין לא קנה היין והיו כמו מספק שכאן יקח היין שכאן לא יקח ואם יקח כמדי יקח שאינו יודע כמדי יין יקחו הפועלים עליו ואין זה קניין גמור עד שישקף הפועל ליו בשעה שמשקה אותם ליתיה הדינר בעין דהא על מנת לחרוצאו מיד נדרתו לו ולא דמי יין נסך הוא מי שמזבין אותבו ע"א לשתות רשאי לומר לעכור או לשתותו הא לך מעות ולכו וקני יין לאלה חע"א שכיון שהוא אסור לקנות בעבורם נמצא שהיין אינו שלו בשעה שקנאו אותו:

ה במקום שהמנהג הוא שישראל שיש לו יין צרי ליתן כמנו חלק יודע למלך יכול לומר לע"א פייס למלך בשבילי אף על פי שהע"א נותן למלך יין נסך והוא חוזר ונותן לו דמים חובו והוא פורע לו דהא לא התנה עמו שיתן למלך יין נסך אלא סלקו במת שרזוכל קאל ואפי' הוא בענין שאין הישראל היה יכול ליפטר מן חמלך אלא בין אפילו הכי מותר כיון שלא פירש לע"א בפ' שיתן למלך יין נסך אבל אם אמר לו היה במקומו ליתן למלך אסור דהיו כאילו אמר לו היה במקומו לתת לו יין שיש עלי ליתן וחיי כאילו קני' היין מן הע"א ובמצותו נותנו הע"א לאוצר וחיי פורע חבו כיון נסך וחיי ליתן הנאת מיין נסך:

ו מלך שיש לו חק על בני מדינתו שבשיש לו יין שהוא מחלקו עליהם פלוני יקנה כך וכך ופלוני כך וכך אם כתבו גם על ישראל חלק ידוע והישראל אומר לע"א הא לך דין ומלמני מאוצר המלך מותר לפי שזה חולך וקונה לעצמו היין מן המלך כדי שלא יכופ את הישרא' לקנות אבל אם אומר הישראל לע"א חכנס במקומו וקח מאוצר המלך אסור דהיו כאילו אמר קבל אותו בשבילי ואני מתכוון לך ויש אומרים שאם כתבו כבר על הישראל חלקו אסור בכל לשון שיאמר לו ואין בו היתר אלא כל זמן שלא כתבו עליו שמתוך לומר לע"א פייס בשבילי שלא יכתבו עלי שמיד שכתבו לו קנאו מדינא דמלכותא והוא שלו ואסור לו למכרו:

ז הא דרמי ע"א היין נסך אסור בהנאה דווקא בשל ישראל דכתי' חייית חרם כמותו ודרשינן כל שאתה מחוה ממנו דריד דהוא במתו אבל בשל ע"א מותר וה"ל דרמי ע"א ביד ע"א אסורין היינו דווקא שמכר הע"א שלו כדי לקנות ברמיה צרכי ע"א או ע"א אחרת שאו נשאר דרמי באיסורין אבל כשמכור לצרכי מותרין לפיכך ישראל שהיה נוטה בע"א מנה והלך הע"א ומכר ע"א שלו אין יין נסך וחביא לו דמיהם כפרען חובו מותר ואם אמר לו הע"א קודם שימכרו המתן לי עד שאמכור ע"א שלי או יין נסך או אפי' סתם יינב' שיש לי ואביא לך ומכר וחביא לו אע"פ שלא הקנה הע"א או היין נסך לישראל דריד אסור בפני שהישראל רוצה בקיומו של איסור כדי שיפרע ממנו ארת חובו וכן שאנו מצווין לבטל ע"א אין אנו רשאים לרצות בקיומה ויש אומרים שאין זה נקרא רוצה בקיומו של איסור אלא דוקא אם אינו יכול ליפרע ממקום אחר אבל אם יוכל ליפרע ממקום אחר וכל שכן אם יש לו ערב בעדו שמתר דסה לו ולקיימ' האיסור כיון שיכול להפרע ממקו אחר או מן הערב אין זה לכ הנא מדכ' האיסור מיהו בזמן החזק שאין הע"א מנסכין אין להחמי' כסתם יינם ובכל עניין שאמר המתן עד שאביא לך שרועל' לסי' קכ"ב:

קל"ג שלא להשתכר ביין נסך ולג' לעשות ממנו סחורה וכו' ו סעיפים

א בשם שאסור מדרבנן למכור סתם יינם ולאחרת בו כך אסור להשתכר בו לפיכך ישראל שנסכר לע"א לעשות לו מלאכה אפילו בסת' יינ' או ששכר לו חמור או סניגור לחוילך בו אפי' סתם יינ' או מרתפו להניחו בו שכרו אסור בהנאה ואם עבר תמל ממנו מעות בשכרו שחזק חזרה לרוח או ממיל לים ואם נתן לו פירות יליכס לים המלח או ישרפם ויקבדו העפר בבית הקבר' כדי שלא יבא שום אדם ליהנות ממנו דבלאו הכי אין נהנין מבית הקברות כמו שיתבאר בעת ו'לא

ברשותו של ישראל וכבר נאסר היין בנגיעתו של ע"א ואם ארז' יפסק עמו בדמים ויקנה הע"א ויתן לו הדמים נכצא בכוב' סתם יינם שאסור גבה דברים אמורי' כשמרד הישראל לכליו של ע"א שאין בו עכבת יין ומשכו הע"א דמיר שמשכו קנייה היין נסך לא חוי ער שינע בו דמי יין כשר הוא נטל אבל אם מרד לבלי הע"א שיש בו עכבת יין שנאסר יינ' של הישראל המוכר מיד כשיבא לכלי של הע"א סתם שמתערב עם עכבת יין שבכלי של ע"א וכן אפילו אם מרד לכלי של ישראל וזע"א בחזיקו בידו וצנרנ' הכלי ומנסך היין בשכשוך נגרודו ביי' שהכלי עומד על הקרקע אלא שחע"א נגרודו או שהע"א אהו בו באויר שאו על ברחו כנגרודו או צריך ליקח הדמים מן הע"א קודם שיכרודו ואחר כך ימרו לו שאו מיד כשימרו לו יקנה הע"א היין והיו המעות נקנים לו כעוד היין כשר קודם שינע בו הע"א אבל אם ימרו לו קודם שיקח הדמים אף על פי שפסק עמו כבר מכל מקום כבר נאסר היין דודאי יגע בו הע"א כשימרו לו ואם יקח אחר כך דמי דמי סתם יינם הוא נטל שאסור לו בהנאה ומיהו ברעבר אס מרד בכלי של ע"א שיש בו עכבת יין שאינו נאסר אלא משום תערוב' מעט היין שהיה בכלי כל זמן שלא ננע בו הע"א ולא נגרודו מותר לקבל הדמים שכולן מותרין בהנאה חוץ מדמי מעט היין שהיה בכלי דהא קיימ' לן יין שלנו שנתערב בסתם יינם מוכרו לע"א חוץ מדמי יין נסך שבו וגם לכתחלה לא אסור שאסור כשיש בו עכבת יין אלא כשזה מעט היין הוא בפ' הכלי של הע"א שנאסר יינ' של ישראל המוכר מיד כשכא בפ' הכלי אבל אם היה זה העכבת יין בשולי הכלי והכלי של הע"א היה עומד בחצרו של הע"א או אפי' אינו בחצרו של ע"א אלא בחצרו של מוכר אלא שהע"א תופשו הכלי בידו או עומד ברשו' המוכר על דוקקע ואל' יקנה לך כליך מותר שמיד שכאן זה היין לאויר הכלי קנאו ולא נאסר עד שנגע בעכבת יין שבשולי הכלי ודמי יין כשר הוא נטל אבל אם לא אמר לו המוכר יקנה לך כליך אין כליו של ע"א קונה לו דקיימ' לן כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה לוקח כמו שיתבאר בלבוש עיר שושן סי' ר' בע"ה ולא קנה הע"א עד שימשוך וחרי היין כבר נאסר בעד היותו ברשות ישראל המוכר כשיש בו עכבת יין בכלי ואסור לכתחלה:

ואם הע"א מורד היין לעצמו אם הנביה הכלי כדי לקנות היין שכתבו אף על פי שמרד לעצמו דמיו מותרין דכל שפוסק דמים גומר רע"ה ברעתו לקנות וכשתנבי קנאו הכל היין נסך לא חוי ער שיערה למרוד מטעם נגרודו בכחו של ע"א כמאי דנפיק לבראי כדאיתא לעיל סי' קכ"ה וכשעירה ונעשה יין נסך לא של ישראל הוא אלא של ע"א והישראל דמי יין כשר קשקיל ואם לא הנביחו לקנותו ומרד אף ע"ג שרנגביריו פשהוא מורד לא קנאו שאין רעתו לקנייה אלא למדידה ודינו כשאר יין תבא מכה ע"א כמו שיתבאר לעיל סימן קכ"ה ואין לחקשות אה"ה דאמרי' אם מסך הע"א היין ער שלא פסק דמי המעות אסורין בו מפני שכבר נאסר היין בנגיעתו של ע"א וכו' אכא אסורין הא כיון שצ"ע מוכרו אלא לאותו ע"א שגסכו מותרין כד' אמרי' נן כריש סימן ד' דפאותו ע"א מותר ליקח הדמים דהא חויק' נל רל' דמי דהתם ננע בית הע"א שלא מרעת הישראל ואף על גב דנגע ביה של' במתכוון חייב לשלומי דהא קליית ואר"כ מעד לעולם אבל הכא מרעתו ומרצתו נונעבו שחרי' נג הישראל שנתנו לו למשוך קודם פיסוק דמים ידע דמסתמא יגע בו ואף על פי כן נתנו לו חל' באוסר להכיר קח כלי זה ושכרו בנר זה וקרעו ועשה כן שהוא פסור אף על פי שלא אמר לו על מנת לפסוד כדאיתא בלבוש עיר שושן סימן ש"פ ואם כן כשנמל אחר כך ממנו דמים דמי ינ' הוא נטל ולא דמי חויק' נל חל' דה"ל לא מיירי אלא בע"א ע"א כגון בימיה שהיו הע"א מנסכין ואסורין בהנאה כמגען אבל בזמן חזר' שאין הע"א מנסכין ואין אסורין כמגען רק כשתייח' בכל עניין מותר בהנאה וכן המנהג פשוט למכו' יין לע"א ואין מקפידין לרדקם בכל אלו חרינים:

ב פועלים ישראלים שעשו מלאכה אצל גוי ע"א ושלה להם יין בשכרם אסור קוד' שזכו בו אמרו לו תן לנו דמיו מותרין דהא הע"א לא נתחייב להן אלא מעו' ולא דמי חוין תמה נטלין א"א דמי שכירותן אבל אם לאו' שזכו בו וקבלו דמי שכירותן אמרו לו תן לנו דמי אסורי' שחרי' הע"א כבר נפטר מהם משכירות' וחיי כאילו מותרין את היין ודמי יין נסך תמה נטלין ובזמן החזק אף משקבלו מותר ועל' סימן קכ"ב:

ג מי ששכר פועלים ע"א ע"א ופסק להם מזונות אסור להשקותם יין נסך דהא יש לו הנא ממנו שמוסר עצמו בו משכירותו ואם אבר להם צאו ושתו מחנווני פלוני ע"א ואני פורע אם לא הקד' לו דינר לחנווני מותר אף ע"פ שיחד לו הדינר והוא בעין ביד הבעל בית דהא

לבוש עטרת זהב הלכות יין נסך סימן קלד

זמן שיש ששים כהיתר לבטלו ואם עירה מחבירת יין ליון לשעירה כהמותר לאסור או מהאסור לכותר הכל אסור מפני שעמוד הקילוח חיוור בבת אחת מפי החבית הוא גדול ואינו כתבטל אפי' יש ששים בהיתר לבטל משום חוכרא דין נסך:

ב סתם יין של ענף אף ענף שאכו בהנאה לא החמירו בתערובתו כמו ביין נסך גכור ואינו אוסר תערובתו במשהו לא בשתייה ולא בהנאה וכוזרו כולו לע' א וליקה רבי היין האסור שבו ומשליכו לים חמץ ויהנה בשאר המעות וכן אם נתערבה חבירת של יין נסך בין חביות כשרים ואינו מכירו כולם אסורים בשתייה ומותרים בהנאה והואיל ולא נתערב גוף היין בין נסך לא החמירו בו כל כך **ג** הלא מוכרין כולן לע' א וכוליך דמי אותה חבית לים הכלה וכן הדין בהבית של סתם יינם והא דחבית של יין נסך אוסר כל החביות שנתערבו בהן היינו דווקא בחביות גדולות שחשובות ואינן בטלות אבל אם הם קטנים ואינם חשובים חד בתרי בטל כמו בשאר איסורי רביש בבטל' ברוב ואפילו בגדולות נמי אם נפל אחד מן התערובות לים או נשרף הותרו כל האחרים דתלינן האיסור בזה שנפל או נשרף ועל סימן ק"י וכל יין שאינו אפור אלא בשתייה אינו אוסר תערובתו אלא בששים ויש אומרים דבזמן הזה כל סתם יינם בטל בששים וכן נוהגין להקל ויין שנאסר על ידי נצוק חיבור כדלעיל סימן קכ"ו אם יש בכלי התערובת ששים היתר כנגד האיסור שניהם בותרין ואם אין בתחתון ששים אלא עם מה שבעליון העליון כותר והתחתון אסור שבה שבתחתון מצרף עם העליון להיתרו וכן שכיסורו כך ה' תרו שגם איסורו מן חיבו' התחתון יבא לו אבל מה שבעליון אין מצר' עם התחתון לבטל האיסור שבתוכו להיתרו דהוי ליה קולא יתירא:

ד מים אסורים כגון שנתנסכו לע' א או שנעכרו שנתערבו ביין של היתר או יין נסך שנתערב במים לא החמירו בו לאסור במשהו מפני שחם מין בשאינו מינו ואינו אוסרין אלא בנותן טעם כמו שיתבאר בכסוף בסעף ה' בין שנפל המשקה הכוזב לתוך המשקה האסור ונתרבה היתר עד שאין באיסור כג' בו בין שנפל המשקה האסור לתוך משקה המותר ואין בו בנותן טעם מותר ואם נתרבה אחר כך המשקה האסור עד שיש בו בנותן טעם חוזר לאסור ויא' כשיורק האיסור מצרצוקטן שהיה מריק מעט מעט חיוור ראשון ראשון בטל לגמרי ואינו חוזר לאיסור אפילו נתרבה ונותן טעם ויש לחזמיר:

ה בור של יין היתר שנפל לתוכו קיתון של מים תחלה ואחר כך נפל לתוכו יין נסך רואין את היין של היתר כמי שאינו חמים שנפלו בו משערין אם יש בהן כדי לבטל טעם של אותו יין נסך שנפל בו והרי המים רבי' עליו ומבטלין אותו ויהי' הכל מותר ודווקא שנפל המים תחלה כדאמרן אבל אם נפל בו היין נסך תחלה ואחר כך נפל בו המים אין המים מבטלין שהיין היתר כבר נאסר ונעשה נבילה ושוב אינו חוזר להיתרו במה דברי' אמרו' ביין נסך ודאי אבל סתם יינ' שנפל לתוך יין של היתר לא החמירו בו ככ' אלא אפי' לא נפל לתוכו קיתון של מים אלא לבסוף אם יש בהן כדי לבטל את טעם היין האסור מותר מיהו דווקא שנפלו המים אחר כך כשונג אבל הפילו' במיד אסור שאין מבטלין איסור לכתחלה:

ו כמה יתא במים שיהא בהם כדי לבטל טעם היין אם יש במים ששה חלקי' כנגד היין מותר אפי' בשתייה שמעם היין בטל לגמרי בששה ואם אין במים כשיעור הזה מוכר הכל לע' א חוץ כדמי' יין נסך שבו מיהו לא יבכר לחם הרבה ביהוד שמא יחזור וימכו המים לישראלים וכן הדין בכל דבר הנאסר במשהו שניקה מן הע' א ואם נתן מים או יין בכלים האסורים מדימת יין נסך עיין לקמן סי' קל"ה כיצר משערים לבטלו:

ז חומץ של ע' א שנפל לתוך יין של חיתר או יין של ע' א שנפל לתוך חומץ של חית' שניהם חשובי' מין בשאינו מינו ואינו אוסרין אלא בנותן טעם ואין להקשות בחומץ לתוך יין אפילו כג' לישתרו' והא' תל' נט' לפגם דאין זה נקרא נט' לפגם דאיכא דניהא ליה בחלא' ואיכא דניהא ליה בחטרא:

ח חומץ של יין של ע' א שנפל לתוך חומץ של שכר אוסר בכל' מפני שהוא מינו ששניהם חומץ הם דבחר שפא' אולינן:

ט יין של ע' א בין חדש בין ישן שנפל על ענבים אם הם שלימות יריהם והם מותרו אפילו באכילה דלא בלעי דרך קליפתן ואם הן מבוקעות או שניטל עוקצן שאו חשובים כמבוקעות זבלעי' טעם היין דרך שם אם יש בו בנותן טעם אסורות באכילה מעצם וימכרם לע' א חוץ כדמי' יין נסך שבהן אבל לא ימכרם ככו' שחן שמא יחזור הע' א וימכרם לישראל ואם אין בו כדי ליתן טעם כיתרין באכילה אע"פ

הלא סגי שיפור אות' בכית הקברות בלא קבורה דיש לחוש שמא יבא אחר ויטול אותה האפר לזבל בה כמקו' אדר אבל כשהיא מכוס' בעפר דלא הוי לזבולי לא כסקי ארעתייהו שיש תחתיו אפר לזבל בה ואפילו אם יפגעו בו בהפכס אינו קבר כיון שרואין אותו קבור ידעו דכאיסורי הנאה הוא דאפר אינו השוב' לומר בו איניש נגב וקבר הכא כדאמר' בהטין גופייהו ואפילו לקח קרקע בשכרו או בחמת דבר שאינו נאסר בהשתחוה להן ועברן אפילו הכי אם קבלן בשכרו החמירו לאוסרם בהנאה ועל סי' קכ"ג: דבזמן הזה מקילין לעניין היתר הנאה מסתם יינם ולכן אין להתמיר באלו הדינים רק ב' ג' גמור:

י השכיר לו הכורו לרכוב עליו אף על פי שהניח גם לגינו של יין נסך עליו או שהשכיר לו ספינתו להוליך בה סחורתו אף על פי שנותן בה גם כאכליו וכשקיו שכרו מותר כיון שעיקר השכירות לא היה בשביל היין נסך ואם לא היה מניח עליו היין נסך לא היה מנכה לו משכרו כלום הרי לא נהנה כלום מן היין נסך:

יא ענף ששכר פועל ישראל ואמר לו העבר לי בארה חביות של שכר בטאה פרוטות הרי זה נקרא קבלנות שקבל עליו להעביר כולם בטאה פרוטות שלא פרט כל חבית וחבית בפרוטה לפיכך אם נמצא בהן חבית אחת של יין שכרו כולו אסור שכיון שהכל קבלנות היא הוי דינא שאילו לא העביר לו גם אותו חבית לא היה צריך ליתן לו שום דבר משכירותו עד שיעביר גם זו והרי אותה פרוטה מעורבת בכל השכר וכולו אסור דאכל הדא וחדא יהיב ליה כוליה אגרא ואין לו תקנה אפילו בדעיכר ע' הולכת ההנאה כחבית אחת לים המלח ביהו דווקא כגון זו שגיע שכר אותה חבית בכדי פרוטה שהרי נורין לו טאה פרוטות בעד טאה חביות הרי מגיע פרוטה לחבית אבל אם לא יגיע פרוטה על חבית אחת כגון ששכרו להעביר טאה חביות ככ' פרוטות והיתה אחת מהן יין נסך כל שכרו מותר אף על פי שיש בה חצי פרוטה של יין נסך ואף על פי ששכרו בקבלנות כיון שאין עיקר האיסור שזה אלא פחות משות פרוטה לאו כלום היא הפחות משות פרוטה לא הקפידה עליו התורה בכל מקום מיהו דווקא בדעיכר אבל לכתחלה מיהא אסור ואם אמר לו העבר לי בארה חביות כל חבית וחבית בפרוטה נמצא שכר כל חבית וחבית בפני עצמו קאי שאין זה קבלנות ואין באן איסור אלא של חבית אחת אף על פי ששכרו שות פרוטה אינו אוסר האתרי' ומוליך פרוטה אחת לים המלח וחסא' מותר מיהו גם זה לכתחלה אסור לעשותו:

יב ואפילו בחנב אסור לעשות עמו ביין נסך ואם עשה עמו בחנם ביין ממשכנים אותו כנכסיו כנגד שכרו דאי לאו דאהנהו הע' א כנגרו ודאי לא היה עושה עמו והרי נהנת מין נסך:

יג לפיכך לא יהא ישראל משמש ומחז' לע' א ביין נסך וכן אסור להיות תורגמן לע' א למכו' יין נסך וכן אסור ליתן יין בכלי ליד ע' א המכריזו להטעימו לאחרי' שיקנו ממנו שכיון שגיע בו הע' א נעשה היין נסך וכשמכרו וצראו לאחרי' נהנה הישראל מין נסך ועוד שרצה בקיומו עד שישלים להכריזו בכל העיר ורצה בקיומו כבר אמרנו סימן קל"ב סעיף ז' שהוא אסור:

יד אפי' אמר לו הע' א שמור לי בהנם חבית זו של יין נסך ואם תשכר או תיאבד תיפטר אפי' הבי אסור דמכל מקו' מיצר הוא אם תישכר או תיאבד מתוך שמירתו והוי רצה בקיומו של איסור שאסור:

טו ישראל ששכרו ע' א לשכר לו חביות של יין נסך ולאכרם אע"פ שרצה בקיומם שלא ישתכרו כאליהם עד שישכרם הוא ויטול שכרם שכרו מותר שאין רצה בקיומו של איסור אלא כשירצה בקיומו כדי לחשיכו לבעליו או עד שימכר אבל להכא הוא רצה בקיומו כדי שיאבדנו בידיו אדרבה תעב שרצה למעט התפלתו והאיסור מן העולם:

קלד

דין יין שנתנסך ונתערב וכו' יג סעיפים:

א יין שנתנסך לע' א ונתערב ביין של היתר אפילו כל' שהו כלו אסור בהנאה והואיל ואי' ביר' דע' א החמירו בו לאסור בהנאה במשהו כמה דברים אמורים כשהורק היין המותר על טפרו של יין נסך שכל טפה וטפה מן המותר נאסר מיד ואינו חוזר וניעור להיתרו אף על פי שמתרב' אחר כך עד שיש כהיתר ששי' נגד האיסור אפילו הכי אסור אף על גב דבשאר איסורין כי האי גוונא' היה חוזר וניעור להיתר ביין נסך החמירו לאסור הכל אבל אם עירה יין נסך מצרצור קטן לתוך בור של יין אפי' עירה כל היום כלו ראשון ראשון בטל ומותר אפילו בשתייה ואינו חוזר וניעור לאסור בשמירתו כל מן העולם:

יורה דעה הלכות בלי היין סימן קלח

הזפת או עירוי ג' ימים הכלי שנתפך לא תחמילו בו משום בלועת הזפת שהוא בולע טפי אלא משום רסתם מופף עשו לתכנים בו יין לקיום וכל שעשו לתכנים לקיום תחמירו בו אפילו לא נשתמש בו יין נכד אלא לפי שעה כמו שיתבאר בסעיף ובעה אבל בלי שניק וסתמו בזפת סגי בשכשוך לפיכך כשפך שהוא כופף מעט סביב הברזל דינו ככלי נת שיתבאר לקמן בעה סימן קלח וסגי בנינוב :

כלי שהו שוע בשעוה אין דינו כמזופף דשעוה לא בלעה אף על פי שמכניסין בו לקיום :

וכלי חרש מפני שורכן לבלוע הרב כסכען אפילו בצונן ואפילו אין מכניסו בו לקיום לפיכך משתנה דינו כשאר כלים כיצד אם נשתמש בהן העא כל זמן שלא שבעו לבלוע שעדיין הם בולעים צריכין מילוי ועירוי ג' ימים אפי' אינם זפוחים ומאימתי שבעו פעם שני' ואילך לפיכך אם נשתמש בהן העא יין פעם ראשונה ושנייה לבע צריך מילוי ועירוי ואף ע"ז דלענין הנעלה קלישין הנעלה לכלי חרש שאינו יוצא מירי רופיו לעולם שאינו רכבא גבי ריבשירו מין נכד שתשישו ע' צונן עירוי המים פקלישין מעט היין שבו עד שאין בו עוד טעם יין אלא טעם מים ואינו יאוסר עוד היין שמסתמשין בו שאינו נותן בו טעם כלל ואם נתן בהם תהלה מים ג' פעמים ואחר כך נתן בו יין ונגע בו עא סגי בשכשוך דשוב לא בלע בו היין לא משכש' מסנו מה שדרכו בו כהן אבל אם לא נתן בהם מים אלא ב' פעמים ואחר כך נתן בהם יין ונגע בו העא יש איסורים שצריך עירוי שעדיין לא שבע כל צרכו ובלע מעט גם בפעם ג' ואם נתן בהם מים פעם אחת דשהו בהם שעה גדולה בכמו רביעי היום הרי בלע הרבה מים והוא כמו נתן בהם מים ג' פעמים ואם הם זפוחים אפילו נשתכש בהם העא הרב פעמים במים ואחר כך נשתמש בהן יין צריך לקלף הזכרת או מילוי ועירוי מפני שעל ידי חזפיתא הוא בולע לעולם כיון דשל חרש הוא עלול לבלוע יותר ואפילו בשלנו שנגע בהן העא בעוד משקה היין טופח עליהם הוי דינא הכי לכתחלה כיהו ברעכר שנחן בהן יין אחר שכשוך בלא עירוי דינו ככלי אבן ועץ כמו שנתבאר למעלה בסעיף א' :

כלי נתר והם העשוי' כמחפורת של צריף שקורין אלזין טבעו הוא לבלוע הרבה יותר ככלי חרש ואין להם מהרה עולמיר אפילו בישן יב הרש כדבעי למיטר לקמן גבי נת תוליה ואפילו בלי מניסין לתוכו לקיום ואפי' היה תהלת תשישו ביד ישראל אין אוסר' כבר שאבו וטבעו רלעולם אינן שבעין ובלועין בכל עת :

וכלי חרש המצופים באבן או בתותי וזכוכית אם הם ירוקי דינם ככלי נתר מפני שיש בו גב קרקע ממחפורת צריף אבל לבנים והחורי' אם הם חלקים שאין בהם בקעים דינם ככלי בתבור' ואם יש בהם בקעים דינם כשאר כלי חרש שאינם טועים מפני שהיין נכנס בהן דרך הבקעים וכבר אמרנו דהא דמהני עירוי לכלי חרש היינו דווקא שלא נשתמשו יין נכד רק בצונן אבל אם נשתמשו בו יין בהמין דינו שזה לשאר איסורין דהיינו בשאר כלים ע' הנעלה וככלי חרש אין לו תקנה שאינו יוצא מירי רופיו לעולם :

וכלי שמכניסין בהן יין לקוי בלעי טפי מפני שנשתחה בהן היין הרבה לפיכך צריכין מילוי ועירוי ג' ימים כעת לעת בין שלקח יסני' בן העא בין שהם שלנו ונשתמש בהם העא אפילו לא נשתמש בהן העא אלא לפי שעה שכיון שהוא כלי שדרך להשתמש בו לקיום לא פלוג רבנן ונודו בו אפילו לא נשתמש בהן העא אלא זמן מעט זמית מילוי ועירוי סגי להם אפילו הם זפוחים ואין צריך לקלף הזפת תהלה קודם העירוי :

יש מי שאומ' שלא תחמירו בשביל שמכניסו לקיום אלא ככלי חרש בלבד ויש מוסיפין גם של עץ ושל עור ויש שמוסיף גם של אבן ושל מתכת וכן ראוי לנהוג לחמיר אבל בשל זכוכית לרברי הכל אין מחמירין מחמת שמכניסין בהן לקיום מפני דשועי וקשין חן ובלועתן מעוטת מכל הכלים וכל בלי שדרך לחניח לעמוד היין בו ג' ימים מיקרי מכניסין בו לקיום ולכן נתנו בו שיעור העירוי גב שלשת ימים רכל תיקון רבגן קעין דאורייתא תקון גבי הנעלה דאורייתא ככלי חרש מצוינו בכל הכלי באיסורו כך הכשרו דכבולעו כך פולטו דכתיב כל אשר יבא באש תעבירו באש ונוסר ה' גבי עירוי אמרו כיון שהיין נבלע בו ג' ימים זה אחר זה ה' יהיה היתרו דמיקלש טעמו ע' המי' בג' ימים ע' שנפסד הטעם מן הכלי מיהו אפילו אם עמד בו היין יותר מ' ימים אין צריך בעירוי יותר מ' ימים דקים להו להכמיס' ול' כמח שבלע בג' ימים שבע ושוב אינו בולע יותר :

נדיות שאינן זפוחים ואין חשובין מכניסין לקיום ואינם צריכים עירוי שאינם עשויים להכנס בהם יין לקיום אלא להוליד בהן יין

דין הרש בענבים חזובו מין בכינו דוד טעם' אית לחו לא אסרין להו במשחו דאוליגן בטר שמה וחמי שמה לחוד והאי שמה לחוד הול מן בשאינו מינו :

יין של עא שנפל על גבי פאני' מותר' באכילה מפני שהיין פוגם בטעם התאנים :

ואם נפל על ערשים ושעורים וכיוצא בהן שאינן מבוקעין ירחם חם מותרין ורוקא שהריחן מיר או בזמן מעט אבל אם עמד עליהן זמן רב ודאי בלעי ואין להם היתר בהרחת ומסערין אותן בנותן טעם :

ואם נפל על המין אין להם היתר בהרחת מפני שמתוך שיש בהן סדק היין נבלע בהן לפיכך אם יש ביין כדי ליתן טעם אסורות באכילה ולא ימכרם לעא שמא יחזור ומכרם לישראל אלא כיצד יעשה אם הוא במקו' שאין נהנין לאכול פת של עא מחוץ אותם ועושה מהם פת וזכרם לעא שלא בפני ישראל שאם ימכרנה בפני ישראל שמא יקנהו אותו הישראל מן העא שיראה שקנה מישראל : ואם הוא במקום שנתנו לאכול פת של עא אין להם תקנה למכרת לעא אלא בפרוסת שאסור לקנות פרוסת מעא בכל מקום כדלעיל סימן קיב :

חומץ של עא שנפל תוך גרסין רותחין פוגמן ומותר' אבל לתוך צונגין משביחין ואסורין אפי' דרתחין ארז' וחורו להיות טעם לפגם רכל שתתלתו לשבח דירי כבר נאסר ואפי' אם אחר כך פוגמו אינו חוזר לתתירו וכשמים תבלועים מין נכד ונתנם בתבשיל אם יש שמים כנגד היין הבלוע בהן יחבל שרי' אף על גב דבשמים למעמא עבידי ולא בטל חואיל ואין האיסור מחמת עצמן כמילי דאע"ז דטעם דבשמים ניכר בתבשיל טעם היין הוא בטל וכשמסערין מסערין בכמות כל התבלין ולא כשיעור היין תבלוע רלא ידעי' כמה הוא ואם היין נותן בהם טעם לפגם אפילו שמים לא צריך :

כל המשקים של עא שורכן לערב בתוכן יין או חומץ אסורין ועל ס' קיד' כרא' במסקין שהיין וחומצין הוא בהן לשבח או שאינו פוגם אבל אם הוא פוגם בהן כגון צבע שנחננין בהן חומץ או פלח שמכשלים עא ותוחננין בו יין או רס ללבנו אודיו של עא מותר דכל זה וכו' וצא בו הי טעם לפגם ויש מחמירין בריו של עא מפני שלפעמי' נוחנין קולטוסו לתוך פיו וחורו עליו אבל נוחנין לחית דהא ממ טעם לפגם הוא ועל סימן קכב :

הלכות בלי היין

קלח

באיזה כלים יש לחוש משום יין נסך וכו' יו סעיפים :

א ברור ודוע הוא שהכלים שמשתמשין בהן יין אין משתמשין בהן יין אלא בצונן וכבר ידעת דצונן אינו בולע לפיכך כל הכלים בין שהם של עור בין שהם של עץ ושל זכוכית ושל אבן ושל מתכת שנשתמש בהן יין נכד אם לא הכניסוהו שם לקיום אלא משתמשין בהן לשעות סני' להו בשכשוך שמכשכין היטב במ' להסי' היין נכד תרובק עליהם מבהין ומותרין שדרי' לא בלע לתוכן יין בין שהיה תהלת תשישו ביד עא בין היה ביד ישראל ונגע בהן עא צריך שכשוך היטב כרא' כשאין זפוחין אבל אם הם זפוחין אפילו חלוקה אותן ודישים מן העא אם דרכן לתת בהן יין בשעת זפוחת כרי למתק מירוחו של ופת לא סגי בשכשו' שעל ידי חזפיתא בלע היין בכלי מעט וצריך לקלף הזפת ולשכשכו הוא ודירין בכלים זפוחים שלנו שנגע בהן העא בעוד היין מוח' עליהם שהיין נבלע בזפת וצריך לקולפו ולשכשכו וכל שכן אם הם ישנים שנתיישנו ביד עא בתשישו יין שקולף את הזפת ומשכשכן ואם אינו רוצה לקלף ממלאן מ' ושורן בהם יום שלם ומערין ועש' כן ג' ימים אחר זה ומותרין שהם בשריותן שקלישין בהם מעט היין ע' שנפסד ויש אומרים דבכלים שלנו שהיה משקה היין מוח' עליהם ונגע בהן עא אם הם של עץ ואבן או מתכת ושכשכן אפילו הם זפוחים ועבר נתן בהם יין בלא קליש' ובלא עירוי שלשה ימים אין לאסור ברעכר כיון ששכשכן וברפסד מרוכזת יש לחקל כמה דברים אמורים בשל עץ ואבן ומתכת שהם קשיים והיין הזפת מבלע לתוכן אבל של עור זפוחים צריכין עירוי ג' ימים ולי' סגי בשכשוך אפילו ברעכר לפי שהן רכין הזפת מבלע היין בהן טפי לפיכך צריכין עירוי :

כלי שניקב וסתמו כותח אינו נדון ככלי מזופף להצריכו קליפת

לבוש עטרת זהב הלכות בלי היין סימן קלו קלו

יין לקיום בין לכרי עץ בין לכלי עור ואפילו לכלי חרס ואע"פ דבשאר איכורין אין הגעלה מתני לכלי חרס ביין נסך שתשכישו בצונן כדני להו הגעלת רותחין בכלי ראשון דבקי הוא פולט מה שנבלע בצונן ויש מתירין אפילו על ידי עירוי רותחין שכערה בהן רותחין ונגלגל החבית עד שיעברו המים רותחין על פני כולרה ויש לכמוך על זרה ברעבר ואפילו לפתחלה נהגין ליתן אבנים קטנים מלובנים תוך החבית או אפילו אבנים גדולים כנהגין על הכיטוף על פי החבית ושופך עליהם רותחין ויורדין לתוך החביות ואח"כ כנגלגל החבית שיעברו הכים על פני כולה וכחשבין זה לכלי ראשון להתירו:

י כל הכלי שיישגן יב' חדש שריו שודאי כלה כל הלוחין שיהי בהן ואפילו נתן בהם מים הוד' יב' חדש לא אמרינן כיון שחור ונתלהל הכלי אין הלוחות כלה עד שיעברו יב' חדש משע' שנתלחלח במים אלא מונין חגי' חדש משעה שהיה בו היין כי הכים אדרב' כפינין הם טעם היין ואין זה הלוח האוסר:

קלו השולח כלי יין ביד ע"א צריך לחתמו וכו' סעיף אחד:

א השולח ביד ע"א כלי המיוחד ליין צריך להחתימו בחותם אחד כד' שיהא ניכר אם הכנים בו הע"א יין אם לא ויש מי שמצריחות בתוך חותמו ואם עבר ושלחו בלא חותם צריך להכשירו ככל ענין ההכשר כמו אם היה של ע"א ונתיישן בבית הע"א וקטנו ממנו וכל אם עבר והשתמש בו בלא הכשר אין לאסור אותו והדבר ברעבר ועל סיקנב וחביות גדולות כותר להשהותן בבית ע"א אומן יום או יומים לתקנם דכלי גדול כזה אין רגילין להשתמש בו לפי שעה וכדאי לא שתמש בו הע"א כלום:

קלו דין יין כשר שהושם לתוך כלי שלא נכשר וכו' וסעיפים:

א כל הכלים האסורים מחבת יין של ע"א והכנים בהן ישראל יין קודם שהכשירו אסור בשתי' אפילו הוא יבש ואע"פ שיש ביין זה שהכנים ששים כנגד קליפת הכלי מין במינו לא בטל כיון שיש בו טעם יין אסור כל זמן שלא עבר עליו יב' חדש וטמ' מותר בהנאה ואם הוא כלי שמכניסין בו יין לקיום גורו עליו לאסור היין שהכנים בו מיד שהכניסו בו אע"פ שבדאי עדיין לא קבל טעם יין ואסור החמירו בו שלא יבא לדרכים בו לקיום אבל אם הוא כלי שאין מכניסין בו יין לקיום והוא יבש לא החמירו בו כל כך דהא צנן הוא ולא בלע ולא אסרו היין אלא אם כן עמד בו יינו של ישראל ב' שעות דמעת לע"א בולע אפילו צנן דכבוש הרי הוא כמכוסל ואם היה ביין שתכנים בו בעורב קיתון של מים אם יש במים ששה כנגד קליפת הקנקן מותר אפילו בשתייה דאמרינן סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רב"ד עליו ומבטלו וכבר כתבנו סימן קל"ד שטעם היין בטל בששה פעמים כנגדו ומיחו צדק ופעמים כנגד כל קליפת הכלי ול"א סני כנגד חייב שבלע דלא ידעין כמה בלע לא שח ברור לן שלא נכנס בו יין בצנן יתר מכרי קליפה ו' א' שאפילו אין בו מים בטל בששים ביין כשרים יינם ועל סימן קל"ד ובבלים האסורים משוין נסך אין חילוק ביין אם הם בני יומן או אינן בני יומן דביין נסך לא אמרי' טעמו פגום בכלי שאינו בן יומן דכל טעם יין נסך אסור אפילו הוא פגום דבט' טעם יין הוא שאין כל היינות טעמן יין כשוכח הוא ואע"פ כן אסרו הכמים ואינן לו היתר עד שנתיישן הכלי יב' חדש שאז הוא נתיבש כל לחור' יין שזאה בו:

ב אם רדך ענבים בנת של ע"א שלא הכשירו מותר שחרי החרצני' וחונים שאינם מין יין אם יש בהן ששים כנגד קליפת הנת אבל אסור לחוציא היין רדך הנק' שהיין של ע"א יורד בו שחנקב אסור מחבת בליעת יין נסך והיין יצא משם צלול מבלי תערובת חרצנים ונאסר ואין כאן שאינו מינו שמבטלו ודוקא בדרך ענבים בנת כן הוא הדין אבל אם יש בו קיתון של מים מותר לחוציא גם רדך הנקב דהא כל יין שיתא יצאין גם עמו המים הכעורבין ומבטלים איסור הכלו בנקב הברול ואם עבר החוציא רדך הנקב גם בדרך ענבים לפי מה דאמרינן בסו' קל"ד דסתם יינם בטל בששים גם כן הכל מותר ולא אמרינן ראשון ראשון נאסר כיון דצנן הוא ועל סימן צ"ג:

ג יין שניתן לקנקנים של ע"א שלא הכשירו שנאכר במשהו לפי מה דאמרינן מין כפינו בין כמשהו ואחר כך הריק אורזו היין וערבו

יין מהנת לחבית אבל חמת של סוחרים שכוליכין עמחן הולכי דרכי מלאים יין לשותותו בדרך אף על פי שאין מכניסין בו יין לקיום ג' ימים דלפעמים שותים ומערים אותם ביום אחד או פחות ככל מקום כיון שהיין שזאה בהן קצת ונתון בהם תמיד שמיר שכערין זה חוזרין וכבליים אותו יין אחר דינו כמכניסו לקיום שעל ידי כך בולעין הדב' אבל כוסות אף על פי ששותין בהן תדיר ככל מקום אין היין שזאה בהן תמיד שהרי רכבו להתרוקן בין הסעודות ובסעודה ממלאו לפי שעה ושותהו וחרו ומבטלו ושותהו הילכ' אין להם דין מכניסין לקיו':

א כלי עור שצריך מילוי ועירוי צריך שיוסיף חתיכת עור וכיצא בו על פיו כבי' בעין גרפא כדי שיעלו המים על כל שפתיו סביב או יעשה כן לאחר שעירה אותו שלשה ימים יניחנו בתוך כלי אחר של מים ויהפכנו על פיו בתוך אותו כלי ג' ימים אחרים:

ב כל מקום שאכרנו שצריך שכשוך צריך להרחיחו שלשה פעמי' וחרחה זו אם צריכה להיות דוקא במים או אפי' ביין כשר יתבאר בסעיף הסמוך בע"ה ברין העירוי:

יב ככל מקום שאמרו שצריך עירוי כח משפטו שימלאנו מים על כל גדולתו ויניחם בו כד שעות מעל ולסוף כד' שעו' ישפכם מיהו המים בעצמם מותרין שטעם היין שנכנס בהן בצונן דבר מועט הוא ובטל ואין זה מבטל איסור לכתחלה שאין כוונתו לבטל האיסור אלא להכשיר הכלי ויש אוסרין אותן המ' ואחר כך נותן בו מים שני' ויניח בו נכ' כד שעות ועיר' וכן יעשה פעם של ישית אף על גב דבכליע' היין היתה הבליעה בג' ימים מין אחד זה אחר זה ככל מקום בהכשירן צריכין להיות מים חדשים בכל יום דקים להו להכמים ול' במים שאחר טעמדי יום שלם בכלי שוכ' אינם פועלים עור פעולתם כשריית ביטול טעם היין ואלו ח' ימים אין צריכין להיות רצופים שאפילו לכתחלה יכול לעשותן שלשה ימים מפחרים ואם עמדו בו המים כמה ימים ולא שפכם לא עלו לו אלא ליום אחד מכל מקום ליום אחד עלו אע"פ שלא שפכם מיד אחר כ' שעות אין בכך כלום ול"א אמרינן אחר ששור שלשה ימים החזרין ובלועין הרא דהא אמרינן שהמים עצמן מורדין ואם כן אפילו אם תמצא לומ' בולעין מה בכך ועוד אפילו למאן דאסר לא אמרינן נעשה נבלה לאסור דהא קליש איסוריהו ואם שפך המים קודם שיעכדו בו כד שעות לא עלו לו אותן המ' שכל שיעוריהם כמ' כך חס מרדייקין בדוקא מיהו הא דלא עלו לו היינו לומר דלא עלו ליום שלם אבל אותן שעות שעמדו בו עלו לו שאם ירצת להשלי' עליהם ביו' שני מים חדש' כל כך שעות כשיעור שחסרו מאותו היו' ועולין ליום אחד וכו' השכשוך וכו' העירוי שאמרו צריכין להיות דוקא במ' והוא הדין בשאר משקין אבל ביין כשר יא' שאין יין מבטל טעם יין ואפילו רצת לאסור אותו היין שמדיח או מערה בו ויש מתירין לשכשך וכו' לערות אפילו ביין כשר אלא שאוסרין אותו היין אבל הכלי הוכשר בכך ויש להקל ברעב' להתיר הכלי על ידי שכשוך או עירוי בין כשר אבל היין עצמו יש להחמיר לאוסרו וציר או מוריים שורפין ומבטלין טעם היין לפיכך אם הכנים ציר או מוריים בכלי שצריך עירוי דהוה הכלי ובלבד שישתא שם מעת לעת וכן הדין כמי מלח חוקי' שיש בהן שלישי מלח וב' שלישי מים מועילין במעת לעת כמו עירוי מים פשוטי' בשלשה ימי' ודוקא חוקי' אבל לא כאותם שלוקח' מלח מלא קמצם ומעריבין אותו במים ומשפשיפין בו והרי כאילו לא עשו כלום ועוברי' על דברי' הכמים:

יג קים להו לחבמי' שהיין הואיל ותשמשו בצונן אינו נבלע אפילו בכלי שמכניסין בתוכו לקיום יותר מכרי קליפה לפיכך אם העביר על תוך הכלי מלקט ורחיטני או קלפוס בקרדום הוכשרו ואין צריכין עירוי אבל כלי המסופתים אין קליפת הזפת לבד מרגי' להו בכלים שמכניסין בהן לקיו' דודאי הלך טעם היין רדך הזפת תוך דפני הכלי וצריך עירוי או קליפה מנוף דפני הכלי אף על פי שקלף הזפת מיהו עירוי לברו מעיל אפילו לא קלף הזפת דבולעו רדך הזפת כך פולטו רדך הזפת:

יד בלי חרס שהסיק מבחוץ שהחזירם לכבשן ונתלכנו אפילו לא השהם בתוכו עד שנשר הזפת לא שנרפה שרי דכיון שהסיק' ככ' מבחוץ עד שנרפה ונתן מבפנים חרי' ודאי נתלבן כל החרס ונשרף טעם היין שבו אבל אם הדליק אש בתוך הכלי אפילו נתחמ' עד שנשר הזפת לא מתני דהא אפשר הזפת להימס' וחרס עדיין לא נתחמס' לא אם כן והסיקו כל כך עד שעבר חומס לצד חוץ עד שהיד סולדת בו:

טו לפיכך חביות של עץ בין מופתין בין שאינן אע"פ שמכני' בהן שלחבת לא מהני וצריכין עירוי או הגעלת והגעלת ברותחין בכלי ראשון מהני ביין נסך לבל הכלים ואפילו בכלים שמכניסו בהן

יורה דעה הלכות בלי היין סימן קלח קלט

מז

בהן כשודר בהן העא וצריכות ניגוב הני מילי לשחלה תשמישתן על ידי עא דבפעראשון בלע יותר אבל אם תחלה תשמישתן על ידי ישראל ונאסרו על ידי דריכת עא סני לחו בהחיה דבפעם שנית אינו בולע הרבובשל חרס שאינו זפותה ודרך כח עא אם תחלה תשמישת על ידי עא צריכת עירוי שלשה ימים ולא סני לה בניגוב מפני שהרר בולע בפעם ראשון שהוא עירוי רך ורפה הרבה מאד עד שלא מתעל לו ניגוב אלא עירוי ואם תחלה תשמישתן עי ישראל ודרך בהעא אינה צריכת לא ניגוב דכבר שבקע מכליעת יין כשר של ישראל ולא בלע חרבה משל עא :

ב גת הבניה בלכנים או סיר או נפסית דינה כשל חרס : הגת וכליו הצריכים ניגוב גיתרים בהגעלה עי עירוי שמעורר עליהם מים רותחים מכלי ראשון שאין הגעלה זו פחות מניגוב כמו שיתבאר בסמוך :

ד גיגית גדולה שדורכין בה והמשפך וכלי הכרה והמחן והוא כלי שרולין בו היין כן הכור להכית כולם דינם כגת עצמה כל אחד לפי מה שהוא אם אבן אבן ואם עץ עץ ואם חרס חרס שגם אות' משהן עם היין כל ימות הגתות וחוי כמו ככניסו לקיום :

ה הקורה שעוצרין בה הענבים והרפים שמשמימן על העביט סני לחו בהחיה שאינם משתמשים ביין ככ ככו שאר כלי הגת :

ו העקלים שכורכים סביב העביט העשויים כדירות של דקל ושל קנבוס מנגבן ושל שיפא ושל גמי בולעין יותר וצריך ליישן סני עשר חדש וכן הרין בשל קנים ואם רצה לטהרן מיד מגעילן ברותחין או חולטן במי זיתים או מניחן תחת צינור שמימי מקלחין או במעיין שמימי רודפין יב שעו ואחר כך יותרו :

ז משמרת של יין של עא אם היא של סער ריה בהחיה רעער אינו בולע ואם היא של צמר צריכת ניגוב ואם היא של פשתן בולע יותר וצריכת יישון יב חרש :

ח כלי של חצין וכיוצא בו מכפופות שכסננין בהן היין אם הם תפורין בתכלים נדיהן דרפויים הם והמים נכנסין בין התכלים ואם הם ארוחות זו בזו בחיבור קשה אין המים נכנסין בין החיבורים וצריכין ניגוב ואם הם תפורות בפשתן הייטינן משום חפשתן שבלע הרבה וכפופות שלנו שנפל עליהם יין של עא סני לחו בהחיה אפילו נפל עליהם יין רותח ראונין מחומין דקין חן ובקל יוצא מהם היין בהחיה לכה :

ט כל בקום שאמרו שצריך ניגוב צריך להתיר הקשרים תחלה שאם לא יתירם תחלה שמא לא יספיק הניגוב לכלות לה' לה' היין המובלע בקשרים אבל בהכשר מילוי ועירוי או ביישן שנים עשר חדש אין צריך לחתיר הקשרים שכל היין יוצא על ידי מילוי ועירוי או מתיבש הכל ביישון שנים עשר חדש :

י וכיצד הוא חנינו אם הם לחין אפילו מיין מקנתן היטב באפר ער שתתא נגובה ואחר כך מדיחן במים להעביר האפר ואחר כך חוזר ומקנתן באפר פעם שנייה וחוזר ומדיחן במים שנית וצ"ל דים יבשים מקרי תחלה מים ואח"כ מקנתן באפר דקינח באפר בכלי יבש אינו מתעל לכך צריך ללחלוהו חלה במים ואח"כ לקנחו באפר ואח"כ מדיח את האפר במים וחוזר ומקנתו באפר פעם שנייה ואחר כך חוזר ומדיחן במים :

יא גת שודך בה העא כשבא ישראל לנגבה מנגרה כדרכו ואין מחייבין אותו ללקוט רודרצנים שאף אם ישארו ברך בעט חרצנים לית לן בה דיתבטלו ברוב ואין זה מבטל איסור לכתחלה שאין כוונתו לבטל :

קלט הלכות עא ותקרותיה ומשמישה וביטולן ובו טו סעיפים :

א עא אסורה בהנאה היא ותשמישה וניה ותקרותיה בין של עא בין של ישראל דתיב לא תביא תועבה אל ביתך ודריב לא ידבק בידך מאומה מן החר' כלום אמילו כל שחו והיינו שלא יהנה ממנה אלא רשל עא אסורה מיד ושל ישראל אינה אסור עד שתיעבר ותשמישה וניזר בין של עא בין של ישראל אינן אסורין עד שישתמשו בהן ותקרות כשהביאה לפניו ועשה סכנו תקרוב נאסר וכל זה ילמינן מקראי והבי ילמינן לח רשל עא אסורה מיד דבתיפסולי אלהיה תשרפון באשלא תרמודו כפף זה סדקאמקרא פסילי אלהיה ונוטר ולא כתיב אלהיהם תשרפון באש שבע מינה דהכי קאמר קרא מיד שפסלו לאלוה בלומר ששיפה לשם אלוה נעשה אלוה ולא תרבת סכני

וערבו עם יין אחד כשר שהיה לו בקנקנים אחרים חרי היין הראשון אף על פי שכבר נאסר ממ' אם יש ביין השני שמים כנגד יין הראשון הכל כותר לכולי עלמא אפי' בשתייה אפי' למאן ראמר מין במינו לא בטל שכין שהיין הראשון לא נאסר כי אם בשתיי אינו נאסר במשהו אלא בגט ואם אין בו שמים ביין השני כנגד היין הראשון אם יש ביין השני מים ששה חלקים כנגד היין הראשון שנפל בו או כנגד קליפות הקנקנים האסורים נכ הכל מותר אפי' בשתייה ואעפ' שלא היה מים ביין הראשון דאמרינן ביין השני סלק את מינו כו' :

ב כלים האסורים מחמת יין של עא אעפ' שאסור ליתן בתוכן יין כדכתבין מכל סקו מותר ליתן בתוכן בין מים בין שכר ושאר כל מיני משקין אעפ' שרוצה לשתותן לפי שהיין פוגם אות' ולא גורמין בהו משום שמא יתן בהן יין ואין זה מבטלין איסור לכתחלה כיון שפלישתן מועטת ואי אפשר לבא לדי נתינת טעם במשקין ובלבד שיריה בתחלה ליכלובי היין שעל פני הכלים דכולי רמי אין להקל לבטל האיסור כענין לכתחלה אעפ' שהוא רבר מועט וכל שכן שמוטר למלוח בשר באותו כלי שנאסר מחמת יין אף על פי שהכניסו בו לקיו' וראו שאין מלח מפליט כלי ועוד שאי אפשר לבא לדי נתינת טעם ועוד דאיירי דטרוד לפלוטרבא לא בלע :

ג אם נתן יין כשר בכלי האסור מחמת יין לדברי המתירין סתם יינם כששים מותר לתת אחר כך בתוכו יין שכבר יצא טעם יין שבו ותבטל ביין הראשון תראה לי דמייירי והוא רעבד ליה מין זה כרנו או בשכשך או בעירוי שדבר פשוט הוא שיוורר יצא ונפלט בליעת הקנקן ונתערב בחיור ותבטל וחוזר ונבלע בתוכו מן החיתר מכה שהיה מתיבש על ידי יישון שנים עשר חדש ולדברי דאמרינן במשהו לא נתייר לתת בו יין פעם אחרת עד שיכשירו כיון שהיין הראשון גם כן אסור היה לא הכשי' הכלי אף על גב דעביר ביה כרנו שכשך או עירוי שאין יין מבטל טעם יין וכבר כתבתי בסיומן קלח סעי' יב דבריעבר יש להתיר עש' :

ד עא ססח לפי תמו ואומר על כלי יין שנתיישנו וכתאי גוונא אינו נאמן ולא האמינו עא מלת אלא לערות אשה מן הטעם שנתבאר שם בבקומו בעה ולא כשאר איסורים אפילו הם דרבנן ועל סימן ככ סעיף יא :

קלח דיני הכשר בלי היין בנת ובו יא סעיפים

א גת של אבן שזיפתה עא נתן בה יין בשעת זיפתה כדי לעבורי קוטרא דזיפתא או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בר עא בעוד משקה טופח עליה חרי נאסר היין שבת בניעתו וצריכת ניגוב כדי לחוצא כל טעם היין נסך הכלוע שבתוך חופת ודין הניגוב יתבאר לקמן סעיף יבעה וכן חזין אם דרך עא בנת של אבן אפילו טעם אמת ואפילו שאינה זפותה צריכת ניגוב ולא סני בהחיה דבנת שודך בת דחמירו טפי אמיל לפי טעה מפני שמשחין אותה ביין כל ימות התורה דהיינו ככניסו לקיום וניהו בניגוב סני כיון שאינה זפותה אבל אם דרך בזפותה לא סני לה בניגוב עם חופת משום דעיל חמרא כמילי דזיפתא אלא יקלף חופת ואחר כך ינגב מפני שהיין נכנס בדופני הגת דרך חופת ואם ירצה לעשות לה עירוי ג' ימים סני לא ואין צריך לקולפת רעירוי מפליט כל הכלוע בנת וכן אם רוצה ליישנה שנים עשר חדש כסן כן אינו צריך לקולפת שעל ידי היישון נתיבש בתוכה כל טעם היין ושל עץ אינו קשה כל כך כמו אבן וכענין זפת מונא יותר משל אבן ובלעה חמרא טפי לפיכך אם דרך בה עא בשאינה זפותה ינגב ואם זפתה עא ונתן יין בה בשעת זיפתה למתק טרירות חופת אמילו לא דרך בה או שזפתה ודרך בה אחר או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה עא בעוד משקה טופח עליה רין אחד לחם שצריכת קליפה וניגוב או עירוי בלא קליפה ואם יש נעורת של פשתן או בלאי בגדים בין גסר לנסר כמו שעושיין כדי לרדק כדי שלא יספסף היין מטעם לא סני לה בניגוב שאין הניגוב מתעל לנעורת ולבלאי החיובי' בין הנסרים אלא צריכת מילוי ועירוי שלשה ימים או הגעלה שהמים נכנסים בכל מקום ומפליטין ושל חרס שהוא רך ביותר ובלוע טפי אם זפתה העא ונתן בה יין בשעת זיפתה אפילו אלא דרך בה או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה עא בעוד משקה טופח עליה אינה ניתרת בקליפה וניגוב דיניגוב אינו מפליט בכלי חרס אלא במילוי ועירוי שלשה ימים ואין צריך קליפה אבל אם זפתה העא ודרך בה צריכת קליפה ומילוי ועירוי או הגעלה בלא קליפה או יישון שנים עשר חדש או להסיקה בככשן ער שרפה חופת ובשל אבן ושל עץ שאינן זפותים שאכרנו שהחבירו

לבוש עטרת זהב הלכות תקרובת עא סימן קלט

שאינו דרך לעובדה בזה העניין היו נמי בכלל תקרובת כיון שהו' כעין עבודת פנים כיצד ע"א שעובדין אותה בכלל כגון שדרך לקשקש בפניה במקל או עובדין אותה במקל בעניין אחר הו' דמקל לגבי דירה כיון שרגילה בו כמו בהמה לגבי פני' שרגילה בה לפיכך אם שבר המקל לפניה הו' שבירת המקל לגבי דירה כמו זביחת בהמה בפנים חייב מטום שעברה ואע"פ שאין דרך לעובדה בשבירת מקל אלא בקשקוש מקל וכהאי גוונא ולא בשבירה כ"י לפיכך כדכתיב וזבח לאלקים יחרם שחוא מיותר דהא זביחה בכלל לא תעבד הוא ואם כן זוכה לאלהים ידרם למה לי אלא לרבות כל הזוכה לכל ע"א אע"פ שאין דרכה בכך חייב מפני שהיא עבודת פני' ואמרינן הרי זה בנת אב מה זביחת היא עבודת פנים וחייבים עליה בכל ע"א אע"פ שאין דרכה בכך והוא הרין שאר עבודות שהן כעין פנים אע"פ שאין דרכה בכך חייב ראי בכדרכה בכך טאיכה יעבדו נפקא דאפילו אינה כעין פנים דחייב ושבירת המקל דומה לזביחה ששובר צואר בהמה לפיכך חייב משום עובדה אפילו אין עבודתה בכך וגם המקל נאסר משום תקרוב' דהו' בכלל זבחי מתים ואמרינן נמי כשהוא דבר שאין מקריבין בכנו בפנים שחייב חיינו רווקא כדבר שדרך לעובדה בו חייב אזובח וכיוצ' בו כשעובדה בעניין שהוא כעין עבודת פנים אפי' הו' דבר שאין מקריבין ממנו בפנים אבל אם הוא דבר שאין דרך לעובדה בו כלל ועשה בפניה ע"כ אפילו דבר שהוא כעין עבודת פני' אינו חייב בעבודת' ולא נאסראותו דבר כיצד כגון שאין עובדין אותה במקל כלל ושיבר מקל בפניה אינו חייב משום עבודתה וגם המקל לא נאסר חת לא שייכא בפני' וגם היא אינה רגילה בזה לעבודתה ואין כאן איסור יעבדו ואם עבד' במקל בקשקוש שהו' דרך עבודתה חייב משום עבודתה דאיכה יעבדו כתיב לומר כשעובד לה כמו שהן עובדין חייב אבל אין המקל נאסר משום תקרובת שאין זה דרך פנים ולענין איסור תקרובת כעין פנים תליא מילתא דחלב וזבחי' וישו' ויין נסיכ' כתיב וכן בכל דבר שעובדה כדרך עבודתה בין שהוא דרך כבוד או דרך ביוז' ואינו כעין פנים חייב על עבודתו משום איכה יעבדו ולא נאסר אותו הדבר משום תקרובת דהא אינו כעין פנים לפיכך אם זרק מקל בפניה אם דרך עבודתה במקל כוריקת חייב על עבודתה משום איכה יעבדו ואין המקל נאסר שאין כאן זריקת דמים לא ריקת דמים לזריקת מקל זריקת דמים הו' נמי כוריקת דמים לא רכי' זריקת דמים לזריקת מקל זריקת מקל אינה זריקת משתברת אלא כחומר ואם אין דרך עבודת' כוריקת מקל זורקת מקל בפניה אף על גב שכוונתו לעובדה בכך אינו חייב שאין כאן איכ' יעבדו כל שכן שאין המקל נאסר שאין כאן זריקת המשתברת וכן כל כיוצא בזה.

ד ואם שחט לפניה חלב חייב נאסר משום תקרובת דכיון דצואר של חלב דומה לצואר בהמה הו' שחיטתו שחיטתו משום כשר שחיטת בהמה ואפילו אין דרך לעובדה בחלב כלל חייב משום עובר ונאסר משום תקרובת כאלו שחט לפניה בהמה דחויא עבודת פנים:

ה כל דבר שכינתא בו קרב לפניהם אם מתא אותו לפני' ע"א או שכינתא אותו לפנים מהמחיצה הפרוכה לפניה אסור משום תקרובת שאנו הולין לומר שהכניסו שם לשם תקרובת ואפילו מים ומלח שאינו דרך כבוד כיון שדרכן ליקרב לפניהם יש בו משום תקרובת ע"א וכל שמתא חוץ מהמחיצה אם הוא דרך כבוד אסור משום נוי אבל אין בו משום תקרובת אפי' הוא כעין פנים שאין דרכן לחביא תקרובת אלא לפנים מן המחיצה ונאסר שיכול ע"א לבטלו ואם אינו מונח דרך כבוד גם משום נוי אין בו וכותר לגמרי ופעור ומרקולס כל כה שהו' מוצי' עמה אפילו דרך ביוז' בחוץ הכל אסור דהא עיקר עבודת' אינו אלא דרך ביוז' דפוערין לפעור חורקין לזריקתם ולכך אין דרך ביוז' לגבי דירה סימן שאינו נזיח דכיוויח הוא נזיח:

ו כל מה שרואין שהע"א ככניס אותו לע"א ועדיין לא נכנס מותר בהנאה שעדיין לא נעשה תקרובת ואינו אסור משום הקצאת שהקצת אותו לע"א שאין הקצא' והקדש לע"א לגבי הריז' דנבי' הקצא' הקדש ע"א כתיב אדם כי יקריב כבש וגומר והתם כרבה הקצא' וישראל לע"א לאיסו' לגבות משמע דלהריז' שרי ואפי' הבשר כששהמו ישראל ובמילא שם דגם כששהמו הע"א מותר בהנאה ולא אמרינן שמה שחט לעבוד אלו' דכתם ע"א אין מהשבתו בשחיטתו לע"א ועל סימן ב':

ז מצא בראש מעות כסות וכלי אם מצאן דרך כבוד אסורין משו' נוי דכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם ואם הם דרך ביוז' כגון כים הלוי בצוארו וכגד מקופלת על כתפו וכלי כפוי על ראשו מותרין שאין זה נוי:

ממנו אלא תשרפנו באש ושל ישראל אינה אסורה עד שתיעבד כתיב ארור האיש אשר יעשה כסל ונסכה תועבת ה' מעשה ירי חרש ושם בסתר וגומר הרי לא חייבו הכתוב אלא עד שיעשה לה דברי' שבסת' דהיינו שעובדה ישראל העובר ע"א סתמא דרכו לעשו' בסתר שלא ישמעו בית דין ויסקלוהו ותשמישיה ונזיח בין של ע"א כן של ישראל אינו אסורין עד שישתמשו בהן דכתיב אמר האבדון את כל המקומו' אשר עבדו שם הע"א וגומר כלום האבדון אותם ולא תהנו כהם ואמרו חכמים זל דהאי מקומו' על כרחך פירושו דככלים שנתשתמשו בה לעז' הכתוב מדבר דאי במקומות שעבדו שם כמש"א לא מתסרי דכתיב בספא דהאי קרא אלקיהם על הריים וגומר שפירושו תאבדון את אלקיהם שעל הריים ולא ההרי' עצמן שהם המקומו' שעבדו שם ואם כן על כרחך באי דקאמר ברישא דקרא אבד את כל המקומו' ונזיח בכלי' שנתשתמשו בהן לעבוד' אלילי' הכתוב מדב' שהם גב' בכלל' במקומות אשר עבדו שם וגומר שהרי בחם עובדין לה ומדסיים אשר עבדו ולא בתי' אשר עשו לה שם שאין חייב לאבדון כלום שאינו אסורין בהנאה אלא עד שיעבדו בהן לע"א ופסוק זה במשמי' ע"א של ע"א נאמר הרי הדברים קל וחומר ומת ע"א של ע"א שהיא עצמה אסורה מיד כדילפי' בקרא ואפי' הכי לא אסר משמשיה אלא עד שיעבדו בהן ע"א של ישראל שהיא עצמה אינה אסורה אלא ע"א שתיעבד משמשיה מבעיא ולא עדיפי כע"א עצמה וכיון דמשמשיה דהיינו הכלים שמשמשין לה בהן אינו אסורין עד שיעבדו כל שכן נזיח שאינו אסורין עד שיעבדו ונזיח דאסורה גם כן בפירוש בקרא לא תחמוד כסף וזהב עליה' כלומר כסף וזהב שעליהם דהיינו דבר של נוי שלהן לא תחמוד אלא תשרפנו גם כן רעל תשרפנו באש דלקמי' קאי' ותקרובתם דאסורה ילפינן נמי בקרא דכתיב אשר חלב וזבחי' ויאלכו ישתו ויין נסיכ' מה זה אסור בהנאה אף יין שנתנסך לעז' נמי אסור בהנאה ויין היינו תקרוב' והוא הרין שאר תקרובות כגון שכנים וסלתות ומיכ' ומלח שדרך להקריבין בפנים הו' כמו יין שכן דרכו לנסכו בפנים זבחה גופי' מנל דאסו' בהנא' דכתיב ויצמדו לבעל פעור ויאלכו זבחי' מתים הקישו למתים כה מרת אסור בהנאה אף זבחה נמי אסור בהנאה ומת גופי' כנלן אתיא שם שם מעגלה ערופה כתיב חכא ותמת שם מרים וכתי' התם וערפו שם ארת העגלה בנחל מה להלן אסור בהנאה אף כאן נמי אסור בהנא' והתם גופיה מנלן בפרה כתיב ביה כפר לעמך ישראל וחרה הו' בקרשים שכפפים הילכך הוא אסור בהנאה גם כן בקרשים ובקרשים כהרי"א כתיב בכמה מקומות שאסורים בהנאה והנחתה בהן מעל וזה ע"א צריך פנים:

ב ע"א של ישראל אינה במילת עולמית דכתיב לא תטע לך אשרה כל עץ אצל זכוכה וגומר הוקש אשרה למזכה מה בזבח טעון גניזח בקרקע שהרי אסור בהנאה אף אשרה טעונה גניזח שגונדה בקרקע כשהיא שליכה ואין כוונתו לה שום ביטול אלא של ע"א יש לה ביטול דכתיב פסילי' אלקיהם תשרפון באש לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך והאי ולקחת מיותר הוא דבלא תחמוד סגי דמשפ' לא תחמוד כסף וזהב שעליהם אלא תשרפון באש אלא על כרחך לא קאי' ולקחת אלא תחמוד אלא מילתא באפיה נפשיה הוא שהתירה התורה לקחתה ורמינן קראי אהרדי כתיב לא תחמוד וכתיב ולקחת לך ומשנינן דהא ולקחת לך קאי' למעלה אפסילי' אלקיהם דתשרפון באש והק' קרא מיד שפסלו לאלקים כלומר ששיפה לחיות ע"א ללא תחמוד אלא תשרפנו ואם פסלו מאלוק כלומר שבטלו והוא מלשון פסולת ולקחת לך דפסילי' דרישא דקרא תרי' נזיח משמע ודרשי' ליה אאיסור ואהיה דקרא אתשרפון ואולקחת וכיצד הוא הביטול יתבאר לקבן סימן קמ"ו בעה' וכיון דע"א של ע"א עצמה יש לה ביטול כל שכן כלי תשמישי' נזיח שיש להן ביטול אבל תקרובתם גרוע יותר ואין לה ביטול עולמית אפילו בשל ע"א דהואיל והוקשה תקרובתה למת שקראו זבחי' מתים הוקש לגמרי למת מת אין לו ביטול עולמי' אף תקרובת ע"א אין לה ביטול עולמית:

ג היכי דמי נזיח והיכי דמי תקרובת נזיח כגון שמדליק לפניה נרות או שחט לפניה כגדים וכלים נאים לגבי ותקרובת כל שביצא בו קרב על גבי המזבח דומיא דיון כמו כל מיני מאכל כגון בשר יונות שכנים וסלתות מים ומלח אם הניחו לפניה לשם תקרובת נאסר מיד אפילו לא עשה עמו כעין עבודת פנים וגם לא הקטירו ממנו כלום לא נתנו לפניה לתקרובת כיון שהוא דבר שדרך להקריבו בפנים הו' כמו יין שנתנסך לע"א ואסור מיד שהניחו שם ואם הוא דבר שאין מקריבין בכנו בפנים אלא שדרך לעבוד לע"א זו באותו דבר אם עבד לה באותו דבר כעין עבודת פנים כגון כעין זביחה או כעין זריקת המשתבר' אע"פ

יורה דעה הלכות הקהבת ע"א סימן קמ קמא

נפל לתוך שנים אחרים עריון חיי בספק אחד וכולן אסורות מדרבנן כיון דכן התורה התעורבת הראשון כולו אסור ואינו בטל ברוב נעשה כל אחד כחם בגוף איסור וכשנופל אחד כך להשנים אחרים י"א על גב דמן התורה בטל ברוב כמו בשאר איסורים כיון שאינו ודאי ע"א מכל מקום אין כאן אלא ספק אחד ואסור מדרבנן אבל אם אחד כך נפל אחד מן התעורבות השני לתוך שנים אחרים חיי אלו האחרים כולם מתירים מטעם סט שעל כל התיכ"מ הם נאמר שמא זה הוא שנפל לכאן שמא אינו ואתל' והו' שנפל לכאן שמא אינו אתרשנפל לתעורב' השני מן התעורבות הראשון אבל גבי התעורבות השני אין יכול לומר' בן כיון שכל התעורבות הראשון נעשה בגוף האיסור כמו שנתבאר מעטא ועל סימן ק' וכן אם אחד מן התעורבות הראשון נפל לים או נשרף בעניין שנאמר מן העולם כל הנשארם מתירים ליתנות בהם האמרינן תאיסור הוא שנפל ונאמר דחוקא משנים שגבי יסוד יכול ליתנו דמטה נפשו איכ' הוא דהתיב' אבל לא מאחד לבד דשם הוא האיסור ובלבד שלא יהנה אדם אחד מכולם דנתב' ודאי מספק איסור אבל אם נתנו שנים מהם כל אחד יכול לומר דיון דהתיר הוא ויש מי שאוסר לא אם כן נמלו שני לים סגור או נשרפים וכן דחוקא מאכאב' מן העולם כמו שנתבאר מעטא ועל סימן ק' סעיף ה' ע"ש

הפירות שנותנים לעובר אע"פ שביטולו כו קריב לטעם שהרי היו מביאין לפני' מנחת מאפה תגור אפה כותפין שאין מביאין אותן דרך תקרובת אלא חק לכתנים שלים הוא כי מה שהיו מקריבין להם לע"א ביטול הראשונים חיי' באבילין לע"א עצמה ואין כן דרך' כוסן הו' :

ב גרות של טענה שמרליקן בפניו לקלוגה יש להסתפק בדין אם הם בכלל תקרובת או בכלל נוי שאם היו בכלל תקרובת היו מותרין בלא ביטול שאין זה תקרובת של פנים שלא היו מרליקין ומקריבין טענה לפנים אלא טען ואין טענה דומה לשמן דשעו' נקדש כמתקשה עד שמתברר ואין ודאי דרכו של שמן לפיכך יאמרו דהשת' לתקרובת פנים אבל אם בכלל ניהו הן אסורין לפיכך אוליכין לחומרא ואמרינן שמא בכלל ניהו הן ואסורים ואם משכנן העתה יאמר מכרן לישראל מתירין דכיון שמכרן או משכנן לישראל אמרינן בטולי' במליה ואפילו נכבד בעצמן מותרין דמי' בביטול הסמירה או התשכנ' בין שאינו ע"א עצמה כמו שיתבאר לקמן סימן קמ' אבל אם נפל מיד העובר ומצא ישראל או אפילו נתנו לישראל בלא מסר דמסכין י"א ידענן שכיבן הע"א אפילו כיון על דעת לחזור ולהרליק דהרי ג' אלו מותרין דביבוי הוי' ביטול ואין מחשבתו לחזור ולהרליקן סוף ראין' נקדש לע"א כולו ע"א אבל אם כבו מעצמן אסורין עד שיבטלם הע"א על ידי מעשה בנן חותך או על ידי מבירה או משכין :

קמא דין העלמים והעדרות ובהתעפופים

א וכיון דספק ע"א אסורה כל העלמים הנמצאים בספרים אסורין בהנאה דסתמא לטעם ע"א נעשו שאין דרך הכפריים לעשות צלמים לנזי' אבל הנמצאים בכרכים מותרים בהנאה דרואי' לטעם נוי נעשו אלא אם כן עומדים על פתח הכרמית והיה ביד תצורה צורת' מקל או צפור או כרוז או סיף או עמדת וטבעת דאלו ודאי לטעם ע"א נעשו ואותן צלמים שעושין עכשיו ע"א ריב' כדן שאר צלמים ואסורים בהנאה דסתמא משתחיי' להם אבל אותן שתלחין כצוארות' לזכרון עבדי שבאו ממקומות שעתיהם ולא מחבריהן כתי' וישראל שוקף לבנית להשתחוות לת' והשתחוה לו ע"א נאסרת ואצ"ה נאסרת מיד בנקיפת ע"א של ישראל אינה אסורה עד שתעבר' כמו שנתבאר לעיל סימן קל"ט סעיף א' מידו בהשתחוות לה ע"א נאסרת אף על גב שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו שאני הכא גבי ע"א דאמרינן כיון דהוינן דישאל זה נהא ליה בע"א ע"אזה שליחותיך וישאל קעביר' וילפינן לת' מקרא דכתיב גבי מלחמת ירושע בארץ ישראל ואסוריהם חשרפה באש ופרכינן מכרי' הארץ וכל המחזיק לת' ירושה היא מאבותיהם שחיי' נאמר לאברהם לב' אסננה ונומר וע"א שבאו אחרי בן היאך יכלו לאוסרן בהשתחויה ואי' משום אשירות דמעיקר' כלום' שהיו קודם שנתנו לאברהם ולא ידענן היא נינהו מכרי' ע"א של ע"א בביטול' סגי' לחוקל נכרי' בבט' ע"א בעל כרחו ליכפינה' לע"א דליבטלניהו אלא ע"ב טעמא הוא מדפלוהו ישראל לעגל גלי' ארעתייהו דניה' לת' בע"א וכי אתו ע"א דאי' ופלוהו לאשרור' שבה שליחותם דידהו עבדי לפיכך נאסרו והבי' נמי ישראל שוקף לבנית גלי' דעתיך דניהא ליה בע"א וכי אתא ע"א ופלוהו לת' שליחותא דידהו קעביר' ואסוריה' :

תקרובת לא היו שאינן כעין פנים :

יא מלבושים שלוכשים העובדים בשבתם לביטול ע"א שריון הן שמתאין כנגד חבריות בחן ולא נוי של ע"א ואפילו ביטול אינם צריכין אבל מיד שלוכשין לע"א עצמה ויש נוי של ע"א וצריך ביטול ויש מצריכין ביטול אפי' למלבושי העובדין :

יב כל הכלים שאוחזו דהעובר ביה ומקטיר בהם בכלל סממיהם חס' וצריכין ביטול ואם מכרן הע"א או משכנן לישראל זה הוא ביטול' ו"א שאין זה ביטול' אלא צריכין ביטול' אחר הן מן הסמירה או התשכנ' כמו בע"א עצמה דלקמן סימן קמ' ונראה לי דאפילו לפי' היש' אמרי' הללו דלא בחזני' מבירה או משכין דביטול גבי' משמשי' וניהו כמו גבי' ע"א עצמה גבי' נרות של טענה דלעיל מודה דמתני' מבירה או משכין כיון שאין א"א ספק ג' דהא דומה לתקרובת ותקרובת כו' אין צריך ביטול נראה לי :

יג מיתו לדבר מצוה כגון נר של טענה לעשות מבגודי' של שבת או של הנזכה או לבית חכנסת ודאי אסור דמאיסור לגבוי' שבאו במקום טינות ע"א וראייה ממוקצה לע"א שאסר' לתור' לקרין כולל' ע"א וכן תכשיטי' העובדים כגון המעילים של נבשים בשעת עבודתם לא יתקן מהם שליותות ולא שום דבר מצות משו' דמאיס' לגבוה' ותיין לעיל בלבוש התכלת סימן קנ"ד :

יד וכן לא יכתוב ישראל על ספרים של ע"א אלא אם כן מתקן עד שלא יזיח רישומן ניכר ויש מי' שאומ' דאפילו הכי לא יכתוב עליהם דברי תפלות ותחנונים שאין קטיגור נעשה סניגור :

טו ספרי עממין שחשבינו גבי' ישראל יג' שתקעו יש מי' שמרדי' למזכרם שאין הספר נקרא תשמי' ע"א ויש אוסרי' אם הם ספרי' שמצרינן בהן לע"א אסורין למכרן לע"א משום לפני' עור דגוסר שנים בני' נח מצוין על ע"א ו"א דחוקא לכתניהם אסורין למכור דודאי יזכרו בהן לע"א אבל לשאר ע"א מותר שאין דרך סתם ע"א לזכר' לע"א והסמכיל' הע"ב ויש מחמירין לאסור אפילו למכור להם קלפים ודיו לכתוב בהן אפילו ספרי' דהן שאין בהן זכר' לע"א אפה' מהמירין דסתם הכל עושין לטעם ע"א שלהן ויש מי' שאוסר' לחלוחת מעות לצורך בנין ע"א דהודו' מסייע ויזכר משום לפני' עור ונומר וכן לצורך כסממיה או תכשימיה אסור ובט' למכור לת' תשמישין כגון מתח' וחמטנע כצליח ואין לקשור להם ספרי' הן מספר' רייניתם וסופריהם ואם חושש משום איבה ישמ' בכל' מה שיכול ועל סימן קמ' :

ב המוצא שכרי' צלמים מושלבים בארץ או שצנאן בתוך שבר' נחשת או אפילו שברי' ע"א עצמה שראינו שעבדוה כשהיתה שלימה אפה' מותרים שכיון שגשברה שוב אין עוברין אותה ואמרינן הע"א רתח עליה וברצונו שברה וכו' בנלה ותשברה מאליה ולא חיישינן דסתמא ע"א אינה משתברת מאליה דהע"א כנשר' לת' אבל אם כצא תבנית יד או רגל והוא עומד על כסימו' כלומר שישלחם בית מושב רחב שיושבים עליו לברם הרי זה אסור בהנאה שכוח ניכר שתחלתו נעשה כך לעובר ואין זה שבר' ולא נהבשל שכן דרכן לפעמים לעבוד ולחשתתת ליד או לרגל בפני' עצמו :

ג המוצא כלים ועליהם צורת' חכה או לפנת או ברקן והוא דומה לנחש ויש כמין ספירין בין פרק חוליות שכצוארו' אם חכלים מכובדים אסורים שודאי נעשו לטעם ע"א ואם הם ככחים מותרים שלא נעשו לטעם לעבוד כככחים וכדאי' לנזי' עשאוהו חזאי' צורת' חכה או לבנה כתב מורי' כתרמאי' ול' לא' דחוקא צורת' חמה סמס' או צורת' לבנה סמס' ג' אפי' צורות שעושין לטעם כמו שעושין בעלי' המלסמאות צורות לכבבי' לעשות בהן מלאכתן כגון בצור' חמתיהסת לשמש בצריהן מלך מעומר יושב על עגלתו וכן ללבנה יש לת' צורת' מיוחדת שעושין לטעם וכל אלו הם אסורות ע"א כן וחיכי' דמי' מכחים והיכי' דמי' פכוכדים שעל' השירים ינומים וטבעת הרי אלו' מכוכבי' ושעל' המטבעות ויורות וקוסקוסין וחסי' חסי' וכוס' עשיותין בהן

קמ דין תקרובת ע"א שנתערבו בו סעיף אחר

א וכיון דע"א ומשמשי' וניהו ותקרובתה אסורין בהנאה כדלפינן לעיל מקראי' אסורין תערוכתן אפילו בכל' שהוא רבכל' שהוא נשי' הנאה איכא לפיכך כוס או סכערי' או צורה של ע"א שנתערבו אפילו באלף כולן אסורות מן התור' ואינן בטל' ברוב כמו שאר איסורין אבל ס' מות' כמו בשאר איסורין ביצר' אם אחד מן התעורב' הראשון

לבוש עטרת זהב הלכות תקרובת עא סימן קמב

כשעשה ואם הצורה שיקעט מותר להניחה ואסור להניחה כגון שתהיה תעשה הצורה כוללת ואפילו חתם לו עא אסור לו להשתנות זמן מדין בשאר הצורות האסורות :

א צורת בהשת חצת ועופות ורגים וצורות אילנות ודמיונים וימים ונהרות והרים ונבעות פתור לעשותם ולהשתנות ואפילו חיתת הצורה כוללת שאין כאלו לא משום לא תעשון אתי שאינם שבטים לא במצוות העליונה ולא במצוות התלויות בהן ואין דרך לעשותן לעא ימי שמואל שלא אסרו בצורות אדמדוקן לא חקא בצורה של תכנת ככל איכרת אבל צורת ראש כלא גוף או גוף כלא ראש אין בה שום אסור לא במצוות ולא בענין שאין כאן דמות אותי או שמשום אסורין דרך לעשו לעא כך וכן נהגין להתיר :

ב כבר אמרנו שגם דמות שמשין שבמקדש אסרה תורה מידר לא אסרה לא דמותן קמט לפיכך לא יעשה אדם תבנית היכל כשעור גופו וצורתו ודבריו או אבסורה תבנית אולם חצר תבנית עורה שולחן תבנית שולחן סמיה תבנית כנורה אבל עשות סוגיות של חמשה קנים או ששה קנים או שמונה קנים שאין לה דוגמת כנורה שבמקדש שהיא לה שבעה קנים לפיכך של שכעת לא יעשה אפילו משאר מיני מתכות אף על גב דשל מקדש חיתה של וחכ כבד למדו רב פסלול פרט וכלל כפרק הקומץ רבה שנים שאר מיני כתבות חיתה כשחת במקדש אם היה צריכין לה אלא דשל וחכ קרבה משום גוי וכן אפילו בלא גביעין וכתותיו ופרחים או אפילו אינה גבוה לח טפחים חיתה כשרה ואסרה לעשות כמתכו אבל של עץ שרי שאינה בראיה כלל במקדש ואין לה דמות שמשין שבמקדש :

קמב שהעא ותשמישיה אסורין בהנארה וזבן מן סעיפים :

א בשם שהעא עצמה אסורה בהנארה כראיתא לעיל בבמת מקבוכך כל הנאות הנאות כמנה אסורות דכתיב והיירצ חרם כמיהו שפירשונו כל שאתה בהיה רצה לומר פחותה בלומר כל שאת נחנה בבני רצה לומר מן העא הרי הוא חרם כמיהו וכן ידעת כתיב לא ידבק בידך כנאמה מן הדבם ואפילו אם שרפה אסוליהנות בגחלתה ואפנה אבל משלהבת מותר ליהנות דדבר שאין בו כמס חוא :

ב סמין של עא שמשמשין בה בקרינות לעא אם הוא חרש או ישן ולכט באור באישר שבו מותר לשהות בו אפילו לכתחילה כחמה בראיה שאין זה נקרא הנאהמה שנחנה בכסין זה ששהט בו דארוב בקלקל הוא שקלקל את הבהמה דבעודה חיה היא עומד בין לצברה בין לעברה בין לאכילה והשתא לאחר ששהשה אינה עומד אלא לאכילה וחרי קלקלה אבל בחמה מסוכנת אסור לשהות בו מפני שהוא מתקן והרי יש לו הנא כמשמשו עא ואם שהט בה הריה אסור עד שיוליך תנאת הסכין לים המלח וכן אסור לחתוך בו בשר לחתיכ הראויה לחרוך מפני שהוא מתקן ואם החך יוליד הנאה לים המלח אבל אם החך דרך הנפס והשתחה כגון שהחך חתיכה הראוי לחרוך לנתחים קטנים מותר ואם אין הסכין חרש וגם לא לכנו אסור לשהות בה אפילו בחמה בראיה משום שמנוני שבו שנבלע כבשר ואם שהט יקלף בית השחיטה :

ג נפל כרכר כן אשירה וארנו בו את הכנר הכנר אסור בהנארה ואם נתערב אותו הכנר בכנרים אחרים יוליד דמי אותו הכנר לים המלח ושאר כל הכנרים מותרים אבל על הכנר הראשון לא אסרין יוליד דמי הכנר לים המלח ויהיה כל הכנר הראשון כושר כיון שכולו נעשה באיסור ולא דמי לשהט בו בחמה כמסכת דאמרי יוליד הנאת הסכין לים המלח וכל הבהמה מותרת דהתם הבהמה כבר גדלה ולא הימה חסרה כי אם להכשירה לאכילה עי שחיטה לכך מני בחולת הנאת הסכין לים המלח אבל הכא הכנר כולו נעשה ונגמר באיסור לפיכך אין לו היתר כלל על ידי חולת הנאה הכרכר לים המלח :

ד וכן אם נטל מבנה עצים אסורים בהנאה הסיק בתם את התנוח בין חרש בין ישן לא יאפה בו פת עד שיוצן ואחר כך יחזור ויהם אותו בעצי חיתור ויאפה בו ואף על גב דגבי ישן הוי ליה זה חרש גורם תנור דהתיירא ועצים ראיסורא וכזה חרש גורם קייכא לן דמות ברעב ודמי נמי הוי ריעבר דהא כיון שצריך לצננו ולהו ולהמכו הוא מפסיד דמי עצים הראשונים כמ כיון שאין כאן אלא הפסד מועט דמי עצים לא תשזו הכמים וכרונם לברכה להפסד כועט ולא התירו אלא כצננו ובתנור

בתן בין אם חס נעשו לכסח מן חמס או למעלה מן חמס ואפילו על אוגני הכלהרי אלו מבחים ומותרים כיון שמשמשין למאכל ומסת' ודיא אינם עוברים אותם וכל זה בסתם שאין אנו יודעין שנעבדו הכל' הללו אם לא אבל אם בירו שלא נעבדו כל' הללו אפי' שעל המבוכה נק' מותרין וכן אם ידוע שנעבדו הכלים הללו אפילו ככחיים אסורי' ולא אסרין כיון שהם מבחין אין עבודתן עבודה חשמי שאום' שכל צורה שרובה לעיבת בראי אפי' על המכחיים אסורים אף על פי שאין אנו יודעים אם הכלים הללו נעבדו אם לא כיון שרובה לעבד חיישינן שמא נעבד ואסרה ולפי זה בוסן הזה שמתקנים חקק ככלים ומציינים בתן וכו' המצנא אותן כלים אסורים אבל אין נזהגין להחמיר כזה משום דקל' דגוים בזמן הזה אינם ארוקין בעא הן ואין עוברים גם לצורות אלו ומותרין בתנאה אם מצנן שאינם נעשים אלא לנב מיהו אין להשתנות משום חסד ויש מחמירין בכל צורה שלא להשתנות משום חסד אפילו בזמן הזה :

ה וצורת שאר כל המלות ושאר צורות המצנא אות' מותר' בהנא' שאין דרך לעשותם אלא לנב ולא לעא אם לא שיש חוכמה שנעשה לעא כמו שנתבאר בריש הסימן ברא במצנא אבל לעשותם כולם אסורים אפילו לנב בעלמא דכתיב לא תעשון אתי אלקי כסף ואלקי ותב לא תעשו לכם ואמרו ול רחאי לא תעשון אתי באפירה נפשית קמי ואינו רבוק עם אלקי כסף וגומ' דחא חור וכת' כסוף הפסוק לא תעשו לכם והוא קמי אלקי כסף ואלקי ותב ואם כן לא תעשון אתי לפת לי ודרשו ביה שפירשו לא תעשו כאתי פי' דמות אותן שאינה כלומר דמות שמשין שמשין אפי' במו' וה' רכו' שמשין שמשין עמין בפני במקדש לפיכך אסור שאסור לאדם לעשותן ליש צוד' אות' שבמדרש השנינה כגון ד' פנים להרי הדרי ולא שנא אותם שבמדרש העליון כגון חות טרשים ואופנים ומלאכי השרת ולש אותם שבמדרש התחתון כגון המת ולבנה ככבים ומלות לש דמות אדם לבדו שבות גב נלמד ממלת אתי דדרוש ביה נמי אתי לא תעשון כאותי כלומר דמות שאני מתרא' כג' לנביא והיינו צורת אדם ונל' דכולהו משתמעין פתאי קרא על זה הדרך מרלא כתיב לא תעשון שאתי שהיה פירשו כאותם שאתי שם שפירשו לא תעשון כאותי ומרלא כתיב אותי שם שגב פירשו אותם שאתי והיינו דמות שמשין וכן נמי שמשין שבמקד' הם ככלל שאסור לעשותן מיהו בשמשין שבמקדש ביי שאפיש לעשותן ממש כמותן אסרין לא אסרה אלא דונמתן ממש ואם שינה כל שהו לא אסרה התורה כמו שיתבאר בעה כסעף ה' אבל בהמות שבמדרות העליונים שאי אפשר לומר שדונמתן ממש אסרה תורה שאין כבה האדם לעשותן לפיכך כולם אסורים ככל אופן מיהו גם כאלו ככל מה שנוכל לומר שהוא דונמתן ממש אסרין שכמותו עניין אסרה התורה ולא באופן אחר לפיכך אסרו שבר' פנים וכן צורת חיות טרפים ואופנים ומלאכי השרת אינם אסורים אלא בבולמות שכן כשמראין עצמן לנביאים במראה הנבואה אם מראין עצמן בצורות בולמות אבל בשוקקות כאותם שאורגים בבגד ושמציינים כמחל' בכסנים מותר לעשותן שאין זה דונמתן כשמראין עצמן לנביאים במראה הנבואה ודוקא אלו שאין אסורין אלא בעשייה משום לא תעשון אתי ובמצנאיהם מותרין מפני שאין דרך לעשות לעא אינם אסורין בעשייה אלא בבולמות אבל חסד ולבנה שדרך לעובדן אסורין בין בעשי' בין במצנא בין בבולט בין בשוקק דהא במצנא אסורין משו' שכא נעבדו וכיון שאנו חוששין לשמא נעשית לעא אף בשוקק נמי איכא למיחש ובעשייה אף על גב שאין אסורין משום לא תעשון אתי אלא בבולט שכן חס נראין ברקיע כבולטין מכל מקום אסור לעשותן אפילו שוקקות משום חסדא דעא וככל אלו שאמרו שאסור לעשותן משום לא תעשון אתי אסור לעשותן אפילו לנב דהא סתמא כתי' לא תעשון אתי ולא כתי' לא תעשון לכם משמע רבכל גונא קאסר עשי' אפילו לנב וכן מתאי שקבא אין חילוק בתן בין מכובדן ומבוזין דכיון דאיסורא דידהו משום לא תעשון ככולהו אסרה תורה דהא סתמא כתיב לא תעשון ונומר' ואם עא עשאם לו אסור לישראל להשהותם וכן אם מצנא אותם אף על גב שמתירין בהנאה לא ישום משום חסד שיאסרו הוא עשאן וכל חיכא דאיכא משום חסד אינם אסורים אלא ביהוד אבל בשל רבי' מותרין שאין חסדא לרבי' וכן העשויין להתלמד לתבין ולהורות בתן כולן מותרין אפילו בולמות ולהבין ולהורות לא אסרה תורה ללמד אפילו דרכי עא דכתיב לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין :

ו טבעת שיש עליה חותם שרוא צורת אדם אם חיתה הצורה בולטת אסור לה ניהו ומותר לחתום בה שהצורה נשקעת

יורה דעה הלכות ע"א סימן קמ"ב

מט

א ובהנה' הרש' שחוסק באיסור הנאה אף על פי שהוא עצמו איסור שנגמרו באיסור דאמרינן חסוקו והו' נכרו ככל מקום כיון שחחר וסמכו בעצי היתר ואופח בו הו' ליה חז' והו' גורס התנור האסור והעצים המותרים זקי' בלא לן זה חז' גורס מותר ברעב והבי נמי הו' כמו ריעבד שאין זה לכתלה למת שיאפה בו דהו' איהו' אסרינן לאפות בו דהיינו צריכין למיטר יותין ואי אסרינן יותין נמצא התנור מופסד לכך השיב דיעבד ואם לא צננו את התנור ואפי' כן את הפס' באותו חוסק כיון כותר דהו' ליה זה חז' גורס דמותר ברעבד ובחדש אסור שאין כאן גורס דהיתרא כלל כשהו' דברים אמורים שאין אבוקה כנגד אבל אם אפה בלא צינון ובעוד שהאבוקה כנגד אפילו כיון דהפס' אסור כהנאה שנהנה מנוף עצי איסור דיש שבה עצי איסור כשתזאם נתק' אותו הפס' באחרות יוליך דמי אותו הפס' לים המלח ושאר דבכרות מותרים והא' דאמרינן יש שבה עצים כפת היינו כדבר שאיסורו איסור הנאה אבל אם אפה או בישל אצל חבר שאין בו אלא משום איסור אכילה אפילו אבוקה כנגדו מותר אפי' הפס' הנאפה מקבל מעט דאיסור אלא אגנאפה וקדם ממנו זה אינו טעם אלא הנאה עצים כגלגל' והו' זה לא נאסר כהנאה :

ב כהאילן שע"א תחתיה נקרא אשירה אפי' אינם עתרין אלא האילן כלש' אם עוברין אותו בעצמו וכל אילן שטומדין פירותיו לעשות פתח שבו לשתו ביום אידם אסור בידע' שעוברין אותו ולכך מצניעין פירותיו עד יום אידם :

ג ואילני סרק שרגלין לישע בפני אלילי לא גרע מנוי ע"א ואסור :
ד מרחץ שע"א עומדת בחצרה וכ"ש שיש ע"א בתוכה כותל לרחוק בה פאק' המרחץ לעשות לנו בשבילה לא היא נעש' לכתחלה לנו ולא לעוברת שחריזה הוא ביונה שמכין אותה שתולכים בפניה ערום והעם משתת' בפניה והתורה אמרת איהם כוסין שנחננין בה מנהג אלקים בלא כוסין שמכין אותה כיהו גם כן אם דהתרוך עבודתו ככך ודא' אסור כמו פועל לפעול וכתוב איכה עבדך דור' :

ה פת או קריה אפי' גולה על גבי גהלים של עצי ע"א מותרת מכיון שנעשו גהלים לך איסורו אפי' ע"א עדיין הן כוערות ומה שאסרו בעצמו שנתת אסורה היינו לכתלה אבל ברעב מותר :
ו קריה שבה שלק' בעצי ע"א ובעצי היתר התבטל אסור ואף על גב דאסרינן לעל' והשם גורס מותר ברעבד היינו בתנור שחוסק ששני הגורמים עושין פעולת' יהו' בכת אחת אבל חכא' יש לחוש שמא תקרירה נתבטל ראשונה מחוסן של עצי האיסור ואסור בעיה שעדיין לא בא חוסן של עצי היתר ואף על גב שאסור כן נגמר הביטול גם כן על ידי עצי היתר לא חותר בכך דכיון שנאסר נאסר שוב אפי' לו היתר :

א אפרוחים שקניו באשירה ואינם צריכי' לאמן מותרין ואינן בטלוי' אפי' אשירה לאסור עמה אבל בצי' שעליה או אפי' אפרוחי' שעדיין צריכין לאמן הואיל ולא יוכל ליקחם אלא אם כן נתנה מן האשירה לעלות עליה או לסמוך בה נחשבים כגידולי' אשירה ואסורין כהנא כדכ' בגמ' אבל גופן אינו נאסר כהנאה דליתסר אפילו בשני גדולות לא אמרינן דהא' ממקום אחר באזכר חקן עצמו מותרת משני שהעוף מביא עצמו ממקום אחר מית' אפילו באפרוחין שאין צריכין לאמן וכן חקן עצמו דאמרינן שמתרין חיינו דוקא שמורידן על ידי קנה שיתק' בהן ער' שיפלו ויקח' ולא גורי' שמא יעלה על האילן אבל לעלות על האשירה ללקחם אסור דהל' נהנה באשירה שועלה עליו :

קמ"ב שלא לבנות ביתו סמוך לבית ע"א ובשאות אופן מותר ליהנות מע' אבנו ו סעיפים :

א בשם שאסור ליהנות מע' משום לא ידבק בידך מאומה וגו' כך אסור ליהנותה רכל מהנת נהנה לפיכך מי שחיה ביתו סמוך לבית ע"א ונפל אסור לחזור ולבנותו מפני שמהנה לה לבנות לה כותל כיצד יעשה כונס לתוך שלו אד' בע' אמות וכונה כותל ואותם ר' אבות לא יניחם פניו דאם כן הו' מרחיב אהל הע"א ואין לך מהנה גדול מזה אלא ממלא איתו הריוח קוצי' או צמח שלא יהנו ממנה עוברים לה ואם היה בניין וכתול ותמקום שמוא בניו עליו משותף ביניהם שהחזי הוא שלו וחזקי' של ע"א וחזקי' מקו הכותל שהוא שלו עולה לו לחרחק' הד' אמות וחלקו מן העצי' וכן האבני' אם מכין מותרין ואם אפרוחי' הכל אסור כהנאה בין עצי' בין אבני' בין עפרו מית' מותר למכור להם חלקו בכל מקום שהוא :

ב מותר לבנות לע"א טרקלין או בתי' או חצרות אף על פי שרצין להקמי' ע"א ככותלי' מפני שהם אינם אלא תשמיש' דתשמישי' ע"א אבל הכיפה שמעבירין בה הע"א אסור לבנונה עמהם ואם עבר וכנת אפילו ע"א עצמה כל שכרו מותר מפני שאינה נעש' ע"א אלא כשגמר' זאק' הנמלא במכוש האחרון וקל' ישנה לשכירו' מתהלה וער' סוף ואכ' בכל פורת ופורת' שעושה בה הוא קונה חלק בשכירותו והיא עדיין אינה נאסר' שעדיין אינה נעש' ע"א אלא כשעושה מכוש האחרון ומכוש האחרון אינו אסור שאין בו שוה פרטה ועל' סיקל' סעיף ג' :

ג ע"א שיש לה גינה או פרחן והמזכה רל' השכר היוצא מהם היא של כהנים שלה מותר ליתנות מהם בהנם שאינם בעלה להם שכר שאינו נהנה כן הע"א אלא מן הבהני' דהא' השכר שלהם הוא אבל אסור ליתנות מהם בשב' מפני שהבהני' כתקפיקי' בצרכי' הע"א ומצאי' גם זה השכר לצורך הע"א כשצריכים לו ואפילו אם יש לאחרים חלק עם הבהנים באותה הטיבה אסור דמכל מקום חלק הבהני' לכתני' מציני' לצורך הע"א ואם אין הטובה היוצאת מהם לכתני' אלא לעוברי' :

ד האשירה בין שהיא עצמה נעכרת בין שהיא ע"א מונחת תחת' אסור לישב בצילה דהא' נהנה ממנה ואף על גב דהיינו מכיון ליתנות מן הצל אלא ישוב לנח אסור גזירת שבת' ישחא' בישיב' ואתא' לכחוני' אבל לעכו' בצילה מותר ודוקא בצילה אבל תחתיה אפילו לעבור דרך העברה בעלמא' אסור משום תרחק מפתח ביתה וגו' אם יש לו דרך אחרת קצרה כמותה ואם אין לו דרך אחרת' שהיא קצרה כזה עובר תחתיה רכיון שהעמידות עליו אם הדרך במקום שאין שם דרך אחרת לעבור הו' הא' נחלת ארת' הרבים לפיכך מותר לעבור תחתיה ובלבד שלא ישהא הרבה תחתיה אלא ימהר וירח' בכל מה שיוכל שלא יבא ליתנות ממנה :

ה ודוקא אשירה אסור לעביר' בכל צילה מפני שסת' אשירה עשויה לצל' בין לתחת' בין להוצה' לה אבל בית של ע"א סתם בית אינו עשוי לצל' שחוצ' לו לא לתוכו הוא עשוי לפי' תוכו ונגד פתחו דאמת' שלו אסור אבל צל' של אחריו מותר ואפי' תוכו אס' נחל ארת' הרבים שקדם לו הדרך וארכ' כנה שם בית ע"א כותר לעבור דרך שם אבל אפי' קדם הבית לדרך אסור ויש אומרי' בכל גי' ונא' בשום הוכר' אד' א :

לבוש עטרת זהב הלכות עבודת אלילים סימן קמ"ב

תשרפון אלא כאן בעץ שנמנו מתחלה לטעם ע"א וכאן בעץ שלא נמנו מתחלה לטעם ע"א לא שאחר כך השתתחה לו שאינו נאסר מכל מקום אף על גב שלא נאסר גוף האילן כששתתחוהו לו כל הפירו והשרני והעליו שירצאין במנו אחר כך כל זמן שהוא נעבר גאסורין בחטא איבעית אינא סברא ואיבעית אינא קרא איבעית אינא סברא שכל מה שירצא ממנו אחר השתתחותהו חייבנו אשרה שנמנה מתחלה לכך ואבא קרא מדכתיב ואשריהם רגזו עון משמע שהגידו ע"א אסור ולא עיקר האילן ואיזה זה אילן שנמנו שלא לטעם ע"א ואחר כך נעבר שהוא עצמו כותר וסח שרצא ממנו אחר כך הנדע והגידו ע"א אסור :
ב ואף על פי שמחבר אינו נאסר משום ע"א כראסור אבל ציפוי נאסר בהנאה דכתיב לא תחמד כסף חזה עליהם ולקחת לך תנאזכר אמרנו למעלה סימן קל"ט דמשמשי הרי הוא כציפוי ואסור בהנאה אבל תקרובתו אפילו שחטלו בהמה אינו נאסר בהנאה דכיון שחוא עצמו אינו נחשב ע"א שהתורה התירה בהנאה גם תקרובתו אינו נקרא תקרובת ע"א ומיהו באכילה ודא אסורין טאן שחיסת גרועה כמו מתירתה לאכילה לפיכך אפי' אינר שלו גאסור טאף על שאין אדם אסור דבר שאינו שלו הבא מעולם לא תגדע בשחיסה זו ומה שהציפוי נאסר בהנאה גזירת הכתוב הוא שאסור לא תחמד כסף וזו :

ג אף על גב שאמרנו גבי עץ שהיה רחוש ונמנו שאינו נאסר היינו משום שחור תשרש בקרקע חשיב כמדוכר אבל שאר הלש ולבטוף חבור חשיב כחלש לפיכך הבנו בית לע"א שיהא חבית עצמו נעבר אף על פי שעדיין לא השתתחה לו או המשתתחה לבי בניו נאסר בהנאה אבל אם לא כנאו לעוברו אלא לחעמיד בו ע"א חרי זה משמשי ע"א ואינו נאסר עד שישתמש בו ואם היה חבית של ע"א בניו ופירו וכיירו הע"א לטעם ע"א לעוברו אם בא ישראל לבטלו נוטל מה שחריש והחידוש אסור בהנאה מפני שעשאו לעוברו ושאר הבי הור' להתירו והוא שעדיין לא נעבר חבית אבל אם השתתחו הע"א נאסר כל חבית ובעי ע"א לבטלו ובשל ישראל אין לו בטלה עולמית כמו שיתבאר בעה הכנים ע"א לתוך חבית כל זמן שהיא שם חבית אסור בהנאה מפני שחוא משמש ע"א וכשמציאה הותר מיד והוא שלל הקצוזה לע"א לא לפי שעה לפיכך מועיל התנאה לפי שעה אפי' דעתו לתחזרה או אפי' הוציאה ישראל מותר כיון שלא הוקצה לכך אינו משמשי ע"א כן התור' כלל ואין צריך ביטול אבל אם הקצוזה למשמש ע"א אינו מותר אלא אם הוציאה משם דרך ביטול דהיינו שהוציא ע"א על מנת שלא להכניסה עוד שם חזו אינו מועיל ע"י ישראל אלא ע"י ע"א שבישראל לא מהני ביטול ע"י סימן קל"ט :

ד שלשה אבניהם לענין ביטול ע"א ואין אבן שחצבה ע"א מן הוד תחלה לשם לעבוד את האבן כע"א תריז אסורה מיד ואפילו לא העמיד עליה הצלם דהא פסלה לע"א וצריך הע"א לבטלה דהיינו לחסר ממנה מעט עד שתפג ואם ישראל הצבה לעבוד עליה ע"א ועברה אסורה עולמי היתה הצובה כבר וסיידה ופידה הישראל לע"א תכבד אפי' מיד וכיור דב"מ כגוף האבן כגון שחקק בה צורה בבתול נוטל מה שחירש חורח לרוח האבן עצמו מותר שלא נעשה ע"א אלא תחידוש ובע"א דמתני ביטול אפילו לא נטל משם כל הצורך רק בטלג ששגמו מותר :

ה העמיד עליה ע"א לפי שעה ולא הקצה לכך אפי' בישראל ואצ"ל דבע"א שני בסלוק ואין צריך ביטול רק סלוק :

ו שלש אשרות הן אילן שנמנו מתחלה לטעם שיהא נעבר אסור בהנאה חזו סחם אשרה שנאסרה בתורה כמו שנתבאר לעיל היה האילן כבר נמנו שלא לטעם ע"א וגרעו ופסלו להיות הגידול משם ואילך ע"א אפילו הכריך והרכיב בגופו של אילן אין האילן נאסר לא כל מה שהציא אחר כך שריגין ועל פירות הוא אסור בהנא וכורת אגתם ושורפם ושאר האילן מותר ואילן שמעמידין תחתיו אלילים כל זמן שהותחתיו הרי הוא משמשי ע"א ואסור בהנא נטלה מתחתיו דוד להתירו מפני שאין האילן עצמו הוא הנעבר וכמו שנתבאר חבל מתוך פסוקי התורה בדברינו למעלה :

ז וקרקע עולם וכל שכן אילן אף על פי שאינו נאסר מפני שהם מחוכרים וכתיב על החרים אלקיהם ולא החרים אלקיהם היינו שלא עשה מעשה בגוף הקרקע אבל אם עשה בהן מעשה כגון שחפר בה שיחין בורות ובערו זבי האי גזונא להיותם הם עצמם ע"א נאסרים כדרכנו וכמו שיתבאר ככמוך גבי ב"ה :

ח לא אסרה תורה לישראל דבר הנעשה לע"א אלא דברים שהם פגריכתי ופסלם או עשא לאלוהו כמו שנתבאר בדברינו אבל בעלי :

דל' לפשרתים שבגינת או שכמרחן מותר ליחנות מהם אפילו בעטר ש' חרי אין נהגין מן השכר אלא המשרתים שם ואעפ' שגוף הגינה או הסרדין היא לע"א עצמה ולא טאין אסור ליהנו מהם אפילו אם חטוב' באה לכתנים לברס אלא כשתגינה או החצר עומדים בחצר הע"א עצמה אבל כשאין עומדים בגינה אעפ' שהמזבח היתנה סחם היא לכתנים לברס מותר ליהנו מהם דסתמא כשאין גינה והחצר עומדים בבית הע"א אין מציאין השכר לצורך הע"א אלא חק תאלתת לחם שירצאוהו לצורך עצמם ויש לסמוך על זה לחקל דרוב דרוב כן הוצא שהוא להנאות ואין מציאין לצורך ע"א לכך מותר לקנות גלסכור מן העובר עם לא שידעין שהמזבח היתנאה כהם היא לע"א עצמה :

ט הלילים של ע"א אסור לספור בתן בין בתנם בין בשכר :
י ובן העניות של ע"א אסור לסכור בדין בין בתנם בין לשכור טיטם במשה דברים אמורים בשבני העיר נוטלין השטר וביהדין אהנו לקנות בויצבי הע"א אבל אם בני המרנה נוטלין השטר לעצמ' אלא שהם מספיקים בעבור זה צרכי הע"א כשתצטרף לה דבר דבר זה מותר ביון טאין זה שכר מיוחד לע"א :

יא זכן נכאין שגובין מהם לע"א אסור ליתן להם מסם זהו מירר דוק שגובין הסכס מבידיהן אותו לע"א אבל אם בני המרינה לקחין זה חכסם לעצמן והם מספיקין בשביל זה צרכי הע"א מותר שכיין שהם לוקחין אלו המעות לעצמן הרי הוא שלהן ומה שנותנין אורב לע"א נותנין מכיסן :

קמ"ב דמי ע"א מה דינם וכו' ב סעיפים :

א כסם שע"א ותקרובת אסורין כך דמיהן אסורין שכן כתי' היית חרס ככהו כל מה שאתה מזהה ממנו יהיה חרס כמותו ואסור בהנאה לפיכך ישראל שמכר ע"א רכיה אסורין אבל ע"א שמכר ע"א שלו אף על שםכר כרי שיעבר' הלוך הדמי מותרין שלא אמרה תורה דמיהן חרס ונמוכל מה שאתה מזהה ממנו יהיה חרס אלא גבי ישראל ולא גבי ע"א ורוקא שהדבר ידוע שמוכרה לעשו צרכיו בדמיה כגון לפרוע חובותיו או שאר צרכיו אבל אם אין ידוע לרוש שמא מכר לקנות בדמיה ע"א אחרת והרי המעות מוקצין לע"א ואסורין ועל סוף סימן קל"ב :

ב יש אומרים ישראל שהיו בידו יין נסך וע"א וכיצא בהם דברים האסורים בהנאה וככרס לע"א בחקפה והור הע"א וככר לאחר קודם שפרע לזה הישראל הקפתו ובא הע"א ופרע לישראל הדמים מותרים בריעבר שכיין שבטעת הפרעון שפרוע הע"א לישראל אלא דמי ע"א שלקח ממנו אין הע"א ברשות הע"א אין אלו המעות שגורן נקראין הלפי ע"א ומותרין בריעבר ביהו לכתחלה אסורה דמכור :

קמ"ג איזו ע"א מותרת בהנאה וכו' ב סעיפים :

א לא אסרה התורה בע"א אלא ע"א המיטלמל יש בה תפישי' אדם אבל דבר המדוכר בקרקע לא אסרה אפי' עשאו ע"א ועברה דכתיב אלקיהם על ההרים כלומר צלפיהם ופסוליהם שעל חזרים אסרת' לך לא החרים עצמן אף על ששאו גאולה לפיכך השתתחה לך לא נאסר הדר ואפילו אבני הדר שגדלרלז געקרו מאלוה והשתתחה להם אם עדיין הם במקום ועברם שם אינם נאסרי' ביון שמעולם לא חיה בתן תפישת יד אדם רק כליהן נעקרו וכן נהרו ומעיינות של רבים חשיבי כמחוכרין ואינן גאסורין כן כרוב בשלהן ערוך ונל דהה' של היור דכיון דשקמא משום שהם מחוכרים חזמי' דהרים מש של רבים מש של יחיד אלא אשגרת ליטנ' דגמר' נקטיה דאיתא שם בגמר' בהך סוגיא אמר רבי יוחנן משום שמעון ז'בן יהוצק פים של רבים אינם נאסרים אבל המעיין שם בגמרא ימצא דלא כיי' ד'ש דוקא במחוכרים אלא אפילו במים שהם תלושין ומקוהו בקרקע ואשמעינן דכיון שהם של רבים אינם נאסרי' אבל מים של מעיין שהם עדיין כמחוכרים ולא נתלוש מעולם דמירי' שם אפילו של יחיד אינם נאסרי' להדיוס מהם שנעברו כמחוכרין חשיבי חם כמו התרי' שאינ' נאסרים לא כגמרא בעי מה הם לנכסים נל ואילנות שלא נמנו לטעם ע"א ואחר כך נעברו אינם נאסרים אף על פי שכבר היו תלושין והיור בתן תפישת יד והואילן נטעו ונשרשו בקרקע כקרקע נחשבים וליפינן לה מדכתיב וחתת כל עץ רענן משבע ע"א שחתה העץ נאכרת ולי' העץ עצמו נאסר אפילו עשאו אלוה ורבינן עליה והכתיב ואשיריהם

יורה דעה הלכות ע"א סימן קמו

נ

בעלי חיים אינם נאסרים משו' עשותן ע"א שאפי' השתחוות לבתמה שלו לא נאסרה וילפינן לה סקרא מדמעט' חרורת לבנה דכתיב מן הבהמה מן הבקר מן הצאן ומייתורא דמן מן ממעמינן מוקצת ונעבד שלא להקריב לשם קרבן שם הלהיות שרי אפילו באכילה כלומר דהקא לאכילת מזבח אסרה דשל קרבן מקרי להם אלוה הא לאכילת אדם שרי מעוה היינו דוקא כשלא עשה כהן מעשה אבל אם עשה בהן מעשה כגון ששהטח להיותת ע"א אפילו לא שהט כה אלא סימן אחד אסרה ואפילו אינה שלו וקל שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו כדילפינן מאיש כי יקריש את ביתו קדש מה ביתו שלו וברשותו כו' חגי מילי שלא עשה בו מעשה אבל עשה בו מעשה אסר כדרכן שכן מצינו באבני מזבח שגנוס מלכי בית השמונאי משום דשיקצוס מלכי און לע"א ואף על נב רשל הקדש היו ולא שלחן תו אפילו כי קדש דעבו בהו מעשה אפריהו רבנן ודוקא ע"א מעושה מעשה בבחמת ישראל לשם ע"א אסרה אף על פי שאינה שלו דאמרינן ודאי מחשבתו לשם ע"א אבל ישראל שעשה מעשה לשם ע"א בבחמת תבירו לא אסרה דאמרי' ודאי אין מחשבתו לע"א אלא לצעורי חבירו קמבין כמרה דברי אמור' שאין לו חלק בנזות אבל אם יש לו חלק כגון אסר דוודאי דעתו לע"א בחלק שלו דליכא למי' לצעורי עצמו קמבין ויש אמרי' דאפילו יש לו חלק כגוה לא אסרה דלצעורי חבירו קמבין ויש אמרי' ישראל מומר הוא או שתתרו בו וקבל החתרא הרי זה ודאי מחשבתו תלבו לע"א הוא שהרי הוא מוסר עצמו למיתה בשבילה ואוסר ועל פי ד' תקרובת בה' וכו' שמייה אף על פי שבקרקע אינם נאסרים בהנאה כדאיתא לעיל סי' ב' כגון נאסרי' בהנאת דבין דהם עצמם יכולין להני' קדושים ובה' פתים ונאסרים מחמת תקרובת כשקריבים אותם לע"א גם תקרובתם שמקריבים להם נאסרים :

אף על פי שבבעלי חיים אינם נאסרים בהכרת שנעשו ע"א אם החליף בעלי חיי' בע"א שהיתה לו ע"א והחליפה לע"א כבהמות נאסרו מחייבן דחל נזות מע"א אבל חליפי הליפין כגון שתחליף בה' בהליפי ע"א מותר ודברי תאי לא גזרו רבנן ויש אוסרין גם בזה משום חומר דע"א :

א כיצד מבטלה נטל מקל מן דאשיר או אפילו קלה אור שנטל מבנה לצורכו נתבטלה דהוא אינו מחזיק ע"א לזכות כיון שנטל מצננה לצרכו ובין האשירה עצמה ובין השפאים שנטל מצננה מותרים ואם נטל השפאים לצרכה רל' לייפות לא נתבטלה והיא אסורה אבל השפאים מותרים דמיוק דזיק לזו ולא פלח לזו :

ב היתה של צורה וקטע ראש אונה או ראש חוטם אגראש או צבעת וכו' צנא בו מקום שנהשב לה לנגאי ולמוס או שמיעשה בפניה אפילו לא חסרה בטלה סזה בננה אותה מעשה שלא בפניה ולא חסרה או שרקק או השתיך בפניה או גררה חרק בהצנחה לא בטלה כיון שלא עשה מעשה כגופה ויש אומרי' דאפילו בטלה נאמירדת בעלמא הוי ביטול מוחו אם בטלה כאונס כאמירה אינה מבטלת ע"א שיעשה בה מעשה כגופה כמו שנתבאר :

ג מכה אפילו לצורף ישראל לא בטלה דמישר אמרי' דהשירא יחזור ומכרנה כיוקר לצורף ע"א וכש' אם משכנה שלא בטלה שדעתו עליה לפדות ואין צריך לומר אם מכרה לצורף ע"א או לישראל אחר שאינו צורף שלא בטל מן הטע שכתבנו ולא אמרינן אדרג' אפ"כ' מסתברא דלצורף ישראל לא בטלה משו' שהושב הע"א אף כשישברנו לא איכפת לה בו שאין הישראל יודע מה היא וחיא מכה עתה כחת או זאיטה בטלה אבל לצורף ע"א נימא הוא תלה דעתו פאורו צורף וחיוב הרי הוא יודע מה היא כמוני ואם ישברנה והוא אין בה' משות וכתלה וכן גבי ישראל אחר לא אמרינן אדרגה היא בטלה יותר מפני שכשמוכר לצורף ישראל הוא הושב שהצורף יתקנה ויפנ' ומכרנו ע"א כלי' חרשים לע"א לכך לא בטלה אבל לישראל אחר דליכא למי' הכי שאין דרכו לטבור בלי' חרשי' ובודאי ישברנה לפיכך בטלה דלא אמרינן הכי דסברות רחוקות הן אלו ויש מתירין במכרה לצורף ישראל דזבאי' פתיאש מצננה ויאמר שהצורף יתוכה לעשות מצננה כלי' אחת ואין לך ביטול גדול מזה ומשמי ע"א דלא חמירי כל כך לפיכך אם משכנן או מכרן תלינן לקולא ולומר ודאי בטלן כשמשכנן או מכרן :

ד אף על פי שבבעלי חיים אינם נאסרים בהכרת שנעשו ע"א אם החליף בעלי חיי' בע"א שהיתה לו ע"א והחליפה לע"א כבהמות נאסרו מחייבן דחל נזות מע"א אבל חליפי הליפין כגון שתחליף בה' בהליפי ע"א מותר ודברי תאי לא גזרו רבנן ויש אוסרין גם בזה משום חומר דע"א :

קמו אינו ע"א יש לה ביטול ואינו אין לה ביטול ובו טו סעיפים:

א חזרו ומכרנה כיוקר לצורף ע"א וכש' אם משכנה שלא בטלה שדעתו עליה לפדות ואין צריך לומר אם מכרה לצורף ע"א או לישראל אחר שאינו צורף שלא בטל מן הטע שכתבנו ולא אמרינן אדרג' אפ"כ' מסתברא דלצורף ישראל לא בטלה משו' שהושב הע"א אף כשישברנו לא איכפת לה בו שאין הישראל יודע מה היא וחיא מכה עתה כחת או זאיטה בטלה אבל לצורף ע"א נימא הוא תלה דעתו פאורו צורף וחיוב הרי הוא יודע מה היא כמוני ואם ישברנה והוא אין בה' משות וכתלה וכן גבי ישראל אחר לא אמרינן אדרגה היא בטלה יותר מפני שכשמוכר לצורף ישראל הוא הושב שהצורף יתקנה ויפנ' ומכרנו ע"א כלי' חרשים לע"א לכך לא בטלה אבל לישראל אחר דליכא למי' הכי שאין דרכו לטבור בלי' חרשי' ובודאי ישברנה לפיכך בטלה דלא אמרינן הכי דסברות רחוקות הן אלו ויש מתירין במכרה לצורף ישראל דזבאי' פתיאש מצננה ויאמר שהצורף יתוכה לעשות מצננה כלי' אחת ואין לך ביטול גדול מזה ומשמי ע"א דלא חמירי כל כך לפיכך אם משכנן או מכרן תלינן לקולא ולומר ודאי בטלן כשמשכנן או מכרן :

א כתיב פסילי אלקיהם תשרפון באש וזכר ודשינן פסלו מאוקי כלומר שבטלו ולקחת לך ונו' כדאיתא לעיל סימן קלט סעיף ב' לפיכך ע"א יכול לבטל ע"א שלו ושל חבירו ע"א אבל ישראל אינו יכול לבטל ע"א של ע"א דהא פסילי אלקיהם כתיב משמע שהם עצמו פסלו אלקיהם מחיות עור אלוה להם ולא שפסלו ישראל וכש' שאין ישראל יכול לבטל ע"א של ישראל דע"א ישראל אינה בטלה עולמית כמו שכתבנו גם כן לעיל סימן קלט סעיף ב' לא ע"א ישראל ולא על ידי ע"א ואפילו אם יש לע"א שותפו בה עמו אין ביטול הע"א מתעיל לחלקו אלא ישראל דישא אדעתא דנפשיה קפלה ואין נכרי' יכול לבטל חלק הישראל :

ב נפלה עליה מפולת אף על גב שלא פיתוה מצננה וכן נגבות לסטים ולא תבעוה מחם לא אמרינן משום דבטלה היא לא אמרינן דעתו עדין לפנות מעסקיו ותובעה מן הלסטים ואסורה :

ב דאפילו ע"א של ע"א בשבאח ליד ישראל וכתה בה הישראל הוי נעשית כבו ע"א של ישראל ושוב אין לה ביטול עולמי' כדרכן דנזרו בה חכמים אטו ע"א של ישראל עצמו המ ע"א עצמה אבל משקט ע"א וניהא אס' כו' ליד ישראל ואחר כך ביטלה ע"א מותר ולא החמירו בהן כמו בע"א עצמה :

ג הניחה עובדיה והלכו להם בשערי שלום מורר דהואיל ויצאו לדעת ולא נטלוה ודאי בטלה ואסרו שאין בה ממסורת ולכך הניחה בשעת מלחמה אסורה שעל כרחם הניחה ולא בטלה והוא שאינם יכולים לחזור לה אבל אם היו יכולין לחזור לה ולא חזרו ודאי בטלה ומותרת ולא רמי לנפלה עליה טפול ולגנבו לבטי' דאסרי' לה רשמא לא בטלה היינו משום דחתם אמרי' הא מנח חתה המפול' מי יקחנה כשיחיה לנו פנאי נפנה ונקחנה וכן נבנות לסטים אכרי' אורצו שנבנה לא נבנה אלא שהושק כח או לעובדה או לפיכך ביעק וקד' היא ככבוד זמת לנו להרר אחרית אבל הכא היה להם להשגיג שמא יבונה ומלא כהדרי אחריה בטלה ומותרת :

ג לפיכך הלוקח גרומאות פירוש שכרי' כסף מן הע"א וצנא בהם ע"א אם לא משך אף על פי שנתן המעות יחזירם לו שדריין לא קנו לו שאין ישראל קונה מן הע"א במעות אלא במשיכה כמו שיתבאר בע"א בלבוש ע"א שמשך מהו אפילו אם משך כל זמן שלא נתן מעורת יכול גם כן לתחזירם לו אף על פי שמיכה קונה לישראל מן הע"א אבל מקום הוי שמיכה במעות דלאו אדעתא דע"א משך וחמר המקח אבל אם נתן מעות ומשך תרי' זה קניין גמור ואם יחזירנה ויטול מיהו כמכור ע"א לע"א לפיכך צריך לקיים מקחו ואף על פי שהוא מקח טעות לא יחזירנה ואסורה בהנאה ואין להם ביטול עולמית אלא יגליכום ליום המלח :

ד ע"א שנטלה מאליה כל שכריה אסורי' בהנאה ע"א שביטולם ע"א לפיכך חמוצא שכרי' ע"א דרי' אלו אסורים בהנאה דשמי' לא בטלן בע"א ואם היתה של פרקי' נפל מצננה פרקי' או פרקי' דהדימ יכול להתחיר צריך לבטל כל פרקי' ופרקי' כפרקי' דבין דדרי' ויש יכול להתחיר הפרק שנפל בביטול האבר אינו מבטל הסותר דכוונתו להתחיר אותם ולתקן במעשה הדיוט אבל אם אין הדיוט יכול להתחיר כיון שממל אבר אחד שנפל מצננה בטל כל השברי' דפיון שאין יכול להתחיר אלא במעשה אומן כשיבטל אבר אחד אמרינן משום שאינו יכול להתחירו הוא מבטלו וכדאי דעתו כן אכלוהו שיהיו בטלי' מתאי מעמא שלא יוכל לתקן במעשה הדיוט :

ד גר וע"א שירשו את אביהם ע"א ויש ע"א בירשתם כל זמן שלא חלקו יכול הגד לומר לע"א טול אתה ע"א ואני אטול מעות אבל שחלקו ונבאת הע"א לרשות גר שזכה בה אסור אחר כך להחליפה ע"א אחי' ע"א ליטול כעוה כנגדה דדמי' ע"א הוא נוטל :

ז סוכה של ע"א שנפגם עדיין הוא אסור עד שינתן רובו דעדיין עם מנבא עליה כל זמן שלא ינתן רובו דכתיב בשומרו כל אבני' מצנח כאבני' גיר מנוצו לא יקובצו אשירים וחסנים אימתי אשירים וחסנים

לבוש עמרת זהב הלכות עבודת אלילים סימן קמו קנה

להלוחות בריבית מותר מפני שהוא מצער שצריך ליתן לו ריבוי ואמר
לפרוע לו חובו בין בשטר בין בלא שטר דמרתהני חע"א
ושמח שנפרע חובו אף על פי שהיה לו שטר עליו וכן אסור ליזרע מהן
מלוה בשטר או על המשכון כפני שטמה הע"א שנפטר מדביו ואויל
ומודה אבל מלוה על פה מותר לפרע ממנו אפילו ביום איד שלו מפני
שחוא כמציל מידו ותאירנא שידם תקיפה עלינו אפילו מלוה בשטר
מותר לפרע מהם החשוב כמציל מידם וכן אפי מלוה בריבית שחע"א
נותן לו ריבית לישראל ואפילו יש לו משכון בידו מותר לפרע מהם
שכפני שידם תקיפה עלינו בקל הם מעלילים עלינו וכפקיעים אפילו
מלוה בשטר ואפילו משכון ביד הם מפקיעים ומוציאין מידנו והיה
הכל כמציל מידם מיהו י"א הם במשכון שהלוחה עליו בריבית דרם
כעלילין להצואו אבל משכון בלא ריבית אין נפרעין אפי' האידינא
שאין מעלילין כל כך להפקיעו ואדרבה שכת ואויל ומור' שפרע חובו
וחזר לו משכונו :

ב עבר תשא ונתן עמדה מה שנשא ונתן עמדה ביום הגם אסרו
בחנאחזמה שנשא ונתן עמדה בשלש ימים לפני הגם ללא
אסרו בחנאחז :

ג כבר כתבנו דשלש ימים שאמרו הם מלכד יום האיד לפיכך אפי'
חית הגם של אותן הע"א ג' אור' ימים כל אותם הימים הם כיום
אחד וכל אותן הימים אסורים עם ג' ימים שלפניהם :

ד כמה דברים אמורים דשלש ימים שלפני אידהם אסורי בארץ
ישראל שארוקין הם מאד בע"א אבל בשאר ארצות אינו אסור
אלא יום הגם בלבד ש"א שבהל אינו עובדי' ע"א הם שאין ארוקין בת
כך לפיכך הקילו בחוץ ולא רצו להחמיר מפני שאין אנו יכולין להעמי'
עצמנו מלישא וליתן עמדה שביניהם אנו יושבים ופרנסתנו מהם ועוד
משום וראת האיבה שיהיה להם עלינו מחמת זה שאנו מרחיקין
מהם כל כך :

ה אסור לשלוח דורון לע"א ביום הגו דאויל ומודה אלא אם כן
נודע לו שאינו מודה בע"א ואינו עובר וכן ע"א עובד ע"א ששלח
ביום הגו דורון לישראל לא יקבלו מכנו שחע"א מתהני בו שקבלו ממנו
ואויל ומודה ואם חושש לאיבה קבלנו וזרקנו בפניו לכוד או למקום
האבד בלא אחר יד שלא ירגיש הע"א שברעתו השלכו והיה לו איבה
ומכל מקו יעשה זה בפני שירא הע"א שאנו ממנו ולא ישמח בקבלתו
שחרי רואה שלא נהנה בו :

ו אין נקרא יום איד ליאסר שלשה ימים לפני בארץ ישראל ובהל'
יום הגם לכוד אלא יום שהוא קבוע לכל המדינה העובדים
אותה ע"א ועושיין אנתו בכל שנה ושנה ומיהו אם הוא יום קבוע אסור
אפילו אינו עיקר החג שהחזיקו על שם אלוה שלה לא הוא הדין שאר
דאירי' שהחזיקו בחוץ על שם שאר הקרישים ואפילו יום סמכתנסין בו
להעמיד להם מלך ומקריבים ומקלסים לאלקיהם יום הגם נקרא והרי
הוא כשאר תגיהם דבבבל ואלו ומודו לע"א :

ז וע"א שעושה חג לעצמו ביום שסולד בו ויום תגלה זקנו וכלוריתו
יום שעלה בו מן חים ויום שיצא בו סכית האסורין ויום שעשרת
משתה לבנו וכיוצא כאלו שהוא לכוד או הוה ומיערנו אולי ומודו
ומקלס לע"א על הדברי' חללו שאירעו לו אינו אסור אלא אותו תאיש
בלבד ואין אחרים נאסרו עמו ואותו היום בלבד אפילו באי' :

ח ואפילו ביום הקבוע לכלם ובא משנת לשנה אין יום החג אסור'
אלא לאותן הע"א העובדים בו ביום לאותה ע"א בלבד אבל
שאר ע"א שאין עובדים לאותה ע"א לא ששחמי' עמדה ואוכלי' ושוחין
ומסמרי' אותה גם כן או מפני מנהג או מפני כבוד המלך ישמשו עברי'
לו ומשום כבודו הם חונים עמו ביום אידו אבל הם אינם מודים בו הרי
אלו מותרים לשאת ולתת עמדה שהרי הם אינם מודים לע"א :

ט אסור ליכנס בבית הגוי עובד ע"א ביום הגו ליתן לו שלו מפני
שהע"א נהנה ושמה כזה והושב שלכבו יום הגו עושה כן ואויל
ומודה ואם מצאו בחוץ מותר רק לא יראה לו פני כבוד ביותר אלא
יאמר לו בשפה רפה ובכבוד ראש :

י מן הדין היה אסור ליתן שלום לע"א מפני שהשלום שבו של
תבוה ולא ימיל שם שמים על הע"א אבל אהול מותר לשאול
בשלומן מפני דרכי שלום אבל אמרו דסני בפעם אחת ואסור לכפול
לו שלום לעולם כדי שלא להחזיר עליו שם שמים שתי פעמים לפיכך
טוב להקרי' לו שלו כדי שלא יתחיל הע"א ויצטרך לבפול לו שכשישא
הגוי בשלומו יצטרך להשיב לו שלום וזהו כן יצטרך חו"א לחזור
ולשאול בשלום ע"א גם כן לומר שלום עליך שכן הוא מנהג העולם
בדרך ארץ :

החמנים לא יקומן בשכל אבני מנפצו' כאבני גיר זרובו
ככולו ואם לאו שלא ינפצו כולם או רובם יקומן כלומר ואינם במלים
אבל כימוס מיר שנפגם נפסל ומותר וחוא שינתן או יפגם על ידי ע"א
אבל ניתן או נפגם במלית לא חותר בכך ואיזהו כימוס ואיזהו מזבח
כימוס אכן אחר מזבח אבנים חרבת :

י המבטל ע"א נתבטלו משמשות ואפילו המשמשין ביד ישראל
והע"א ביד ע"א וביטל הע"א הע"א שכירו נרמטלו המשמשין
שכיר ישראל שחם טפלין אצל אבל ביטל משמשי' לא נתבטלה הע"א
יד מצות עשת על כל המוצא ע"א או משמשיה וכל הנעשה
בשבילת שיבערנה ויאברנה מן העולם אנאמר אבד תאבדון
את כל המקומות אשר עבדו שם וגומ' וכיצד מאבדה שוחק חוררה
לרוח או מטיל לים :

כו תצריך לשרש אחרים דכתיב אבד תאבדון וגומר כלום אבד
והורהו תאבד יותר רחינו שירוש וצריך לכנות לת שם
לגנאי דכתיב ואבדתם את שם מן המקום הוא כלומר שישינה את
שמה בכינוי אחר כדי שימתקע ולא יזכר עוד ולא עוד אלא שצריך
לתייתר זה הכינוי כני של גנאי דכתיב שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו
כי הים הוא תא ביצד אם הסחיו קורין לה בית גלות שהו לשון גובה
תקרא לה אפח בית כריא שהוא לשון הפירה ושלפולת פני מלך פני
כלב עץ כל עין קח וכל ביתא בזה :

קמו דין השבעה בשם ע"א ודיני הזכרת שמרה זכוה סעיפים :

א אסור להחזיר שם ע"א בין לצורך בין שלא לצורך דכתיב ושם
אלקים אחרים לא תזכירו והנאדר או נשבע בשם ע"א הרי זה
לוקה דכתיב לא ישמע על פיך וגו' :

ב ודקא יס ע"א ענבת אסור אבל החנים שלהם סקורין בשמות
בני אדם אין השיש להזכירם ובלבד שלא יקרא אותם בלשון
חשיכות כמו סקורין אותם בלשונותם בלשון חשיבות :

ג ואסור לגרום אפילו לע"א שירוד או שיטבע בשם ע"א דכתיב
לא ישמע בקמץ תחת חשין שהוא מבנין נפעל כלומר לא יחא
נשמע אפילו מאחרים על פיך בגרמה שלך ועל בלבוש התכלת
סימן ק"ו :

ד ושם ע"א הכתובה בתורה מותר להחזיר כמו ברע כל קרס נבו
העורכים לגר שולח וכהו' כיון שהתורה הזכירה אנו נמי נזכר
להזכירם :

ה ומותר להתלוצץ בשם ע"א כגון שיגמר לו שקול ע"א וזאנה
בשם שלך פי' בתחת שלך מלשון חשופי שת וכן מותר לומר
לע"א אלקין יהיה בעורך או יצליח מעשיך שאין זה אלא ארדך
תתלוצצות בעלמא :

קמה דיני חגי הע"א וזביב סעיפים :

א כבר כתבנו בלבוש התכלת סימן ק"ו שמן הדין היה לנו ליהור
שלא להשתתף ולהתעסק עם הע"א דשמה יתחייב לו הע"א
שמעיה ויטבע בשם אלקיו והרי זה עובר משום לא ישמע על פיך אלא
שאין העולם נזהר בזה מפני שהו' דבר שאי אפשר לעמו' בו מצו אהול
שלשתי ימים לפני הגם מלבד יום חנוכה אסור לשאת ולתת עמדה
שמה יתחנה או ירויה הע"א במשאו ומתנו עמו וכיון שהו' כל כך סמוך
ליום חג שלו אויל ומודה ומשנה לע"א על זה ביום החג שב"א לפני
הדין והדישראל שנשא ונתן עמו גרם לייקר שם ע"א ועובר משום
לא ישמע על פיך לפיכך אמרו שלשה ימים לפני חגיגהם וזאיד של
עובדי ע"א אסור בין ליקח בין למכור להם דבר המתקיים מפני שהע"א
שמה בו בכיר המתקיים בין בכבירה בין בקנייה בקנייה חו"א שמה
על החפץ שכירו וכמכירה הוא שמה על המעות שכירו ואויל ומודה
לע"א ביום איד שלו הסמוך ודבר שאינו מתקיים כגון יפקות ותבטיל
מות למכור להם עד יום איד שאין הע"א שמה בו כל כך כיון שלא יתקין
בידו שהחף לאיבוד ולא אויל ומודה אבל לקנותו מהם וראי' אסור
דאויל ומודה שסכרו ולא הופסד בידו וגם המעות הם בידו וכן אסור
להשאיל לוכליו ולהלוותו מעות בלא ריבית דאית ליה הנאה וכוונת
מה גם לשאול ממנו וללות ממנו בין בריבית בין בלא ריבית אסור
דחשיבא ליה מילתא שהישראל צריך לדומתהני ביה ואויל ומודה אבל

יורה דעה הלכות עא סימן קמט קג קנא נא

אמורים בלוקח מעל הבית שאינו נתון מכם אבל הלוקח שכם
התגר אסור מפני שהוא נתון מכם והמכס ע"א והרי מהנה לע"א וק
אם יניחו לו המכס אסור דהוי מהנה מע"א ואם עבר ולקח חרי זה אסור
בתנאה ביצר יעשה אם היא בתמה נוסף פרסותיה מהארכוב' ולמטה
שלא תוכל ללכת ותמות מאליה ואם לקח בסות וכלים ירקבו לקח
מעות וכלי מתבות שלא ירקבו יוליכס לים דמלח ובכל אינר לא
המריחותו לחוליכס לים המלח בין שיובל להפסיד במקום וכל
לקח עבר לא מעלין אותו מן הבור לתצילו ולא מודיעין אותו לבגר
להמיתו ביריס אלא מניחין אותו ואין נתנה מצנו:

ד ואם המכס הוא לכהנים ואוכלין ושותין ממנו ואין קנין ממנו
לא תקרובת ע"א לא ניה מותר ובסוף הדף סתם כל היריעין
מותרין דסתמן המכס לאו לע"א הוא ובמקו' שדרך הע"א לומר ככך וכך
אני נתון לך ועוד פשוט לאלוק מותר לקח ממנו דאפשר לאלוק
דקאמ' שיתננו לעניי ע"א דאשגרת לישנא כן הוא כשרוצין ליתן
לעניים אמורים נותנו לאלוק אבל אם מפרש בהדיא שאורזו פשוט
הוא רוצה לע"א שלו או שידוע שבא לע"א או שאומ' לקדש פלוני אסו'
לקנות ממנו דהא מהנה לע"א:

ה החולך ליריד שמוכרין שם ע"א וצרכיה מות' לשאת ולתת עמו
בין בהליכה בין בחור דאמרינן שהלך שם למכור גלים או חמר'
ואפילו אם תמצא לומ' ע"א וזכין האמרינן לעיל דמי ע"א בעד ע"א מותר
אבל ישראל שהולך לשם בהליכתו מותר לישא וליתן עמו בחוררנו
אסור שאנו אמורים ודאי ע"א כבר שסודמי ע"א ביר ישראל אסו' דאי
גלימא זכין או חכרא זכין כאן היה מוכרן מה לו ללכת לשם אם לא
בע"א כבוד:

התרחק מדרך ע"א ושלא לשחות בפניה וכו' ג סעיפים:

א מצות להתרחק מדרך ע"א איבע אמרתי כדי שלא יחשדוהו
וכתיב חרחק מפתח ביתה וגומר:

ב ישב לו קח ברגלו בפני ע"א או נתפורו לו מעות בפניה לא ישוח
להס' הקחן ולישול המעות מפני שנראה במסתחיה לה ואם
אינו נראה במסתחיה לה כגון שמצד עצמו ופונה מן ע"א מותר
מעיי' המסך מים בפני ע"א לא ישחה וישתה אפילו אי מאית אלא
שתי דנראה במסתחיה לע"א:

ג פרצופות המקלחות מים בברכים אף על פי שדרכם לעשות
לנוי לא יניח פיו על פיה וישתה מפני שנראה במנסק לע"א ויש
אמרים דכל שאינו אסור אלא מפני מראית העין כגון ברנים הללו
אם יש סכנה בדבר כגון אם לא ישתה ימות התירו' לשתות ואין בזה
משום והרג' ואל יעבו כיון שאין איסורן אלא משום מראית העין שר'
או כהנים שיש להם ע"א בכגדיתם או שנושאים צלם בפניהם
בדרך הגדולים אסור להשתחוו' להם או להסיר הכובע לפניהם רק
בדרך שאינו נראה כמו שאמרנו גבי נתפורו לו מעות כולי או יקום
לפניהם קדס ובין יסיר הכובע וישתחוו' קודם כואם יש מקילין כרב'
ונתנים טעם לדבריהם הואיל וחדע שגם הע"א אינן מסירים הכובע
או משתחוו' לצלם רק להשר וטוב להדמיר לעשות ככבר ראשונ'

דברים הצריכים לע"א אסור לישראל למוכרם וכו' יד סעיפים:

א דברים שהם מיוחדים למין ממני ע"א שבאותו מקום אסור
למוכרם לעוברי אותה ע"א שבאותה מקום משום לפני
עוד לא תתן כששול דאף בני נח מחהרים על ע"א ואם קונה הרבה
ביחד שניכר הדבר שהוא קונה אותם לכחורה מותר וכן אם אומר'
שצריך אותם לדברים אחרים והישראל יודע שכדרכו כן הוא מותר
למכור להם אפילו אינו קונה הרבה ביחד ולא נודו בזה משום מראית
העין שאין הכל יכולין לעמוד בה צצריכים לישא וליתן עמהם וגם
בקונה הרבה ביחד אין לאסור משום דילמא אויל חבן לאחרים
לצורך ע"א דאלפני עיר לא תתן מכשול מפקדינן אלפני דלפני לא
מפקדינן ודברים שאינם מיוחדים לע"א מוכרים אותם להם סתם ואם
פירש הע"א שהוא קונה אותו לע"א אסור למוכרו לו אלא אם כן פסלן
מלהקריבן לע"א שרבה' שפסלו ופנמו ודאי לא יקריבוהו לע"א
היו כעורבים דברים המיוחדים עם דברים שאינם מיוחדים כגון
לבנות 3 7 1

א ע"א חולכים להגם למרחוק בהליכת אסור לשאת ולתת
עמם משום דאזיל שם וכורה' ובחורתם מותר דמאי
דחתה הוה הוא שלא יהיו נקשרים וקבוצי' חבורו חבורות יחד' אבל
אם הם בחורה קשורים וקבוצות חבורות חבורות אף בחורה אסור
לשאת ולתת עמם' שמתוך שהם עריין קשורים וקבוצים יחד ניכר
דדבר שרעתם לחזור שמשכן דרכם ובחורתם יודו להם' וישראל
ד חולך עמם להגם בהליכה מותר לשאת ולתת עמו דאף על פי
דודאי לא שפיר עבדי שהולך עמ' אמרינן דילמ' הדר ביה בדרך ולא
אויל ומורה' ובחורה אסור דכין דאביק ביה מיבק כלום כיון שהרגיל
עצמו לתת חבר כה ודאי דעתו לחזור וללכת שם ובחורתו יורה לה
גאם ישראל מומר הוא אסור בין בהליכה בין בחורה דאמיק בה יותר
ג' כע"א דאזיל ומודה' לה בהליכתו וגם בחורתו ובדאי דעתו לחזור
ויודה בחורתו:

ב יש אמורים שאין כל הרברים האלו הנאמרים בסי' זה אמורים
אלא בזמניהם שהיו הע"א ארוקים בע"א והיו יודעים בטיב ע"א
לעובדה אבל גוי' שבזמן הזה לאו ע"א הם ואינם יודעים בטיב ע"א
לפיכך מותר לשאת ולתת עמם אפילו כיו הגם ולחלוותם וכל שאר
דברים מותרים ואפילו נותנן המעות לכהנים מותר שאין עושין מן
תקרובות לע"א או גוי' לע"א אלא חכתינים עצמם אוכלין ושותין בו'
ועוד דאית בזה משום איבה אם נפריש עצמנו כהם ביום הגם ויגנו
שריים כעניהם ועיקר פרנסתנו מהם שאנו נושאים ונותנים עמם כל
ימות השנה ואם חיינו פורשין מהם ביום הגם היה לנו איבה גדולה
מהם עד שלא חיינו יכולין לעמוד לפיכך אם נכנס לעיר ביום הגם
ומצאן שמחים שמח עמם שאינו אלא כמתניף להם שלא ישילו עליו
איב' ומכל מקום בעל נפש ירחיק עצמו מלשמה עמחן אם יוכל לעשו'
שלא יהא לו איבה בדבר וכן אם שולח דורון לע"א בזמן חות ביום ה'
שאמר הגם שקדין בלשון אשכנו נייא יאר והם יקחו להם
לסימן טוב כשישלחו לו דורון ביום זה ושמי' בו אם אפשר לו לישראל
לשלוח הדורון מבערב קודם שתתחיל החנה והשג' החרשה יעשה כי
יהיה בטל סימנו מכל מקום אם אי אפשר לשלוח לו מבערב ישלח לו
בהנה משום איבה:

קמט דיני ירדים מעבודה ע"אזבו ה סעיפים:

א עיר שיש בה יריד ביום הגם והע"א מתקבצים שם ממנה מקומ'
והולכים שם לכבד הע"א אסור לישראל ליכנס בתוכה ומורר'
לילך חוצה לה שאין עובדים לע"א או אלא בתוכה ואם תיריד חוצה לה
מותר ליכנס בתוכה:

ב ההולך ממקום למקום לא יעבור בדרך המיוחד לעיר שיש בה
יריד לע"א כדי שלא יחשדוהו שהולך לשם של ע"א במה דבר'
אמורים באכסנאי שאינו דר שם ויש בו משום חשר אבל כן עיר הדר
שם מותר שאין חושדין אותו שהולך לשם של ע"א אלא מפני שדר
שם והולך לביתו שיירא מותר שכן דרך שיירא לילך בכל מקו' שאין
רבים נחשר' וחצר של ע"א יש אמרי' דינו כעיר של ע"א ובזמן שאין
הע"א מתקבצים לשם לתלפותם כמו ליריד לחיות שם מותר ליכנס
שם ויש אמורים דבבל עניין אסור ליכנס לאותו התצר אם אין הדרך
עובר בו למקום אחר אבל כשהדרך עובר בו למקום אחר מותר וכן
משנה פשוט לעבור דרך אותו חצר למקום אחר ומכל מקום מדרת
חסידות הוא להתרחק מלילך בו אם יש לו דרך אחרת קצר כמותו'
ועל סימן קמב:

ג חולכים לירידים אפילו הם ביום הגם של ע"א ולוקחים מהם
בהמה עברים ושפחות ובתים ושרות וברמי' מפני שדברים אלו
אין אדם בוחר אותם אלא מפני חסרון כים חילכך מותר לקנות מהם
אפילו בירי' שביניהם מפני שהם יישו' ללוקח ומיעוש' למוכר' וצער הוא
להם שצריכים לכהן ועוד דילמא לא משכה לקנותם אא ביריד הוה
ליה לגבי דעיר דבר האבר וגבי רידהו ליכא רוחא דביריד וול תרעי
טפי שהרבה מוכרים יש שם יותר משאר וכנים לפיכך קונדי אותה'
מהם ומעלה אותה בערבות שלהם מפני שהוא כמציל מידם כלום'
כותב שטרותיו עליהם ומעלה אותה שם לפני גדוליהם ושופטיהם
להתום ואף על פי שכבוד ותפאר' הוא להם ואיכא למי' דאויל ומור'
מפני שהוא כמציל מידם שמתוך כך יהיו לו עדים וכסיעים להצילו מן
העוררין כיהו כי שרינן משום דבר האבר היינו רווקא ברברים שהוא
קונה אותם לעצמו אבל להשתכר בהם לא רהנאת ריוח ודאי אסור
מנו כשאר סחורות דבאי שגא אלו משאר בהורות' במדי' דברים

לבוש עמרת זהב הלכות עבודת אלילים מימין קנא

המחבר לקרקע כגון אילן וקמה רחל תני אבל אמרו שמותר לכבוש
לחם על תנאי שיקון וקרבן מיד :

ח וכיון דקיימא לן שאילן וקמת אסורין בארץ ישראל למכור כל
שכן דבתים ושדות אסורים למכור להם בארץ ישראל חזרת
לית הנייה נמורה בקרקע אבל להשכיר להם התירו בבתי ולא בשדות
דבתים ליכא במכירתם אלא חד איסורא משום חנייה ואם היינו
אסורים להשכיר לא היה לן טעמא לאסור אלא משום גזירה דמכירת
ומשום הך גזירה לכרה לא רצו לאסור ולא שכיתא כולי דאמי אבל
בשרות ראיות במכירתן תרתי לאיסורא הוה שנותן לחם תני ועובר
על לא תחנם ועוד דמפקיע הך שדה מכעשר שעמ לא יתן ממנו מעש
וגזול את השבט והעניים נזרו שכמות אמו מכירה ובסוריא שהיא
ארס סמוכה לארץ ישראל ודוד כבשם ביהודות בלא ששים רכוא
והברה לקדושת ארץ ישראל שלא על פי הדיבר אין קדושתה כמו
קדושת ארץ ישראל לא תחמירו כלמך אלא אמרו מותר למכור להם
שם בתים דלאו ולא תחנם לא נאמר אלא על עיקר ארץ ישראל ולא
על סוריא ולא רצו לנזור אמו מכירה דארץ ישראל אבל שדות דאיכא
בארץ ישראל תרתי לאיסורא נזרו בסוריא למכור אמו ארץ ישראל
אבל להשכיר לא אמרו דהוה ליה גזירה לגזירה אבל כחצנה לארץ
שהיא רחוקה מארץ ישראל לא נזרו כלום והתירו הכל בין להשכיר בין
למכור בין שדות בין בתים :

ט מיתו אף בחצנה לארץ אמרו חכמים ול שלא ימכור ולא ישכיר
בתים לשלש עמ ביהוד בשבתות ויהודי כרי שלא יעשו אגוד
וקטני ביהוד לחייק את היהודים ועובר הישרא משום לפני עור ונזר
אבל לאחד או לשנים לא אסור למכור או להשכיר כל מה שירצה
אפי' הרבה ולא היישי' שמא ימכור הוא או ישכיר עוד לשנים אחר'
דאלפני מקפדינן ואלפני דלפני לא מקפדינן :

י בכל מקום שאמרו מותר להשכיר לא התירו אלא לאוצר או
לשאר תשמיש חזק מלריר אבל לרירה אסור להשכיר מפני
שחעמ מכנים בו עמ ועובר הישראל משום לא תביא תועבה אל
ביתך אבל במקום שאמרו מותר למכור אמילו לרירה שכיון
שקנאו העמ ואין לישראל זכות בו אף על פי שמכנים בו העמ לית
לן בת ולא דמי לשוכר שאף על פי שהוא ברשות העמ כיון דעיקר
הכית לישראל אית כיה משום לא תביא תועבה ונזר ככל
מקום עיקר חלאו דלא תביא לא נאמר אלא לישראל עצמו אבל
כשיגרום הישראל שחעמ מביא כגון במשכיר אינו אסור אלא
מרבנן ורבנן לא אסרו אלא בזמניהם שהיו רגילין להביא עמ
לבתיהם בקבע תמיד אבל בזמן שאין העמ מכניסין עמ לבתיהם
אלא באקראי בעלמא ולא בקבע לא אסרו לפיכך נהגו להשכיר
האידינא אמילו לבית רירה שגם העמ עכשיו אין נהגין להביא
עמ לבתיהם בקבע ישראל חסוכר בית מן העמ יש לו להחמיר שלא
לחניח עמ של עמ בביתו :

יא עוד דרשו חכמים ול בלשון לא תחנם שהוא לשון חנם כלום
לא תתן לחם מתנת חנם לפיכך אמרו שלא ליתן לעמ מתנת
חנם כמה דברים אמורי' כשאינו מכירו אבל אם מכירו או שכנו מותר
שאינו אלא כמכורו לו שכיון שמכירין זה את זה גם העמ יהודי ויתן
לו מתנת כון פעם אחרת כנגדה או יחייק לו טובת כעדה ויהנהג
ממקום אחר :

יב וכן מותר לפרנס עניים ולכפר חליהם ולבקר מתיהם
ולחמירם ולגנם אבליהם משום דרכי שלום :

יג וכן אין מוחזין ביד עני עמ מליטול לקט שכחה ופאת משום
דרכי שלום :

יד עוד דרשו בלשון לא תחנם שהוא מלשון חן כלומר לא תתן
לחם חן לפיכך אמרו שלא לספר בשבח אפילו לומר כמות
נאת עמ זה בצורתו קל וחומר שיספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר
מכריזו אבל אם מכיון בשבח להודות להקדוש ברוך הוא שברש
בריה נאת כון מותר : ומה שדרשו שלשה דרשות מפסוק לא תחנם
דניסא שמא לא בא ללמדנו אלא חד מיניהו כבר תרצו בגמרא דאי
ללא תתן להם חן להודיה אתא ליסא קרא לא תחנם מלא בקריאתו
דחיה משמע לשון חנינה וחוא חן מאי לא תחנם חסר אלא קרי
ביח לא תחנם כלומר לא תתן להם מתנת חנם ואי למתנת
חנם להודיה אם כן לימא קרא לא תחנם ביד בין הודיה ותנוף
אלא קרי ביה לא תחנם בפתח תחת התי' שהיא לשון חניית קרקע
וכריא קרינן לא תחנם בפתח שמע מינה כולהו רישא למקרא ויש
אב למסור' הוי' דכל אחר ענין בפני עצמו ולא סתרי' אהר' כגון הכא :

קנא שלא

לבוש זכה כבלל לבונה שחורה מוכר לחם הכל בסתם ואין חוששין
שנא ילקט הזכה לברכה לעמ וכן כל כיוצא בזה אבל לבונה זכה לבר
ודאי אין מוכרין להם ודוקא לכתן או לעמ שחזקתו שיקמירנה לעמ
אכל לסתם עמ שרי שקונה אותה לתריח ולא להקמירה לעמ אסור
למכור מים לעובר כשיודע או מרגי' שרוצה לעשו מתם מים לחטבילי :
ב אם העמ מוכר אחר דברים חמיוחדים ומערים לכלול דברים
אחרים עמם כרי שלא יבינו שקוני' אותם לצורך עמ ולא ידעו
למכרם לו אסור למכרם לו :

ג אסור למכור שעוה לעמ ביס חנם או ביו' שלפניה מפני שרובן
לעשות גרות לעמ ביום חנם אבל בשאר ימים שרי ועיין לעיל
סימן קל"ט יש אוסרים דחא דאסור למכור להם דברים חשייכים
לעבודתם היינו דוקא אין לאחרים למכור כיוצא בו או שלא יוכלו
לקנות במקום אחר שאז זה הוא המסייע עובר אלפני עור ונזר אבל
אם יכולין לקנות במקום אחר מותר למכור להם כל דבר שאין בו
משום לפני עור לא תתן מכשול כיון שהוא כעצמו יכול להכשיל את
עצמו וליטלו במקום אחר אין זה המוכר לו מכשילו בכלום ומותר ונתנו
תרבת לחקל בדבר זה אבל כל בעל נפש יש לו להחמיר לעשות
כרעת הראשון :

ד בקצת מקומות נהגו שלא למכור בחמה דקת לעמ ומעמם היא
משום דישראל מצויין על שכינת הכהמות שלהם בשבת רבתי'
לא תעשה כל מלאכה ונזר אתה ובהמתך ונזר והיו חוששין שאם
ישכרו בחמה לעמ והעמ יעשה בה מלאכה בשבת לפעמים ישאילו או
ישכירו אותה לחם ויעשה בה גם כן העמ מלאכה כשב' ועכו' הישרא
בלאו דלא תעשה כל מלאכה ונזר ובהמתך דעדין בהמתה חייב
שלו שלא קנאה העמ בשאלה ובשכירות אי נמי משום נסיונו פירש
הזמנן והבנה ניתלה במעלי שבת סבך לטקיעת הרמה ואמר לירד
תא נסמיה ניתלי ושבעת לקליה ואליה מחמתיה וניתא ליה והוח מתמ'
אחר בהמתו בשבת ומהמר דאורייתא לפיכך נזרו באותן מקומו שלא
למכור שום חמה לעמ גזירה בחמה דקא אמו בחמה גסה ובקצת
מקומות לא חשו לגזירות אלו וכברו בחמות לעמ וגם חכמיהם זל' שם
לא מיתו בידם ולא רצו לגזור להם כי היה נראה כעניניהם גזירה רהוקה'
לגזור בבחבה דקח שאינה מיוחדת למלאכה אמו בחמה גסה לפיכך
אזל מקום שנהגו למכור לחם בהמה דקרה מכרין ובמקום שנהגו
שלא למכור אין מוכרין אבל בחמה גסה ככל מקום אין מוכרין להם
מפני שהיא מיוחדת למלאכה יותר ונזרו בה ואסרו למכרה אמילו
לישראל החשוד למכור לעמ תל יד סרסור שרי אמילו עמ דאי משו'
נסינוי תא לא ידעה רקליה דאולא סחמתיה ואי משום שאלה ושכיר'
סרסור כיון דלאו דרירה הוא לא מושיל ולא מוגד ועוד משום דלא
ליגלי סמא שהסרסור מקפיד כזה יותר מן הכעל בית משום רוחא
דירה וכן אם ידע שחעמ קונה אותה לשחיטה מותר ועכשיו נרצו
חיתר ככל חמטעם לפי שביניהם היו דרים הרבה יהודים ביהוד והיו
יכולין לעמוד בגזירה זו שהיו יכולי' למכור זה לזה אבל האית שמעט
יהודים דרים במקום אחר ואי לא אובני' לעמ איכא פסידא חוה ליה
גזירה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בתוכר חסכמם מפי חכמים ול'
שאין גזרים גזירה על הצבור שאין רוב הצבו' יכולין לעמוד בה ולא
כבעי' אם יש לישראל בהמה שמותר למכרה אלא אמילו לכתחלה
לקנותה על מנת למכרה או להשכיר לעמ ולהרויח בה נהגו הירר
משום דאיכא פסידא דרוחא פרנסתו וסחייתו אם לא יתירו לו :

ה אין מוכרין לעמ ולא לישראל החשוד למכור לחם ולא לישראל
ליסמים דבר שיש בו נזק לרבים כגון דובים ואריות ולא שום
כלי זיק ולא סך שקורין שט' אק בלשון אשכנז ועושין אותו לתפוש
בו החיובים ולא כבלים וקולרין ושלשלאות של ברזל ואפילו עשרת
של ברזל שראוי לעשות ממנו כלי זיון אין מוכרין להם ולא משהויים
להם כלי זיון ולא בונים להם מקום שונים בו בני אדם וכל אלו אסורי'
משום שלא יסייעו לדבר עבירה שיבא לחייק בהם לישראל וללסמים
ישראל אסור למכור אמילו אין דרכו להרוג בהן ממ' כיון שע' רהויין
הוא עומד על נפשו שלא יוכלו לעבוד כנגדו ומלסמם תבריות אסור :
ו והאידינא שאנו דרין ביניהם ודרכן לברות עמנו ברית מוכרין
להן כל כלי זיון לעברי' המלך ונייסותיו מפני שעושין עמיהם
מלחמה עם שונאי המדינת ההצלה ונמצא חם מגינים גם כן עלינו
שאנו שרויין ביניהם :

ז כתיב בתורה לא תחנם ופירשו חכמים ול שהוא לשון חנייה
כלומר לא תתן להם חנייה בקרקע וסתם חניית ישראל הוה
בארץ ישראל לפיכך אמרו שאין מוכרין לחן בארץ ישראל כל דבר

יורה דעה הלכות ע"א סימן קנב קנ"ג קנ"ד קנ"ה נב

קנב

שלא יאכל הישראל עם הע"א. פ"א על פי שאוכל משלו ובו בסיעופים

אשה ישראלית לא תתייחד עם ע"א אפילו הם רבים ונשותיהם עמה אף על גב דככהו נבי ישראל שרי אפילו באיש אחו ואשתו עמו מפני שאשתו משבתתו כדאית בלבוש הבדן וארגמן סימן כב נבי ע"א אסור אפילו הם רבים משום דפריצו בעריות ואינם נושבים אפילו בנשותיהם אבל עם הע"א מותרת ישראלית להתיחד דאין לאסור משום שפיכות דמים דמרתה עליה כיון שאינה בת מלחמה ומשום שהע"א מצויין אצל נשי דביריות גב אין לאסור כמו בבגדמה דאשה גב דעת היא ובשטר"א שכתבתי ת"א ת"א מ"ד

קנ"ד ריני מילדת נכרית ישראלית ובו בסיעופים

נכרית לא תיילד לישראלית בינה לביתה ואפילו היא מבחית בפני שהשודה על שפיכות דמים וחיישין שפא תמית דגולד וליכא למימר כיון שהיא מוכחשת לא מרעא לנפשיה כדאכרינן גבי דמא ע"א דסאני הכא שיכולה לומר כך נולד ולא היה חי כעולם ולא מרעא נפשה בזה אפילו אחרות עומדות על גבה אסור שאינן יכולין להרניש אום תמיתו שהיא יכולה להמיתו בהשטת ידה לפניו ואין ראות וכן לא תניק נכרית לבן ישראל ואפילו אחרים עומדי על גבה שבקל תוכל להמיתו בעת החנקה ברא שאסורה בבית המילדת או בבית המינק ע"א אבל כביתו של ישראל מותר לילד בין להניק אם אחרים עומדים על גבה או יוצאים ונכנסים שם דמרתתא ולא תעשה דמא שלא תצדיקו עמה לכרה בלילה להניק אפי' בבית ישראל דכלילת לא מירתתא

קנ"ה ישראלית לא תניק בן ע"א אפילו בשכר מפני שמגדלת בן לע"א זליכא למיחש משום איכה דאי מפגודה היא אמרת

בעינא לאיניסרין ואין דרך לישא כינקת דמאיסא עליו ואי אשת איש היא אמרה לא קא מודהימנא כאמי גבראי ואשה שיש לה חלב הרבה ותצערת אותה מותרת להניק בן ע"א דלא צולי נפשא מצערא קעברא וצרי ולא תיילד ישראלית את הע"א שמילדת בן לע"א ויכולה לשמט ולומר אינינו בקיאה בכך אלא אם כן היא ידועה לכיילדת שאז מותר משום איכה מיהודיוקא בשכר אבל לא בחנם ודוקא כחול אבל לא בשבת אפילו בשכר שיכולה לומר לא אחלל שבת בעבורך ואף על גב דהוה דמילדן נשי דידן בשבת ליכא איכה בזה דיכולה למימר דידן דמנטי שבתא כהלליון עליהו וידכו דלא מנטי שבתא לא כהלליון עליכו ואסור ללכד אומנות לע"א שמלכדו להחיות עצמו ודרי מדיח בן לע"א

קנ"ה אם מותר להתרפאות מע"א ובו בסיעופים

כל מכה וכל חולי שיש בהן סכנהם שמחללין עליה את חשב' אין מתרפאין מן הע"א שאינם מוסחים להבי מפני שהשורין על שפיכות דמים ודאי יהרגו ולא יחוש שיאמרו עליו שהוא הרגו ואינו פקי ברפואות שיש לו טענה לפרש וסוכן היה למתולא משום הסרון בקיאותו ואפילו הוא ספק חי ספק מת אין מתרפאין ממנו שודאי ימיתו כיון שיוכל ליטמט בטענה זו אבל אם ודאי ימות אלא שרוצין לפקוד להיטענה מתרפאין ממנו דלשטא יקרב מיתתו לא חיישין ואם אכרי סס פלוגי יפה לו וסס פלוגי רע לו יכול לסמוך עליו שירא שמא ישאל גם לאחרים וחיישין שמא ימצא שקרין מיהו לא יקחנו ממנו בטעות דכרי למכו' מקחו לא חיישין לשמא ימצא שקרין וחולי שאין בו סכנה אף על פי שצריך אוכנ' מתרפאין מהן שלא יחוש לרפאותו כיון שלא יוכל להמיתו שאם ימיתו יאמרו בידים המיתו ולא יחיה לו טענה על מיתתו וחלי' דאי לא ענדי כמח דברים אמורים כשאינו מוסח לרבים אבל אם הוא מוסח לרבים מתרפאין ממנו בכל דבר דלא מרע לנפשיה וכשאינו מוסח לרבים נפשי לא אמרו דאסור לא בחנם אבל בשכ' הכל מותר דחיישין לפסידא דאפשיה וכן נהגו להקל וכל חסיד קל שהם מוסחי לענין חקוק דין ומותרין לחקוי ממנו וכל מה שאמרנו חיישי' כשכא הע"א לרפאותו בספי' אבל אם בא לרפאותו בלחש מותר מכל שאין סכנה בלחש בכה דברי' אמורי' בסתם שאינו יודע אם מוכרי' סם ע"א אבל אם יודע שמוכרי' סם ע"א אסור אפילו אם יודע שמוכרי' ימות שלא יאמרו מן הע"א נתרפא דבע"א אמרו יהרגו ואי יעמוד כמו שיתבאר סי' קנ"ז והא דכסתם לחש מותר נמי לא אמרו לא כסתם ע"א שאינו מין אבל מין אפילו סתם לחש נמי אסור שודאי מוכרי' סם ע"א וכן אסור ללמוד ממנו לחש ומיהו להתרפאין ממנו ע"י סם אפילו מין דינו כשאר ע"א דעלמא לכל דבר

א ע"א העושה משה לחופת בנו או בתו אסור לישראל לאכול

בה אפילו אוכל משלו ושכש שלו עומד עליו ומשמשו והאכל או שותה שם כעלה עליו הכתוב כאילו אוכל מזבחי מתי' שני' אסור וקרא לך ואבלת נאכחו וכדכתיב וקרא לך ולא כתיב סתם ואכלת מוכחו שמע מינה דהכי קאמר קרא כשיקרא לך ואתה רחמל סתם אפילו אתה אוכל משלך על ידי קריאתו אותך סם מעלה אני עליך צאילו אכלת מוכחו שהוא זכאי מתי' וסתם קריאה משמע כשיקרא אותך לסעודת משה של שמה כמזן חתנות בנו ובתו אבל שצור כעודות של דרכי' עלום מותר ובסעודה משה של שמה מאימרי' אסור קד' תחופה משנתחיל להכיר דרכי' הסעוד וכן לאחר ימי המסת' כל שלשים יום חבל חנא לצורך הסעודה ואסור במה דברי' אמורי' בסת' אבל אם אמר הע"א בפירוש שממינו בשביל החופה אפילו עד שנים עשר חדש אסור ולאחר שנים עשר חדש מותר אפילו אומר בשביל החופה שאין כאן עוד סתם שמה בזה השון דדש דש ואר השו' אפילו אחר שני עשר חדש אסור שהע"א בשטח בגואיל ומודה לע"א שהישראל' כבוד וזמא שחע"א מכירו ומכברו ביותר בשביל השיבותו

ב ודוקא כשהולך לבית הע"א על ידי הקריאה ואוכל סם אסור אבל אם ע"א שפושט חופה מולה לישראל לביתו עופות חיים או דגים או אפילו בשר שחוט כרדכו מותר לאוכלו בביתו שאין כאן וקרא לך וגומר דמא שלח לביתו

קנ"ו ריני ייחוד ישראל וישראלית עם הע"א ובו בסיעופים

אין מעמידן בהמות בפונדקאו' של ע"א מפני שהשורין על הרביעה וחייא אחת משבע מצות בני נח שנאסרו בה ויש כאן כשם לפני עור לא תתן מכשול ואסור אפילו זכרים אצל זכרים וגם בזכרי' שייך רביעה ואפילו נקבות אצל נקבות גב אסורים מפני שהע"א מצויין אצל נשי חביריהן ומצא זו בהמה וירביענה וז' לכתך אסור אפילו נקבות אצל נקבות ואין צריך לומר נקבות אצל זכרי' או זכרים אצל נקבו' ולא אמרינן דוקא נקבו' אצל נקבות אסורים משום שהע"א מצויין אצל נשי חביריה' ואם יבא אחד לינו' עם הגוי ע"א ולא ימצאנה או לא תתרגנה לו תקף יצרו עליה ומרכיע את הכתמה אבל נקבות אצל זכרים לא קתקף כל כך ומותר לא אמרינן חכי' אם הכל אסור דחשירו אכולה וכן אין מוסרין בהמה לרועה שלהן שמא ירביענה במה דברים אמורים בוסן ובמקום שהם השודים על הרביעה אבל במקומות הללו ובזמן הזה אינם השודי' ואדרבה הם מבי' ועונשין עליה לפיכך הכל מותר

ב אין מוסרין לחם תינוק ללמדו פטר או אומנות שלא ימטנו למאנות ולא יתייחד ישראל עם ע"א מפני שהשורין על שפיכות דמים

אם נגדמן לו ע"א בדרך אם הוא הנוד סוף טופלו לימינו ואם היה לע"א מקל ביד טופלו לשמאלו מפני שדרך דמיני' לחונדו בשמאלו ומצא שנשאל הישראל את הע"א לימינו הסיף סמוכי' ליד ימין של ישראל ואם ירצה הע"א להודנו ישלח הישראל יד ימינו בסיף שהוא סמוך לה ויאות בה שלא יחננו אבל המקל דרך לחביאו ביד ימין לפיכך טופלו הישראל לע"א לשמאלו כדי שתהא יד ימין הע"א שומקל בה סמכת לישראל שאם ירצה הע"א לרחכותו במקל יחיק הישראל במקל שהוא סמוך לו ואי טופלו לימינו חת המקל רחוק מיד של ישראל ולא היה יכול להחיק בו מיד כשירצה הע"א לתכותו דהו' עתים בעלמיה או יורדים בירידה לא יהא הישראל למטה דהע"א לכעלה אלא יהא לעולם שיהא הישראל למעלה כגון בירידה יהא ישראל אחרון ובעלמיה יהא ראשון ובלבד שיהא טופלו לימינו גם כן שלא יהא הע"א ממש אחריו דכחי' חמי' גזנא וכול יותר להחר ממנו שלא יכנו' ולא ישחה לפניו לעולם שלא ידון את גולגולתו ואם ישא לו הע"א להיכן אתה הולך ירה' לו הדרך שאם צריך לילך פרסת יאמר שתי פרסאות אני הולך שמא ימיתין הע"א מלהכותו עד פרכרי' שני' והוא יפירש ממנו קודם לבן

תבטאנה יסמאנה כלכלא יסמאנה מישראל ואם יסמאנהו יסמאנה
כרלעיל למי בדאם ליה ולמר בדאית ליה כל סקס שאפירט יתג
ואל יעבור ועבר ולא נהרג אף על גב שחלל את האם ועבר על לזנו
דלא תחלו וכו' על עשה דחוקדשותי נג' אף עונשין אותו לז
במלקות ולא בשום עונש אחר דאנוס יחשב ופסור כדכיל דאנוס
החמא פטירה דכתיב ולקחנה לאתעשה דבר פרא שלא חידה יכול
למלט נפשו אבל אם היתה יכול למלט נפשו ולפרוח מתחת יד דיכילק
הרשע ואיני עושה חרי זה נקרא עופר ע"א במיד תמרר מן העול הבא
ויוור למדרגת התחתונה שבחנם :

ב אסור לאדם לומר שחזא ע"א כרי שלא יהרגוהו סקינ שגומר
שחזא ע"א חרי מדה לדתם וכו' בעיקר אבל אם כרי שלם
יכיריהו שחזא יחרי פשנה מלכושו בשעת הסגנת מתר קין שמיט
אמר בפירוש שחזא ע"א הוא אנו עושה שום תרואה באלקות אלא
שום משעים נפשו ואינם מכירים אותו ואפילו בלאים מדיחור ללבוש
כרי להציל עצמו : ואף על פי שאסור לומר שחזא ע"א בכל מקום וכל
לומר להם לטון דמשתמע לתרי אנשי שחזא יכינו שחזא אדם שחזא
ע"א וחזא כוונתו לומר אחר ואינהו דמטעי נפשיותו וכן כל כוונת כות
שיוכל להטעותם שחזא יסכרו שחזא ע"א מות דאינהו אטעי אנפ שיחז
וכן בדרך זו בעירות מי שלכו העלה סינא וחזקס באמת איש אדם
תכל אשתו לכא אליו לחטעותו באופן שיספור שבע על הערוח שרי
וכל זה דוקא במקום שיש בו סכנה אבל שלא בסמל סכנה כגון שילב
בגדי ע"א כרי שלא יכירוהו שחזא יחרי ועבור תכסם או כוונת לודע
אסור לעשותו שסציל מכצו בע"א וזה לא התיידיה התורה :

ג במקומות שחזא נותנים קלון בפת ע"א שלהם שכל מי שיפוח
לשם אפילו חזא חייב מיתה נזיל ואין מבייתן אותו פת לישראל
לכרוח לשם להציל עצמו שאין זה נחנה כע"א בחמת סמדי שיש בה
ממשות רק שחם כמעותם ושקרונם אינה רוצים להכניס משום כבוד
הוא אינו עושה כלום חודאה בה מידו בשעת הגרה י"א שחזא אסור
כיון ששעת הגירה הוא חזא יאמרו מפני שבוזה בה נסקים נזיריהו
יניחהו חרי בעיבור על דת שעושה רגנעם על סימקין :

קנה / עוברי ע"א אסור להציל במדברות וכו' / סעיפים

א הע"א עופר ע"א שאין בנינו וכוונתם מלחמה אין מסבפין להם
המיתה שחרי ותערה אמרה בתם והיו לך לטם ועכרדיך ולא
צונת להמיתם אבל אם נפס למות כגון שרואין אחר מום שנפל לים
אינו מעלהו שחרי אמרה תורה לא תעמוד על דם רעך אבל על דם
ע"א מותר לעמוד שלא להצילו ואסור חכמים אפילו בשב לפיכך אסור
לרשאותן אפילו בשביר אם לא חכא דאיבא משום איבה שאינו יכול
לחשט מכצו שאו אפילו בתם מתר משום איבה ומותר לנשו רשות
בע"א אם תועיל כדי להתחכם ברפואות וכן הרין בישראלים הרועים
בחסה דקס שלחן בארץ ישראל בזמן שהיו רוב שוחת של ישראל
דסתמן רשעי היו שרועין התבטות בשדות ארצות גמולין מאן וכן כל
כיונא בהן כ"ד בישראל בעל עבירות והעופד ברשעו תמיד ושות
בה כגון כרועי בחסה דקס שאסרנו שפקר כנגל והולכים רוסף
באולתם החמירו עליהם חכמים ול כדי שיתנו לכ לשזב אבל ישראל
בעל עבירות שאינו עומד ברשעו תמיד אלא עושה עבירות להנאת
עצמו כגון אוכל נבילות לתיאכז וכצנא בתם דהיינו כצנאין להם
היתירא אוכלים איסורא להתנאות וכפיש לשניהם היסודא ושיפורא
לא שבקי התיירא ואכלי איסורא הריזה מצוה להצילו ואסור לעמוד
על דכו כחזק שישראל חכמים ועל העבור שהוא מוחק בה שעושה
להנאתו ובעל הנמול השלם ושלם לו נמולו ועדשו בבא עתו

ב אבל המאנינים והם סמדי ע"א כק ע"א בין ישראלים או ישראלים
העושים עבירות להכעיס הדינו שיש לפנינוס היתירא ואסור
דסקי היתירא ואכלי איסורא אפילו אבל נבלת או לבש שקטנו
להכעיס הרי זה כמין והמסורים ממך ישראל לע"א והאשקורוסים והם
ישראלים המבנים בתורה ובמבואה כל אלו מצוה לתורנם לבער הרע
מן העולם ומיניש בידובה לתורנם כפיף תורנ אודים ואם לאו יבא
עליהם בעלילת ער שיסבב הרגתו כינר דאח אחד סהם שנפל לבא
יש סולם בבאי יקדים ויסול הסולם כדי שלא יעלת ויש ביר להשקם
ולומר הריני מודה להודיד את כפי מן הנג ואחתינו לך וכיוצ' בפרקים
אלו ער שבין כך ימות שם מוכדי לע"א נזמן הוה שסמדי לעצם וכסכאין
בין הע"א לעבור ע"א כמותם הרי חם כפי בוכר להכעיס וכו' וידין אותן
ולא

איש גורמסנע כי תיכו דחתם אנתפסור חנ' היא פטירה וזה נלמד
מהתם כיון דכתיב במירוש און לספרת חמא משפט מות אכ כי כאשר
יקום למה לי מעתה הרי זה בא ללמד ונצנא אף למר כלומר תרווייהו
חוקשו להדי-סקיש רוצה להערה המפורסת מה נערה המאורסת ניתן
להצילה כנפשו-דכתיב ואין טסאיע לה מכלל הא יש משיע בכל מה
שיורה להושיע לה וישיע לה אף רוצה ניתן להצילו . במשעו וסקיש
נערה המאורסת לרתנה מה רוצה יתיר ו' עבור שום אומרים לו חרי
רוצה ותרונ את חנפס ואם לא הריני חורג יתיר ו' עבור אף נערה
המאורסת היתיר ו' אתעבור חרי גע' מרצח נלמד נערה המאורסת
בכלל גע' תואוכת רוצה נופיה כגון סברא הוא דמי נזמר דהא דרך
סומק טפי דלמא דמא דהווא גברא סומק טפי פי' סברא הוא שום
אומרים לו תרוג את הנפש ואם לא חריני הורגך אומרי' לתורנ : ואל
תעבור דמי ידע שיהא דמא דדרך חביב ונראה ליוצרך יורדי מים
תבירך דהאראמר רחמנא לעבור על המצות משום וחי כחם הינו
משום דיקרה בעיני גשמה של ישראל וחכא נבי רוצה כיון בסף סוף
איבא איבור גשמת ישראל למה יהא מותר לעבור מ' ידע שנפשו
תביבת ליגרו יתיר מנפש חבירו לכך אומרים לו תיהרג ואל דיעבור
שאם אתה תהרון את חמירך איבא תרתי לרועות איבוד נשמתבירך
שחזא יקרה בעיני חסי כשלך וגם אתה תרחה מצות קונך שאמר לא
תרצה אבל אם תיהרג אמה ליכא אלא הווא ריעותא איבוד נשמתך
והיאלא יעבור על מצות קונך בזה שהוא לא יעשה לך כלום לפיכך
תיהרג אמה ולא תעבור מצות בוראיק דעל זה לא נאמר חרי כחם ולא
גימות בתם וכו' ח' אין להלך בין שעת הנחה לשלא בשעת הנחה
ובין כצנעם לפרחסיא ובין להנאת עצמן לשלא להנאת עצמן דאלו
הג' אונ משום חילול השם אסרי אלא משום חומר עצמן חילוך בכל
ענין אסרי וכל זה דוקא כשאומרי לו לעשות מעשה כנגד התורה
יתיר ואל יעבור אבל אם אין אומרים לו לעשות מעשה כגון שאמרו
את האשה לבא עליה שהיא אינה עושה מעשה דרקע עולמ' ח' היא
אינה חייבת לתת עצמה להורג אלא היא תתא שושבת : והכעל
יעשה מעשה וכן באיש שהוא כבר מקשה ונפשו ורצוים לתקוע אותו
בערות אנו חייב ליהרג וכן אם אומרים לו רצה להשליך עצמך על
התנין קמחמער התינוק והרג אינו צריך ליהרג שהוא אינו ששכלום
אבל לעשות מעשה כגון שאומרים לאשח תביא ערוה עליך תיהרג
ואל תעבר וכן האיש שאינו מקשה ואומרים לו רצה לתקוע אותך
בערות יתיר ואל יעבור דלא מצו למישר לא עבידנא מעשה ש' אין
קישו אלא לדעת ומה שחזא מתקשה חרי מעשה וכל אסורי' הנוגעים
בע"א וכו' וכו' אף על פי שאין בהן מיתה אלא לאוין בעלמא כולם
בכלל הג' חם חסדיך ליהרג ולא לעבור בתם חרן מלאו הלפני עוד ללא
סתן מכשיל דאף על גב שהוא נוגע בהן מ' ח' כולל כל העבירו ואין
אומרים כתיבתו ואל יעבור אלא כמו שאר עבירות הוא העבור ואל
יתיר אפילו בדבר הנוגע באלו ח' עבירות דמנו דחי בהן ק'א' עליו
בשאר עבירות ק'א' נמי עליו בתרן ע"א חמא על בת ישראל לא בכלל
עבירות הוא דארי בנייה וכו' ג' עירית כות רין של שם הוא ו' דרך התנות
בלא תתחן בה נקמא דמאור עבירות הוא ולא מכלל גע' אכ' דהא
ששטת איש ח'א ככלל גע' כמו בישראל וכן ישראל חמא על הע"א בכלל
גע' הוא דהא מדייבי מתות הוא דהא קנא' ח' גע' בו וסחיבי כ' מתות
גמי קחשיב ליה קרא דכתיב יכרת הלאיש אשר יעשנה נג' ע"א
שאמרו לישראלים תנו לנו אחד מכם ותרנוהו ואם לא התנו נרדום
כולכם ויהרגו כלם ולא יתנו שום אחר מתם ולא כל כמניייהו לכרדי
אנו' סחם שירצו אבל אם ייחדו הע"א אחר סחם ואמרו תנו לנו את זה
והתרנו או נחרנו אתכם י"א יתנתו ולא יתנו כולם וראיה משבע כן
גברי סמסריו בני העיר להציל כלם אפילו אינם לא ג' ויתידו הע"א
אחד מתם מוטב שיהרג אחד ולא יתנו רבים או אפילו שנים ואולי
אפילו אינם אלא שנים ואסור לאחד מסור לי חבירך או אתרנך אס
הוא גבור מכצו יכול לסוסו ולאדם לאומרים לו תרוג חבירך אלו
אחרנך דאמרנך ידעו ואל יעבור דחתם הוא צריך לעשות מעשה
הרצויה ולעבור על מצות קנא שאמר ל'א תרצה ואמרנך מא ח' ח' ח' ח'
דדק סומק טפי בו וכרפרישי' לעיל אבל חמא אינו עושה מעש' הרצויה'
אלא המסירה לידו ח' א אפילו כפי ח'א נזמא אפילו רבי' אינם רשאים
למסורו ואף על פי שיהרצו לומר תנו לנו את זה ויהרגו ואל יסרדו
דמקשה דשבע בן נברי שאני דשבע בן ככרי חייב מיתה מד' ג' ח' ח'
דמורד במלכות בית דוד הוה ולפי זה הוה ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
למלכות מסורין אותו להם אלא שאין מרדין לתן לעשות כן ש' ח' ח'
פרה חסירות וכן הרין בגשים שאמרו להם ע"א תנו לנו אחר' מכם

לבוש עטרת ורב הלכות ריבית סימן קנט קס

שנשכח לבקו הע"א ואסור להלוות לו ברביעית ואצל שאסור ללוות
ממנו ברביעית

קס גודל איסור הריבית וכו' סעיפים:

א ריבית הואיל ואתא לקי' מסא' בית סילת' מאד מאד צריך אדם
ליזהר באיסור ריבית שסבה לאינן נאמרו בו ואפילו הלו' ונתנו
עובר בלא הלאהוד לא תשך מרלא פתיב לא תשוך פשעו רללוות
צותה התור' שלא יגרסו שאחיו ישוך אותו כלומר לא ילו' ממנו לתת
לו ריבית מה שלא מציעו כן בכל שאר דיני ממונות שאם אדם רוצה
ליזק בנפשו ונתתם לחבירו אין סודים בידו וכן אסרה לו לתת
לחבירו מלוא הדין ריבית:

ב וקטשור מהכתב מאד בפני שחוא ככופר ביציאת מצרים ובאלהי
ישראל שאין לו חלק לעו' ונכסיו מתמוטטים כמו שהסמיכו כל
זה אקראי ולא ענין אלא אמילו וקריב והקדים וכל הסתעסקין לסייע
להבריקם בלא דלא תשימך עליו נשך שכן הוא משמעות לא
תשימך לשוך רבים ומשום לפני עור לא תתן מכשול ואין חילוק בין
עשיר לעני בעניין ריבית דהא הלאוין סתמא נאמרו:

ג המלות מעותיו לתור' שחום של ע"א וכלוה אותם לשר' ברביעית
ואין לה' ודע מה דרנו מסודי לחוקר לבבו ליפרע ממנו שמפני
זה כתבת התורה בני ריבית אני הלא הויכס אשר התנאתי אתך בארץ
מצרים תוודקדקו חלו' מה ענין יציאת מצרים בני ריבית לומר לך
אוסר השי' אני הוא שכתבת כי מצרים בין טפה של כבוד לספ' שאינ'
של כבוד אני הוא שעתיד ליפרע ממך שתולת מעותיו בע"א ומלו' אותם
לישראל ברביעית:

ד ועיקר איסור הריבית שתקפידה עליו התורה אינו אלא כחלוא'
שכן מטמע בספך לא תתן בנשך הלואה מטמע שכן אמ' שלם'
מרבח הונן כנשך וגומר ודוקא כשקוצץ עמו בשעת ההלואה מרבתיב
לא תתן מטמע אשעת נתינת הכסף קפיד רחמנא אבל משום חומרת
איסור הריבית אמרו חז"ל שאפילו אם בשעת הפרעון נתן לו יות מכות
שהלוה לו ולא התנה עמו מעולם ואינו אוטר לו שנתנו לו בסביל
ריבית אסור דמהו ברביעית ורחמנא לכא בעי ודוקא שכאו לידי המעו'
מתחלה דרך ההלואה נרבתיבנא אבל אם ררך מקח ונכסר כאו לירד
ואחד כך תוסף לו בהורת המעו' לא אסרוהו דהל' כחאר וקונה כמנו:
ה אפילו אם אמר לו לווה למלוח בשעת נתינת הריבית אני מוחלו'
אותו לך ונתנו לו פסתנה גמור' אסור לקבלו ממנו שכל ריבית
שבעולם מחילה היא אבל התורה לא מחלה ואכרה מחילה זו לפיכך
אין תמחלה בעלת כל' וס' ואסור לקבלו ממנו ואפילו מתנה על מנת
להחזיר אסור לקבלה ממנו ברביעית ואפילו ברביעית של דבריהם מיהו
אם קבלו ממנו ואפילו ריבית דאוריית' דהו' רינא שיתא ברמיני וצריך
להחזיר לו בעלת לו מחילה לפוטרו אחר כך שקבלו' כמו בכל גזל
שנכח למחול לו אחר שגולו שזהו השבתו:

ו ולא ריבית בשעת הלואה כל זמן שתמעות בידו לבד אסור אלא
אפילו ריבית מוקדמת וריבית מאוחרת נמי אסור וחיבי דמי
מוקדמת כגון שנתן ענינו ללוות ממנו וחי' שולח לו דרוזן ופיר' ואסור
בשביל מעותך שתלויני אני משגך לך זהו ריבית מוקדמת ודוקא
במתנה מועטת או אינו אסור אלא אם כן פירש אבל במתנה מרובת
אפילו לא שולח לו לא פתמח ולא פירש הו' כאלו פירש ואס' שאין
דרך לשלוח מתנה מרבית לא אם כן רצה ליהנות ממנו שילו' ותר'
זה ריבית' מאוחרת הו' כגון לאחר שהחזיר לו מעותיו שולח לו דרוזן
מועט ופירש בשביל מעותיך שהיו בטלות אזלי או מתנה מרובת אפילו
לא פירש זהו ריבית מאוחרת ואסור אבל במתנה מועטת ונסתם שלא
פירש מתור מיהו גם בפירוש אם עבר וקבל ממנו לא נקרא אלא אבק
ריבית ואינו יוצא ברעיון הואיל זלא קצין בשעת ההלואה כמו שיתבאר
ברמיני אבק ריבית בעה':

ז צריך המלוח להחזיר שלא ליגנו מהלו' שום דבר כל זמן שמעותיו
בידו אפילו כדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו והם שהמלו'
נתנה מתלה בלא דעתו שכיון שנהנה ממנו בלא רשותו נרא' שסומך
עליו שבשביל מעותי שיש לו בידו יכבול לו אבל אם נתנה ככנו
ברשותו מתור כדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו וכלכד' שלא
יחא דבר של פרהס'א כגון לדור בחצרו חנם ולהשתמש בעבדיו שזה
הוא אסור בכל ענין כדלקמן ואפילו ללכוד הלו' עם המלוה תורת
בהגם ארעם בנו של המלוח שכנהגנו שהאב משלם שכר ללמוד עם
בנו לא ילמוד הלוה עמו ב' גם אם לא היה רגיל בזה ללמוד עמו בחכ'
קודם שגלוהו:

ולא בעליו ומס' אם בא לשוב אין מחמירין עליו שקשה לו לפרוש מן
הע"א והיישגן שלא יחזור לסרו ועל בלבוש עיר שושן סימן תפת:

הלכות ריבית

קנט שמותיה להלוות לע"א ולמומריהם ברביעית וכו' סעיפים:

א דבר תורה מתור להלוות לע"א ברבי' וטעמא לא כדכתי' לנכרי
תשיך ולענין לה דאנ' לנכרי תשוך מבעי ליה דאז הוה משמע
תשוך אותו כלומר תקח ממנו ריבית אבל מדכתיב תשיך לשוך מפעיל
הוא ומשמעו תגרסו לו שישך אותו כלומר יכול אתה ליתן לו ריבית
גלא שתקח ממנו ריבית אלא כיון שנתנה התורה השעם גבי ריבית
הו' אחיד עסק וע"א אין אנו מצווין להחיותו דאחיד כתיב שמעונו פיניה
שמתור להלוות לע"א ברביעית אבל חכמים אסרוהו גזירה שמה ילמד
גמעיניו כלומר שמתקן שילוחו מהיה לו משא ומתן עמו תמיד ילמד
במעשי מיהו בת' ה' שאין לחוש להלא אסרוהו וגם כשאר כל אדם
לא אסרו אלא ריבית דאורייתא אבל ריבית ררבנן שרי וגם ברביעית
דאורייתא לא אסרו אלא כיתור סכדי חיי וגם זה דוקא כימיהם שהיו
דוב' והורסו דרישית דהו' נושאין ונותנין זה עם זה והיו יכולין ליזהר
למשא ומתן עם הע"א אבל האיבנא שאי אפשר לנו להשתבר בשום
משא ומתן אם לא שנשא ותן עמיהם אם כן לא שייך ברביעית שמה
ילמד ממעשיו שפי' משא ומתן לפיכך נתנו כל אדם היתר
להלוות ברביעית לע"א אפילו אינו תלמיד חכם ובכל מיני ריבית וז"ל
להקשות גם בוניהם מש' שגורו על הלואה הריבית לע"א משום שמה
ולמד ממעשיו יותר מבשאר כשא ומתן שהרי לא מצינו כשום מקום
שגורו על שום משא ומתן עם הע"א משום שמה ילמד ממעשיו רק גבי
הלואה לתם ברביעית דכל ראינו והקושיא דבימיהם שחיי חרב ישראל'
גדים יחד היו יבולים לישא וליתן זה עם זה לא חשו חז"ל לגזור שלא
ישאו ויתנו עם ע"א משום שמה ילמד בו דלמה ישא ויתן תמיד עם ע"א
ולא עם ישראל הבדיו וארובה כל ישראל בחזקת כשרים הם אצלם
גלא יעברו על סכך הדרש שדרשו ול' פפס' וכי תמכרו ממכר לעמיתך
אוקנה מיד עמיתך שדרשו בו מנין כשאתה מוכר מכו' לישא חבירך
תל' וכי תמכרו ממכר לעמיתך כבוד ומנין שאם באת לקנות קנה
מישראל חבירך תל' אוקנה מיד עמיתך לפיכך לא התכרחו לומר על'
שאר משא ומתן וגם לא אסרוהו מדרש דפסוק וכי תמכרו ממכ' וגומר
שאינו אלא אסמכתא דעיקר קרא לאו להכי הוא דאתא כדפרשי' אשם
תעור גם תאסמכתא לא נאמרה אלא להקדים הישרא' לע"א ולא לאס'
המשא והמתן עמיהם אבל משא ומתן דהלואה ריבית דאיכבא הוא
שהוא נאסר לגבי ישראל תבירז ועוד שח' משא ומתן שלבו של אדם
במטך אחריו מפני שחוא משא ומתן שאין בו טורח וריח בנקל הו'
הששוול שכל מי שיהיה לו בעות דרבתי יעביר כל משאו ומתנו על
הריבית להלוות לע"א והיה עסקו עמיהם ולא יהיה לו שום עסק עם
ישראל המצוי לפיכך גזרו עליו שלא ילמד ממעשיו זה דוקא כימיהם
שהיו יכולין רוב הצבור לעמוד בו אבל בזמן הזה שאין יכולין לעמוד
וכראמך לא גזרו בו ככל טעמא:

ב מותר מתור להלוותו ברביעית כיון שאין אנו מצווין להחיותו
ואסור ללוות חימנו ברביעית דאף על פי שחוא ישראל ריבית
ועובר משום כספך לא תתן לו בנשך כשהוא מלו' לישראל ברביעית
הגזנתו לו עובר משום גלא תשיך וגם משו' לפני עור לא תתן מכשול
ואין להקשות אם כן גם כשישראל מלוה לו ברביעית אית בידה משום
לפני עור וגז' דהא מכשילו למותר שיעבור על לא תשיך שאין זו קושי'
הכל תשיך גבי ישראל לוח לא נאסר לא במקום שהוא גם כן גזר למלו'
שלו שיעבור על לא תקח מאתו נשך אבל גבי מומר אין מלו' שלו עובר
על כל תק' הא מתור ללוות לו כראמך ואם כן גם הוא גז' עובר
משום כל תשיך ואין כאן למלוה גם כן משום לפני עור וגז' מיהו יש
מחמירין גם להלוותו וטוב להחמיר אם אפשר לישכח ממנו:

ג הכותיים יש להם דין מומרים כיון שהם מתחלה מעצמם חזרו
לסורם חזרו גם בנייהם להיחזק כמותם דהו' כמו ע"א שנתגיר חז'
לסורו אבל הקראים הם קצת אנוסים היו מתחלה שטעו בקבלתם
לפיכך אין להם דין מומרים ואסור להלוותם ברביעית ואין צריך לומר
שאסור ללוות מהם ברביעית וכן תינע שנשכח בין הע"א בינקותו דינו
כקראים ואסור להלוות לו ברביעית רכיון שמגודל הוא בכך הו' כמו
אנוס וכן מותרת שילדהו מן חבירי וקל שהבן הו' כמיהו' הל' כתינוק

זוה דעה הלכות ריבית סימן קנח

הסעות בעצמו מיד המלוה רק שולח לו הריבית על ידי שליח זה ודאי אסור דהוי כמו בא מיד לזה ליד מלוה כיון שקבל חקן מידו וכן אם שליח המלוה הלוח ללוח ריבית אף על פי שהלוחו שלח כדעת משלחו תעשה חשטר על שם המלוה כאלו הלוח לו תמלו עצמו ואסור דחשטר עבד ליה עיקר החלואה ודאי הוא נכתב על שם המלוה וגם הריבית יבא לידו והוי ריבית חבא מיד לזה ליד מלוה כך כתבנו בשם רש"י וגם פ"ד מהר"ב ז"ל מביאו בהנהגותיו בשולחן ערוכות מהנהגה מאד על מורי ז"ל אחרי ראותו דברי רבינו בית יוסף שכתב על זה וז"ל והוי יודע שאין דעת שום אחד מהפוסקים שזה לדעת רש"י בזה והוכיח בן מדברי הפוסקים ומדברי רבינו בעל המורים ול יוסף ברבריו שלא התיר רש"י דבר זה מעולם אלא איזה תלמיד טעות כתבו ותלמי עצמו באילן גדול עכ"ל: על כן תמהתי על מורי ז"ל איך מה קדוש יאמר בן ולמה יקל מורי בזה להתיר על ידי שליח כי היה נל דאיסור גמור הוא מדאורייתא מטעם דהא טעמא דאין שליח לדבר עבירה אינו אלא משום דברי הרב דברי התלמיד דברי מי שזמנין כלומר ואין למשל עבירה במקשה זה שהיה לו שליח לחשטט ושלא לעשותו ולכך פטו המסלח אבל הייב השליח דהא בכל מקום נעשית העבירה כגון האומל לשלוחו צא ואכול חזיר וכה"ג והלך השליח ואכל אין המסלח נעשה משום דברי התלמיד ודברי הרב כו' כשידע השליח ואם לא ידע השליח והאכל בלא ידיעה הרי עבר המסלח על לאו דלפני עור לא רתנו ככשול ומטעם במיד נעברה העבירה ה"נ נימא טעם נשכחה עבירה במי' אם ידע השליח דריבית הוא חבי נורם לבטל הלאוין דנשך ודלא תשיך ודאי כאילו אבל החזיר דהא מטעם נעברה העבירה ואי לא ידע השליח מן הריבית בשעת שהפיו אף על גב שלא בא מיד הלוח ליד מלוה מטעם הא עבר המסלח משום לפני עור וגומר נאמת אומר אני אם הית' בן דעת התורה במה שלא אסרה אלא ריבית חבא מיד לזה ליד מלוה להתיר הריבית באופן זה היה כחובא ואיטלו לא בעיני החמון ושכח היה שלא לאסור הריבית כלל מלאוסרו ולהתירו בכ"ה שכל אחר מישראל יכול לעבור עליו ככל עת ושלא לקיים לאו דריבית כלל ולמה לו לכתבו אטו דנתינת הריבית בעלמא לברו מיד לזה ליד מלוה אסרה תורה וזוה הוא האיסור אף על פי שיבא לו החסדק כים מצד אחר ללוח וההנאה למלוה חלילה דהא לא אסרה הריבית אלא משום דהוי אחיך עמך ואי הותר באופן זה איך יתקיים דהוי אחיך עמך כל אחד חלוח או המלוה יעשו כן לעולם ולזה בריבית וכי קשה למצא שליח ישראל ואף על פי שסיימו בה כשה רש"י ואסור לפרס' בפני עמי הארץ התורה לא צותה להעליב אם היה זה ההיתר מן התורה והתורה במפומי ניתנה לכל ישראל לקטנים ולגדולים להכבדים ולעמי הארץ ומת שהתירה התורה ריבית שאינו בא מיד לזה ליד מלוה לא זו הדרך ולא זו העיר כי לא התירה התורה אלא באופן שבאותו ריבית יתקיים גם כן דהוי אחיך עמך ועל הצדדין שכתבנו שתנורנו אין לו מעורת להלוותו וכוונתו הוא להתחסד עם הלוח שיהיה לו מעות להחזירו ויש בזה ג"ל ללוח שמקיים בו גם כן דהוי אחיך עמך אבל בכ"ה שיאמר חס והלילה על כן אני אומר באמת א: כדנא דר"י ואישר חילי הייתי: מצות ומחרי' למהוקו בכל הספרים כיראתי קלי הדעת ועמי הארץ במעשיהם שקורין אותו ומתירין אותו להם לכתחלה והרי ע"י ידי הרפום נתפרסם לכל תכרו גם על דברי רש"י לפי דעתם ודיני הריבית בעיניהם כחובא ואיטולא אוי להם ולמזכ' כי יתמוטטו מנכסיהם ורעה תהיה אחריהם הג"ל ע"ד כתבתי: והנני במבאר דבריו של ח"בי ז"ל שאמר כי איך יעלה על הדעת שרש"י התיר דבר זה ע"י שליח ישראל שיש בו כמה איסורים משום דברי הרב דברי התלמי' דברי מי שזמני' ולא דלפני עור לא תתן מכשול וכמה לאוין שיתבאר בסמוך יעברו ע"י שליחות ישראל ולקמן בסימן קס"ט כתב רבינו בעל המורים דהיינו בשם רש"י גם תראש וכל הפוסקים בשמו: אפ"ל גבי שליח ע"א דרדעת רש"י שיש שליחות לע"א לחזרא הרי הוא שלוחו של ישראל ואיסור' והיתר אין כאן לא משום דברי הרב כו' ולא משום לפני עור כולי' וז"ל העידו בשם רש"י שאסור ק' דהבא אסור ואיך יעלה על הדעת שיתיר רש"י אפילו ע"י ישראל שיש בו כמה איסורים כמו שנתבא' בסמוך לא ודאי צדקו דברי רבינו ח"בי שלא יצא זה מעולם מפ"י רש"י ושום תלמיד טעות כתבו ותלה עצמו באילן גדול ונתקן דודאי בכגון זה שלוחו של אדם כמותו לרעתו ולחובתו להאשימו בכל עונשים תנאמיים גבי ריבית ג'ל:

ואסור לאדם ללוח בריבית אפילו מבניו ומבני ביתו אף על פי שאינו מקפיד עליהם ובודאי נותנו להם במתנה גמורה אפ"ל אסור כרי שלא להגדילם ברב:

אף על גב דנשך האכור בתורה בפירוש לא נאמר אלא בכסף ואוכל דכתיב את כסףך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא רתנו אכלך וגומר דמשמע שממונו מתרבת בכך דכתיב מרבה הונו בנשך וגומר: מכל מקום רבתה התורה וכתבת נשך כל דבר אשר ישך לרבות כל מיני נשך שאסורין ולא לבר בכסף ואוכל אלא אפילו בכל דבר: לפיכך לא יאמר לחברו עשה עמי מלאכה עכשיו על מנת שגם אנכי אעשה עמך מלאכה אחרת שהיא כבדה מזו שאתה עושה עמי שזהו גם כן נשך והריבית שנושך אותו אחר כך כשיעשה עמו מלאכה חבברה וגם זה היה צריך להרבות בשכר לפועלים והרי נשך והריבית ניתן לו בשכר שהמתין לו מלפודעו שכר עבודתו ע"ד שיעשה דהוי עמו גם כן מלאכה חבברה אחר כך ואפילו באותה מלאכה עצמ' שייך בת ריבית כשיעשה זה עמו חיוס והוא יעשה עמו אותה מלאכה בזמן אחר שהזמן יותר קשה עליו לעשות מחיוס כגון שיאמר לחבירו נכש עמי בגרד ואני מבכש עמך ברביעה שישי רביעה קשים למלאכה שכשתחא אבל באותה מלאכה וכוסן שזה לזה כגון שיאמר לו נכש עמי חיוס ואני מבכש עמך למחר מותר:

וכתאי טעמא יש אומר' גם כן שמותר לאדם לום לחבירו הלויני מאת והובים לחדש ימים ואחר כך גם אנכי אלוה אורחך מאת הובים לחדש אחר ויש אומרים שזה אסור' ולא רמי לנכש עמרי חיוס ומבכש עמך למחר תהאיל וע"י תלואת ממון באת לו הרי נוטל ממנו שכר אגר נמר בתריא כשכיל מצותיו שהיו כמלות אצלו וכוה יש בו לתדמיר יותר תהאיל והתורה אסרה דרך תלואה בפירוש ועו"ל שגם בזה יש בו ענין כמו עשה עמי מלאכה קלה ואני אעשה עמך מלאכה כבדה שלפעמים שחדש אחר יותר טוב המשא ומתאמכחדש אחר כגון שבת החדש ישנן שחיות מציות או סחורה מצויה כגון במקומות שישנן ירדיו וכה"ג וחל כמו ריבית נמר ויש להחמיר ועין לקמן סימן קע"ו:

ואפילו ריבית דברים אסור דכתיב כל דבר אשר ישך משמע אפילו דיבור ישך לפיכך אם לא היה רגיל ח"ה להקדים שלום למלוה לא יקדים לו שלום כשכיל תלואתו:

וכן המלוה לא יאסר ללוח חודעני אם יבא איש פלוני ממקום פלוני כלומר לכשיבא פלוני ממקום פלוני חודעני דרדבר בפני שצריך אני לו כי זה ריבית שהושב המלוה מפני שמעויתו בידו של זה הוא צריך לעשות לו טובת הנאה זו וכיוצא בה אבל הוא אסור על כן מאד צריך לזהר בענין ריבית שלא לבקש שום צד היתר כי הוא רבר המוסך לאדם ואם חיוס יפתח לו כחורה של מחס יוסף מיד יוס יום ע"ד שיפתח לו כפתחו של אולם:

כל הפוסקים תנאמיים אצל ריבית אין משמעותם אלא שלח יקבל המלוה הריבית מן הלוח עצמו שכן כתיב גבי מלוה את כסףך לא תתן לו בנשך לו משמע ללוח וכן כתיב לוח כתיב לאוהך לא תשיך וגומר משמע לא החזירתו אלא מלתת למלוה עצמו אבל ריבית שאינו בא מיד לזה ליד מלוה לא אסרתו התורה לפיכך מותר לאדם לומר לחברו חילך זה תלוח עשרה רגלין לפלוני ותו"ל שלא יחזור ויקחנו מחלוח וגם לא יאסר הלוח למלוה אפילו אתן לך אפ"ל פלוני יתן לך כשכילי אף על פי שאותו פלוני יתנגנו מכיסו והוא לא יחזירו לו מכל מקום נרא' כשלוחו ויא' שצריך גם כן שלא יפייסנו הלוח לאותו פלוני שיתן למלוה כשכיל שילוחו רק אם הוא מעצמו בלי ידיעת הלוח יאמר לחבירו אני אתן לך זה תלוח עשר רגלין לפלוני או הוא מותר ויש מתירין אפילו אם יפייסנו הלוח ליתן למלוה כשכילו רביון זה משלו הוא נותן ואין הלוח משלם לו מה לי פייסו מה לי לא פייסו ודאיך נעשה שלוחו אם משלו הוא נותן אפ"ל ודאי אפ"ל שרי: ויש מקילין עוד ואומרים שמותר לישראל לומר לחבירו ישראל לך ולוח לי מעות מפלוני ישראל בריב' ומותר לתת אחר כך הריבית לזה השליח להביאו לו משום שלא אסרה תורה אלא ריבית חבא מיד לזה ליד מלוה והשליח אינו עושה שום איסור דהוי ריבית לזו ריבית הוא ואי משום ששלוחו של אדם כמותו לרבר עבירה כלומר שאינו נקרא שלוחו ולא ילפינן מן התורה ששלוחו של אדם כמותו אלא ברבר היתר אבל ברבר האיסור אינו נעשה שלוחו מותר וסיימו דבריהם ואסרו אבל אין לפרסם הדבר בפני עמי הארץ שלא יבאו לתקל בעיקר הריבית ועוד אמרו ואף על גב שיש כפפקין ואוכרין יש לסמוך על זה בשעת הצורך ומכל מקום אם רלוח קבל

אסור לומר לחבירו אני אלוה אותך מנה ע"מ שתתן זה להקדש או לפלוני אפילו אותו פלוני הוא ע"א ואף על פי שאינו חייב לו כלום אסור והוי ריב' קצוצה שכין שבשליחותו הוא נותנו לו חו כאלו

לבוש עטרת זהב הלכות ריבית סימן קכא

לא הלווהו ולא שלחהו ולא קצצו עמו כלום זנס האפטרופוס פטור
מלשלם שהלוה לא לאפטרופוס הוא נותן על דעת שיעקב לעצמו לא
כדי שיתן ליתומים והרי האפטרופוס אינו לא סרסורא דהטאה הוא
ואין בו תורת השבן שאינו גולן עצמו וכן הדין במעות של הקר' עניים
אותו בו :

כא האפטרופוס שיש בידו מעות של יתומים ושלחה לישראלים
בריבית קצוצה וכשתובעין אותו להחזירו לאוכל כמינית
לומר מעות של יתומים או של הקרש היו וכבר נתתים להם והאכלתם
כבר אם לא בראיה ברורה שאותם המעות של יתומים היו ואם אין לו
ראיה ברורה מוציאין מידו ללות רכין דריבית קצוצה יוצא בדינין מן
התורה כמו שיתבאר בסימן קכא סעיף א' ה' האפטרופוס כמוציא מן
הלות ליתומים וזה לאו כל במיניה אבל לגבי יתומים והקדש מיהא
נאמן לומר בשבועה שמה שחוציא מכנו היה מריבית שלהם אם
עדיין הוא מחזק במעות של יתומים ואם כבר נתן להם דהכל אינו
יכול להוציא מהם בלא ראיה והרי אין לו ראיה שאם יחזיק לו ראיה
גם ללוה לא היה צריך להחזיר ותפסד :

כב מותר ללות בריבית לפיקוח נפש כגון להציל נפש אחרת
מישראל שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש וכן מצד בעוברת
שלוה בריבית מיהורם בן אחאב לפרנס הנביאים במערה אבל קהל
הצרכים למעות מפני דוחק המסור אסור ללות בריבית מישראל לצורך
זה אפי' בריבית שאינו קצוצה שאין זה נקרא פיקוח נפש כי אין צרכי
הקהל סתם פיקוח נפש אם לא היה הצורך והדוחק גדול כאר :

כג המלוה מעות לחבירו עם שכל מלאכה שתבא לדויתן אותה
לעשותה למלוה אעפ' שאין עושה עמו בזה אלא טובת הנאות
הרי זה ריבית דרבנן ואסור ולמד טובת הנאה מכון הוא חי ריבית
קצוצה והחזיק טובת הנאה כיוצא בזה שאסורה אבל דבר שאין בו
אם מחזיק טובת זה לזה ולפעמים לכשיודעם ועשנה המלו' ללו' ולפעמים
הלוה למלוה במידי שהוא שכיח ומצי' הרי זה מותר לעשות הלות
למלוה אפילו בעוד מעורטיו בידו :

קכא דין איזה אבק ריבית או ריבית דאורייתא וכו' יב סעיפים :

א בכל דבר שהוא מוסיף לו בפרעונו מהמת שהלו' לויש בו משום
ריבית דאוריית' בין כסף בכסף בין אוכל באוכל בין אכל באכל כבסף
בין כסף באוכל בין שאר דברים בכסף אוכל בין כסף ואוכל בשאר
דברים בין שאר דברים זה כזה אף על גב דכתיב נשך כסף נשך אוכל
הא מרבין מדכתיב כל דבר אשר ישך לרכות שכל דבר של הלוואה
יש בו משום איסור ריבית אפי' פחות משהו פרוטה יש בו איסור ריבית
דאורייתא לא שאין מציאין אותו בדינין מפני שאין דינין נוקטין
לפחות משהו פרוטה כראיתא בהלכות דינים בלבוש ע' עד שדן אבל
שאר ריבית קצוצה יוצאה בדינין דכתיב גבי ריבית וחי אחיך עמך
משמע לא תקח מאתו וגו' ואם לקחת אתה לית כי היכי דנחיה :

ב דוחק ריבית דאורייתא יוצאה בדיני' אבל ריבית דרבנן אינה
יוצאה בדינים שלא החמירו כל כך ואיזה ריבית דאורייתא
כך אמרו חול כללא דמילתא כל אגר נטר לו אסור פירוש שבשביב
חמתנת מעותיו הוא נותן לו שכר בין שבא לו החוב דרך הלוואה בין
דרך מקח וממכר או דרך שבירות כמו שיתבאר בע' והוא נותן לר'
יותר מחמת שממתין לו חרי זה ריבית ואסור אבל אין ריבית מן התורה
לא אגר נטר שנותן לו חמת הלו' שכן משמע לשון נשך כסף וגומר
מדכתיב מרבח חונו בנשך ותרבית וגו' וכן בהלוואה על הצד וא' ע' ע' ע'
שיד' בו תנע או ישכירחו לו בפחות אבל אגר נטר שהוא נותן לו דרך
מקח וממכר ושבירות זהו הנקרא אבק ריבית ואינו אסור מדרבנן
ואינו יוצא בדינין וזהו כל אבק ריבית שיתבאר לפנינו בע' א' אינה
יוצאה בדינין ואם בא לצאת ירי שמים חייב להחזיר בכל אבק
ריבית חוץ מריבית מאוחרת ומקורכת שהוא קל ואפילו לצאת ירי
שמים אינו חייב להחזיר :

ג לוח שנתן למלוה אבק ריבית וחזר ותפש ממנו לוח' שאינו רוצה
לתת ריבית אין תפישתו כלום ומפקינן ליה מיניה שכין שכבר
נתנו למלוה הרי הוא שלו :

ד הוא דאבק ריבית אינו יוצא בדינין דוקא כשקבלו המלו' מעות
הלוה שנתנו לו אבל אם קודם שקבלו טען עליו הלוה שלא
יתנו לו ותמלוה הוציאו ממנו בעל כרחו בדיני' האוס' או בדין ישראל
שטעה והכריחו לשלם יוצא בדינין :

כאלו נתנו למלוה עצמו אין חילוק בין יאמר המלוה כך בין שאמר לו
הלוה מעצמו בך הלוויני ואני אתן לפלוני עכורך זה שזה הוי מיד לזה
ליר מלוה כיון שבעבורי ולהנאתו הוא נותן לזה :

מז וכן במעט זה יא' גם כן שאסור לומר לחבירו תן ד' דני' לפלו'
ואני אלוה לו מנה או שיא' בן ללוה עצמו אמור לפלו' שיתן
לך ד' דני' ואני אלוה לך בנה אסור שכיון שהוא אינו רוצה להלו' לו
ער שחבירו יתן לו גם כן הר דנין אס' כן יש לו הנאה כמה שהלוה
יקבל אותם הר דני' במתנה מזה וע' שיקבל אותה מהנאה דהוא
משעבר עצמו להלוות לזה המנה הוי ליה אותה חתנאה ריב' מן הלוה
למלוה בעד ההלוואה כמו גבי' אני אודך מנה עם שנתן וזו להקדש או
לפלו' כו' שאף על פי שאינו חייב לו כלום לא הנא' שיש לו במה שזה
יקבל הוה על ידו הוא הריבית הנ' הבא :

יז ומינה שמענין שאם אין המלוה אומ' כלום לא אח' מתחיל ואומ'
אני אתן לפלוני ד' דני' עם שאותה תלוה לו מאה מנה שזה
ודאי הוא מותר אעפ' שנהנת המלוה במה שזה נותן ללוה הר' זה אין
זה ריבית דחי כמו האומר לפלוני חילך זה והלוה עשר דני' לפלו'
האמרינן לעיל שהוא מותר ובש' שמותר לאדם שיאמר לחבירו
חילך זה ואמור לפלוני שילויני מעות שאין זה ריבית כלל אלא שבר
אמירתו הוא נוטל ואפי' לכן המלוה מותר לומר כן והוא שיהא גדול
ואינו סומך על שלחן אביו אבל אם הוא סומך על שלחן אביו אסור
דכאילו נותנו ליר המלוה דמי' ויא' שאסור למלוה ליקח זה הוה מה
המקבל שלא יבא להערים :

יח תח' מותרים להלוות זה לזה בריבית לפי שידעין שהוא אסור
ונותנין אותה במתנה גמורה ודקא דבר כמעט שארם דני'
ליתן לחבירו במתנה דחיינו ער חומש ההלוואה ודקא בדברים של
מאכל שזהו דרך כבוד לשלוח זה לזה ונותנים במתנה אבל שלא
בדברי מאכל או אפי' בדברי מאכל ויותר מכדי חומש אסור אפי' לתת
יא' היכא דשרי' לתת שרי' אפי' בהתנו מתחלה על זה כדבר מועט ממ'
לא ירגילו ת' עצמם בכך מפני שהמון עם שלא ילמדו מהם ויתירו
ריבית בחריא :

יח מעות של יתומים מותר להלוותן בכל ריבית דרבנן והיה מעות
של הקרש שהוקדשו לעניים או לתת או לצורך כה' אבל
בריבית דאורייתא אסור להלוותן אף על גב דהקדש גמול כגון שהוקד'
לבדק הבית מותר להלוותו אפי' בריבית דאורייתא שאני הקדש גמור
ששם הקדש חל על המעות עצמן שהם קדושים ער שיצאו לחולין
וגבי ריבית אחיך כתיב ולא של הקדש אבל או שהקדשים לעניים או
לתת כו' אין שם הקדש חל על המעות אלא שצרכים לקיים הנר' לתתם
לעניים או לתת לכך מיקרו של אחיך ואסור להלוותן בריבית דאוריית'
מדרבנן דאי מדאורייתא לא אתי מיד לזה ליר המלוה דניובר לאו
מלוה הוא וגם העניים לא עשאוהו שלח להלוותם בריבית אבל ריבית
דרבנן לא גזרו עליהם ומתירין להלוותם בריבית דרבנן לפי מקומות
שנהנין שהאפטרופוסין מלוך מעות של יתומים בריבית קצוצה מעות
גמור הוא דלא עריפי מחקש עניים כו' וכל אפטרופוס שעושה כן
מפקינן מיני' ועיין בלבוש ע' ע' ע' ע' ע' ע' ע' ע' ע' ע' ע' ע'
מריבית דרבנן שרי' להלוות מעות יתומים כל זמן שלא הגדיל חיתום
שיוכל לעסוק במעותיו כדרך שאר אנשים אף על פי שכבר הוא בן י'
שנה ויותר אלא שלא הגיע לכלל דעת משא ומתן מיקרי יתום
לענין זה :

יט מי שחייב ליתומים וכשבא לפרע טוען שנתן להם ריבית ורוצה
לנכות הריבית כמעות או שחייב להם וחיתום טוען שלא קבל
שום ריבית של איסור היתום נאמן בלא שבוע' דאחזקי אינשי ברשיעין
לא מחזקינן וכדאי' כל מה שקבל בדרך היתר קבל אפטרופוס שהלו'
מעות חיתומים בריבית קצוצה אם הריח הלוה במעות הללו כל כך עד
שכשיתן ליתומים חריבית שקצץ ישאר לו גם כן ריח לחלקו בכבו
שהעלה הריבית שיתן להם או חייב ליתן להם כל הריבית שקצץ רמסו'
טובת היתום מפקיעינן ליה במשם ריבית קצוצה ונאמר שקבל המעות
למחצית שברה תל דהה' אם ישאר לו ריח יותר מכדי מה שיתן להם
הריבית קצוצה שקצץ שאין צריך לתת ליתומים רק הריבית שקצץ
האפטרופוס ומהמותר יקח לו הכל ומשוינן ליה כאילו התנה לתת לו
שליש או רביע ואם לא עלה הריח בכדי שישאר לו כנגד הריבית
אין צריך ליתן ליתומים רק חצי הריח שעלת דאעפ' שלא חרנו כן
למחצית שכר ככאן דאתני רמי מבח תנאי בר' משום תקנת היתום :

כ אפטרופוס שעבר והלוה מעות של יתומים בריבית קצוצה והאכיל
אותו את היתומים פטורים מלשלם אפי' לכשיגדלו שהרי הם

יורה דעה הלכות ריבית סימן קסב

נה

הוי ריבית גמור שחרי מיר אחי החופה נעשה ע ליו הנדוניא כמל' ונפ' קודם החופה אם יכתבוהו סתם כלשון הלואה וכתבו בו ריבית ל' יהיה הפרש בין שטר זה לשטר שכתבו בו ריבית ולא יגברו רק את הקרן וכיחזו כדי ליותר מדין טועת שירצה לדמות גם דבר זה לשטר שכתבו בו קרן וריבית ולא ירצה לנכו הקרן טוב הוא לעשו' הכל קרן וכתבו בשטר שאבי הכלה חייב ליתן לחתן כך וכך בשנה הראשונה וחכונ' לסך המגיע לריבית בשנה הראשונה וכך וכך בשנה שנייה ובשטר השלישית יתן לו כך כל הנדוניא כמו שהיא או יעשו שני שטרות אחד על הנדוניא בפני עצמה לזון חקצוב ואחד סתם על סך הריבית לזמנים המוגבלים לריבית וכיצא בזה יכולין לעשות ככל חוכות המתנה וחזא היתר גמור שאינו אלא תוספת המתנה י ועל סימן קע' סעיף ו' :

ה זהו דאמר' שריב' דאוריית' וצא כרינין היינו שכופתין אותו וככין אותו עד שתצא נפשו עד שיקים מצות עשה רוחי אחיך אבל אין ב' יורדין לנכסיו להגבותו לזה אם אינו בפנינו רכוח ערין אינו כתיקים וחי אחיך וגו' כיון שאין כאן הוא בעצמו לכופו לקיים העשה :

לפיכך אין ריבית קצוצה יוצאה כרינין אלא כל זמן שהמלו' קיי' אבל אם מת אין הנגים צריכין להחזיר אף על פי שהריבית נתעל כיוצא בזה אמר הכתוב יכין רשע וצדיק ילבש כלום חאב שהיה רשע הבינו ונכנו שהוא צדיק ילבשו ואינו צריך להחזיר אבל אם הריבית הוא דבר מסויים כגון שנטל אביהם שליח או פרה כריבית צריכין להחזיר משום כבוד אביהם ודוקא טעשה אביהם תשובה בהיו על לקיחתו דריבית וזה לא שלא הסמי' להחזירו עד שמת אבל אם לא עשה תשוב' אין צריכין להחזירו משום כבודו שאין חייב בכבודו כיון שלא עשה תשובה וסת' לא עושה מעשה עמך הוא ואין חייבין בכבודו שם אדם שמי' כאביו לא כשעושה מעשה עמך כלום שהו' צדיק וחולד' בדר' היש' דכתיב ונשיא בעמך לא תאמר והאי עמך מית' הוא לדרו' כמנו בעושה בעשה עמך וזה לכל אדם אפילו אביו דוקא בעושה מעשה עמך :

קסב שלא להלוות סאה בסאה וכו' ה סעיפים :

אסור ללוות סאה בסאה בין קצב לו זמן לפירוק בין לא קצב לו זמן רשמי יתיקרו ומצא שנותן לו יותר משהלוהו אם לא שיעשה דמים שאם יתיקרו או יחלו עיתן לו כך וכך דמים ואם לא עשאוה דמים ונתתיקרו נותן לו הדמים שהיו שוים בשעת הלואה ואם החלו נותן לו חמין והה' כל דבר אסור לו ללוות זה בזה מהאי טעמ' שמה יתיקרו חין כמטבע כסף היוצא או בהוצאת שאין שייך בה יוקר או זול אלא בפירות אי דברים שלוקחים בערת המטבע כרק' קאי ודוקא של כסף אבל דינר זהב יש לו דין פרי שאסור ללוות דינר זהב בדינר זהב מפני שדרכו להחיל ולהוקיר כמו פרי ושכא אורזו ששדה בשעת הלואה כד' דינרי כסף יהיה שוה בשעת פרעון כה' אבל מטבע של כסף היוצא בהוצאה מותר ואם אינה יוצא בהוצאה שגפסל' יהיו כשאר פרי ואסור ללוות זה בזה ומטבע של נחשת כגון פרוטות לעולם נקראו פרי אפי' יוצאות בהוצאה לפיכך אי אויף פרוטות ק' בקד' כגון דמעיקרא בשעת הלואה היו ק' ברנקה והוא הלוח לו ולכסוף בשעת תשלומין היו ק' ברנקה והוא כחזיר לו ק' פרוטות או דנקא' אסור מדאורייתא דבתר מעיקרא אוליג' וחרי לא הלוחו אלא מאה ואותם מאה היו שוין דנקא ועכשיו אס' מחזיר לו מאה ועשרים או דנקא ששוה עכשיו ק' הרי איכא נשך ואיכא תרביית ואסורות מדאורייתא אלא אינו נותן לו לא ק' פרוטות אף על פי שהחלו הפרוטות ואם נתן לו ק' פרוטות או דנקא יוצא כרינין אבל אם הלוח לו כאח פרוטות שהיו חולכין ברנקה בשעת הלואה ועכשיו בשעת תשלומין הוקרו הפרוטות וחולכים שמינים ברנקה אם הוא נותן לו מאה פרוטות כמו שהלוחו והם שוים יותר מרנקה והוא אסור דחייא ריב' דרבנן דאע' דליכ' תרבי' איכא נשך ואין צריך ליתן לו רק שהונים פרוטות או דנקא ואם נתן לו כאח אין מציאין בידו יש מי שכות' שבוסן הזה מטבע של זהב דינר כמטבע של כסף ולחן זהב בזהב שאם הוא חריף יוצא בהוצא' כוכינ' חריףא כמו כמטבע של כסף וכן נהגין ואין למחורר בידם וכן יש מי שאומר שמות ללוות כבר להם בכך להם כמטבע של כסף מפני שהוא מצוי מאד ואף על פי שאין לזה יש לזה ועוד שהוא דבר מועט ואין מקפדין על הפרש דבר מועט שכן זה לוח וכן נוחגין להקל :

מלוח ריבית שבא מעצמו לעשות תשובה ולהחזיר הריבית שקבל אם הוא דבר מסויים מקבלין הימנו שכיון שהוא דבר מסויים אין כבודו שיונת הריבית בידו והוא יעשה תשובה שכל מי שיראהו אצלו יאמר דבר זה לקחו הוא כריב' וננאי הוא לו אבל אם אין הריבית שלקח דבר מסויים אף על פי שערין הוא בעין אין מקבלין ממנו והמקבלו צמנו אין רוח חכמים נוחה הימנו ודוק כבא לעשו' תשוב' מעצמו או אין מקבלין ממנו כדי שלא לנעול דלת בפני בעלי תשובה שיאמרו הואיל זאין תשובתי תשובה עד שאחזי' הריבית לא אשוב בתשובה אבל העומד במדרו' מציאין ממנו בעל כרחו ואפילו כבא לעשות תשובה מעצמו נמי לא אמרן שאין מקבלין לא כמי שרוב עסקו ומחיתו היה בריבית לפי שתשובתו קשה שהיה צריך להחזיר כל ממנו ולא ישאר לו כלום אבל במי שעשה באקראי אפי' עשה תשובה מעצמו מקבלין ממנו ומציאין ממנו בעל כרחו :

מי שהיה לו ליתן להחזיר דינר של ריבית ונתן לו בשכילו ה' מדות של חמין והיו נמכרין ארבע דינר כשבא מלוח להחזיר לו צריך להחזיר לו ה' מדות ולא אמרינן אחולי הוא דקמחלו גביר' ונתן לו ה' מדות בדינר וכי יחויב ליה דינר מני אלא צריך להחזיר לו כל מה שנתן לו ומהו אם רצה להחזיר לו דמיהם דינר ורביע' רשמי' שהמקדים אף על פי שנעשה באיסור ועל סימן קע' :

היה חייב לו דינר של ריבית ונתן לו כג' גליות אכולי צריך להחזיר לו מפני שהוא דבר מסויים ולא לימרו אינשי גלמ' דמכסי וקאי גלמ' דריבית הוא :

ואם המלות שכר מהלוח חמין באותו דינר של הריבית ול' היה ראוי לשכרו אלא כהצי' דינר כשמצויאין ממנו להחזירו מציאין ממנו כל הדינר משלם אף על פי שהוא לא קבל ממנו אלא שורה חצי דינר ולא מצי' למיטר כי אגרות חבי' משום דבריות אתא ליה אבל השתא דלאו בריחא אתא ליה כדאגרי' כולי' עלמא הוא דאגרנן משום דאמר ליה סכרת וקכילת' :

שטר שיש בו ריבית בין של תורה בין של רביות גובה את הקרן ואין קונסין אותו בעד הקרן בשביל ריבית והוא שיהא ניכר שתוך השטר שזה הוא הקרן וזהו הריבית כגון שר' וצ' מפורש בשטר הקרן בפני עצמו וריבית בפני עצמו והעדים לא נפסלו ואם הוא ריבית דרבנן אי נמי אפי' כריבית דאורייתא ולא תשימון לאנשי במלות ולוה משמע לחו ולא בעדים אי נמי שבאו עדים אחרים והעידו על אלו העדים דאנוסים מחמת נפשות היו או שלא נכתב בשטר רק הקרן והעדים מעידים על הריבית בעל פה אבל אם אינו ניכר מדרך השטר לא שכלל הקרן עם הריבית קונסין אותו ואינו גובה בו אפילו הקרן וכל מי שיבא לידו שטר זה בין בר' זה בין בר' אחר יקרענו בדי שלא יבאו לגבות בו : ועיין בלבוש על סימן נב' :

והררצה ללוות סאה בסאה ושייתחייב לו חמין אף אם יתיקרו או אם יש לו ללוה אפי' סאה אהת או אפי' פחות בביתו אפי' אינה מצויה עתה בידו כגון שאין בידו עתה הספתה או עד שיבא בנו שאז תחא הסאה בידו לוח עליה כמה שאין אפי' כלן ביחד ואין צריך לומר קני בין כל אחת ואחת דבשביל כל סאה שלוחה אנו רואין חסאה שלו' כאילו היא נחלת מיד למלח ואם תתייקר ברשותו תתייקר ואז יאף אם בשעת הפרעון יתייקרו חייב לתת לו חמין דברשותו ארי' ייקר דכיון דסאה בסאה אינה אלא כדרכנן דמן התורה אין כהן איסור ראף על גב דאיכא נשך ליכא תרביית סת' הקילו בה ואפי' אם אין לו ללוה כלום באותו חמין שררצה ללוות התירו למלוח שירתו לו מעט מאותו חמין או יקנהו לו ואח' כך ילוה לו עליו כה' שירצה ואם יש ללוות מעט מאותו חמין פקדון ביד אחריו זה כאילו חי' בידו דכל חי' ר' דאית' ברשותו איתא אבל אם אחרים חייב' לו לא מקרי יש לו דהא מחסור' גוביינא וכן אם יש ללוות במקום אחר ואין לבלו' דרך לשם לא מקרי יש לו ואין לוח עליו : ואם הלוח אומר שיש לו מעט מה חמין אף על פי שאין המלות ראויה וכל לתאמין ללוה ואין צריך ראיה לדבריו : דמוקמינן ליה אחזקה כשרות והא דאמרינן שפותר לחלות לו כשיש לו מאותו חמין חיינו בסתם אבל אם התנה עכו שאם יתייקרו דייחמין ישלם לו חמין ואם יחלו יתן לו מעות דמי שווים כשער על עכשיו הרי זה אסור דחיי' ליה קרוב לשכר גרוהק להפסיד :

חפוסק סך מעות לתת לבתו לנדוניא ובעת הנישואין גררצו שיתן לו אבי הכלה לכתו סך הנדוניא חפוסק' לטנ' או שנתים ויתן לו ריבית קצוצה לכל שנת כך וכך סך קצוב הרי זה היררר גמור כיון שחתנו כן קודם הנישואין שעדיק לא היה שום חוב על אבי הכלה רק תנאי הנדוניא ואם לא יתן לו נדונייתו לא ישא זה את בתו ואין זה אגור נמר אלא תוספת על הנדוניא ומותר לעשות כן לכתה' וכלכד' שיכתבו בתוך השטר מאין בא החוב הזה ומקורו שהוא מעות של נדוניא ושנכתב שטר זה קודם החופה שאם נתפשרו כן אחר החופה :

לבוש עטרת זהב הלכות ריבית סימן קכנ קסד

עכרו חטין ברשות ולקחתים לעצמי בפרעון חובי ואיני חייב לחשו
עסק כי אם בשעת הוול דרין עם המלוה שלעולם יש לו להווי הטיו
אף אם חוקרו אלא שהוא נאמן על העשרה דרין ים בשבוע כ טענ מנו
דפרעתי וזה גובה חטיו זה גובה מעותיו ואף אם יורה לו ראובן שחייב
לו העשרה דרנים זה גובה זה גובה שהרי לא נתן לו החטין בתורת
פרעון העשרה זהובים וכל זמן שלא החזיר לו חטיו ברשות מלוה
אתיקרו ולא כל כמיניה דלוח לאתפושנהו עד שיחפישו אותו הכר

קכנ דין הפוסק חטין לחיובו בשער של עכשיו וכו' סעיפים:

א מי שהתחיל נטח בחבירו טעות וכא ואל תן לי מעותי שאני רוצה
ליקח בתן חטין אל אין לי מעות אלא צא וחסוב כמה יבא לך
חטין בעד מעותך בשער על עכשיו ועשה עלי בשער של עכשיו ויהיו
לך אצלי חטין בתלוואה אימתי שתרצה אתן לך חטין אם יש לו חטין
כשיעור מעותיו שחייב לו פותר אפילו לא יצא השער משום רכיבי בה
מהשתא ואף על גב דלא משיך כי מוקרי ברשות מוקרי ולא הוי לית
ריבית הואיל ואם בא לחזור קאי עליהו כמי שפרע ואם אין לו חטין
אסור אפילו יצא השער רכין שאינו נתן לו עכשיו מעות שיוכל לקנו
חטין מיד בשוק במעות אם ירצה שמה אחר כך יתיקרו בשער הפרעון
ותוי ריבית ונאמן המוכר לומר שיש לו חטין ואין צריך ראיה לדבר
כרעיל בסימן שקודם זה סעיף ב:

ב וכן דרין אם מתחלה כשבא ואמר ליה תן לי מעותי כו' ואל תת
יתן לך חטין אצלי בהלוואה וחיו לו חטין ועשה הלוואתו עליו
כשער של עכשיו וכא אחר זמן ואמר ליה תן לי חטיו שאני רוצה למוכר
וליקח ברמייהו יין ואל יצא ועשה אותם עלי יין כשע על עכשיו שבשוק
על היין אם יש לו יין הרי זה מותר רכיבו מעכשיו בעד חטיו אף על פי
שלא משך ואם אין לו יין אסור כיון שאינו נורע לו מעות מומנים
עכשיו שחייב יכולין לומר החי וכול לקנות יין עכשיו בשוק

ג אם לחבירו חלויני מנה ואל מנה אין לי חטין במנה יש לי שאני
נתן לך נתן לו חטין במנה כמו שהוא השער בשוק זה מפרע
שהיה חוקר למען ולא יכול להמתין עד יומא דשוקא אמיל לגביה זה
המלוה שחלחלו וחזר ומכרו לו בעד תשעים אף על פי שעדין הם שוים
מאה והחוב של החטין יסאר עליו לשלם לו מאה הרי זה אסור לעשו
כן אם לא שיתנו בנייהם כשיפרע לו יאחר כך המלוה שחייב לו בעד
החטין שיפרע לו בפירות אבל במעו אסור להתנות דמיהו כהערם
ריבית שלא קבל הלוח שח המלוה רק תשעים ומתנה עמו שיפרע לו
מאה אף על גב דאחיל הפירות גביה והוא לקח ממנו פירות בעד מאה
ממ מיהו כר' בית דרוקא שאמר ליה מתחלה חלויני כנה דנראה שבא
הכל דרך הלוואת מעות אבל אם אמר לו חלויני כך וכך פאים חטין
אף על גב שחור ואחיל גביה ומכרו לו כוול מותר להתנות לדרת לך
בפרעון מעות כל דמי החטין ואם עבר ועשה כן ואמר לו חלויני מנה
כו' זה התנה עמו לתת לו מאה במעות יא שמוציא ממנו ק' בדין שאף
על פי שהכמים אסרוהו לא אסרוהו אלא משום הערעם ריבית אבל
אפילו אבק ריבית אין כאן ויא דאבק ריבית מיהא הוי ואסור ויא
מוציאין לא מלוה למלוה ולא ממלוה ללוה ממ אם רצה זה לפרוע לך
חטין בעד מאה אף על פי שחתנה מעות הרי זה מותר לא שאין כופין
אותו לפרוע חטין להוציא מידו אבל מעות אסור לו ליתן אפי' מעצמו
משום אבק ריבית וכל זה לא מיירי אלא כשלא התנו מתחלה שיהחזיר
וימכור לו הפירות כוול אבל אם התנו כן מתחלה תרי ותר' ריבית גמורת
אפילו פרע לו פירות:

קסד הממשכן שידה לא יחזירו וכו' ארבע סעיפים:

א המלוה לחבירו על שדחו אסור לחזור ולהשכירה לו כדבר
קצוב לשנה שזה חוי ריבית גמור שחיי חסדה תנא לא קנת
ואין לו עליו אלא הלוואה וכל מה שנתן בשכירות קצוב הוי כמו ריבית
קצוצה ויש מי שמתיר לעשות כן במשכנתא דמורא כדכר כגון שכתב
לו במשלים שניא אילין תיפוק ארעא דא בלא כנסתא נראה כהילך
מכר או השכיר לו הקרקע עד אותו הזמן ונתן אותו הזמן יכול ליהנות
ממנו כה שירצה דשכירות קונה כמי שכר ובלבד שלא התנו כן
מתחלה שאם התנו הרי היתה הלוואה וזכמם על דעת ריבית תס
צריך שכר וחזיר המלוה השדה לו שדח נראה לכל שחשדה הוי
שלו

ב ואם יצא לאותו חטין שער קבוע ועל סימן קעה איזה נקרא שער
קבוע וידוע בשוק יכול ללות לו סאה בסאה אף על פי שאין ללו
כלום במין זה בביתו שכיון שיצא השע בשוק ויכול הלוח לקנו לפחות
סאה ארת או אפי' פחות ככל עת שירצה הוי כאילו חית לו במיתו ולו
עליה ותא דאמרינן שיכול ללות על שער שבשוק חיינו שתלות יכול
לפרו לו אימתי שירצין חזלו בן חוקר יתן לו בכ סאה כמו שחלוחו
אבל אם התנעמו שלא יקבל הפרעון עד טעת חוקר ולא כשיחלו תרי
זה אסור דחוי קרוב לשכר ורוחק להפסד:

ד מי שיש לו ארס מנה לו ללות לו סאה בסאה כרי לזרע בשדה
דהוי כאילו התנו שיקח בעל הכית סאה אחת תחלה מהוצא
בשדה ויחלקו המות ואין כאן הלוואה לש קודם שידר חארי לתו' השד'
לש אח' שירד בדא בכמקום שנהנו שיתן הארס הורע ואם לא יתן
הארס יחזרע יוכל תבעל הבית להעבירו שכיון שבעל בית יכול
לסלקו אם לא יתן הורע אפי' אח' שירד לתוך השדה וכבר חרש כחמת
שאין לו זרע לזרע או כשלות ממנו חזרע וכשיקרו חטין אין זו הלוואה
לא מתחלה לבצי מהכא נחית לתת השדה חזרי הוא כיווד לתוכה
מעכשיו על מנת שיטול תבעל הבית הורע תחלה מחלק חטניע לארס
והארס יטול השאר בשכ' מדרחאף על פי שתוא פחות משאר ארסות
כשיעור הורע הואיל ועם כן ירד הורע אין כאן שום תלווא' אבל במקום
שדרך בעל הקרקע ליתן הורע והארס נתרצה ליתנה הוא יאזו אין
בה יכול ללות לו סאה בסאה לזרעה אלא אם כן הלוהו מיד בשעה
שירד לתוך השדה או קודם לכן אבל אם כבר ירד לתוך השדה אסור
שכיון שדרך בה ליתן הורע והארס הוה נתרצה ליתנה משלו אמרינן
דאי משום שידוע הארס שקרקע זו יפה משאר קרקעות לכך שיניד
חוא ממנה שאר ארסו העיר לקבל עליו הורע הלכך אם פסק עמו
מתחלתו וקודם שירד שיעדין יכול בה לסלקו כי נחית לבציר מחבי
נחית ואין זו הלוואה אבל אחר שירד ומתחלתו לא פסק עמו שיהא
הורע שלו לא שאח' כך נתרצה עליו עי' קבלת דמים או מתנה אין
ידידתו עכשיו לתוכה רניסא לבציר מהבי נחית והלוואה הוי גבית
ואסור והא ראמרין ללות לארס סאה בסאה חיינו דוקא כשאין לו
לארס כלום בביתו ממיזקה וגם אין שער בשוק במקום ההוא אבל אי
איכא חרא מתוך פשיטא שמות ללוותו כמו לשאר כל ארס:

ה המוציא שטר על חבירו שהלוה לו סאה בסאה כך וכך סאין
ותובעו שיתן לו חטין עכשיו אף על פי שתוא טעת היקר וטוען
שהלוה לו בצד החיתר כגון שיצא השע או שהיה לו ללוה סאה בביתו
וכהג באחד מצדדי ההיתרים הנאמרים והלו טוען שהלוה לו סתם ולא
היה בו צד הית' ואינו חייב לתת לו לא דמי חטין כוול כמו שהיו בשעת
ההלוואה אם יברר המלוה שיצא השער בשעת הלוואה או שהיה לו
ללוה מעט בביתו מאותו חטין בשעת הלווא' ודאי שצריך ליתן לו חטין
אף אם חוקרו ודאי חלוהו בהיתר דכחוקת כשרות הוא אבל אם לא
יכול לברר ישבע הלוח שלא יצא השע כשהלוהו ושלא היה לו כלום
מאותו חטין ולא יפרע לו לא דמים שהיו שוין בשעת ההלוואה ואין
המלוה יכול לומר הקניתי לו מעט כשלי עי' אח' שזה לא מהני בלא
דעת הלוח שאין חבין לארס שלא בפניו וזה חוב הוא לנואין לומר גם
כן נוקי לתרווייהו אחוקת יהיו דכשרות וכדאי בצד ההית' עשו שאין
כאן איסור' ומאכך היה דעתו מתחלה לעשות עמו טובת הנאה
ולכשיתיקרו יקבל ממנו דמים של עכשיו ואם יברר המלוה או הלוח
לא ירצה לישבע ויחייב לו חטין וההלוואה היתה במקום אח' והתביעה
במקום אח' והחטין יקרים במקום התביעה יותר כמקום ההלוואה לא
ישלם לו אלא בשווין במקום ההלוואה לא התירו ללוות סאם
בסאה באחד מצדדי החיתרים הנאמרים אלא כשיש לו ללוה מאותו
חטין כגון חלוהו חטין ויש לו מעט חטין אבל להלוות לו חטין ויש
ללוה דוחן אף על פי שהן בשער אחד ויצא השער משניהו אסור
ואף על גב דביצא השער של חטין לברו אמרינן לעיל סעיף ג' שמוותר
ללות סאה בסאה הבא שמלוהו על הדוחן גרוע טפי שהדוחן לא נקנת
לו במקום החטין שאינו מינו ועל החטין שיצא עליו השער בשוק לא
היה דעתו לחלו' עליו ואם כן הל' כאילו הלוהו סאה בסאה סתם בלא
חטין בביתו ובלא שער שבשוק נראה לי: ראובן הלוח שמעון כמדי
סאין ברין סאה בסאה בכל צד החיתרים חזרו כך תבע המלו' ללות
תן לי חטין אמר לו תן לי דרנין שאנתה חייב לי ואני אתן לך חטין
ושתק המלוה והלך לו אחר כך חוקרי החטין שתר' חזרו המלו' לתובע
החטין ואמר אם אני חייב לך איזה דבר אשלם לך גם כן השיב דלוח
היון שהיית חייב לי בשעת הוול ודינך כרי דמי החטין והידי' בידי
לזעון על החטין עד כרי רמייהם ואסי' נאמן בטענת מנו מאותה השעה

ואתו המעט תנבה לי כי בלאו הכי לא היה רצוני לעשו' לי כלי כסף כי יוכל הלוח לחשיב ולח' סוף סוף אם היירד עושה כלי מסמכע שלך היירד גם כן צריך ליתן שכר הצורך ומסחר החתבה לפיכך מנכה לו התוספת וכן הדין אם הלוח לו סכום מסמכע ופחתו ממנו שאלם לא החלו הפירות בשביל החסרון שאין נתנין כל כך הרבה פירות בעד המסמכע החדש כמו שהיו נתנין בעד הישן צריך להשלים למלוח לפי השבון הראשון ואם החלו הפירות שנותנין כל כך הרבה פירות החדש כמו שהיו נתנין בישן ואין כאן תוספת למלוח אלא בהתבטח או אם לא פחתו רק עד חומש שהמשן מן החדש שוקלין רק כמו שהיו שוקלין ארבע מן הישן אינו צריך לשלם לו רק ארבע מן החדש בשביל ארבע מן הישן שיאמר לו הלוח הציאם בהוצאתו ולא תפסיד כלום כי גם בטבע קמא תי וזו רקילי מפי עד חומש ושנא שלך היו כן ואם נתן לך חמש מן החדש בעד מסמכע ארבע של הישן תרצה בפירות וחדש כאן ריבית אבל אם פחתו יותר מחומש צריך לשלם מסמכע וחדש כפי מסמכע החדש ולא לפי המניין אף על פי שהחלו הפירות ונתנין בהחדש כמו שהיה נתנין בישן ככל בקום למת יפסיד התלוידי מסמכע חכמך שחלוחי וכת' הרי יריבה בפירות מכל מקום יפסיד בהתבטח וואמר המלוח פירי הוא חול החור לי מסמכע מטבע שהלוחיתך דשנא אימלך ואעשה ממנה כלי ולא יוכל לומר הלוח אם כן אתן לך נסמא במסמכע המסמכע הישן או אחזיר לך המסמכע שהלוחית לי אף על פי שנפסלה שיוכל המלוח לומר שנא אימלך ואקנה פירות ובעד מדי שתתן לי לא אוכל לקנות פירות ואני בעת שהלוחיתך הלוחיתך כסף שהייתי יכול לקנות בעדו פירות לפיכך יד המלוח על העלוינה ועיין בעל סימן עד ואם לא פחתו ולא הוסיפו לא שנפסד הראשון ועשו חדש במסמכע האכזר אחרת משלם לו מסמכע היוצא אף על פי שהחלו הפירות שנותנין יותר בהחדש ממנו שהיו נותנין בישן דאמר פירי הוא דחילי וגם אם עדיין היה הישן יוצא בהוצאתו חזוילי פירי ותוא מסמכע היוצא הלוח הצריך לחזור לו מסמכע היוצא ומח לנו לשינה צורתו וחיכ' ששינו את המסמכע ולא ידענו אם הוסיפו או פחתו בחוכש ולא יכלינן לטאול מי שיודע בכך רק האומנים העל' הבקשים בכך מסמכע עליהם במסמכע לפי תומן או בערכאות המכונים על כך ואם נזר המלך שכל מי שיפרע לא יפרע אלא מסמכע החדש הולכין אח' גזירת המלך בין פחתו בין הוסיפו ואין כאן נזל בפחתו ולא ריבית בחוסיפו הואיל וגזרת המלך הוא ועל כרחו יתנן הלוח ומקבלנו המלוח דדינא דמלכותא דינא ואם אין כאן גזירת המלך היתה התוספת בענין שישי או יותר מחומש או שתחלו הפירות מחמת המסמכע ועבר וקבלו יא שהוא ריבית קצוצה יוצאה בריינים ויא שאינו אלא אבך ריבית ואינה יוצאה הנאיל ולא התנה כן בשעת הלאה:

אלו וקנאה במשכנתא דסורא שהיא מותרת כמו שיתבאר בענין סי' קעב זאחב השכירות ללוח עצמו על אותו תנאי אבל בלאו הכי לבע אסור ואם היתה במשכנתא דסורא ולא החזיק בה המלוח לא השבי' אותה המלוח מיד לאחר ואותו האחד השכיר אותה לבעל החדש הרי זה מותר כיון דאפסקיה אחר שאינו מלוח ולא ארצני כן מתחלה לא מיהו כריבית שאינה באה מיד לוח ליד מלוח ויש מי שאומר:

אבל רדך מכירת הלומין מותר כיצד מותר למכור שדהו או ביתו לאחר בתורת ככר נמור להלומין לעולם וחרו ומכור ממנו אף על פי שיתנה עמו שיהיבנו לו אחר כך מותר דבתורת מכר נמור אין שייך בו ריבית שאין ריבית אלא הבא בדרך וקנאה:

הלוח על שדהו בתנאי שאמר לו אם לא תתן לי מקותי מכאן עד שלש שנים חרי השדה קניתי ליד הלומין הלא אף מעכשיו בענין שאין המסמכע מקח משום שהוא אסמכתא ואסמכתא לא קנינה כמו שיתבאר בלבוש עיר ששוקן בעד סמך ר' זאחב כן לא הוחז' אלא גלגלות מעות בלא קנין כשהיה לפיכך חזק אותו השלש שנה לא יאכל הפירות הרי ריבית קצוצה ואם אכלם יוצאת בריינים ויא שמה שאכל תוך השלש שנים אינו אלא אבך ריבית ולא הוי אלא במשכנתא בלא נבייתא כמו שיתבאר בסימן קעב בעד דהאמכעל מקום על שדהו חלוחו ואין הפירות באין לו אלא מן השדה ואין זה אלא אבך ריבית לפיכך אם שתק זה ותניחה בירו אחר השלש שנים ספני שדה סבור שנחלטה לזוח אבל הפירות גם אחר השנים ואחר כך נודע ללוח שבטעות הגיחה בירו דאסמכתא אינה קונה ומחילתא אינה לא מחילה בטעות כשנא בהוצאתו מדר צריך להחזיר לו גם הפירות שאכל אחר השנים ומחילה בטעות אינה קונה אבל הפירות שאכל תוך השנים הוי משום אבך ריבית ואבך ריבית אינה יוצאת בריינים ועוד דתוך השנים אמר האויל חזיה בירו לפדות ולא פדה חרי מחל הפירו' ואין כאן מחילה בטעות כמו שהוא לאחר השנים שתינה סבור שזה לא יצטרך לתת לו לפדותו:

קסה

דין המלוה על המטבע והוסיפו עליו וכו' סעיף אחר:

המלות לחבירו סכום מסמכע ונפסל ועשה מסמכע חדש והוסיפו עליו במסמכע עד שהיה יותר גדול וכבר מן הראשון אם החלו הפירות בשביל התוספת שנותנין יותר פירות במסמכע החדש ממת שהיו נתנין בישן מחמת שהכל יודעין שהוא כפר יותר מן הראשון לא יפרע לו אלא לפי השבון הראשון אפילו לא הוסיפו עליו אלא כל שהוא וזו הוי נשך ותרבייתא במשך בברי ובכסף אלא שהמטב' ראשונה תוא שנפסלה ואם לא החלו הפירות מחמת התוספת אינו מנכה לו כלום אלא נתן לו המסמכע היוצא באותה שעה שאם הלוח לו המסמכע מן הישן משלם המסמכע מן החדש אף על פי שהיה שוח יותר להתיבת במת דברים אמורים כשאין ביניהם אלא החמש שארבע מן החדש שוקלין כמו שהיו שוקלין המסמכע מן הראשון שאו אין שבה כשקל התוספת נתשבת לנשך ותרביית של כסף משום דקיים לתו לחבמי שאם מתיבין אותו לנסכת לעשות ממנו תבשיט יפירות אותו החומש על ידי החתבה ושכר הצורך וזו אין כאן שבה ריבית לא במסמכע שהרי לא החלו הפירות בשביל התוספת ולא ננסכה שהרי יחסר בהתב' ובשכ' הצורך ואין לומר שהרי גם אם היה המלו' רוצ' לעשות תבשיט מסמכע קיישן היתה מתחסרת בהתב' כי יכול המלו' לומר אין רצוני לעשות לי תבשיט רק להוציא בהוצאתו וליקח פירות ואין לו שום תרביית שדרי' לא החלו הפירו' ואין לומר שהוא מכל מקום יריחה עכשיו ככלי שיעשה שכר הצורך וחסרון התבחה אם ירצה לעשותו לא קפרינן על זה דקיים לזה לרבנן דגם כשיבעא קמא איכאזוזי דתקילו מפי עד חומש חזירי' יכול לברור מטיבע קמא גם כן הכבד' ולעשו' מהם כלי כזה ואין כהן ריבית כלל אבל אם הוסיפו עליו יותר מהחומש הרי יש כאן תוספת כסף בהתבחה ויש בו ריבית ואסור לפיכך כשיפרע לו אם החלו הפירות מנכה לו כל מה שתחלו הפירות ואם לא החלו הפירות אין לו תוספת בפירות כשיציאנה בהוצאתו אלא תוספת כסף כשיתיבם ולא יכול המלו' לומר אין רצוני להתניבן לעשות כלי דחודאי כרי להחזיה אוררו התוספת יעשה ממנו כלי לפיכך לא יפרע לו מסמכע החדש אלא כפי מסמכע החדש ולא לפי המניין וזו הוי תוספת כסף ולא יוכל המלו' לומר אף אם אעשה ממנו כלי הרי יצטרך ליתן שכר הצורך ואחר החתבה ולא יהיה לי תוספת כסף על המסמכע שלי רק מעט

קסו המלוה לחבירו לא יעשה מלאכה בעבדו ולא ידור בחצרו וביג סעיפים:

המלוה מעות לחבירו אעפ' שהלוחו סתמלא חתנה עמו כלום לא ידור בחצרו הנס ולא ישכור ממנו בפחור ולא יעשה מלאכה בעבדו אפילו אם הוא תלך בטל שבשביל מקותיו הבטלות אצלו הוא עושה דומה לריבית ואפילו בהצד דלא קיימא לאגרא ונברא ולא עבד למינר אלא שבא לדור כותנם אחר שחלוהו אסור וצריך ליתן לו שכר ואם עבר ודר בו כיון דהצד לא קיימא לאגרא אין צריך לשלם לו שכר אפילו לצאת ידי שמים ואפילו אם דרו' נברא דעבד למינר דהחנה חה לא חסר הוא ואין כאן נשך אעפ' דאיכא תרביית דהא נתנה אפילו הכי אין צריך להחזיר ויא דאבך ריבית מהא חוי וצריך להחזיר אם בא לצאת ידי שמים ואפילו כנברא דלא עבד למינר וצד דלא קיימא לאגרא וצד דקיימא לאגרא הוי אבך ריבית לכה' הוא מסונא חסרית וצריך להעלות לו שכר ואם אמר לו מתחיל' הלהני ודור בחצרי משמעו יכולין לפרשו כאלו התנה ויא קיימא לאגרא הוי ריבית קצוצה ויתצאה בריינים ויא לא קיימא לאגרא הוי אבך ריבית ואינה יוצאה בריינים ודקא שאמר לו כזה הלשון שזה הלשון יכולנא נמי לפרושי דתרי מילי נינהו ומילי מילי קאמר דהק' במטו מינך הלויני מטות תעוד אני אושר לך דור בחצרי הנס אם תרצה ואעפ' שלא תלויני ולכך מקילינן ביה בלא קיימא לאגרא לומר שאינו אלא אבך ריבית אבל אם אמר לו כפי' הלהני ודור בחצרי בשכר הלאותך אפילו לא קיימא לאגרא הוי ריבית קצוצה ויתצאה בריינים והואיל ואמ'לו בשכר הלאותך הרי עכשיו שווי' קיימא לאגרא והשכירו לו עכשיו אעפ' שמעל' לא הי' דרכו להשכיר עכשיו השכירו: ב וכל

לבוש עטרת זהב הלכות ריבית סימן קמז

שיעור שירעו חס שהפסיד ושלל הרווח בו וכל זמן שלא יהיו לרעהם
 באלו יכול המלוה לומר אני יודע שלא הפסדת ושחזרתי כל דבר
 וצריך אתה לשלם לי כך בבלות השנה חקרו וגם הרווח שקצבת לי
 דמינו שני מנים ערכאן התחבולה שהמציא הבורה ועתה ראת
 הטעו צנזול מזה המורה יבא להתיר ריבית גמור כי טעותו בפורסם
 שאין זה דומה כלל לתקנת הגאון בעל תרומת הרשן ול שהוא ול לא
 המציא תקנת זו והיקל קצת רק כדי לתת טחית לבני ברי שאין בקיאי
 במשא ומפלט כדי שיהיו לפחות בטוחים על הקרן שלהם ואמר באחד
 דמכל מקום ישבוח קצת אחריו הפסיד על המלוה דשטא שדמן שאותן
 שגם האנשים שבידו ידעו בהפסד פתו והפסד על חבילה והל בצי
 מה קרוב להפסד ולשבר מזה חנא דכר שאינו נמנע דאיהו דבר מצוי
 היא דהפסד בריבית נעשים מילתא דעבידא לבלתי תאזר שיש בולת
 שפנת מלילה כמו שיתבאר במספר בעיה אבל לעשות כזה נשחן על
 הריבית הלילה חלילה שיעלה על לב הגאון להתיר דוואו דבר וזה
 נמנע תא שגיא עדים מצויים על זה שאין תוך בני אדם ליעד בריית
 של המצוי כמסא ובמתנו ועוד כאן אין שייך טענת מחל במדעיתבא
 גם כן כמסוד בעה ואם היה על גדות שאפשר לעשות פסחון
 על הרבים וזו המרכמים הזו יותר פמשתרבינו עה ותורתו חלילה
 דדאי לא חזתם התורה אוסרת את הריבית אם היה אפשר לרדקן
 לפצא בו היתה נקל כוח שהם עושים עינים לנבואים בתחיל ההלואה
 שיאמרו כבוד לגשת דיהי כד וכך שחוד אלו השנים חדשי ארא שוני
 חמונבלים למלוח ולכך תכתוב מעבש שישל לי סך קצוב כזה לזמן
 כך האם לא כן בכלות אותו הומון שקצב אם יאמר הלוח לא תרווחתי
 ולא יחית לו עזות ופי וכל המלך לומר בריא לי שהרווחת כך וכך וסך
 כך וכך יש לי בידך ובשלבא הקטת הגאון בעל תרומת הרשן ול שהי
 אינה לא על הקרן שהלוח לו כשיגיע הזמן אם יאמר הלוח הפסדתי
 מן הקרן ואם המלוה ברי לי שסך כך וכך יש לי בידך ואת ככר הפסדתי
 פסלת עצמך שלא תחאגאמן אפילו כשכתבה שהפסדת גם פסלת כל
 העולם מהיות עדים על כך חזן מפלוגי ופלוגי לכן אוהבא לי אותם
 הערים או תן לי מעותי שאני טוען בריא שהם לי בידך ואך אם תמצא
 לומר שאמת הוא צמד שתאמר שהפסדת כבר מלוח לי ההפסד
 והכחשתני לתת לי מעותי הנפסדים בדרך מתנת אם לא יהיו לך עדים
 פלוגי ופלוגי על ההפסד ומתנת כזו לא מצינו שאסרה התורה אבל
 על הריבית אין יעלה על לב שום פר דעת שיטען המלוה כן שאף אם
 המלוה פסל את עצמו משבתה על זה וגם פסל כל העדים שבעול חזן
 מפלוגי ופלוגי מכל מקום המלוה לא יוכל לטעון בריא לי שהרווחת כך
 וכך רק שמה חרווחתאף על פי ששעש עצמו בתחלת ההלואה לנביא
 נביא שקר הוא מתת אם האמת הוא שלא הרווח הלוח מרי דלוח
 והמלוה שניהם עוברים איסור דאורייתא הלוח עובר ודאי איסור
 דאורייתא והמלוה ספק איסור דאורייתא שהלוח יודע בדאי של
 הרווח וכשנותן חבל עוב ודאי על לאו דלא תשיך לא שהכר מבריחין
 אותו לעבור עליו לישלם והמלוה נכנס במסך ריבית דאורייתא דשכא
 לא תרווח הלוח הצא מקבל ריבית קצובה ולא עוד אלא שמכשיל גם
 הריינים שצריכים לפסוק לו שישלם לו על פי השטר ועובר דגא וזהם
 על לפני עור ונוסר מאי אית לך למימר יאמר המלוה אקאם לא הרווח
 כבר מחל לי הלוח והבטיחתי לתת לי במתנה אפילו לא ירווח זה
 עיקר הריבית שאסרה התורה מתנת ומחילה כזו על כן אני אומר
 שהשטרות הנזכרים הם המכשילים את הרבים לעבור על כמה לאוי
 הלוח והמלוה והערב והעדים והרייני ראה טעות המכשול הגדול היצ
 מחכי כן שמעתי מצמה מלוח באלו השטרות שאפילו המלוה בעצמו יודע
 בכידור לפי אומר דעתו שלא הרווח הלוח כלום הוא נוטל הריבית
 וקורא לו ריח כי הוא חושב כתבעת השטר גודם לו היתר לקחת ריבית
 גמור המכונה בשטר ריח ואני מתעל אלו המשובשים לפי דעתם
 המשובשת ודבר נביאותם מה לתלנתאריך בשטרותיה המשובשים
 ולשבש אותם באריכות דברים אם נביאים הם לא היה להם לכתוב
 רק שטר קצר ונתנו כך פלוגי קבל מפלוגי מאה וחובים לשנ' למחצני
 שכר ותתנח עמו שיריח בשנתו מאתים וחובים והמלוה קבל עלי
 אריות החצי נ' ובבלות השנה ישלם לו הלוח מאת של הקרן ומאת
 של הריבית המכונה חצי ריח ולא יהיה שום אדם נאמן לומר שלא
 חריח כן רק פלוגי ופלוגי שהם ארז בסוף העולם במורה וחשני בסוף
 העולם במערכ כאשר חס נהוגי לכתו שני עדים שידוע הוא שוב נמנע
 הוא שירעו חס בהפסד ולא בריח רק יסמכו על נביאותם ואמרו ודאי
 תרווח ומתירין לעבור על כמה לאוי כמו שכתבתי סוף דב הכל הולך
 אחר החיתו ועינינו ראות שכולם נכסיהם מתמוטטים באריותם על

וכל זה שאמר לו כן בשעת הלואה שיעקר איסור הריבית אינו
 אלא בשקצין עמו בשעת הלואה שכן כתיב בספק לא תתן לו
 בנטך בשעת מתינת הכסף שהוא שעת הלואה משמע אבל אם חלוהו
 סתם ואחר זמן תבע חובו ואמר לו הלוח דוד בחצרי עד שאפרע לך
 חובך יש אומרים שאינה אלא אבק ריבית ויש אומרים שהיא ריבית
 קצובה והוא שיאם לו כן בשעה שמדוח לו הזמן והיו כמו שעת הלואה
 אבל אם כבר הרוי לו הזמן ובא לו אחכ בתוך הזמן ואם לו דוד כהצד
 בשביל מעותך שהן בשלות אצלי לא מחוייב כריבית קצובה ולא היה
 לא אבק ריבית והיה בכל ריבית כיוצא בזה שאינו בא לארץ שקצב
 עמו תחלה בשעת הלואה או בשעת הרחבת זמן יא שאינו אלא אבק
 ריבית ויא שתא ריבית קצובה דלא ררשו לא תתן דוקא אשעת גתי
 חכסף אלא אכל זמן שמעותיו בידו :

וכל היבא דאמרין דהוי אבק ריבית כד בהצד לא מבעינאם
 פרעו הלוח כבר ואחר כך תובע ממנו שכר היתר דלא מפיקין
 פניה המלוח שכר חרירה שרר בביתו שכיון שפרעו ולא נבט לו חו
 סאילו נתן לו בתורת ריבית הרמים שהיה לו לנכות וכיון דבשעתו
 פרעו תרוב הוא ריחוב ליה הל ריבי מאחרת ושוב אינו יכול לתובע
 לא משום גזל ולא משום ריבית לא משום גזל דהא מדעתיה ריחוב ליה
 ולא משום ריבית דהויא ריבית מאחרת לא אפי לא פרעו הלוח עדיין
 ושואל הלוח שינבא לו סחיכו שיעור השכירות שראוי לרען לו ועל
 שרר בחצרו לא מנכינן לי תואיל וכבר דר חו ליה אבק ריבית שכבר
 קבלו ואינה יוצאת והוא צריך לפרוע לו כל תרוב משלם יש חולקין
 ואומרים דמנכינן ליה שכיון שלא חורירו הלוח לרור שם לא הוי כתפיש
 למלוח ומנכינן ליה וכן עיקר מי שקיבל מעות כתלוא באחר וגם לומ'
 עם בנו והתנה עמו שיתן לו בשביל זה מונות על שולחן אע"פ שהיה
 נותן לו המונות מחמת שילמד עם בנו אפילו בלא דהלואה אסור
 דהואיל והיה התנאי יחד בעת אחר מחוייב כנותן לוח מונות משום לימי
 בנו ומשום החלוא אבל אם הלוח לו סתם ואחר כך שכר אותו ללמוד
 עם בנו ולתת לו מונות בעד שכירות הלימוד גל דהיתר גמור הוא
 שכן הוא דרך לתחנות את המלמד בנו תורה ואינו מתנהו בשביל
 הלואה המעות שהרי מתחילה לא קצב עמו כן אדרבה הוא עש עמו
 שוכח שילמוד עם בנו : לוח שאינו לוח המעות לא בשביל להחזיק את
 המלוח כגון ראוין שהיה לו חורבתי הוא אין צריך לה לבנותה ואין
 רצונו לבנותה עכשיו ואומר לו לשמעון בנה לי חורבתי שהי שלי וד'
 בה חשוב כל הוצאתך והעליתו לחשבן עלי וכשרובעם ממני
 אחזירם לך ולא אקח ממך שכירות חרי זה מותר ולא רמי להלוגי חד'
 בהצד תנן כיון שמעולם לא באו המעות ליה ראוין בתורת הלואה
 לחוציאם לטובתו רק תחלת הוצאתם תא לטובת שמעון להיורר לו
 בית לדור בתוכו וחיררו גמור הוא דשמעון בשלולו לטובת עצמו
 הוא טורח :

קסז באיזה אופן מותר להלות מעות בתנאי שיתעסק בו לריוח וכו' סעיף אחד :

מלוח אדם לחבירו מנה על תנאי שיתעסק לו לריוח המלוה ער
 שיתא שני מנים וכל הזמן שהוא יהיה באחריו המלוה ולכשיהיו
 שני מנים יחזרו שניהם למלו לקרן וספסם ואילך ירעסק בו עוד
 הלוח לטובתו שיהיה כל חריח של הלוח ויהיו או המעות באחריותו
 ובלבד שיתן לו הכלו שכר עמלו עד שיהיו שני מנים שלא יהיה ריבית
 מוקדמת ואם התנה עמו שכרו בתחלת אפילו בכל שהו שיתן לו שכר
 עמלו סגי אבל אם לא התנה עמו כן מתחיל לא סגי בכל שהו רק צריך
 לתת לו שכר כפועל במל בכל יום ויום כמו שתבאר בסימן קעו בעת
 כן הוא מסקנת הפוסקים וראיתי אחד מן המורים שלמד המלוה לעשו
 כן ורצה למצו תחבול שיה' המלו' בטוח שיריח הלוח בכירו עד שיעל'
 וריח לשני מנים בזמן מעט וקצוב שקצבו המלוה להיורר המעות
 באחריות וסדר ותוקף לכתוב בשטר על זה הדרך שכשהתנ' שיתעסק
 הלוח במעות לריוח המלו' ובאחריותו עד שיהיו שני מנים יגבילו לו
 זמן ללוח לאותו ריח ואמרו בתוך זה הזמן כגון בחרש או בשנים
 תריח סך קצוב עד שני מנים ואח"כ יהיו בידך על אחריותך עד כלות
 חצי שנת או שנה ואחר כך תשלם לי חקרו עם הריח הראשון דהיינו
 סך שני מנים ואחר כך צוה להתנ' בתוך השטר צד ההיתר של בעל
 תרומת הרשן במימן שב עש ואמר שכתוך השנים חדשים הראשונים
 שהם באחריות המלו' ועל חריח שלו לא יהיה שום אדם נאמן לומר
 שהפסיד הלוח או שלא תרווח כל רק פלוגי ופלוגי כגון חרב והשן

יורה דעה הלכות ריבית סימן קסח קסט

נו

חריבית וליתנו לעא שבשביל העא הוא מקבלו כדלעיל יש אומרים
אם אומר העא ליתנם לישראל השני דרך פקדון ואחר כך יהיו ביד
בתורת הלואה דשרי דהואיל ולא באו מיד ישראל ראשון ליד ישראל
שני בתורת הלואה לא מיתוי כריבית ואם הישראל השני לא עשה
שום תנאי ותלוואת עם הישראל הראשון רק עם העא ואל העא לישראל
שני לך וקבל אותם מישראל ראשון הרי זה סת' שאין הישראל ראשון
רק כשלוהו של עא ואפי' נתן הישראל השני חריבית לישראל הראשון
שרי נסב :

ד תעא שלוח מעות מישראל כריבי וביקש לתחיר לו ומצאו ישראל
ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו כדרך
ואפי' אל אני אעלה לו כדרך שאתה מעלה לו מותר שהרי המעורר
באחריו העא ובשביל העא הוא נתנו לו ואם העמירו אצל הישראל ואם
הישראל הראשון לעא ליתנם לשני אעפי' שנתן העא המעות מידו ליד
ישראל השני והו' עורגו הל' לגבי ישראל הראשון אפי' הבי' אס' דהואיל
ומדעת הישראל נתן הוה ליה בשלוהו של ישראל ואס' ואף על גב דאין
שליחות לעא דאמרינן מה אתם בני ברית אף שלחכם בני ברית לגבי
ריבית החמירו יש מקילין ומתירין בכגון זה שהעא נתן המעות מיד
לישראל השני מצעם דאין שליחות לעא ממ' יש לתחמיר ובמקו' שנתנו
לתקל אין מחזין בירם :

ה וכש עא שמל' מעותיו לישראל כריבי על כנת שיתן הריבוי לישראל
אחר פשיטא שמתר ולא אמרינן העא שלוחו של ישראל הוא :

ו עא שלוח מישראל כריבית והלך מירדה להו' אותן לישראל אחר
כריבית אסור לישראל הראשון לקבל חריבית מן העא דנראה
כהערמת ריב' כאלו הלוה לו הישראל הראשון לעא כדי שבשליחותו
ילך וילוח אותם לישראל שני אעפ' שאין שליחות לעא הא אמרינן לעיל
דהחומרא אמרינן יש שליחות לעא ולא דמי לכה שאמרינן בסמוך עא
שלוח מעות מישראל כריבית ובקש להחמירו בו שמתר דהתם נראה
לכל שחעא לצורכו הלוה אותם שהרי רצה להחזיר אחר שיעשה בהם
מה שהיה צריך ויודעים דלא בשליחות הישראל הראשון הוא נרמס
לישראל השני אבל הכא נראה שחעא מעולם לא לצרכו לוח אלא
להערפתו וז' אעפי' שהמלוה הראשון לא היה רעמו לכך אסור משום
הערמת ריבית דהו' כחעמירו אצל הישראל כו' :

ז ישראל שאמר לעא לוח לי מעות מישראל כריבית בשטר שנתן
לו עליך או באשראי ומאי דיהבת לי קרנא וזוהא עלי דעמ' ורעמ'
והמלוה לא ידע שבשביל ישראל לקח אותה ולבסוף גודע הלוה ודא'
עביד איסורא דהא אמרינן דקל יש שליחות לעא לחומרא וריבית
נתרבו בו הדעות יש אומר לקבל חריבית ויש מתיר ונל' שרינו חלוק'
אם יש לו שטר על העא יכול להפוך לשלם לוקרן וריבית דהא על כל
פניס אינו לא אבק ריבית ושטר העומד לבנות כגבוי רמי ואמרינן כל
סלוקי בלא זוי אפוקי הוא ולא רמי לתא דאמרי' לעיל גבי דר' בהצורה
דקל דמנכין לית שאני חתם דמס' יש לו עסק עם הישראל והו' כמקבל
סמנו אבק ריבית לכתחלה אם לא ינכה לו אבל הכא שיעסקו עם העא
יכול לקבלו ממנו הואיל ובתחלה לא ידע ואף על גב שחעא יחזור על
הישראל יש לסמוך אתרי קולא דאיכא לכד אין שליחות לעא ויש
פקיכות שנוחגין כן וגם אין זה ריבית חבא מיד לוח ליר מל' שחתירו
רשי' לפי דברי קצת אפי' בשליח ישראל ואעפ' דכבר כתבין שאי' הלכות
הכא דשליח הוא עא ואין פאן לא משום לפני עור לא תתן וגו' ולא
משום דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ואפשר לומר שהרי
לכע מותר אפי' יש שליחות לעא יש לצרף מעמי דתרי קולי כיון דלא
סתרי אחרדי ולסמוך עליהם ואעפ' שכל אחד בפני עצמם אינה איכא
דהילכתא יש לצרפם יחד וכל שכן הכא שיש עור טעם שלישי לחית'
שהמלוה לא ידע ובת' עביד ואם הלוהו באשראי כעלמא והאמין
לעא בזה נראה לי יש לתחמיר למלוה אפי' לכד אין שליחו לעא שלא
לקבל חריבית לכתחלה כיון שהמלוה תובע לעא והעא את ישראל
פיתוי בטאן דשקיל מיניה חריבית ואם עבר וקבלו אין צריך להחזיר
כן נל' בהרעה דרך מיעוע וקרוכ דרין :

ח ישראל שאמר לעא לוח לי חריבית מן העא והלך העא לוח
מישראל כריבית וזרי זה מותר לקבל חריבית מן העא כיון שנתן
בשליחותו הרי אינו שליח לישראל אלא לגבי לוח והייב לשל חריבית
לישראל המלוה אף על גב שיהיו ויגבנו מן הישראל המלוה אין בכך
בלום שהרי אינו שלוחו אא הוא בעצמו הלוהו מסלו כריבי' שהמעות
שהלוה הוא הוא קנאם לעצמו הואיל ושנה בשליחותיה :

ט וכל זה בישראל ששלח את העא ללוות כריבית בלא משכון
אבל ישראל שנתן משכון ביד עא ללוות עליו כריבית מישראל
והלוה

כן אני אומר שאי אפשר לשום אדם לתקן הלוה לישראל כריח אם לא
יקבל עליו המלוה קצת אחריות אשר עוד יתבארו לפנינו בעורת השם
ושיאמין המלוה ללוות על הריח אם הריח אם לא ועיין לקמן סימן
קע"ו סעיף אחר דהיכא דקל לכא לידו ביטול תורת ריבית החמירו בו
ע"ט ולי נראה למצא תקנה לכלוין על חששות ולכתוב כך שחייב לו
הלוה למלוה סחורה שיש לו עכשיו בכיתו ומכרה לו בוו' שדרי כל
אדם יש לו רשות למכור סחורתו בוו' אפי' שוה מאתיים בעד מנח
ושיעמידנה למלוה בזמן פלוני ואם יעבור הזמן ולא יעמידנה לו לזמן
שקבע חייב לשלם לו בעד זו הסחורה אם ירצה אפי' יותר מכפל מה
שנתן לו שזה היתר גמור וחו' שיעד המלוה שהאמת כן הוא שיש ללו'
אותה הסחורה בכיתו באותו פקע כמו שיתבאר לקמן סימן קע"ו סעיף
יח ויקנה לו זו הסחורה מיד בקיבול קניין שיעשה על החוב ואם לא
יעמידנה לו לזמן שקבע חרי הוא חייב לוחוב גמ' לשלם לו בכל שו'ל
שהיה יכול המלוה למכרה בשער חיוני ויקר שאפשר אבל אם אין
לו הסחורה בכיתו ודאי ריבית גמור הוא ואסור ואם אין ללוה שום
סחורה בכיתו יש לו גם כן תיקון שיכתו לו שחייב לו סחור' דויע שכבר
יצא השער ושחייב לו להעמידנה לו לזמן פלוני בעד אותה השע' ואם
לא יעמידנה לו לאותו זמן שחייב לו בעדה כך בשער היוקר שאפשר
להיות כמו שירצה וצריך המלוה לתאמין ללוה שלא יעמיד לו אותה
הסחורה לזמן שקבע אם אינו הוצה בה רק יכנס עצמו לשלם כל החוב
שהתנת עמו בערה אבל וולת זה שלא יאמין המלוה ללוה שום האמנ'
אי אפשר ונמנע הוא לרעתי למצא היתר למשא ומתן כריח נראה
לי ונחזור לדברינו וזה שמתר לעשות התנאי איפכא כגון שמלוה לו
מנח שיתקסק בהם הלוה לזמן על אחריותו תחלה וכשיעלה כך וכך
או אפילו לא יעלה כלום או יעלה יותר או יפסיד יחוייב בכלורת הזמן
להתקסק עוד עם המעות אחר כך זמן מונבל לריח המלוה וכלכר שיתן
לו מעט בשכרו כדי שלא יתא ריבית מאחרת דמשום ריבית מוקדמת
או מאחרת שאינה לא מדרבנן הקילו ככהג' וגם בכאן צריך שיאמין
המלוה ללוה אם ירויח אם לא ירויח ומח שיריח ולא יעשה עמו כך
קצוב להרויח כתוך אותו הזמן ולפסול כל העדים אם לא פלוני ופלוני
כו' כמו שהורה המורה דהו' ודאי ריבית נל' :

קסח קסט כמה דיני ריבית דהגעשים באמצעות וכו' כו' סעיפים :

א ישראל שלוח מעות מעא כריבית וביקש להחזירם לו ומצאו
ישראל חבירו ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שארתה
בעלת תרי זה פשיטא דאסור דהא הישראל באחריות והמעות דהללו
שלו הם ומשלו ילוהו כריבית וריבית קצוצה היא לא אפי' אום הישראל
השני תנם לי ואני אעלה לעא כדרך שאתה מעלה לו אסור ואפי' כתב
ישראל שני שטר בשמו לעא ונתן משכנות וגם חריבית לעא דהרי זה
אסור וריבית קצוצה היא וכל מה שנתן לעא חזר ומצאו מישראל
ראשון שבשליחותו הוא נתן לעא מה שנתן והומח למי שאוב' לחבירו
אני אה לך על כנת שנתן חריבית לעא שהוא אסור וריבית קצוצה
היא כמו שיתבאר בסמוך לא מבעיא אם המלוה שהוה ישראל הראשון
חייב המעות לעא וישראל השני הלוה נרמסם לעא בשבילו כי הכא
דאסור דהא הוא פוסר אומ' מן הריב' מן העא והרי הוא כאילו נתנו
לו חריבית והוא הדין אם הישראל הראשון היה חייב מעות לעא בלא
ריבית שיש לו דין זה כיון שבשעת שנתן לוח המעורר הו' אחריו המעות
עודם עליו גבר העא והו' לגמרי כאילו הלוה לו מעותיו אא אפילו אין
המלוה חייב לעא כלום כיון דבשכר תהלוואה נתן לעא חריבית על
פי המלוה הו' ריבית קצוצה וכשחייב לו נמי אפילו העמירו אצל העא
ואמר לו העא תנם לישראל זה ותפטר ממני ואני אתנה עמו שיתן לו
קרן וריבית הרי זה אסור שכיון שמקבל זה המעות מיד ישראל חבירו
נראה כנותן חריבית בשליחותו :

ב אבל אם קבל העא המעות מיד הישראל הראשון וזרין לשני
מותר אפי' לא פירש בפירוש שפטר הראשון דמסתמא אמרינן
שפטרו ונתחייב לו השני ומותר אפילו אם נתן חריבית ליד ישראל
הראשון שבשביל העא הוא מקבל אותם ודומח לעא שמלו' לישראל
כריבית עם שיתן חריבית לישראל דשרי :

ג וכן אם העמירו אצל העא ואמר העא לישראל הראשון הניחם על
קרקע וכן עשה ונסת' ואחכ לקחם השני משם מותר שהראשון
גפטר לגמרי מן העא כהניחם על גבי קרקע בצונו וזמ' וזמ' וזמ' וזמ'
ועמידם באחריות העא וכו' וישראל הראשון גם כן לקבל

לבוש עטרת זהב הלכות ריבית סימן קסט

והחירונו לז' צריך ישראל המלוה גם כן לתת המסכון לפירו' לישראל בעל המסכון ולא יוכל לומר לו לאו בעל דברים וירי את דלא עדיף הדי' ע'א גם כן מגולן העלמא אבל צריך לתת לו הקרן והריבוי שיכול לומר המלוה גבי דירך הוא גולן ולא נבי דדי' שלי היה צריך ליתן לי הע'א הקרן והריבית אבל אם אינו אס' כלל ויכול בעל המסכון לכופו שינדי' את המסכון שלו ובא הישראל בעל המסכון עצמו ורוצה לפדותו יכול הכלו לחס' לו לאו בעל דברי דירי את ואין לי עסק עכ' ואין צרי' ליתנו לו אם ירצה וכ' שאם ירצה לתת לו שיכול לקחת כסנו ארת הקרן ואת הריבית שאין זה פודע לא בשביל הע'א הוא אקני' משכנו לע'א כשהשאילו לו וכשמשאיל הישראל כליו לע'א להשכנו לישראל בריב' יתגהו לידו שיקנהו במשיכ' אבל לחבו' לו על ידי אהל לא פני ראין קניית חכיית לע'א לא במשיכת כמו שיתבאר בע'ה בלבוש עיר שושן :

י ע'א שאומר לישראל לח לימעות מישראל בריב' והבא לי המע' ואני אתן לך את משכנו מותר המלוה ליקח הריבית כיד ישראל השליח ולא משום דאמרין דהישראל השליח הוא שלוהו של ע'א והא לכע' אין שליחות לע'א לקולא לא אמרי' שחישראל השליח נעש' שליחו של המלוה לחביא לו המעות לע'א ולחבי' לו המסכון אח'כך ואפי' אם פדאו שליח אחר כך במעותיו ונתן למלו' קרן וריב' כותר שלא אסרת תורת לא ריבית הבא מיד לח ליד מלות וזה לאו לח הוא אלא שליח בעלמא וקנה המלוה המסכון של הע'א במעות שהלוה עליו והוי כא' מוכרו עתה לזה הישראל שפדאוהו : וצריך שיאמר לו המלוה לשלי' אתה תהיה שליחי להבי' לי המסכון מיד הע'א באחריותי ולהלוך לו המע' גם כן על אחריותי כרי שלא יתא שום אחריות על ישראל השליח שאם היה שום אחריות על ישראל השליח היה כאילו הוא הלוה והיה אסור אחר כך ליקח ריבית ממנו : ואם נתן הע'א המסכון לישראל המלו' קוד' ששילח את זה אחר המעות או שהביא השליח המסכון עמו לכלות לו וזה עליו לע'א אף על פי שה' אחריו המסכון על ישראל השליח. נגד הע'א עדי' שבי' אלו המעות מותר רק שיהיה אחריו הבאת המעות ליד הע'א על ישראל המלוה נגד השליח וכן בשעת פדויה צריך שיאמר לו תהא שליחי להביא לי מעותי כן הע'א ויהי באחריותי כיד כשיצאר מיד הע'א וכן תהיה שליחי להחזיר לו המסכון על אחריותי ואם אינו מאמינו יאמר כך בלבו ואין צריך להודיעו או יתנה עמו שלא יהי' נאמן לומר נאנס או נאבד לא בעדים ואם עשה כן ובשעת פדו' אומר השליח לא אסרת : לך אמת תתלה לא שלי הוא המסכון ואם המלוה איני כאמינך לא לרברך הראשונים אני כאמין שאיני רוצ' להתחייב ברשע שאתה תעבוד על לאו דלא תשק' כי אין אתה חשוד בעיני כן אבל ממ' אני חשש לרברך ואיני רוצה לקבל מסך המעות וכשיביא הע'א ויתן לי המעות אתן לו משכנו ואפי' אם ירצה ליטבע על זה אף צריך להתאמין ואפי' עדים מעיר' שהוא של ישראל לא כהני כיון שהוד' תחלה שאינו שלו והודאת בעל דין כמאה עדים דמי ואם נזכר שלא אמר כן כשתחלה ישבע ויפטר ולא יחזור לו המסכון לעולם עדי' שיבא הע'א ויפדנו ואם לא יבא הע'א ימכרנו והוא שלו אפי' שהיה הרב' מיחו אס' נודע הדבר בבירור שכן הוא האמת שהמסכון הוא של ישראל עדי' שלם המלוה גם כן מאמינו אסור לקבל ממנו הריב' וחלו' שהעדי' ועשה כן וירי הוא נקרא רשע נמזר ועבר על כמה לאוין : לא תשימנ' ולא תשיך כו' ולפני עור כו' :

י והא דאמרין ואפי' אם ירצה ליטבע על זה אין צריך להתאמין היינו משום שהמלוה הוא תופס במסכון ואין נשבע להוציא - וכל ישראל הנותן מעות להבירו להלחם לע'א על פשטנות בריבית אחר כך אסור מקבל המעות לא להיותם לע'א אבל לקחתים לצורך עצמי נאמן לתפ' של צורך עצמו לקדם ואם תרשדו שהוא משק' הריב' עליו שברבו כן הוא האמת וכן המלו' ברי' שהו' יודע שהלו' אותם לע'א בריבית ישבע והשקבל שבעת חיסת שלא הלוה אותם בריבית רק לקדם לצרכו ונחזיר לו הקרן מכל מקום העושה כן נקרא רשע :

ט ישראל שליח מישראל בריבית לצורך ע'א על משכנו של ע'א לזמן והביא המסכון עמו בשעת ההלוואה ואחר זמן ורצה המלוה למכרו והשליח אומר א תשכרנו כי הע'א אלוס אף המלו' צריך לחוש לרברכו כי אין למלו' עש' הע'א כל' כסו שאמרנו למע'ל שמתחלה היו אחריות המסכון לע'א על ישראל השליח ונכשיו אקני' שהמלוה הלוה עליו לא קבל אחריו נגד הע'א כל' וזאת השליח ירא ממנו יציל עצמו ופדת המסכון או יוסף משכנו למלוה כרי' שלא יפסיד בתמנ' ונל דוקא בב'תנ' שהביא השליח המסכון עמו בשע' ההלוואה וכדאמרן אבל אם לא הביא המסכון עמו בשעת ההלוואה אלא ששילח הע'א להביא המעות ואחר כך יהי' לו משכנו דאו לא היה אחריות המסכון

שלאה עליו מישראל ולא ידע שהוא של ישראל אף על פי שבשעת פדוית המסכון בא הישראל ואמר שלי הוא המסכון אין צריך המלוה להתאמין ואפילו אם יביא עדים שהוא שלו ויכול המלוה לומר אותם המעות שנתתי לו לע'א עכ' הע'א לעצמו וממע' שהלו' לך היו משלו לפי טעם זה אם המלוה ידע מתחלה שהמסכון הוא של ישראל אסור להלוות עליו ואף אם הוא מסופק אם הוא של ישראל או לא כגון שהוא מלבוש או דבר שאין לע'א רגילין בו מכוונ' הדבר להלו' עליו בריב' או ליקח ריבית כגון והויש מקילין עוד ואמרי' אפי' יודע שהוא של ישראל מותר לו ליקח הריבית אפי' ח'ך הע'א למרחקים ובא הישראל לפדותו יכול הישראל המלוה ליקח ממנו הקרן והריבית שיכול לומר לו מסתמא לא שבקת התירא ואב'ל' אסור כי מחזק אתה בעיני לאיש ירא אלהים שהרי נבדלה מחזק על הריב' וכו' ואפי' אקניית המסכון נח' ליה לע'א וע'א קניית במשיכת והרי המעות הראשונ' היו של הע'א בע' צמו וכל מה שאתה נותן לי בשביל הע'א אתה נותן לי וכל זה אפי' לפי דעם המהמיר ואומר דקל יש שליחות לע'א להחזיר לא שיעלות אסרו מיחו משום הרחק מן הבעור יש לכל אדם לזוחר מה אפי' בלא ידע וכ' לבעל נפש אבל לדעת האומר שאין שליחות לע'א אפילו להחזיר אסרו שמותר בכל עניין לקחת הריב' ואמרו עוד שמות אפי' לכתלה לתת משכנו כיד ע'א ואפי' לעכרו ושפתו ומקנהו לו ברי' להשכינו אצל ישראל אפי' הם ספריו וכלה מכיין ומות' למלו' לחזו' ולתשאילם או לתפקד' ביד ישראל הלוה להחזירם לו לכשרצ' או אפי' ימכר' יתן לו הקרן והריבית הואיל ויד ע'א באמצע ואפי' אם ח'ך הע'א לדרכו ישראל פודה המסכון שרי וכבר אמרנו שאין למלו' ביד הנוהגין דותר : ואמרו עוד הואיל ואין שליחות לע'א אם ירצה המלוה שלא ליתן המסכון לפדות לישראל הרשות בידו כי אין לו עסק רק עם הע'א וישראל הזה ששלחו לא בעל דברים רדיה הוא לפיכך אי פיקח רואה המלו' יהיה בתח'ל שלא ילוה על המסכון בכרי' שחיו לא יהא שוח' יות' בכרי' הקרן והריבית כרי' שלא יצטרך להיות לו שום עסק עם הישראל תלוה אפי' ירצה וגם אם אבד המסכון אין לו דין ודברים עם המלוה : ישראל שיהיה חייב לע'א ומשכן הע'א את הישר' ולקח ממנו משכון בשביל חובו וזהו הע'א ומשכן אותו המסכון אצל ישראל בריבית אם הישראל המסכון עצמו פודה מיד הישראל המלוה הזה אסור ליקח ממנו הריבית שהרי המסכון הוא שלו ולא הקנהו לע'א מעולם כיון שבעל כרחו משכנו והוי כאילו לוקח הריבית ממנו בשביל עצמו אבל אם הע'א עצמו פודהו אפי' שדאי הישראל יתן לו הריב' מות' לקחתו מיד הע'א ואם אחריות החוב והריבית אינו על המסכון לבר' אלא גם הע'א שיעבד עצמו על זה ויכולו עליו מותר ליקח הריב' אפי' מישראל זה שאינו נותן לו שלא בשליחותו של הע'א וכן אם הישראל המסכון לא ידע שהע'א הכמסכן רוצה למשכנו ביד ישראל הרי ודאי היה דעת הישראל להקנותו לע'א וזה המלוה לא הלוה לא לע'א המלוה ליקח הקרן והריבית מיד ישראל המסכון :

א ישראל שהלוה לע'א בריבית על משכון ואח'כך אסור ליה הע'א תן המסכון לראובן והוא ימכרנו ויתן לך מעותיך וכן עשה מן המסכון לראובן למוכרו וראובן עיכב המעות בידו אחר מכירת המסכון והמלוה תובע ריבית עדי' זמן שיביא המעות לידו והע'א אינו רוצה ליתן ויתד' מעד' שעת הצבירה בעניין שיכופ' הע'א ארת ראוובן ליתן המותר משלו : יכול המלוה ליטול כל הריב' מהע'א שבין שהע'א היה פטעת הלוואת המעות אין למלוה עסק עם ראובן כלום ולמה לא יטול המלוה הריבית מן הע'א ואם הע'א יכופ' את ראובן לפדו' הריבית בשביל שיעיכב לו המעות מאי נפקא לה מינה למלוה בזה חזו' אין לו עסק עם ראובן כלל :

ב ישראל שהשאיל משכון לע'א לחזו' עליו בריב' לעצמו ומשכון הע'א אצל ישראל מותר לישראל להלוות עליו לע'א בריב' ואפי' אם ח'ך לו הע'א ופודע הישראל בעל המסכון קרן וריבית מותר לא אמרי' כיון שאין המסכון הזה לא שאול ביד ע'א חל' כאילו חל' המלוה ישראל המלוה לישראל לבעל המסכון על משכנו וחזר ישראל זה וחל' המעות לע'א וחל' הריבית כאילו בא מיד ישראל בעל המסכון ליד ישראל המלוה וזה אקנייה לע'א וקנייה במשיכת ואין זה פודע אלא בשביל הע'א ואם הע'א אס' שאילו היה בא הוא בעצמו לפדותו היו צריכין לתת לו המסכון בלא ריבית כגון שהוא מחזק בכך צריך המלוה גם כן ליתן המסכון לפדותו לבעל המסכון בלא ריבית והוי כגולן שחשכון הגוילה או מביא שצריכין להחזירה לנגול כמו שקנאה ואם אין הע'א אס' כל כך שהיו צריכין לתת לו המסכון אפי' ריב' אבל כהא מיהא אס' הוא שאין בעל המסכון יוכל לכופו שיפדה ארת המסכון

יורה דעה הלכות ריבית סימן קסט

נח

ביוקר הישראל לזנו כול ומה שנתן לו הראשון לשני יורר ממנו
 שיגיע בערך ריבית של הישראל על מה שחלוה הוא לע"א הוא ריבית
 על מה שחלוה לעצמו לא אמרינן מכר כל המשכון לשני וחשני נוסף
 כל הריבית מהע"א ומה שחלוה לו יותר חלוה לו בחנם בלא ריבית
 גל. ואם לאחר זמן רצה השני לחזור ולשול מהראשון קרן
 ריבית ולהחזיר לו משכנו אף על פי שאין הע"א פודה עדין מורר
 מפני שהוא כאלו חזר ומכרו לו. ויא שאפילו לא אמר לו כן
 שימכרו לו בפ"א לא משכנו אצלו סתם סאל משכון ודי עומד
 אצלו מהע"א כך וכך תלו לי עליו כך וכך ותקבל הריבית מהיום והלא
 שרי דודאין נתכונן להתירא וכאמר ליה דמי ואם בא הראשון לפרות
 המשכון ואין השני רוצה להחזירו לו תרשכירו והא מכרו לו רכאלו
 מכרו לו בתירא דמי דהא בלא הכי הוו עבדו איסורא ובירא להתיר
 כוונו ואין צריך ליתנו לו ער שיבא הע"א לפרותו ואם התנו מרחלית
 שיהייב להחזירו לו כשיבא לפרותו הכל לפי תנאם שגם בפ"א יוכל
 להתנו כך והמנהג עכשיו להתחיד לפרותו אע"פ שלא התנו דתחייב
 אפי"ל לא התנו כאו התנו דמיא: ומותר ללוה לקצוב עם ישראל רשני
 בפחות ממה שנתן לו הע"א דע"ל מצת כן מוכרו לו וכן יכול לומר לו
 אני אקח חלק מן הריבית שיבא עוד מן הע"א ככל שבע להב"א דלא
 גרע הוא מן הסרסור שיכול להתנו כך בשכרו. גם אם יתרוצו הראשון
 והשני שלא ליקח המלוה השני המשכון לידו רק יניחנו ביד המלוה
 הראשון שחלוה לע"א עליו שרי אבל צריך שיקנחו לו ושיח' המשכון
 מכאן ואילך באחריו המלוה השני שהרי הוא שלו ולקחו ממנו בתורת
 מקח וכיד הראשון הוא בתורת פקדון. ומיחו אם תרצו זה עם זה
 שתמלוה הראשון שחלוה עליו לע"א יתחייב באחריותו הרשות בידם
 שהוא אינו כלוה נגד המלוה השני אלא כשומר ופקדן וקל המרתת
 שח להיות כשואל. ה"א ראפילו לחקנות המלוה הראשון למלוה
 השני את המשכון אינו צריך לא מיד שהמלוה השני נתן מעו החלוא'
 למלוה הראשון מיד קני לו המשכון בכל מקום שהוא דקל דבר תורת
 מעות קנות ואע"פ דמרבנן בעי משיכת ממ' כה"ג שאינו אלא לתיקון
 האיסור ולא לקנין הלשין אוקמינן אראורייתא ועוד שלא תקנו
 משיב לא בדבר חמצי כמו שיתבאר בע"ה בלבוש ע"ש כו' קצ"ט וזה
 דבר שאינו מצוי הוא מיהו טוב שיקנחו לו וכו' אחר לרווחת דמלתא
 ונאמן הלוח שהוא המלוה הראשון לומר למלוה השני שיש לו משכנ'
 הע"א והוא מקנה אותם לו כדי שילוחו ואין צריך להביא ראיה על
 דבריו אבל המלוה השני לחלוה לו על פיו דאחזקי אינשי ברשיע' לא
 מחזקינן שהרי גם הלוח מחזר שלא ליתן ריבית אם לא שאינו מחזק
 בכך שאו דמיא מסקר כך שטת המנהג דינים אלו ואין לפחות ביד
 העושי' בן דנו לחזר דיני נגיהו וכל זה לא מיירי אלא כשחשכין הע"א
 תפסכו אצל המלוה הראשון בריבית קצוב לכל שבת ושבת כנהוג
 ולא זקף לו הקרן עם הריבית אבל אם זקף המלוה הראשון עם הע"א
 חקרן עם הריבית ביחד כגון שהשכינו אצלו לזמן קצוב וחשב עמו
 חריבית שיעלה עד אותו הזמן ונתחייב לו סתם כך קצוב כך וכך ה"ה
 חבל באילו הוא קרן של ישראל הראשון בין שחלוה לע"א על המשכון
 בין שחלוה לו בלא משכון ואסור ללוות על זה ישראל תבירו כד
 שיעלה לו הריבית מהיום והלאה כל זמן היות החלוא' או המשכון אצלו
 שזה הוי כאו נתן הריבית מכיסו שבוקיפת הראשונה שיש לו אצל
 הע"א נעשית חבל קרן שלו. אך יכול למכרו לו סתם בלי שום תנאי
 בזול בפחות ממה שיש לו עליו ויאמין לחבירו שכשיחזיר רצה לקנותו
 מסנו יחזור וימכרו לו במעט יותר ממה שמכרו לו כפי ערך הריבית
 שהיה להעלות עליו אף על פי שזכיר לו כך וכך כך קצוב יותר מעט
 דרך דיבור בעלמא אבל להתנות עמו כך כתנאי גמור הרי זה אסור
 דקברי לתקן שחיה חמלו הראשון כמחא מחא שיחזירו לו יכול הלוק'
 השני לחבשיתו ברברים אמתיים על אמונתו שכשיחזיר לו מעות שיהיו
 המכרו לו בדרך חנוכה במעט יותר אינמי אם ארצה אחזירו לך
 ויאחשב כדאי אם לא אחזירו לך ולא תצטרך לתובעני לדין בטביל
 פ"ה על פי הדין לא אתחייב ליתן לך שהדין לא יפסקו לי ריבית
 ולא יפגני לחזירי המשכון שהוא אצלי במקח גמור. ובחוב של
 אשכנזי שיש לו על הע"א אין אדם יכול לחקנות לחבירו בשום
 אחד מחקנינים אפילו בקניין ואגב קרקע ומעמד שלשתם כולם אין
 פועלים בע"א שאין הע"א משתעבד בכך כיצד יעשה אם רוצה למכרו
 לישראל תבירו צריך לסלק עצמו מן החוב ככל וכל יסחול המוכר
 ללוקח את הכל וכך יאמר לו כשתתן לי כך וכך אני מוחל
 ופותר לך את הע"א מכל וכל ולא יהיה לי עוד עסק עם הע"א בחוב זה
 ובכך יבבך יהא לך קניי וכל מה שתוכל להוציא מיד הע"א תרי

המשכון בעולם על השליח רק השליח היה שלוחו של ישרא כמו
 שכתבנו לעיל ריש סעיף י"ג יכול השליח לומר א' תמכרוהו פן תזיקני כי
 הע"א אם כו' ואם מכרו ובא השליח ליהי חזק מה חייב המלוה לפצותו
 נראה לו:
י"ג ישרא שאמר לחבירו טול מעות הללו וחלוה אותם לע"א בריב'
 אם אחריות המעות על השליח בהולכת או בתובאה אסור
 למלוה ליקח הריבית מיד השליח או מיד שלוחו של שליח ואפילו ער
 מאת רביון שקבל עליו השליח אחריות המעות בהיה הנאה שקבל
 עליו אחריות יותר מרצו היה הרשות בידו להוציאם לצורכו ואם כן
 הוח ליה כאלו חלוה לו בריבית ואם אין האחריות עליו אלא כשאר
 שלוחים אם שומר חנם שומר חנם אם שומר שכר שומר שכר אינו
 נקרא לוח אלא נפקד ומותר ליקח ממנו הריבית. ישראל שחלו
 שחבירו לצורך הע"א וקצב עם הע"א על הריבית ביוקר ועם ישראל
 חמלוה קצב בפחות וכה הלוח כמה שקצב עם הע"א יותר כמה שקצב
 עם הישרא המלוה וכשבא הע"א לפרות המשכון ונתן כל הריבית
 מיב המלוה להחזיר הערבון כמה שקצב עמו והכותר זכת הסרסור
 בסרסורו מן הע"א אבל אם קצב עם המלוה ביוקר הע"א אם ואינו
 רוצה לפרוע כל הריבית לא יפרע הלוח מכיסו שהרי על רעת ע"א
 חלוהו שאם יתחייב ישראל הוח ליה ריבית קצובה כאילו לוח ישרא
 זה מישראל בריבית וחור הוא ותלוה לע"א בריבית וזה איסור גמור
 הוא לפיכך אסור להתנות מתלה עם השליח שיחייב הוא בקרן
 זריכי שהרי הוא אינו הלוח ואם היה מתנתת הוח הוא הלוח כאו חלוהו
 בריבית ומחאי מעמא גם כן שאין למלוה עסק לא עם הע"א אם בא
 הישרא השליח לפרותו לו לעצמו במעותיו אף על פי שישראל מותר
 ליקח ממנו קרן וריבית כמו שכתבנו למעלה הינרדקא אם יעשה זה
 המלוה כרצונו אבל מכל מקום זה הוא רמאות מן השליח שזה לא
 חלוה מתחלה לא עם שיהא המשכון בידו עד שיפדהו הע"א ואם היה
 רוצה המלו' שיפרתו השליח לא היה יכול לכופו ממעם זה כמו שיתבאר
 בסוף סי' זה לפי גם כן אם ירצה המלוה שלא ליתנו לפרותו זה השליח
 ער שיבא הע"א הרשות בידו:
י"ד ישראל שאומר לחבירו לוח לי מעות מהע"א אם נתן לו משכון
 ללוות עליו מהע"א מותר שהע"א סימך על משכונו ומותר לשליח
 ליקח הריבית וליתנו לע"א לפי שהוא שלוחו של ישרא וכל מה שלוקח
 נתון אינו עושה לא בשליחותו של זה ואינו לא לוח ולא ערב ואם
 לא נתן לו משכון אסור שהע"א אין לו עסק לא עם הישרא שחלוה לו
 והוא חזר ומלוה לישרא ששלחו ומקבל ממנו ריב' ואם אמר לחבירו
 לזה לי מעות מהע"א על שמי מותר והוא שיאמינו הע"א ואינו סומך לא
 על הלוח עצמו ויקבל עליו שאין לו שום תביעה על השליח לא משום
 לוח ולא משום ערב ולא עוד אפי' כשנתן לו משכון וצריך שיקבל
 הע"א כל אחריותו על המשכון ולא יהיה לו שום תביעה על השליח
 וכלאו הכי אסור שאב הוח לית השליח בחלוה מן הע"א וחור והלוח
 לישרא בריבית וכשקבל עליו הע"א כל האחריו בין במשכון בין בלא
 משכון או מותר אפי' שליח זה לקחת חריב' מיד הישרא הלוח לתביאו
 לע"א שאינו אא שליח בעלמא. ודין ערב יתבאר כמי' שאחזק בע"ה י"א
 שמתיר למנתי הקהל ללוות מע"א בריב' לצורך הקבל אע"פ שאינם
 נתנים משכונות ואין אחריות הע"א אא עליהם והרי הם לווים מן הע"א
 וחזורים וטלוים בריבית לקהל שרי דהוו כאפוסרושו של ישרא והלוח
 ככה"ג אם הם עושין כן לטובת היתומי' וכן נתנו אע"פ שאין באן כל כך
 היתר כרוך שהרי הם עובדי' על לא תשיך נגד הקהל והקהל לעובדים
 לא תשיך נגדם כי מה להם לקהל שום נותנים ריבית לע"א אא שנתנו
 קן אבל כמ' אסור ארכ ליקח מקצת חפרעון ממקצת הקהל שילוח לצורך
 הקהל במקום אחר ולנכות לתם ארכ כגון גביית דוב זה ערך הריבית
 כמה שחלוא כאן כי אותו הריבית עולה על האחרים וחור לחו באו לזו
 זה מה בריבית קצובה לצורך האחרים:
י"ה משכנו של ע"א ביד ישרא תביאו לישרא תבירו שילוח לו
 עליו ולכשיבא הע"א לפרותו שיקח הוא הריבית שעלה עליו
 עד אותו היום והשני יקח הריבית שיעלה עליו מאותו היום והלא מותר
 וכל מה שיש לו ריב' מוכ' לך כל מה הוח ושיעבד שיש לי על המשכון
 זה ואין לי עסק עמך ולא לך עמי שאם לא יאמר בן ישרא המשכון
 בכת המלוה הראשון והשני הוח מלוה מעורריו לראשון בריבית
 מהיום והלאה אבל ככה"ג הוי מכר ואין כאן ריבית ומעמם זה שתקא
 בטוברו לנגל שבותר לישראל לחשכין משכון של ע"א אצל ישראל
 אחר אפילו ביותר ממה שהוא ממשכון אצלו והריבית לא יהיה יורה
 רק מה שהע"א נדרין לו ולא יאמר רחל כמו שקצב עמו ו ע"א

לבוש עטרת זהב הלכות ריבית סימן קע

לקחתיו וזה טעם באשר לקחת מהמניין ליה בלא שבע דאוקמינן ליה אחוקה דלא שביק התירא ואכיל איסורא וכדאי בחיתר עשת כל פה שהיה יכול לעשות אבל אסתען לא היו דברים מעולם או אינו יודע אם נתת לריבית מעולם צריך לישבע דלא היו דברים מעולם או שאינו יודע דאין שייך באן לפוטרו בלא שבע דכאי שנת שנת זו בכל טענות שבעולם שאר בוסר בה או טעם אינו יודע שצריך לישבע דאמדינן דכי חיכי שזה אינו מחוק לגזול גסוה אינו מחוק להעיר לפעון שלא הדים בצירוף שכל אדם להט אחר תממן לא היה יכול להחיותו באופן אחר ולכן משילין עליו שכונה אולי יודה דהשוד ארס אסטנא או אשאר עבירות כגון גולה או גביה ולא חשיר אשכנתא דשבעה חמירי בעיני כל אבל כשהוא מודה לעיקר חתביעה לא שות טוען באיסור לקחת ממני זה אוכר בחיתר וקחתא אמרינן כיון שהיה בידו לחרוץ זה חסמן על ידי החיתר כמו שהיה בריותו על ידי האיסור אוקמינן ליה אחוקה דכחיתר עשת דלא שביק התירא כו' ואין צריך לישבע ועיין לקמן סימן קע"ז סעיף י"א ואין לתקנות כי גמי אוכר לחים או אינו יודע להימני בלא שבעה במינו דאי בעי אמאי לקחתיו ובחיתר לקחתיו דמינו לפוטרו שכל וכל לאפמורי אפילו משבע לא אמרינן כמו שיתבא בעה בלבוש עיר שושן והקא כשהלו בלא להוציא מן המלח כגון שיש לו משכון או שכבר פרע לו אבל אם הכלוה בא לחוציא מן הלח וטוען שחייב לו ריבית על ידי מעשה הירג והלוח טוען באיסור קצצו נשבע חלזה ונפטר אף על גב דפשו נפשיה ונפשיה דבלוח רשיעי חוקה רכמנא עדיפא ללכת אחריו על ידי שכונה ואם יש שער ביד המלוח נשבע ונטל על ידי השטר ועיין לעיל סימן קע

טעם שלך ואני מחלתיך שאוכל כח שזה יוציא מן העמ' לא יוכל המוכר להזיז להוציא ממנו שכבר מחל לו חבל ואם ירצה הלוקח צריך המוכר ללכת עמו אל העמ' הבעל חוב וערביו ויאמר להם החוב שאתם הייבים לי תרדו לחברי ותוכשתדרדו לו תיפטרו ממני וסמא ותלאה לא יתא שום אחריות על המוכר אפילו על חקרן לברו שודי מזה קרוב לשכר ודחוק להפסד ואם לא עשה כן אסור לקחת הריבית רק ישאר הריבית למוכר :

קע ישראל חכא לתבירו ואמר לית חלויני מעות על משכנתא אלו שהם של עמ' וחלות לו בריבית והמעות הם לצורך ישראל והוא מעלה לו ריבית משלו או שאמר לחבירו חלויני מעות בריבית ואני אשלה לך פסבון על ידי עמ' והביא העמ' המשכון למלוח וחולך חכעות ללוה תתמלות רשעים היא זו ולא יטול ריבית כלל כשיוד' לו קבדוד ואף על פי שבשעת תלואה לא ידעו בחיתר הלוח דרגי נדע לו עכשיו שמאכילו איסור ואין יטלנו :

קכ פשכנו של ישראל ביד עמ' בער ריבית והוצרך העמ' למעורת ומשכנו ביד ישראל אחר בריבית תרי זה מותר להלוח ליד ויקח ממנו חריבית שהרי העמ' לעצמו הוא לוח ואפילו אם נתן הישרא' הראשון את חריבית שחזא חייב לעמ' ליד ישראל חשני בשכיל העמ' נותר דמה שחייב ישראל ראשון לעמ' הוא נתן לישראל חשני מדמת העמ' ואין עסק לישראל שני עם ישראל ראשון כלל ואף על גב דעמ' אינו קונה משכון אף בכך כלום דלא יהא אלא שנטל עמ' כליו של ישראל שלא כרעת ישראל ומשכנו אצל ישראל אחר בריבית וישראל זה חייב לעמ' ואמר ליה העמ' לפרוע לישראל חבירו קרן וריבית מכה שחזא חייב לו איזה איסור יש בזה ולא אסרה חתורה אלא ריבית חכא מיד לוח למלוח :

קכ מעותיו של ישראל מופקדים ביד עמ' לשמור אותם בתורת פקדון העמ' חלוח אותם לישראל אחר בריבית ורוצ' ליתן חריבית לישראל המפק' אם היו המע' באחריו העמ' מות לישראל המפקיד ליקח הריבית מהם שכיון שהם באחריו העמ' החובך בשלוח וסח שנותן חריבית לבעל המעות אינו אלא כמטנה בעלמא ואם היו באחריות ישראל אסור ליקח חריבית ואם חלוח אותם שלא מדעת הישראל' מסתמא באחריות העמ' הם ושרי :

קכ וכן אם מעותיו של עמ' מופקדי ביד ישראל אם הם באחריות הישרא' אסור להלוחם לישראל אחר בריבית ואם באחריות העמ' מותר אבל אסור לעשות כן מפני מראית העין מיהו אם חרבו שפורסם לרבים שהם באחריות העמ' אין כאן מראית העין וסותר :

קכ ישראל שאומר לעמ' הילך שכרך או פליגנא לך בריח ותלו' מעותי בריבית אסור שהם באחריות ישראל ועמ' שאומר לישראל הילך שכרך ותלות מעותי בריבית מותר אבל אסור לעשות כן מפני מראית העין ואם חרבים שפורסם לרבים מותר :

קכ וכן עמ' שפצה לישראל אפמורפוס על נכסיו מותר ללווח ממנו בריבית וישראל שפצה לעמ' אפמורפוס על נכסיו אסור ללווח ממנו בריבית ונסה תלוי כמי שאחריות עליו ואין שייך כאן איסור מפני מראית העין שזה דבר גלוי ומפורסם שאין חכשש שר' : עמ' שיש לו חוב על ישראל תשע עמו שיעבדו ליה לית לו כל שפח ושנה כך וכך ריבית או שאכל מירות פסדהו אם אין ביד הלוח לטלח את העמ' אשתו שרצה רק כמון הקצוב בתיבה חבי וזה העמ' כמון שנתחייב לו הגלוח לפרוע ככל שנת ער אותו דיומן הקצוב ביניהם ומותר לישראל אחר לקנות ממנו ולקח הפירות או חריבית בכל שנה מיד וישראל חלוח ואין כאן ריבית לישראל הקונה רק כל מה שלוקח ממנו במה העמ' ובשליחותו לקוח ממנו אבל אם יש קצוב ביניהם שיתכל חלוח ללווחר לעמ' מעותיו כל זמן שירצה אסור לישראל אחר לקנות ממנו והקונה כמנו חריח ריבית קצוצה שכוין שתלוח חתוכיכל לחתוך לרבעותיו לא אסרה העמ' עיין בפירות או בריבית לא כל זמן שהלוח לא יחזיר לו מעותיו ובהקנה לישראל חיי קם הישרא' תחזיר ואין לעמ' עיר שום זכות בשעבדות חרי דאם כאלו חקמה לרקוד החוב ושיתן לו הישרא' חלוח הריבית בדרך שיש' היתן לו ומסמא אצל הישרא' מהרבה חריבית כל זמן שאין רחלוח סחורי מעותיו :

קכ וכן עמ' שפצה לישראל אפמורפוס על נכסיו מותר ללווח ממנו בריבית וישראל שפצה לעמ' אפמורפוס על נכסיו אסור ללווח ממנו בריבית ונסה תלוי כמי שאחריות עליו ואין שייך כאן איסור מפני מראית העין שזה דבר גלוי ומפורסם שאין חכשש שר' : עמ' שיש לו חוב על ישראל תשע עמו שיעבדו ליה לית לו כל שפח ושנה כך וכך ריבית או שאכל מירות פסדהו אם אין ביד הלוח לטלח את העמ' אשתו שרצה רק כמון הקצוב בתיבה חבי וזה העמ' כמון שנתחייב לו הגלוח לפרוע ככל שנת ער אותו דיומן הקצוב ביניהם ומותר לישראל אחר לקנות ממנו ולקח הפירות או חריבית בכל שנה מיד וישראל חלוח ואין כאן ריבית לישראל הקונה רק כל מה שלוקח ממנו במה העמ' ובשליחותו לקוח ממנו אבל אם יש קצוב ביניהם שיתכל חלוח ללווחר לעמ' מעותיו כל זמן שירצה אסור לישראל אחר לקנות ממנו והקונה כמנו חריח ריבית קצוצה שכוין שתלוח חתוכיכל לחתוך לרבעותיו לא אסרה העמ' עיין בפירות או בריבית לא כל זמן שהלוח לא יחזיר לו מעותיו ובהקנה לישראל חיי קם הישרא' תחזיר ואין לעמ' עיר שום זכות בשעבדות חרי דאם כאלו חקמה לרקוד החוב ושיתן לו הישרא' חלוח הריבית בדרך שיש' היתן לו ומסמא אצל הישרא' מהרבה חריבית כל זמן שאין רחלוח סחורי מעותיו :

קכ וכן עמ' שפצה לישראל אפמורפוס על נכסיו מותר ללווח ממנו בריבית וישראל שפצה לעמ' אפמורפוס על נכסיו אסור ללווח ממנו בריבית ונסה תלוי כמי שאחריות עליו ואין שייך כאן איסור מפני מראית העין שזה דבר גלוי ומפורסם שאין חכשש שר' : עמ' שיש לו חוב על ישראל תשע עמו שיעבדו ליה לית לו כל שפח ושנה כך וכך ריבית או שאכל מירות פסדהו אם אין ביד הלוח לטלח את העמ' אשתו שרצה רק כמון הקצוב בתיבה חבי וזה העמ' כמון שנתחייב לו הגלוח לפרוע ככל שנת ער אותו דיומן הקצוב ביניהם ומותר לישראל אחר לקנות ממנו ולקח הפירות או חריבית בכל שנה מיד וישראל חלוח ואין כאן ריבית לישראל הקונה רק כל מה שלוקח ממנו במה העמ' ובשליחותו לקוח ממנו אבל אם יש קצוב ביניהם שיתכל חלוח ללווחר לעמ' מעותיו כל זמן שירצה אסור לישראל אחר לקנות ממנו והקונה כמנו חריח ריבית קצוצה שכוין שתלוח חתוכיכל לחתוך לרבעותיו לא אסרה העמ' עיין בפירות או בריבית לא כל זמן שהלוח לא יחזיר לו מעותיו ובהקנה לישראל חיי קם הישרא' תחזיר ואין לעמ' עיר שום זכות בשעבדות חרי דאם כאלו חקמה לרקוד החוב ושיתן לו הישרא' חלוח הריבית בדרך שיש' היתן לו ומסמא אצל הישרא' מהרבה חריבית כל זמן שאין רחלוח סחורי מעותיו :

קכ וכן עמ' שפצה לישראל אפמורפוס על נכסיו מותר ללווח ממנו בריבית וישראל שפצה לעמ' אפמורפוס על נכסיו אסור ללווח ממנו בריבית ונסה תלוי כמי שאחריות עליו ואין שייך כאן איסור מפני מראית העין שזה דבר גלוי ומפורסם שאין חכשש שר' : עמ' שיש לו חוב על ישראל תשע עמו שיעבדו ליה לית לו כל שפח ושנה כך וכך ריבית או שאכל מירות פסדהו אם אין ביד הלוח לטלח את העמ' אשתו שרצה רק כמון הקצוב בתיבה חבי וזה העמ' כמון שנתחייב לו הגלוח לפרוע ככל שנת ער אותו דיומן הקצוב ביניהם ומותר לישראל אחר לקנות ממנו ולקח הפירות או חריבית בכל שנה מיד וישראל חלוח ואין כאן ריבית לישראל הקונה רק כל מה שלוקח ממנו במה העמ' ובשליחותו לקוח ממנו אבל אם יש קצוב ביניהם שיתכל חלוח ללווחר לעמ' מעותיו כל זמן שירצה אסור לישראל אחר לקנות ממנו והקונה כמנו חריח ריבית קצוצה שכוין שתלוח חתוכיכל לחתוך לרבעותיו לא אסרה העמ' עיין בפירות או בריבית לא כל זמן שהלוח לא יחזיר לו מעותיו ובהקנה לישראל חיי קם הישרא' תחזיר ואין לעמ' עיר שום זכות בשעבדות חרי דאם כאלו חקמה לרקוד החוב ושיתן לו הישרא' חלוח הריבית בדרך שיש' היתן לו ומסמא אצל הישרא' מהרבה חריבית כל זמן שאין רחלוח סחורי מעותיו :

קכ וכן עמ' שפצה לישראל אפמורפוס על נכסיו מותר ללווח ממנו בריבית וישראל שפצה לעמ' אפמורפוס על נכסיו אסור ללווח ממנו בריבית ונסה תלוי כמי שאחריות עליו ואין שייך כאן איסור מפני מראית העין שזה דבר גלוי ומפורסם שאין חכשש שר' : עמ' שיש לו חוב על ישראל תשע עמו שיעבדו ליה לית לו כל שפח ושנה כך וכך ריבית או שאכל מירות פסדהו אם אין ביד הלוח לטלח את העמ' אשתו שרצה רק כמון הקצוב בתיבה חבי וזה העמ' כמון שנתחייב לו הגלוח לפרוע ככל שנת ער אותו דיומן הקצוב ביניהם ומותר לישראל אחר לקנות ממנו ולקח הפירות או חריבית בכל שנה מיד וישראל חלוח ואין כאן ריבית לישראל הקונה רק כל מה שלוקח ממנו במה העמ' ובשליחותו לקוח ממנו אבל אם יש קצוב ביניהם שיתכל חלוח ללווחר לעמ' מעותיו כל זמן שירצה אסור לישראל אחר לקנות ממנו והקונה כמנו חריח ריבית קצוצה שכוין שתלוח חתוכיכל לחתוך לרבעותיו לא אסרה העמ' עיין בפירות או בריבית לא כל זמן שהלוח לא יחזיר לו מעותיו ובהקנה לישראל חיי קם הישרא' תחזיר ואין לעמ' עיר שום זכות בשעבדות חרי דאם כאלו חקמה לרקוד החוב ושיתן לו הישרא' חלוח הריבית בדרך שיש' היתן לו ומסמא אצל הישרא' מהרבה חריבית כל זמן שאין רחלוח סחורי מעותיו :

קע של איכר ישראל להיחזר ערב לישראל שלוח מן העמ' בריבית וכו' ב סעיפים:

א ישראל שלוח מעות מעמ' בריבית אסור לישראל אחר להיות ערב בשבילו כיון שברצוהו כהר' ערבא אולי תחילה נמצא הערב כאילו הוא לוח מן העמ' וחלוח הוא והלוח לישראל שהרי הוא יחזיק תחילה לפרוע לעמ' ואחר כך תבע הוא את הלוח לפיכך

יורה דעה הלכות ריבית סימן קע"א קע"ב

נט

על פי שזקפו עליו אחר שנתגיייר נזכה קרן וריבית שלא יאמרו בשביל שנתגיייר ונתגיייר זה מיהו אחר שנתגיייר אינו נזכה ממנו אלא הריבית שעלה עליו בעוד שחיה ע"א אבל ריבית שעלה אחר שנתגיייר אינו צריך ליתן שחרי ישראל הוא ואסור לקבלו ממנו ולא דוק וקפו עליו במלות אלא אפילו בלא זקיפה נמי דינא הכי הוא נבי ע"א שלוח מישראל בריבית אבל ישראל שלוח מע"א דוקא בזקיפה הוא דינא כמו שכתבנו אבל בלא זקיפה יכול לגבות אחר שנתגיייר הריבית שעלתה קודם שנתגיייר ע"ד שנתגיייר אלא שבזקיפה אח' שנתגיייר החמירו עליו מדרכנו נאמסר לזמ"ד בלא זקיפה לא ינכה אפי' הריבית שעל קודם שנתגיייר שאסרו לו חכמים ולא משום חומרא אלא משום כבודו כד' שלא יזכרו לו שם דניות בגירות ויש לו לחוש לכבודו :

קע"ב חממשכן בית או שדה על מנת שיאכלו פירות וכו' סעיפים:

א אף על פי שאמרו המלות לתבירו לא ידור בתגירו הנכס ולא ישכור ממנו בפחו' היינו משום דחיי הלואה מסד דקאי המלות קרוב לשכר ורחוק להפסד ויש לפעמים בו משום ריב' קצוצ' ולפעמים משום אבק ריבית כמו שנתבאר הכל בבידור רחב בס"מ קטו אבל היכא דקאי המלות קרוב לשכר ולהפסד או באופן שאינו נקר' הלואה אלא שכירות או מכר אין בו משום ריבית ומת' לפיכך אמרו משנתא שרא' והיכי רמי כנון תבלוה את חבירו ובטכין לו בית או שדה לשנים ידועות על מנת שידור בבית ויאכל פירות השדה כל עמי המשכורת וכותב' לנכס שלם שניא אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף וכשיעשר' באופן זה או אפילו מרחיב הזמן הרבה שאין מגיע לכל שנה אלא דבר מועט כגון שהלוח מנה וחנתה עמו שאחר עשר שנים תחולק קרקע זו לבעליו חנם אף על פי שלפי חשבון זה לא יגיע לשנה רק עשרה דינרים והיה שכר אותה קרקע שוח אלא דינרים לשנה מותר שאין זה הלואה אלא כמי ששכר בפחות ואף על פי שאמרו לא ישכור ממנו בפחות היינו שהלוחו תחלה מעות ואחר כך שכר היכנו את ריבית בפחות ואפילו נבית מתמת ההנאה שהלוחו כבר או שהלוחו על מנת זה שישכור לו הבית בפחות וישאירו אלו המעות בתורת הלואה נבית וחרי זה ריבית נמור שאסרה התורה אבל הכא כל אלו המעות אינו נתן לו בתורת הלואה אלא בתורת שכירות אלא שמשכיר לו בוו' לכמה שנים קצרות וזה יכול כל מי שיש לו קרקע לעשור לתשכ' בתיו ושדותיו בוו' כי מי ימחה בידו ואם חתנו בניניהם שאין אחד מהם יוכל לכופ' את חבירו לפירות תוך הזמן שקבעו ובכלות הזמן תחזור הקרקע לבעילה בתנאי אין כאן חשש איסור בעולם אף על גב דאחיל גבית משום שהיה צריך למעות כן הוא דרך המשא והמתן בעולם שמי שצריך למעות הוא מוכר קרקעותיו בוו' ושכירות לזמ"ד מסב הוא חת נס כן מפני שהיה צריך למעות השכירה בוו' ואין כאן איסור ואין להקשות אם כן מאי נפקא מיניה שכותב לו כך שנים קצרות ינכה לו כל שנה ושנה בפני עצמו שבמפרש כן לא מיהו כהלואה אלא כלוקח ממנו הפירות של כל השנים הללו או כשוכר הקרקע לכל השנים הללו ברמים אלו אבל כשאינו כותב לו כך אלא מנכה שנה ושנה בפני עצמו נראה כאילו מחיל נבית פירות אותה שנה בשכר מותר המלות והזמן לא ישכור בפחות ולא דוקא אם שניהם אין יכולין לחזור בהן תוך הזמן שחאחד לא ברצון חבירו אלא הוא הדין אם התנו שכל זמן שירצת תלוה לסלקי הרשות בידו ויביא לו מעות ויחשוב לו עשר ככל שנת וינכס לו ויפסקו מן המותר במעורת מן השדה או מן הבית חרי זה מותר שמאחר שאין כח ביד המלוה לגבות מחובו כלום כל ימי המשכנתא ולהחזיר לו הקרקע ללוח אינו הלואה אלא שכירות ששכר ממנו הקרקע לשנים הללו ולא יוכל לחזור בו המשכיר יכול לחזור בו אם ירצה ואין שייך בו ריבית והנה הקרא משכנתא דסורא משום שבסורא היו נוחנין כן זה דומה למזכר שדחו בזמן שהיוכל נותנ' שתתירת התורה ללוה לגואלו לפי חשבון הדמים ואין זה דומה לשאר הלואה דהתם כל אחריית המעות על הלוח ואין למלוה שום חשש חפסד אבל הכא אין אחריית ההלוא' על הלוח רק על המלוה שאם שטפה נהר או נשרף חבית אינו נוטל כלום אלא פירות כפי כח שהן ואינו יכול לכופו לפרוע לו חובו לא מן ולא משאר נכסיו חרי המלות קאי קרוב לשכר ולהפסד ויש אומרים שאפילו אם לא כתב לו במשלה שניא אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף כגון שמלוה לו מעות הדוכה והיה צריך לפרוע לפי ערך המעות קצאר שנים הרבה תיפוק בלא כסף ואין המלוה רוצה להלוות

אם קבל עליו הע"א שלא לתבוע לערב תחילה אם יחיה שם ולא יבחר הרי זה מותר ויש אומרים שאינו אסור אלא בערב שלוף דין דחייט שאין דין המלוה עם הלוח כלל ואפ"א אם יתבע את הלוח ויכול הו"א ללוחותו אצל הערב זה ודאי אסור אבל בסתם ערב ואפ"א בערב קבלן שיכול לתבוע מאיזה מהם שירצת חרי זה מותר כיון דאי בעי ע"א אויל אצל לוח תחלה ונזכה ממנו ריבית זה ע"ל הלוח נתרבה והערב כשהו' פורעמה שנתרבה על הלוח הוא פורע ואם עבר תעש ערב בעדו אפ"א ערב שלוף דין צריך לשלם לו כל ההפסד חמניע לו על ידו אבל חריב' אינו צריך לתחיל' שאין אומרים לוח שיתן ריבית מיחוא' בכ"ה פ"ד לו הריבית לא ערוף מאבק ריבית ואין מציאין ממנו :

ב ובזע"א שלוח מישראל בריבית אסור לישר' אל אחר להיות לו ערב לישראל זה אלא אם כן מתנה ע"ה הע"א שכל זמן שהיא לו לפרוע לא ידחה אצל הערב ואם קבל עליו בן או מותר לישראל להיות ערב בעדו אף על גב דכי לית שקיל המלות קרן וריבית מיטפאל זה מותר לוח לקבל הריבית ממנו שאינו משלם אלא בעד הע"א אבל אם לא קבל עליו כן הנה ליה כאילו הלוח ישראל זה לישראל הערב ואסור לקבל ממנו או הריבית ואם הישראל הערב לא ערב אלא בעד הקרן לכו' ולא בעד הריבית אלא שהישראל המלוה יקח הריבית מן הע"א עצמו או איפבא שערב לו בעד הריבית ולא בעד הקרן זה בכל אופן מותר מס' ש"אם לא ערב אלא בעד הקרן אפילו אם תיסבא לוכר שהוא מלוה חרי אינו לוח אלא קרן בלא ריבית והע"א יתן ריבית בעדו חת אפילו נבי ישראל מותר בראמרינו לעיל יכול אדם לומר לתבירו הילך זה והלוח עשר דינרון לפלאי כיון שאין הריבית בא מיר לוח ליד מלוה ואם לא ערב לא בעד הריבית והע"א הוא הנקרא הלוח למה לא יתן הישראל הריבית בעדו אין כאן איסור כלל אפילו נבי ישראל וכל שכן שיהו ויחפנו מן הע"א אף על פי שזה היה אסור לגבי ישראל ורווחא שהע"א נוטל המעות מיר המלוה אבל אם ישראל הערב נוטל המעות מיר המלוה להית ערב אפילו בעד הריבית לכו' שכיון שהוא נוטל המעות מיר המלוה אף על פי שנתנו לו ע"א מיחוי כאילו היה הוא הלוח ואין יתן אחר כך הריבית וכשנטל הישראל הערב המעות מיר המלוה נמי לא אמרו דאסור אלא כשהיתת המלוה בלא משכון אבל אם תלת על המשכון אף על פי שנטל הישראל הערב המעות מן המלוה ונתן לע"א מות' להיות ערב בעד הריבית שאין אחריית הקרן למלוה אלא על המשכון ויש אומרים דכלא משכון אפ"א נוטל הע"א המעות מיר המלוה ואפילו לא ערב הישראל אלא בעד הריבית לכו' אסור לישראל להית ערב קבלן בעד הע"א שכיון שאומר לו הישראל כל זמן שמעתי ביד ע"א אתה נתת לו דינר בתרש חרי בל זמן שאין הע"א פורע דהוא חייב ליתן לו ריבית נמצא אחריית הקרן גם כן עליו עד שיפרענו והרי זה כלוח מעות מישראל ואמר לוח בל זמן שאני נותן לך דינר ריבית בתרש לא יתא לך רשות לבפוגי לפרוע לך הקרן ואם תיה לישראל משכון מע"א או ערב ע"א וכו' וישראל ואמר ליה למלוה שיחזור לע"א את המשכון או שיפטר את הערב ע"א ותוא ערב לו צריך לשלם לו כל תקן הריבית שעלה עליו עד אותו היום אבל לא חריב' שיעלה עליו מכאן ואילך שכל מה שעלה עליו עד אותו היום נעשה חבל קרן ואינו נקרא ערב אלא בעד הקרן אבל מה שיתרבה מכאן ואילך עליה דידה יתרבה אם לא שחמשכון היה שות עתה שמו צריך להקלות לו גם הריבית שיעלה עליו ככאן ואילך עד כדי רמיו שלא ימשיך או תחזיר לו המשכון שחרי על פי נתנו לע"א והע"א ערב בעד כל המשכון ואם זקף הע"א מתחלה הקרן עם הריבית או אפ"א מה שיעלה אחר כך הוי כקן עה כדי חוקים וצריך לשלם לו הכל עד כדי חוקים בין היה למשכונן חבל בין לא היה לו משכון על חבל אלא פטור הערב הע"א ע"ד דיבורו שכיון שזקף עליו הכל הוי חבל כקן וחרי לא נעשה הוא ערב אלא בעד קרן ואין כאן ריבית :

קע"א דין ע"א שהלוח בריבית ונתגיייר וכו' סעיף אחד :

א ישראל שלוח מעות מע"א בריבית חקפו עליו במלות ונתגיייר אסור שלא נתגיייר וקפו עליו במלות נזכה גארת הקרן וארת הריבית והואיל שזקפו עליו במלות קודם שנתגיייר נעשה כולו קרן משעת זקיפה וחשוב כגבוי ואם לאחר שנתגיייר וקפו עליו במלות נזכה את הקרן ולא את הריבית ואפילו הריבית שעלו קודם שנתגיייר אסור ליתן והואיל חקפו אחר שנתגיייר ת"א שלוח מישראל בריבית ונתגיייר אף

לבוש עטרת זהב הלכות ריבית סימן קעג

לו רצוי למימר הוא נח לי ללוות מבני שירחיב לי הזמן או לא יגוש אותי אכנס דבר זה תלוי בראיית תריינים אם רואין שיט ערכה כדב' בגין שלא נמשך זמן המכר אחר תהלוואה או שראינו רגיל ללוות וביצא בזה אינה דעת המצדן ועיין בעש סימן קע"ח משכן לו בית או שדה בפתות משומו ובעל הקרקע אוכל הפירות ואמר לו המלווה על תנאי זה אני מלווה לך שכשתרצה למכרה לא תמכרה אלא לי ברמים הללו או שסיפף לו בו מעט אלא שמכל מקום הוא שורר יותר הרי זה אסור שכשכר תבנת המעות הוא אחיל גבית אחר כך אבל אם אמר לא תמכרה אלא לי בשווייה ואפילו אמר עם כן אני מלווה אותך אפה מותר כיון דלא מויל גבית מיתו תלוואה זו נל שאני' דוחה את המצדן דאם לא כן הל' הנאת היית המצדן ריבית גב' רתא אין לו שום קניין בקרקע זו נל:

ה ע"א שמסכן בית או שדה לישראל והישראל המלווה דר בו ארבע פירות ואחר כך הלך הע"א ומכרה לישראל אחר ה"א הישראל וה"א שן צריך להעלות שכר לישראל השני שקנאה מהע"א אלא דר בתוכו בתנע ע"ד שיתן לו הע"א מעותיו ואין זו ריבית שדר בבית זה שחלות עליו תנע והוא של ישראל שהרי אין הישראל חיי לכולום אלא הע"א ואם הישרא תקונ' מסתין לע"א ואינו כותה את הע"א לפדותו באי איכפת לו לישראל המלווה בזה אין הישראל בעל הוב שלו ואפי' זהו מוטל על הישראל הקונה לפדות הבית אינו צריך להעלות לו שכר רכיון שבא מכה הע"א וברניהם הרי הוא כמכור לו ע"ד שירא' נפרע לא יפה כח מכה הע"א וכשפודה אותו הרי המלווה כחור ומכור לו וכן הדין במשכון ממלטי שמסכן ע"א אצל ראובן ואחר כך מכרה הע"א לשמעון ולאח' זמן בא שמעון לפדות המשכון מיד ראובן מותר לראובן ליקח הריבית שעלה בו א"ח שקנא שמעון אף על פי שמסכון נתנו משלו שהרי שמעון אינו לא לזה ולא ערב ומה שנתן נתן בעד קניין שגם באלו המעות קנהו. המססכן קרקע שלו לישראל על הדרך שהוא מותר אף על פי שהמלווה אוכל פירות מותר ללוה לפרוע הסם מן הקרקע שאין המסדה מוטל על המעות שלו אלא על ה"א הקרקע של לוח אבל אם הכס הוא בפירות כגון שנטל הארז עישור בתבואה וכיוצא בזה אסור משום דהני פירות דארוז גינתו ואין כת לבעל הקרקע למכור חלק הארוז ולא למסכנו וכי יפרע לוח לארוז ריבית הוא דקויב ליה למלוה:

ו מי שיש לו חורבה ורוצה לבנותה ואומר לחבירו בנת חורברתי וחור בה ונתת לי ככל שנת דבר קצוב ע"ד שיכילי רש החורבה אפילו אם שח' ג' דהובים לשנת הוא אינו חושב אלא חוב א' מות' שח' דמת למשכנתא דסוריא. ראובן השכין ביתו על שמעון אצל לוח ושמעון שתק ולי דר בבית זה כמה שנים מפני שהיה חושב שהו' ביתו של ראובן ודר בה בגבייתא ובא' מרדכי תחיתר שכתבנו ואח' רבע שמעון את לי והוציא הבית מיד לי והוצרך לי לשלם לו גם השכירי מכל הזמן שדר בו מפני שהיה קיימא לאגרא תברא רעיל' למי' ותב' צריך ראובן לשלם לו ללוי כל הקרן וגם כל שכירות הבית שנתן לשמעון ואין בו משום ריבית שמה שמוסיף לו אינו מוסיף מות' המט' תהלוואה רק בעד השכירות שנתן הוא נתן לו ממת שמכר לו דירת הבית ללוח בתוכו בעד הגבייתא שמנבת לו תמצא עכשיו שאין דירת הבית שלו והמכור דבר שאינו שלו הרי הוא חייב באחריותו וה"א כי אויל גבי תא הוי כאילו קיבל עליו אחריות המסך בכל מה ששדה

קעג הרבה פרטי דיני ריבית וכו' וסייעים:

א אף על גב שלא אסרה התורה אלא ריבית הכא ע"י תהלוואה שנתן לו דבר קצוב בעד המטנת הלשנת המעות ממ' אסרו חז"ל כל אגר נמר ליה אפילו הבא על ידי מכר כיצד מכר לו דבר ששה"י והובים כי' בשביל שמסתין לו המעות ואפי' היה אותו הדב' שעכשיו הוא שוח' וכו' שקבע לו ידענו שיהיה שוח' יב' כגון יינות ושכר תמרים דבתשרי הם נמכרים בגול ובניסין יתיקרו והוא מכר בתשרי בשער שבניסין הרי זה אס' שהאגר נמר ליה הוא בשביל שמסתין לו מעותיו ע"ד ניסין ואפי' אם תמכר עשיר ואינו צריך למעות וגם הסחורות היא טובה ולא חיתה נפרסת אצלו ואמר המכר' לא יתן לי כשיקרו היק' אחזיקה בעצמי ע"ד אותו הזמן וה"א לי טוב תנאה וזוה מורה אפה אסור דמאי חיה דאולת בתר המוכר וז' בתר לוקח' ונבי דידחו ודאי אגר נמר יהבו ליה דאלו הוו להו זוחי חוח שכח להו הרב' לקנות כשער של עכשיו והרי איכא גבי דידחו נשך ותרבית ברא' כדבר שיש לו שער ידוע כגון יינות ושכר תמרים שאבגנו והה' גמי דבר ששוכתו

לו הלוות לזמן ארוך כל כך כול להלוות לו כמו שירצה ויכרע לו בתוך כך וכך שנים אטב לך כך וכך לכל שנה ובכלות אותם השנים תחויי' לו מותר המעות בעד הקרקע וגם בתוך אותם השנים רתחית הכריר' ביד הלוח לסלקו ולנכות לו לכל שנה ערך חמני' רק שהמלווה לא יוכל לכופ' הלוח תוך הזמן תהא לפדותו וגם כן מותר אפילו אינו מצבה לשנת אלא דבר מעט שכיח שהמלווה לא יוכל לחזור בו תוך אותו הזמן ובתוך אותו הזמן קאי המלווה קרוב לשכר ולחפסר כגון שמה ישמוף השדה וישרוף הבית ולא יחיו בו הפירות הרב' הוי כמכר או כשכירות ומה' וכן נהגין במדינות אלו ודוקא בית או שדה אבל ממלטי שעתקלקלן הרבה ונפתתים וכלייה קרנא אם ישתמש בהם אפילו בגבייתא מיהו יותר כריבית האסור ויש מקלין במקומות בבית הכנסת ואפילו בספרים תואיל וצורך מצוח ללות עליהן אפילו בלא גבייתא ואינם דברים של טעם בקושי תתירו בספרים אפילו בגבייתא מפני שאין רוד' להשכיר ספרים כך ויכר שהיא מלוה וכבר ידעת שכל זה לא מיייר אלא כשהאחריות המשכנתה על המלווה אבל אם האחריות על הלוח אסור החוח ליה מלוה קרוב לשכר ודרוק לתפסר ואסור ובכל מקום דהוי אבק ריבית במשכנתא אם בא הלוח לחזור בו ואמר לנכות למלוה הפירות שאכל מפני שהם ריבית לא כנכיון ליה דהואיל והמשכנתא כרשות מלוה היא אם היינו מנכין לו היינו מציאין האבק ריבי' בדניינין וכל דסליקי בלא זוחי אפוקי הוא כמו שכתבתיו פעמים ופעמים משום דאמרינן סתמ' מהלם לו אבל אם התרה בו הלוח במלוה ואמר לא בעינא דתיכול עוד פירות דריבית הוא והוא עבר ואכל אח' ואח' תובעו הלוח מנכיון לו הפירו' שאכל אחר התראה שהרי ידענו שלא מהלם לו רתא צוח' כי כרוכא ולא אשנה ביה:

ב משכנתא זו שאמרנו כשכנתא ליד מלוה י'א שאסור לחזור ולהשכיר ללוה בדבר קצוב לשנת דהוי כמו ריבית הכא מיד לוח ליד מלוה דאם לא אתני בשעת תהלוואה מיהו כריבית קצוצ' והוי אבק ריבית לפדות האם אתני הוי ריבית קצוצה מס' ויש מתירין אם לא התנה בשעת תהלוואה כיון דלא אתני וגם אם יפול הבית או ישרף יפסד שמעון מעותיו וחל קרוב לשכר' ולחפסר' אבל אם ארס אחר שכרה שהמלווה כגון ראובן משכון ביתו לשמעון ולי שכרו שמעון ונשאר ראובן בבית ופורע השכיר' ללוי ולי פורע שכירותו לשמעון הרי זה מותר דהיל' לוי גבי שמעון כאום' חילך ר' זוחי ואחזיקה מנח לראובן שלא בא מיד לוח ליד מלוה ואע"ג דהתם אמרינן לעיל סי' קס' שצריך שלא יפייסנו הלוח משלו חם גבי ריבית קצוצה אבל משכנתא כי הך דהוי כמו מסך או שכיר' קרקע וליכא אא אבק ריבית לית לן בה מיהו גם בזה נל שצריך שלא יתנו בכך מתחלה בשעת תהלוואה ועיין לעיל בסימן קס':

ג במשכנתא זו אם נתן המלווה ללוה דבר מעט ככל שנת בשביל שיקבל עליו הלווה כל אחריות הקרקע אפילו מנפלה או שריפת י'א שהאסור דהוי ליכא קרוב לחפסר' כלל למלוה כהא' משכנתא וכשביל אותו דבר מעט לא מיקרי קרוב לחפסר' אבל אם התנה עמו לתת לו דבר מעט לשנת בשביל איזה תיקון קל שיצטרך בבית כגון שכירת קורה וכיוצא בזה שרי' דאכתי נשאר על המלווה אחריו נפילת או שריפה ומשכנתא זו נפדית לחצאין שאם בא הלוח להחזיר לו קצת מעותיו תוך הזמן צריך לקבל במקצת פרעון מיהו אף על גב' שכתבתי לו קצת המעות המלווה אוכל כל הפירות עד שיתן מותר המעות דכול' משכנתא אשתעבידא ליה לכל' מלוה ואנו רואין המעו' שנתן כאילו הם פקדון בידו ע"ד שיפרע הכל: והא דאמרינן תירא דמשכנתא דוקא כשהשכין לו השדה בשעת שנתן לו המעות דהוי כמכר וקונח המלווה השדה במעותיו דקרקע נקנית בבכס' אבל אם הלוח היה חייב לו מעורת' למלוה כבר ועכשיו הוא נתן לו שדה זו במשכנתא הרי זה אסור שאין הקרקע נקנית לו למלוה דבמאי קנייה פרימי' ה"א כגון נסכא אן כאן והוי אכילת פירות ריבית שאין כאן אלא תהלוואה ולא מכר ולא שכירות בקרקע' ומשכנתא שנועשית סתם ולא התנה דר עם זה כלום חלכין אחר מנהג אותו העיר וכן בעניי' אם יוכל לסלקן או לא וכל כמנהג העיר:

ד משכנתא זו כיון דכמו ממכר השיבא דשכירא לוימיה מסכ' הוא כמו שאמרנו לעיל סוף א' לפיכך אם בא הלוח למכרה אותו שהיא ממשכנ' בידו קרוב לקנות יות' מבעל המצר ואפי' אם קנאה כבר בעל המצר בעל המשכנתא כסלקו ממנה כיון שכב' היא קנה' לו לוימיה ואם בתהלת המשכנתא בא בעל המצר ואמ' אני אוח' לך כי אתה מערים למשכנתא לאחר בשביל שאתה רוצה למכרה לו אחר כך אין שזכעין

יורה דעה הלכות ריבית סימן קע"ג

ס

ודוקא ריבית במעות שהיה רדף מקח וממכר כמו פירו' במטבע אבל מעות במעות היו הלואה נטר' ואפי' יש לו הכל בכיתו אסולתת לו יות עכל' ודבריו תמוהים מאד כיון שאמר דינר במעות הח' כמו פירות במטבע אם כן למה אמר ברישא שאפי' אין לו בכיתו לא מעט מן המעות שאינן שכוונת פותר דהא כען דתו' כמו מטבע כפירות אינו יכול להחיל נכיה אלא מה שיש לו בכיתו אם לא שיצא השער בשוק ואפי' אין לו כלום בכיתו מותר ואי מרמי ליה ליצא השער אם כן למה אמ' אפילו אין לו לא מעט אפי' אין לו כלום סבגו ליה ועל סימן קע"ג ועל כל פנים יותר משהו דינר ליתן וצ"ע :

ז וכסף שאסור למכור ביוקר בשביל תמורת המעות כך אסור ליקח כולל בשביל המתנת המעות כיצד הוא קונה ממנו דבר שיש בו כעשרה בשביל שמקדים לו מעורו והמכור אין לו אותו הדבר בכיתו הרי אין אלו המעות אלא הלואה ומה שמתחיל נכיה הוה משום הקדמת המעות ואסור דמיא לאנר נטר' ואפילו אם יש לו באותן המין בהקפה בעד אחרים והם יתנוה לו אפה אסור דח"ל עדין סהור נובינא הוא אבל אם ישנו אותו הדבר בכיתו אפילו שאינו מצוי לו עכשיו עד שיבא בנו או עד שימצא הפתח מות שבין שיש לו בכיתו הרי מיד שמקבל זה המעות נקנה לו אותו דבר דדבר תורה מעות קנות ונבי ענין זה שדוא אינו דרבנן אוקמה אראורית לקננה בלא משיכה ואין כאן הקדמה אלא דאחיל גביה וכל יכול להחיל את שלו כמו שרצה ואין זו הלואה ונאמן המוכר לומר שדבר יש לו בכיתו ואין צריך להביא ראיה דאחוקי אינשי כרשיע לא מחוקינן ודוקא שמכר לו סתם אבל אם מפרט לו לומר אם אקדים לך המעות אתן לך די ואם תרצה יב לא אתן לך עד שתתן לי והפך הרי זה אסור אפילו יש לו למכר בכיתו וכל זה גרוב שיצא השער או שומתו ידועת אבל אם אין שומתו ידועת אפילו אין לו שרי ובלבר בסתם אבל לא בפירוש :

ח מותר להקדים מעות לנכיה שיתן לו לזמן פלו' דילתעין שיהי' גני אמה כוח אף על פי שעתה אין שוין אלא בני זרת כוח ואף על פי שאין לו עתה כני אמה שעדיין לא גדלו אמה ואינן אלא בני זרת חשבינן להו' באו הנו כידו כיון דממילא קא רבוונם כבר התחילו לגדל קצת שישגן בעולם קנאן ודוקא שנותן לו מאותן שהיו גדלין קצת בשעת פיסוק הדמים דהל כהקנה אותם לו מעכשיו וחשאל לו קרקעו עד שיתגדלו ויתכשלו אבל לתת לו בני אמה מדלועין אחרים אסור דכמו אנר נטר הוא :

ט אבל ההולך לגונו צאניו ולחלוב דתלוי ולרדות כוורתו וצומו לחבירו מה שעני חולבו וצומו ומה שכורתו יורה אני כוכר לך הסדה בכך וכחיל נכיה בשביל הקדמת המעות אסור דלא דמי לדלועין ולחוב בין כשטר בין בעל פה אף על גב דלא ממא זמנית דהתם גבי חוב ודלועין כל מה שניתוסף מבח הקטנות בא דהא אי שקלת לחאי בוצינא וזטרא לא אתי אחריו כדזכר' וא"כ כיון שהקטנ' היו בעין בשעת המכירה משבח ואוילו וכן שיעבוד החוב קאי ועמד כוליה עד דהפסד אבל גיזה וחלוב גדלים אח"כ אינו גדל ככהמה שהיה בכמהה בשעת המקח דהא כי שקלת להאי כוליה לגמרי אתי אחריו ואין זה תלוי בזה ה' להך מה שניתוסף לאו כידו חשבינן ליה אבל אם אמר לו כל מה שעני גזוזות והולכות וכוורתו יורה הן רב הן מעט מכו' לך בכך וכך מותר שדוא קרוב להפסד כמו לשכר :

י ובכרם בני האיגוונא אסור למכור ולקנות פרי תפרדס קודם שיגמרו ויתבשל כדבר ידוע כרי שיקדים המעות ואפי' נעשו כבר סטרא או כוכר אסור ואף על גב דקאי גם כן בקרוב להפסד כמו לשכר כגון באחריו כרד או קרח ארנשמים שמפסדין אסו ולא דמי לדלועין אף על גב דהכא גם כן ממילא קא רבו ולא לגז וחולב דהלורתי או יורה כוורתו גם כן דגני דלועין הוא מצוי למכור כך משום דלא קפדי אינשי כל כך שאין הלוק גדול ברמים בין בני זרת לבני אמה אבל בכרם יש קפידא רבה שמה שמוכר עכשיו בעודו סטרא או כוכר בעד עשרת יהיה שוה בעת הצציר עשרים וניכר התוספת ונכחצא פתיה גל התוספת בשביל ההקפה אף על פי דממילא קא רבו ומעט זה גם כן מצוי כל כך למכור פירות הכרם כך כמו דלועין ומעט זה גם כן אינו דומה לגז וחלוב ורודה דהתם אין התוספת ניכר כל כך ברמים מועטין ולכך כיון דקאי בקרוב להפסד לא מיהו כריבית פל כך אבל הכא אף על גב שמקבל עליו אחריות דכרד וקרח ונשמים הואיל וניכר התוספת הרבה ברמים מרובים מיהו כריבית ועוד דהתם אין דגילות לולל בשביל המתנת שאינם אלא יום או יומים לכן בוררר בשמקבל עליו שכר והפסד שכך יכול להפסדו כמ' :

שש בתו ידועתו כמ' פלפל או שעוה אכל דבר שאין לו שער ידוע ואין עזבתו ידוע כגון טלית ופרה וכיוצא מהן מותר למכור ביוקר לפרוע לו לכן פלו' ובלבר שלא יאמר לו כפי' אם תתן לי מעו' מיד הרי הוא יב' זהובי ואם לזכר פלו' הרי הוא לך ביב' שוה הוא משמע ממש אנר נטר ויש מי שאוס' שאפי' אם אינו מפרש בהדי' אין היתר לא במעלהו מעט אבל אם מעלהו הרבה עד שניכר לכל שבשביל המתנת המעות הוא מעלהו הוה ליה כמפר' ואסור וכל זה דוקא שקצין לו כך קצנ' לפרוען לזמן שקבע לו אבל אם מוכר לו בלא קצב לפרוען אלא שאמר לו כך וכך חביות אני מוכר לך ותשלם לי בזמן פלו' כמו שיהי' השער באותו הזמן שרי אף על גב שיצא השער ואף על גב דמסתמא יפיקד ועכשו אינו שוה כל כך לא מיהו כאנר נטר הואיל ולא חזקה שום כך קצוב ובלבר שגם לא יאמר לו אם תתן לי המעות עכשיו רחן לי כך וכך אותן לי בשער ש' עכשיו :

י דיו' לז' פירו' ואם היה המוכר צריך למכור טחמת שהי' צריך למעו' והיה מוציאם לשאק ליקח דמיהם מיד לא היו קונים ממנו רק בעשר ממנו שיודעי בזה שצריך למעות לכך רוצי' ממנו כחול ואם היה ממתין זה עד שיבא לוקח לכיתו לקנותה ממנו היו לוקחי' בעצ' יב' וגם היה נותן המעות מיד יכול לומר לאחד אם תרצה לתת לי מעשר מיד הרי לך אותה בעד עשרה ואם לא תתן לי מעות רק לזמן פלוגי' לא יאמן לך רק ביב' שהיה גם אם היה בא לוקח לביתו היה לוקח ד' בעד יב' גנותן לגמעות מיד וכן דבר הנמכר בי' ולפעמים באים שרים לעיר וקונים ביוקר שוה עכשיו עשרה קונים בעד יב' אם הדב' טבוח שחטרי' יבאו לעיר ואין להם חוקא זמן מוגבל רק כל הימים שוין לוח' כשירצו לבא מותר למכור לישראל גם כן ביב' לזמן שהרי טבוח שיבאו שרים גם היום ויקנו ממנו ביב' :

יא וכשמכר הבר לחבירו בעד יב' לזמן פלוגי' וכריך החתור שכתבנו יכול לומר לו אחר כך תן לי מעותי כפי' ואקח מכה עשרה שוהת אין בו משום ריבית אלא דנאחיל גביה פקח החוב שיש לו שכמו שהיה יכול למכור החוב לאחר כחול כמו שירצה כמו שיתכאר בסמוך בעת יכול למכור גם כן ללוה עצמו דמש' מה לי הוא מה לי אחר' והקנה שכבר נגמר המקח וקנה הלוקח במקחו אבל אם קודם שנגמר המקח אמר לו בעד יב' ואל' אחר כך אם תתן לי המעות עכשיו אקח י' אסור לו אחר כך ליקח ממנו יב' לזמן אחר' :

יב מי שיש לו שטר חוב על הבירו או מלוה על פה מותר לגלמכר' לאחר בפחות ואפילו לא הגיע זמן הפרעון והלוקח עדין צריך להמתין מלהשתלם עד דהפסד החזא אין בו משום ריב' שזה מחיל גביה טחמת שצריך למעות ואין זה אנר נטר ובלבר שיחא אחריות של השטר והמלוה על הלוקח כגון אפי' עני' חלות שלא יהיה לו במדי' לפרוע שלא יהוור על המוכר שאם קבל עליו המוכר אחריות השטר אין זה מכר לא הלואה שהלוקח הלוח לו מעות ואח"כ מקבל הלוקח יותר בעדו וחרי' ריבית אבל אחריות שבא מהמת המוכר כגון שנמצא פהוע או שטרפו בעל חוב כווקדם אין צריך שיחיה על הלוקח ואם יש כיד המוכר משפן של חלות מותר למסרו ללוקח וכן חלוה עצמו יכול להבטיח לזה בערבות או כמסכנות כמו שירצה שאין זה לוח' לוח' שלו כמה שיפרע לו שהרי כבר הוא נתחייב מעות חללו למוכר ואם עבר וקבל עליו בצוב כל אחריו תנאי קיים דלא גרע מצור' שטר' טוב מטוב שאר דבר שהייב באחריותו מיהו אם לא יוכל לגבות ויהי' הוא על המוכר אין צריך המוכ' להחיל לורק המעות שקבל מצור' לא כל דהו' שזה דמיא הו' ריבית לא חחר המקח ויהוור לו מעות שנתן ואם אה"כ עכנו המוכר אפילו כל החוב הרי הוא שלו ואין ללוקח עליו כלום :

יג קהל הצריך למעות יכולין למכור עור חיין או הבשר לשנים או גמיהודי הקהל לפרוע חסד לזכנים ידועים והקונים יתחייבו לקהל בשטר ואחר כך ימכרו הקהל החוב ההוא כולל למי שיתן להם המעות מדי' :

יד מי שחבריו ופתעליו תובעים אותו בשוק ואמר לשולחני חן לי דינר טבע לפרעם ואני אתן לך מעות שאינם טבועות שיש לי בבית שיהיו שוים יותר משויו של דינר חרי' זה מותר דמעות שאינם טבועות אינם אלא פירי' והוא מכרו לו מחיל אותו גביה בשביל לחקל טורחו שלא יהא צריך ללכת לביתו ולהתליפס במטבע כרי' לשלם לחבריו ופתעליו והוא שיש לו כל דמי דיני' בביתו דהיל' מחיל נכיה כרי' להקל טורחו שאל"כ הוה המותר שנתן לו כמו שכל המתנה שיומדין לו עד שיהיו לו מעות וכתב מורי מהרמב"ם דגל שאפי' אין לו כביתו לא מעט מן המעות שאינן טבועות מותר דלא גרע זה מהלואה סאה גכמה דפי' קמ"ב שאפילו יש לו מעט מלוה עליו כמה שאין זה דהכא :

לבוש עטרת זהב הלכות ריבית סימן קעד

המתנת המעות הוא ואם האחריות על המוכר מותר שאין כאן חילוק
עד שתמכר וכל מה שתמכר בתיקון ברשות בעלים ראשונים הוא
הוא שנותן לו שכר טרחה על חבאתה למקום היוקר דאלכ היה ליה
שרחו ריבית מוקדמת ואם המוכר אדם חשוב שפוטרין ללוקח המכס
בשכיל ומותר אפילו אינונותן לו שכר טרחה שהמכס שהוא היה צריך
ליתן הוא שכר טרחה :

יג החמרים שדרכן להוליך תבואה במקום הוול למקום היוקר
מותר להן לקבל המעות מבעלי בתים במקום היוקר להתעסק
בהן זמן קבוע על מנת ליתן להם לזמן פלו תבואה כשער המקום הוול
אפי' אין נותנין להם שכר טרחה בהבאה ואפי' אין נותנין המעות אדם
חשוב שיפטרנו המכס בשכיל ואין כאן טורח ההבאה שכבר המתנת
המעות עד אותו הזמן שקבע דלא משום המתנת המעות הוא נטריח
לחביאם למקום היוקר אלא משום דניחא ליה להמרי' לטרחה בהבאת
התבואה לזה בשכיל דמגלין ליה תרעא פי' שיחזיקו אותו לתגר גדול
כשרואין אצלו מעות הרבה לקנות בהם ומכירים אותו בעלי בתים
שבמקום הוול ינותנין לו בהקפה ומשתכרים וזלם אף רמזי' נבייתו
פירוש בני מקום הוול כששומעין שאין אלו משתכרין עכשיו מתלם
נבייתו בפעם אחרת כדי שלא ימשיכו ידיהם מלהרגיל אצלם לפי נוח
לתם לטרחה ולתיות שלוחים להביא התבואה במקום הוול למקו' היוקר
ובלבר שיהיו אחריות הדרך בהבאה על נותני המעות שאו בשע' שתוא
לוקח התבואה במקום הוול לטעם נותן המעות היו כפורעו או ותי' אין
כאן שום ריבית וחוספה לנותן המעות ומה שהיו אחריות המעות עד
הנה על החמרים היינו משום שהיה חלואת אצלו להתעסק בהם ומכאן
נשילך במחיל זמן הפירעון בלי שום חוספה ואחריות על המלוה אבל
אם היו גם אחריות התבאה על החמרים היו גם התבואה ברשותם ולא
היה כאן פירעון עד חבאת התבואה למקום היוקר והוא נותן לו כשע'
הוול זה היה וראי אסור ויש מתיירין אפי' אחריו הדרך על חתג' המבי'
ובלבר שיתן לו בזה שכר טרחה תמלו שאו מתחיל גם כן רפרעון
בשעת לקיחת התבואה במקום הוול שהרי מיד מתחיל שכר טרחה
דוקא בתבואה ובחמרי' הרגילין להוליכה התיירו לעשות כן משום
דתבואה מיר' דשכיח תוא דאולי ואתי כל שע'תא אמרינן ניהו לרע'
דמגלין ליה תרעא אף רמזי' נבייתו אבל כסורה אחרת לא התירו
דליכא גילוי תרעא ולא מתולי נבייתו כשאר סחורה דמי שמוכר לו
עכשיו אינו מוכר לו למחר ופרקמטיא שלקחו חיוס אינו לוקח למחר
ולאדם חשוב שצריך לרקק במעשי אפילו בתבואה אסור לעשו' כן
שמא ילמדו ממנו לחקל בריבית כי יחשבוהו לריבית ואעפ' שטועין
יבאו לחקל בריבית נמור ויתלו עצמן בזה :

יד חמרי' השרות שהם שומרי הקמה עד הקציר ובעלי השרה
הייכים ליתן שכירותן מיד אחר הקציר אסור להוסיף להם
בשכרם כדי שימתינו אחר הרישה ומירוח דחוי אגר נטר לא אם כן
יסיעו גם כן להרש ולחבר שאו מושכת פעולת שכירות' עד כלו הגורן
ואין שכירו' משתלמת לא לבסוף לכך מן הדין אין צריכי' לתת להם
גם שכר השמירה עד לבסוף ואין כאן שכר המתנה :

יז מותר להקדים מעות על יין בשעת הבציר על מנת שיתן לו יין
טוב בניסן ולא חשיב ריבית מה שהמוכר מקבל עליו האחריות
זה לא או דחמרא שהוא יעמי' לו יין טוב ואם יחמין יחא באחריותו זה
מקבל עליו בשכיל הקרמת המעות ומעמא משום דקים ליה לרבנן
שכל יין שסמו טוב גם תחלתו היה יין וכל שמחמין לבסוף גם מתלת
עשיתו היה חוכין והיתה קלקולו בתוכו אלא שלא יהודגש בעוד
תירוש מחמת פתיקותו זה לא היה יכול לברור הטובי' מן הרע' ועכשיו
שנתגלה הוא בודד לו יינו שקנה אם ימצאנו טוב מקחו קיים ואם
ימצאנו רע אין זה מקחו שקנה כי הוא לא נרמן בעות רק איין לא
אחוזין ואם כן כשהחמין בסוף נודע למפרע שמקח מעות היה חייב
זה לחזור לו מעותיו או להעמיד לו יין טוב כמו שהתנה ומטעם זה
מותר להקדים גם כן מעות אפילו על חבית ידוע של יין ולהתנות עם
המוכר שאם יוול או יתיקר עד זמן נבירת היין יהיה ברשות הלוקח
ואם יחמין יהיה באחריות המוכר לש' משכו הלוקח לרשותו לש' לא
משכו לא הניחו ברשות המוכר שמח שמקבל עליו המוכר אחריות
החומין אין זה משום הקרמת המעות אלא משום תנאו וכיין שהחמין
נתגלה למפרע שחבית זה היה חומין מעיקרו אלא שלא יהודגש עד
עכשיו ובמה שקבל עליו הלוקח אחריות הוול הרי קאי קרו' לרפסד
במלוש' אבל אם לא קבל עליו הלוקח אחריות הוול חרי זה אסור
אפי' משכן הלוקח לרשותו שבשכיל הקרמת המעות קבל עליו המוכר
אחריות הוול והלוקח קאי קרוב לשכר ורחוק להפטר :

יח חבית של יין שהיא שוח עתה דינר אחד ומכרה לו בשתיים
שיפרענה בו בזמן הקיץ על מנת שאם תארע מה תקלה דרי'
היא ברשות המוכר עד שיכבנה הלוקח חרי זה מותר דלא משום
המתנת המעות אוקיר גביה אלא משום שאם אכרה או נשכרה לא
ישלם לו כלום ואם לא ימצא למיכרה ולחריכה בה יחזירנה לו ואם
מכרה זה ולא החריכה בה או אפי' הפסיד בה איחור דאפסיד אנפשי' ולמה
מכרה חרי ליה לחזירה תצריך לשלם לו כל השנים דינרין וכן אם
מכרה לו בשתיים ואמר לו חתור על חשתי יתיה לך בשכרך בשכיל
שאתה מיטפל בה למכרה ואם לא תמצא למכרה כמו שתרצה
חזירה לי חרי זה מותר אף עלפי' שאם אכרה או נגנבה או חמייצה
החיה ברשו' לוקח שאין זה אלא כשש' ויכול השש' לקבל עליו אונסים
דחמייצה :

יט מי שיש לו סחורה שנמכרת כאן בול ובמקום אחר ביוקר ואלי
חבירו במקום הוול תנה לי כאן ואוליכנה למקו' היוקר ואמכרנ'
שם ואעשה צרכי' במעות עד זמן פלוני ואפרענה לך כפי מה ששוח שם
כדי שתמתין לי המעות אם האחריות בחליכה על הלוקח אסור שכין
שקבל עליו הלוקח אחריות נעשית עליו הלואה מיד במקום הוול
כפי מה ששוח שם ומה שמוסיף לו לפורענה בבאקום היוקר בשכיל
ואפילו :

קעד דין המוכר לתבירו על מנת לר' חזירה וכו' ה סעיפים :

א מיר שדה לתבירו ואמר לו לבשיחא לי המעו' תחזיר לי השרה
אסור ללוקח לאכול הפירות שאין כאן מכר אלא הלואה כיון
שצריך לחזירה לבשיחה המוכר ונמצא שאוכל הפירות בשכר
המתנת המעות ואפילו אם עבר ואכל הו' ריבית קצוצה ורצא' בריינים
ואפילו :

משווי הוא אמר דבשכירות שרי לסיכר מותר ואע"פ שהוא כל אחריו
הקרע מנפילה או שריפת על בעל הקרקע שכן דין שכירות קרקע
מה שאין בן במשכנתא שהוא דרך הלואה

קעח דין הפוסק על הפירות כפי השער וזכות סעיפים :

א אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער פירוש הדין לחקרים
מעות לתבירו על חטים או שאר פירות כד שיתן לו אותן פירות
במקומו כל השנה כשיעור מעותיו שנתן לו עכשיו אינו פוסק עמו
אלא אם כן יצא השער בשוק שכל זמן שלא יצא השער יאסור שות
והוא מחיל גביה בשביל חקרי המעות ומקבל עליו שאם אם יתיקרו
יתן לו כולו כמו שהם שזה עכשיו בשביל חקרי מעותיו וזו
ריבית אבל משיצא השער פוסקין שאף על פי שאין לוח יש לוח כלום
שכיון שיצא השער בשוק של עירות וזה נותן לו מעות לתת לו כל
השנה המין בפקח הוא אין כאן ריבית אפי' אם יתיקרו שיוכל הפוסק
לומר למוכר שקול שיבדוק ושריית אחיורי מאי אהנית לי אם יתנו וזה
אלת בירי אוכל לקנות בעד המעו' הללו המין בשוקי' שבעירות בשער
של עכשיו שיכפיקו לו לכל השנה וחשבינן מפני זה כשנתן הפוסק
המעות הללו ליד המוכר אף על פי שאין למוכר פירות בביתו חייב
קנה המוכר ברמיס הללו תבואה בכל חרמי' וחקנה אותם ללוקח חכה
בתן הלוקח וכן שנתן יקרו אחר כך ברשותו נתיקרו רביון שאינו דרך
הלואה אלא דרך מקח שאינו ריבית של תורת לא יאסור בה רבנן
במת דברים אכורי' שאין פוסקין עד שיצא השער חם כשאין לו למוכר
פירות בביתו וצריך לקנותו בשוק לכך אין פוסקין עד שיצא השער
אבל אם יש למוכר פירות או חטין יכול לפסוק עמו אפילו כולו עד
כדי כל החטין והפירות שיש לו אפי' לא יצא השער רביון שיש לו
יכול לתלחמיל גביה כמו שירצה שכל אד' יכול למכור פירותיו כולו
ומימחה בירו :

ב והפוסק על שער שבשוק אם היו חרשי' בשעת פסקת ארבע
סאין בסלע והישנות שהם טובות יותר שלשה סאין בסלע אין
פוסקין עד שיצא השער שות לחרש ולישן שכל זמן שיש חילוק בשער
בין חרש לישן אינו נקרא שער קבוע ואינו יכול לפסוק עמו שיתן לו
אפילו מן החרשות ד' בסלע עד שיצא השער לחרשות וישנו בשו' שכל
זמן שאין השער בשוה אין השער נמשך זמן רב וכל זמן שאין השער
נמשך היאך יוכלו לפסוק אין דעת המוכר ולא הקונה יכולין לסמוך
עליו שהיום או מחר ישתנה השער אבל אם השער בשוה דרכו לימשך
ופוסקין עליו :

ג זכן אם היו של לקיטור סאין בסלע שהן מעורבין בכמה שדות
ואינן טובו' שמעורבין גם כן שיכולים שיפון עם שבולי המין של
בעל הבית מג' בסלע מפני שהם טובות יותר אינו יכול לפסוק עם בה
שיתן לו אפילו משל לקוט' בסלע עד שיצא השער לכל בשוה במת
דברי אמרים כשפוסק עם בעל חבי' או חגר שבשוק על פירו' חלקוט'
מצויין לו תמיד לקנו אבל אם פוסק עם חלקוט עצמו על פירותיו יכול
לפסוק עמו מד' בסלע מתבואתו משיצא השער ד' של לקוט' אבל אם
כה לא יפסוק כלל אפילו על תבואה של לקוט' עד שיצא השער קבוע
לתבואה של בה רתם מאן דחייב אמרי לבה אמרי שפירי יהיב ונס
זול בית מלתא לבה למכור של לקיטות וכו' וראי יתן טובות שאין
נמצאין לו תמיד לקנות מלקטות :

ד אם היו לו פירות למכור דאמרינן שיכול לפסוק אף על פי שלא
יצא השער יכול לפסוק עמו כדי כל השיעור שיש לו אף ע"פ
שעדיין לא נגמרה מלאכתו והוא שלא יתא מחסר אלא מלאכת אחת
או שתיים אבל מחסרין שלשה מלאכות אסור לפסוק עליהם רבמי
שאין לו רמין חואיל ומחסרין כ"כ מלאכות :

ה הפוסק על השער צריך שלא ירויח בדבר כלום כגון אם המנת'
שהלוקח נתן סכר המסור צריך שיתנו גם כן הפוסק וצריך
שינכה למוכר החסרון שראוי' הפירות לתתחד לפי חכמת כגון אם
הם חרשות יתייבשו עד זמן הפרעון ולא יהיו מעשרי' של עכשיו בכלם
י' בשעת הפרעון וכי האי גוונא שדרך לחתמעט על יד עכברים
שיאכלום שאם לא כן היו ריבית שברויה' בה שביל חקרי' המעות :

ו הפוסק על הפירות ונתן יקרו בשעת הפרעון חז' אין לו פירות
ורוצה ליתן לו מעות כמו שבוכרין הפירות בשוק יכול לשים
הפירות שנפסק עליהם כמה מעות יכא בעד' עכשיו בעד' ככ' שאין
שהייב לו ויתן לו פירות אחרות כמו שהם יוצאים בשער בעת הפרעון
אבל

ואפילו אם לא חתנו כדאלא חלוחו פתם ומנתה הוא בן בעיר שכל כי
שמכר צריך הקונה לתחזור למוכר כשיחזו לו בעזרת אסור ללוקח
לאכול הפירות וכל המוכר ארעא ומנתה העיר רחוק מוכר חזק
קונה ארעא רחוק אבל אם במקום שאין רמנתה בן אסור הלוקח
מדיעתו כשיחזו לו מעות אפי' אפי' לך הקרקע אינו תנא אלא פטמי
פילו רתנאו כוח על המוכר לתנות ולא על הלוקח ומקח קיים לפיכך
הלוקח אוכל פירות ואם כשאמר בן הלוקח הלוקח המוכר ודחויק
דבריה' הוא תנאי אבל כל שעטאנו הלוקח ואפילו בתוך המוכר
גשתק המוכר ולא חוקו אין זה תנאי אלא פטמי מילי והמכר כבר
הואיל שלא יצא המוכר שחה לו לעשותו מפני שחזק מוכרו ואם
סכר לו קרקע מעכשיו וחסותן לו המעות לזמן כל זמן שלא נתן המעות'
הלוקח מותר לאכול הפירות המוכר אסור דבשכר המתנת מעותיו
הוא קאביל :

ז מכר לו שדה במנה ובאותו יום עשה לו הלוקח שטר שאם
יחזיר לו מעותיו יחזיר לו שטר המכר אם נעשה תנאי זה קודם
המכר או בשעת המכר אין לו דין מכר שהרי לא חל המכר מעולם לא
דין הלואה יש לבה הלוקח חייב להחזיר כל מה שאכל אפילו קודם
שיחזיר לו זה מעותיו אבל אם נעשה השטר לאחר המקח אפילו שעת
אותה הרי חל המקח והרי זה מכר גמור ואוכל הפירות ואפילו עשה לו
שטר על זה בקמין ובכל מיני דחוקים המד הוא שרוצה להתחסר עמו
להחזיר להם חובו זמן שלא יחזיר לו מעותיו המקח קאביל הפירו' :

ח האוכר לחזיר קנה לה שדה מפלוני ואמר המוכר לשליח אני
מוכר לך על תנאי שחזיתו לי כשיחזיר לי מעות והשיב השליח
אתה הלוקח חברים ותתפשו בו מכר לאביר לו אלא על זה התנאי
וצריך הלוקח להחזיר ומצאנים ממנו גם הפירות שאכל מסו' ריבית :

ט מכר לו שדה ונתן לו קצת המעות ואמר לו לכשתבי' לי המות'
קנה לך השדה מעכשיו ונמצא המוכר תלתי' ועודם אם ישלים
לו המעות נקנה לו השדה למפרע והשלים המעות היו אצלו בהלואה
ואם לא ישלים יתבטל המקח ומה שהיה ביד המוכר היו הלואות
בידו הלכך אין שום אחד מהם רשאי לאכול הפירות מוצר לא יאכלם
קאמא ישלי' הלוקח המעות ונמצא קנה השדה למפרע והרי ש' אכל
המוכר הפירו' בשביל המעות שנשארו לו ביד הלוקח בתורת הלואה והיו
ריבית והלוקח לא יאכלם שמאלא ישלים המעות ולא יצא החרד
ברשות המוכר מעולם ונמצא ש' אכל בשביל המעות שהיו לו ביד
המוכר בתלואה נמרה והרי עי' אלא יחזיר הפירות מנתי' ביד שליח
אם יגמר המקח יתנם למוכר והוא יחזיר המעות שקבל ואפילו אם
יאמר הלוקח אני אוכלים ואם לא אמר המקח כשיחזיר לו המעות
שנתת לו לא אכלם לו הפירות אסור דסוף סוף ריבית קאביל לא שמחזיר
ריבית על מנת לחזיר אסור אבל דאי אם יאמר הלוקח אוכלם אני
ואם לא יגמר המקח כשיבא המוכר לחזיר לי מעותי' אעשר עמו
חשבון ואנכה לו דמי הפירות מחר שלא היו כאן עד ריבית' וזה אם
המוכר אומר כן :

י ואם כשנתן לו מקנת המעות אסור לו קנה כשיעור מעותך כל
אחר אוכל פירות כפי מעותי :

יא ואם אסור לו כשתבי' אתה המעות קנה ולא אסר מעכשיו לוקח
אסור שאין כאן מקח כלל עד שיבא מחר המעות ואם היה אוכל
נמצא שבשכר מעותיו הוא אוכל ומוכר מותר רשלו הו' אוכל ואם
אסר קני מעכשיו חזי ליהי הלואה נכד או אפי' קנה סתם בלא תנאי
הלוקח מותר שמי' נקנית לו אפילו בסתמא ושליו הוא אוכל ומוכר
אסור דבשכר המתנת המעות הוא אוכל :

יב זכין ולא אצטריכו ליה חזי דאמרינן דהררי זכינו וכן בזכין ארעא
ארעא למיסק לארעא דישראל ולא שליח או לא אתררי ליה
דאמרינן נמי דהררי זכינו כדבעי' למיכר לקמן בעה' בלבוש עש'
אסור ללוקח לטובל פירות אפילו בתנאי' עד דידע דליקום זכינו מיהו
כל דאי אביל ליה נמי ארעא רבנבי' לי מרמי הררי זכינו שמת' שאין
זה דומה למת שאמרט לעיל סעיף ד' דהכא ספקא ריבית הוא :

יג המוכר מתכירו בית או שדה בדבר מעט לשנה כדי שיקרי' לו
שכר עשרים שנה שזה גבי שכירות מותר כמו שיתבא' בסמין
קע' בעה' חקרים לו שכר עשרים שנה והתנו שאחר שנה או שנתיים
אם ירצה המוכר לחזיר לא ינבו שכר הזמן שהיה הקרקע תחת ידו
כמו שפסקו ויחזיר לו זה קרקעו מותר שזה לא דמי' למכ' שדה לתבירו
ואל כשיחזו לי המעות תחזירתי לי שאסור דהכא שאני שהוא מנכה
שכר הזמן שהיה הקרקע תחת ידו וכל זמן שהיא מוכרת לו ריבית
קניה לו דשבירו ממכר לזמניה הוא אף על פי שהוא מוכר בפהורת

לבוש עטרת זהב הלכות ריבית סימן קעו

אבל מעות אסור ליתן לישנה כיוצא בזה לא נזק לזכר מעות
 זה יצטרך לתת מעות יחד ולא שאפילו מעות מותר לתת לזן דמת לי
 הן כה לי דמיה שהרי זה הוא חייב לתת לו מטין והמטין אינו ככ' שע'
 בשוק עכשיו ואם היה נותן לו המטין היה יכול למוכרו מיד בשוק בעד
 או המטין ולמה נזכר הכומר לעשו' שוכר ולקח פירות אחרים וכן הוה
 ויכבוד גם הפירות האחרו בעד אלו הרמזים מה לנו לכל הריבית
 הללו הואיל ולא ע' הלוואה באורק ע' מכר הקילו בהן מטעם דמה לי
 בזה מה לי דמיה ויכול גם כן בשע' הפועלן לפסוק עמו על פירוש אחר
 בשע' של חס' שבשוק באותו זמן אבל בשפסק על פירוש אחר לא ישי'
 את אלו בדמים שיאמר כך וכך זה דמי המטין שאתה חייב לי תן לי
 בהק'ין זה אמור דהא פליטה שאנו מתירין לפסוק אין אנו מתירין לא
 ממעבא שיכול זה לקנות פירות אלו שפסק עליהם בשוק מיד בעד
 אלו המעות שזה נותן לו וכאן פרוטי אין כאן נכבא אין כן אלא כבוד
 בהלואה דלעיל סימן קפ"א אלא כך יאמר וכך סאק המטין ושל אצלך
 הן לי בעדו כך וכך חבוות ין או שאר פירו' שזה גם כן מצד שמחליפ'
 פירות במידות:

ז הפוסק על חשע' צריך לפרש כשעת הפסיקה טאם יוללו מח
 הסכום שפסק שיתנם לו בשער ראול כגון שעכשיו היו ארבע
 בסלע ובשעת הפרעון יהיו ששה בסלע צריך ליתן לו ששה כשע' ראול
 הפרעון ואם לא פי' כך וחולו ורצו' הלוקח לחזו בו לאחר שטרוללו
 צריך לקבל עליו מי שפרע זה מחמה לו מעותיו דהא מעות אינן קונו'
 אלא למי שפרע כמו שיהבאר בע"ש סימן קצ"ה וז"ל פירש כך
 והחלו המוכר חזר בו ואינו רוצה ליתן לו כפי' החול צריך המוכר לקבל
 עליו מי שפרע ומחזיר לו מעותיו ואם עשה שליח לפסוק והשליח לא
 פירש ליתן לו בשע' ראול והמשלח רוצה לחזור בו אינו עובר כמי
 שפרע שיכול לזמ' השליח היה לו לפרש זכיון שלא פירש לא שלחתי
 לעותי ונתבטל שליחותי וגם השליח אינו עומד כמי שפרע דמה לו
 ולזה מה לי לעשות שזה אינו רוצה ליקח שבה יקללו אהיה:

ח מקח שנעשה באיסור כגון שהוסף במקח משום אגר או שפסק
 קודם שיצא השער ולא היה לו למוכר פירות המקח קיים ויתן
 בשער של היתר באופן שלא יהיה בו ריבית ואין אחר מהם יכול לזמ'
 המקח בטלה הואיל ונעשה באיסור דא"כ הל' חומא נשכר דהא שמה
 חטאו הלוח והמלוה ואם היה בו באופן שבא ריבית ליד המוכר אין
 מוציאין מידו והיו אבן ריבית והוא שנעשה דהמקח בזה אחר מדרבי
 דהקנאות אבל אם לא נעשה המקח לא באופן שאין בו אלא מי שפר'
 המקח בטל לגמרי ואין אחר מהם החוז' בו צריך לקבל מי שפר' דהוא
 יקבל מי שפרע לקלל אותו ותוא רוצה לשוב מעבירה שעשה:

קעו וזוהי השכרה מותרת ואינו אסור
 ובו ה' סעיפים:

א מעות אסור להשכיר אפילו בלשון שכירות שיאמר לו אשכיר
 לך דינרין כדינר לחדש כמה דברים אמורים כשהשכר צריך
 להוציאם והיו מלוה שניתנה להוצאה ויש בו ריבית קצתה אבל אם
 שוכרם כדי להתלמד בהם או ליראות בהם מפי חבריו שיהוקדו
 בעשיר ויחזירו לו כעין אותם הדמי' שמש' שלקח אין זה דומה להלוואה
 וכותר ובלבד שלא יהייב עצמו בהן אלא כשאר שוכר שיהיה חייב
 בגנבה ואברה ופסו' מאונסין אבל אם קבל עליו כל אחריו אפי' אונסין
 אסור שזה יצא מכלל שוכר ונעשה לזה ואם קבל עליו המשכיר כל
 האחריות בין דגניבה ואברה בין דאונסין יש מתירין אפילו השוכר לה'
 להוציא שזה אינו תור' הלוואה אלא תורת השכרה כדלקמן בסמן
 קע"ז אבל אם לא קבל עליו המשכיר רק גניבה ואברה ולא אונסין או
 אונסין ולא גנבה ואברה אסור להשכיר להוצאה דלא יצא בזה מכלל
 מלוה ולזה מדרבנן דאטו משום דשינוי שמו מהלואה להשכר יתירו לו
 חריבית שדאי קרוב לראגרייתא דא"כ בקל תבא לבטל תורת ריבית
 האסור בתורה שהקפידה התורה בכל מלוה הניתנה להוצאה שלא
 שוך איש את רעהו מיהו זה לא הוי אלא אבן ריבית ואינו ריבית קצתה
 אלא לא קבל עליו המשכיר שום אחריות:

ב וכלים כותר להשכיר אפילו נותן לו רשות למוכרו ולעשות
 בו כל מה שרצה רק שלבסוף יחזיר לו בלי אחר כזה שאין זה נקרא
 הלוואה:

ג כותר להשכיר כלי ולקצוב דמי' מיד ולהתנוע' כן אני משכיר
 טאם ישכר באונס שישלם לו דמיו אף על פי שמן הדיון השוכר
 פטור כאונסים אלא שהו' מרצונו נתרצ' לזה שכתור' לשוכר להתנות

להיות כשואל לעמוד בכל אדרי' האנסין ואם כן היה לך לשכור מין
 ששם אותו ברמי' ומתחייב באונס' דמי' הרמים בהלוואה אצלו והשכ'
 שנותן לו בזהו כריבית אפילו הכי שרי' בין שאינו כותביב בדמיו אם
 אם כך ישכר ובל' זמן שהוא מעת' הוא מחזירו כבו' שיהיו ועד שע'ת
 שבזה. הוא ברשות בעלים לענין עקרא וזלא וגם הוא נפתח על ידי
 שמשמט' בו ואם זה מחזירו בעין חרי' מפסיד בעל הכלי אותו הפחת
 שנפחת: נמצא שער' אות' טעם הוא אצלו בשכירות וכתורת שכירו'
 הוא נותן פת שנותן בשכרו ואם גשכר אחר כך באותו הפעם נעשה
 עליו כהלואה וחייב לשלם זה שכיירות עד אותו העת נתייב קודם
 שנעשה חלואה חילוך לכשישכר אינו מחייב אלא ברמים. שהיה
 שוח' בשעת שכירות מה שנפחת משעת החשכרה עד השכירה מנכה
 לזמן קצבת הראשונה וכן אם נורלול מטובא הראשונה מכל' לו ואם
 נתייקר מוסף לו דברשות בעלים יהא אשנים נתייקר ונורלול ומכאן
 ואילך נעשים עליו הרמים כהלואה ומשלם לו ולא מבעי' כלי' שאינו
 נפתח מיד ע' השמי' ואין החלואה נעשי' מיד דשרי' לא אפילו יורה
 שמתחלת לישא' פיר' על ידי שריפת' האש מתחתי' מותר' לשוכרה:
 ליקחה במשקל ולתחזרה במשקל והוא ישלם פחת' דהמשקל אע"פ
 שהפלאה במתחלת כיד בשעת שכירות וכיון שנפחת מיד נעשה
 אותו הפחת עליו כהלואה אפ' שר' בין שערין הוא ברשות בשכירה
 לענין יוקרא וזלא ולענין קילקול הנחשת. שאף דהמשקל שכתור'
 לו הוא שוח' פחות גמ' שהיה שוח' בשנלים לפי שטרף באש:
ד וכן מותר לשכור פרה ולשומה ברמים כגון שיאמר הרי פרה
 עשויה עלי' בשלשי' דינר אם תמות וכל זמן שהיא אצלי אעלה
 לך סלע בשכיר' ולפי שהיא ברשות בעלי' לענין יוקרא חולא עשהעתי
 מיתה גם נכחשת ובלבד שישמו אותם גם כן בשעת מיתה מה שהי'
 שוח' בשעת מיתה ואם הוכחשה או תולא יבא לו ראם לכ' זהם וקופ'
 עליו במלוה משעת השכרה ותנה השכירות אבן ריבית:

ה השוכר שזה מחזירו ב' בורין' לשנה יכול לזמ' לו תלוני מאת
 דינרין שאוציא עליה לחרוש ולבבש ואני אעלה לך י' בורין'
 לשנה אע"פ שהטאה שלוקח בכמו' בתורת הלוואה לקוח אותם שהרי
 מחזיר לו בסוף זמנא שמוסף לו שג' בורין' בשכ' הלוואה הכא דערק'
 אפ' מותר בין שמוציא אותם בגוף השנה הח' ליה' כחוכר שדרי'
 משוכר' ומעלה' השני בורין' בתבירה שדה שכתב מאה' זו וזוהי
 טובה מאת ז' יותר משרה רעה. וע' אם שכר לו דגת או ספיט בל'
 דינרין יבגל' לומר לו הלוני מאה דינרין שאבנה בהן החנות דאצור'
 ואביננה או אתקן בהן חספונה וכליה ואני אעלה לך בספינה וזכנני'
 יב דינרין בין שמוציא ומשביח בהן הפינה וחנות דהו' הוא שוכר
 חנות נאח' וספינה מתוקנ' ככל צרכי' בעד' ב' דינר' והוא אבן לזמ'
 לו הלוני מאה דינרין להתעסק בחנות או לקנות בהם סחור' לחולק'
 בספינה ואני אסיף לך בשכירה שוח' חו' ריבית ממש בעד' הלוואה:
ו מותר להרבות בשכירות קרקע כגון שמשכיר לו שדה ואומר
 אם עכשיו תפרע השכירות חרי' הוא לך כי' סלע' לשנה ואם
 לא תפרע ליה שכירות עכשיו אלא ככל חדש וחדש או בסוף השנת'
 הרי הוא לך כי' סלעים סלע לכל חדש מותר היה בכי' זה כשכר
 אדם גם כן כותר ומעמא משום שאין זה משום ריבית אלא הוא שוכר
 לו בשווי' כי' סלעים לשנה ומן הדיון אין שכירו' משתלמת אלא לבסוף
 כדלפי' מקרא דכתיב כשכיר שנה בשנה שכירות של שנה צ' אצת'
 משתלמת אלא בשנה אחרת כלומר בתחלת השנה האחרת החייב
 בסוף שנה זו העלך כי' שקל מיניה סלע בחדש יב' סלעים לשנת' איך
 זה שכר המתנת' המעות שהרי לא נתייב לו לשלם השכירות עד
 סוף החדש או סוף השנה והאי דאמר ליה אם עכשיו תתן לי חרי' היא
 לך כי' סלעים אי' הוה פקד' לית' חות' מחיל ליה מרמי' השכירו' ומוגיר'
 ליה בפחות משווי' ולא רש' למכר דאמרינן דאסור לומר אם תתן
 לי הרמים עכשיו הרי לך בעד' עשרה זהובים ואם לזמן פלוני בעד' יב'
 דהתם מיד כשמוסף המקח הוי' ליתן המעות ובי' אל' אם מעכשיו תתן
 לי עשרה הרי לך ביהן הן כמיה ובי' מוס' ליה לזמן שכר המתנת' המעו'
 הוא דמוסף ליה לפי' אסור. וכן בשכירות ככה' נמי משכנת' לזן
 האסור כגון אם השכיר לו חצירו מעכשיו כי' סלעים והחוקיק בה' ואחר'
 כך אמר ליה אם תתן לי בכל חדש סלע אכתין לך המעות מה' כמב'
 סכר דהא אינו שוח' יותר מי' סלעים שכבר החוקיק בה' כגון והג' הב'
 דינרין אגר נטר' ואסור. מותר להרבות בנרותיה התנים ביצד' כנר'
 שנדר בדוניא לבתו והתנה עם' חתנו שכל' שנה שינית' לו הנדוניא
 אצלו יתן לו כך וכך לשנה מותר חרי' זה מותר שאין זה אלא כמוכיף לז'
 הנדוניא והנשא' שהתנו כן קודם הנשואין שעדיין לא הל' המלו' אכל'

הנאמר הרי המקבל עליו כשומר שכר לתתו בנגיבת וריבית ולא באונסין :

במה דברים אמורים בשלא פסק עמו בתחלת העסק אלא נרין לו המעות סתם למחצית שכר אבל אם פסק עמו בתחלת העסק שכר טרדו ברבר ידוע ואפילו בדינר אחד ואפי' אין לו עסק אחר אלא זה מותר וכל זה לא אסרן אלא כשאחר נותן המעות חשני מתעסק בהם לטובת שניה אבל אם כל אחד נותן מעות אלא שתאחר מתעסק בתן אין כאן עסקא אלא בשותפות בעלמא ושניהם שוין בהפסד ובריוח ואין צריך ליתן שכר כלל להתעסק אם לא שחתנו בתחלה תנותן מעות לחבירו סתם להתעסק בו ולא פסק עמו בתחלת העסק דבר לשכ טרדו וכשבאו להשבת אין תנותן רוצה ליתן למתעסק כלום לא שכרו של כל יום מימי השותפות באין לו עסק אחר ולא דינר אחד לכל ימי השותפות כאם היה לו עסק אחר ובאין לדון תקנת חכמים הוא שיהיה למתעסק בשכרו שליש הריוח בחצי הפקדון דהיינו תרי תלתא באגר בכל הריחה ויהיה לו שתות הריחה בכל הריחה בשכרו לפיכך אם הריחו יטול המתעסק שני שלישי הריחה דהיינו חצי הריוח שלו מחצי המעות שהיו מלוה עליו ושתורת הריוח בשכר שנתעסק במעו הפקדון נמצא שני שלישי הריוח של המתעסק ושליש הריוח לבעל המעו ואם פתחו שיפסיד המתעסק שלישי חסרת שדרי הוא הייב מדין בחצי הפחת מפני שחצי המעות היו מלוה עליו אלא שמונב'לו שתות מן החפס' בשכרו בחצי של פקדון ונמצא נשאר עליו מחפחה שלישי ובעל המעות יפסיד שני שלישי הפחת :

מותר לתת עסקא למחצית שכר ולהתנות שלא להתעסק אלא ברבר פלוני ואם ישנה שותף כל האחריות על המקבל וכן בלי תנאי שירצה כגון שיתנה שלא ישמור הכספים אלא תחת הקרקע ואם שינה ותפסיד כל החפסד למקבל ואם הריחה הוא לאמצע אע"פ שעתה הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד לא השיב ריבית כיון שאם לא שינת היה קרוב לשכר ולהפסד ופחת למקבל לטובת לכתחלה ולא אמרינן דהוי כגולן בכך אע"פ דקיימא לן כל המטנה מרעת בעלים נקרא גולן שאני הכא דוראי אין הבעלים מקפידין אדרבתי כיון שחתנה עמו כך גלה ברעתו דניה ליה שיטתה הואיל ותל ידו זה יחית הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד לפיכך אם ישנה ואמר לעצמי אני עושה ולא בתורת עסק הרי ודאי גולן הוא דהא רעתו לגולן הבעל המעות ולקחת הכל לעצמו מיהו אם עשה כן אף על גב שהוא גולן מה שעשה עשו והכל לעצמו אף על גב דהייב בהשבת כל הגולנים אינם משלמין לא כשע' הגוילה דהשיב את הגוילה כתיב בעין שגול על כן יתן תנותן תחלה שאם יודען שהמקבל יטול לפעמים קצת מן העסק לצרכו שלא יהא מקרי שולח יד בפקדון בכך דאו הוי גולן והיה מלוה על גב המעות כדן שולח יד בפקדון וכל הריחה היה שלו והיה אסור לנתן ליטול אחר כך הריחה דהוי ריבית משום פלגא מלוה שלו ואם נתנו שלא לחקפיד בכך מסתמא כאילו התנו דמי ועל סימן קס"ח ולקמן בסמ"ק זה בספר :

ולא התירו חז"ל אלא עסקא למחצית שכר כמו שאמרנו שאינו נותן לו אלא כפי מה שיעלה הריחה ואם יפסיד יפסיד שנים ונותן קאי בספק להפסד כמו לריוח אבל אם קוצץ הנותן דבר ידוע שיותן לו המתעסק כך וכך ריוח קצון אפי' אם מחיל גביה מאר ואפי' אם מקבל עליו תנותן כל האחריות בין דנגיבת ואבידה בין דאונסין אסור שזה נראה כריבית קצוצה וכמו להלוות זה לח סתם כריבית קצוצה בלא קבלת אחריות ויא' שאם תנותן בקבל עליו כל האחריו מותר בריבית דרבנן כגון עסק דסחורה או שאר ריבית דרבנן דהוי תרתי דרבנן עיקר חריבית דרבנן אפילו אם היה תלויה ונמ' קבלת האחריו אין בו איסור אלא דרבנן וכיון דאיכא תרתי אולינן לקולא ושרינן אבל בריבית קצוצה כגון בחלואות מעות מס' אפילו מקבל עליו המלוה כל האחריות אסור או בריבית דרבנן ואינו מקבל עליו אלא מקצת כגון דנגיבה ואבידה ולא דאונסין או דאונסין ולא דנגיבת ואבידה הרי זה אסור עד שיהיו תרתי לקולא דכתב' או יש לחלק :

תנותן מעות לחבירו למחצית שכר לשת' ושלש שני ושו' וכלכו ועשו קצבה ביניהם לתת לו כך וכך לשנה אב' המקבל פסק מלישא וליתן משעה שעשו הקצבה ואולך ולקח המעות לצורכו וליציאותיו ונתן לנותן הריחה שקצץ הוי ריבית אבל אם היה מתעסק והולך כבראשון ופרע הקצב מן הריחה שהריחה המעו כיון דמעיקרא לאו בתור' איסור אתו לידח סמכינן אנאמנתו ואם אסר שכר עלת הריחה שחרויהו הכעו' שנתן לו מות אבל אם בתחלת העסק קצצו כן אע"פ שהמקבל אומר שכך וכך היה הריחה אסור לקבלו בכנו שורה

אחר כך אסור דהוי אגר נטר ועל סימן קס"א עסקי' יב' ואסור להרבות בשכ' ארס ביצר כגון שיאס' לו עשה עמי מלאכת היום ששנה דינר ואני אעשה עמך לשבוע אחרת ששנה שתיים : וכן חשיב' את הפועל כימות חחורף לעשות עמו כימות הקיץ בעד דינר ליום וכקדים לו שכרו מעתה ושכרו שוח בימו' הקיץ סלע ליום אסור מפני שנראה כאלו מלוה לו מעות מחו' כדי שיודלול בשכרו ולא דמי למקדים שכרו ולעיל בקרקע שאומר אם מעכשיו יתן לי מעות בעד' וככל הדש סלע דהתם הוא וזכה בקרקע מיד וכי' גמורה אפילו אינו רוצה לרור בה מיד וקנה בשכירותו הקרקע כולל אבל הכא כמאי זכה אינו אלא בחלואת ומחיל גביה משום הקדמת ההלואה מיהו חכא גם כן אם אומר לו עשה עמי מלאכה מהיום עד יום פלוני בדינר ליום מותר כיון שמתחיל לעשות עמו מלאכה מעתה ונמשכת עד אותו היום הכל מלאכה אחת הוי מעתה ואינו נראה כ' וטל שכר מעותיו שמקדים לו אלא הוי כשאר שכירות שאינה משתלמת אלא לכסף ומותר להודלול בהקדמתו :

בפי' דיני מקבל צאן ברזל מישראל וכמדי דיני משא ומתן האסורים משום ריבית וכו' סעיפים :

אין מקבלין צאן ברזל מישראל כיצד כגון שמקבל מתיבדו מאת צאן ויחיו הגויות והולדות והחלב לאמצע או לשליש או לרבי' עד שנה או עד שתיים כמו שהתנו ביניהם ושם הצאן ברמי' שאם ימותו ישלם המקבל רמי' וזה אסור שדרי בעל הצאן הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד ומיד ששם אות' ברמי' נעשו עליו כמלות ונמצא הריוח שנותן לו הוא ריבית לפיכך אם קבל עליו בעל הצאן שאם יוקרו או יחלו או ישרפו יהיו ברשותו הרי זה מותר וכן כל כיוצא בזה וכן הדין במקבל עליו סחורה בעניין זה ששם אותה ברמי' וכל זה רוקא כשיש למקבל ריוח בגוף הצאן או בסחורה שאו הוי כשיעור חלקו לגבירת החלואה להשתכר בו ובתל' את החלואה הוא מתעסק הנם בחלק בעל הצאן וקבל עליו אחריו אבל אם אין למקבל ריוח כלל במה שמקבל אין כאן הלואה כלל ואפילו אם קבל עליו כל האחריות שרי דהיינו מותר לישומר הנם לקבל עליו להיות כשואל :

ולא אמצע יאזח שקבל עליו המקבל כל האחריו שאם לא אפילו נתן לו סחורה או מעו' או דבר אחר בתורת עסק דהיינו שחצי האחריות על הנותן וחצי על המקבל אפי' הכי אסור שכל הנותן מעות לחבירו בתורת עסק שחצי אחריות על הנותן וחצי על המקבל רמי' פלגא מלוה ופלגא פקדון שחצי שלוקח הוא כמנו את הריחה הוי מלוה וחצי האחר הוא פקדון גבי' ונמצ' סחורה בחלק הפקדון בשביל חלק המלוה לפיכך צריך לתת לו שכר טרדו שבכל חס' היום ול' כל שכרו אלא בפועל כמל' של אותה מלאכה שבמל' כמנו בלומר אחרת שלא כה שחצי רגיל לעשות כמה רוצה ליטול ויהא כמל' מנצח' במה דברים אמורים שצריך לתתן לו בכל יום ויום כפועל בטל כשאין לו למתעסק שום עסק אחר עם העסקא חוץ כגון שהשיבו בתורת שצריך זה לישב בחנות כל היום ואינו יכול להתעסק בשום אומנות אחר שהמשיב הבידו בתנות אסור לעסק באומנתו לפי שאין ענינו על חנות בשעה שהוא עוסק באומנתו דהל' גביה בשכיר יום בעד חלואתו וצריך לתת לו שכירות הרבה שלא יהא מקו' כריבית מהסת העסקא אבל אם יכול המתעסק לעסק בעסק אחר עם העסקא של זה כגון רעת שיש לו בתמות מפני עצמו ולקוח אחרות בעסקא שאין צריך לטרוח יותר הרבה בשביל העסקא דגביל לתוך גביל לתוראי אבל כיוצא בזה שאינו ככ' כמשועבד לנותן העסקא אינו צריך להעלי' לו שכר של כל יסויום אלא אפילו העלה לו דינר אחד בכל ימי השותפות דיו ואו אם פחתו המעות או חתירו הכל הוא לאמצע בשו' וכן אם אמר ליה מכל הריחה יהיה לך שלישיתו או עשיריתו מקודם בשכרך והמותר נתלוק בשוח אף על גב שהוסק אתי ספק לא אתי דיו ומותר הואיל ויש לו עסק אחר עם זה העסקא ואם תפסידו יפסידו פחצת ואם היה המתעסק אריסו והיה לו עסק אחר אצל אריסות אינו צריך להעלו' לו שכר אחר כלל שהאריס הוא משועבד לבעל השדה לכל צרכו והוא דאמרינן דפלגא הוה פקדון היינו כשאין המתעסק עליו אלא כש' ואין לו עליו שום אחריו על המקבל בחלק הפקדון רק בש' דהיינו על הפשיע' אבל שאר אחריות של הפקדון בין דאונסין בין דנגיבת ואבידה יהיה וכל על הנותן ואם נותן לו עליו שכר בדין

לבוש עטרת זהב הלכות ריבית סימן קעז

מחם ופשישים לכל חדש מותר שזה אינו דומה אלא לנורון שתנתן לחבירו ואומר לו אני נותן לך כך וכך מתנה לזמן פלוני ואם לא ארזן לך לזמן פלוני אני מוסף לך עוד כך וכך שהוא מותר הנ הכא וכבר כתבתי בס' קע"ו ושהו רוקא קודם הנישואין אבל לאחר הנישואין שכבר נתחייב לו הגדוניא הרי זה אסור :

יז וכן אם נתחייב עצמו בחלואה לתת לו כך וכך ככל שכתב אם לא יתן לו לזמן פלוני הרי זה ריבית קצוצה ואף ע"פ שאם היתה פורע כמנהג לא היה כאן ריבית כלל כמ' הואיל וכרזב לו קצב לכל שבעת אם לא יתן לו הרי ריבית גמור :

יח המוכר סחורה לחבירו בעד ששים והובים וקבל ממנו הבעות מיד והתנה עמו לתת לו הסחורה לחצי שנה ושנים ועבור על אותו הזמן ולא יעמידנה לו יתן לו בעבורה מאה והובים וקנו מידו בעכשיו או שנשבע לו כמאן שאינו אסמכתא והגיע הזמן ולא נתן לו הסחורה חייב לתת לו המאה והובים ואין כאן ריבית כלל אלא דרך מקח וממכר הוא ומותר לכתחלה לעשות כן הוא שהיתה הפסיקת שעשה על הסחור כתייתר כגון שיצא השער על אותה הסחורה בעד הפסיקה אע"פ שלא היתה לו הסחורה או בביתו או שהיתה לו הסחור היתה בביתו אף על פי שלא יצא השער כמו שנתבאר בס' סימן קע"ה :

יט המפקיד בעות אצל חבירו והנפקד הלום לגוים בריבית הרי שלח ידו בפקדון ואינו עליהם כלום אלא כגולן לפיכך אין צריך לתת למפקד חריבית שאין כל הגולנין משלמין אלא כשעת הגזילה מיהו אם רוצה הנפקד לתת למפקד קצתו או כולו הרי זה מותר ואין בו מטר' ריבית הואיל ולא היה מתחילתו לא פקדון ולא הלואה יענין בע"ש ס' רצ"ב :

כ המתעסק בשל חבירו ונתן לו הרווח בכל שנה ולבסוף כשבאר לחשבון אומר שלא היה שם רווח ורוצה לנכות לו בקרן מת שנתן לו כבר בעד חריה אינו נאמן הואיל וכבר הודה שזה היה ריח מת שנתן לו הודאת בעל דין כמא' ע"ה"ס דמי וענין בע"ש ס' פ"א :

כא הנותן בעות לחבירו לכחצית שכר ויש לו למקבל סחורת שקנאה בזמן הוול לא יאמר אקח חסעות לעצמי ואתן סחורה שלי לעסקא בשער הוול כמו שקנתי'ה שזה הוי ריבית בחצי חלק הלואה שלו שמחיל סחורתו כוול בשביל הלואה שמלוה לו הצי העסקא אלא ישום את הסחור שלו בשער של עכשיו וכך יתנה לתוך שהתפות העסקא :

כב ואם הנותן נתן סחורה בעסק למחצית שכר לא יקבל חמקב' גם כן עליו לעשות מה שאינו צריך שזה הוי ריבית כגון אם המנהג בעיר שהקבל סחורה מבי' הסחורה לביתו יבואת הוא גם כן כמנהג העיר ואין צריך ליתן לו שכר כתף אבל אם המנהג בעי' לשכר כתף להוליכה לשוק או לבית יעשה הוא גם כן כמנהג העיר ולא יאמ' לו הנותן כיון שאני נותן לך שכר סחור שבכל יום ויום אם אין לו עסק אחר או דינר אם יש לו עסק אחר אתה תתן שכר הכתף לא יאמר לך כן שאין זה בכלל שכר סחורה נאמר אלא יתנו הנותן מיהו יכול לשד אותו בכלל חקרן להעלות אותו שכר הכתף למקבל בכלל חקרן שחרי גם זה הוא כרציא בעד הסחורה וכאילו קנאה כך בעד סך הוצא במסק' עם חקרן שנתן בעדה וזה יחיה גם כן בכלל פלגא מלוה ופלגא פקדון ואפילו אם היתה העסקא בבית המקבל כגון שחפיקד' הנותן אצלו כבר לא נאמר הואיל והיא כבר בביתו אחשוב אותה כאילו חוצאתיה ועלה אותה על הסחורה בקרן למקבל אלא שמי' הסחור' בשער שבשוק ומה שחי' צריך ליתן לכתף זה יתן לו ג' הנותן למקבל בתורת קרן כמעות מוחנים כדי להתעס' כהן גם כן עד הזמן יהיו גם הרווח ממנו לאמצע ואם לא כן הוה ליה השכר כתף שמעלה בו הסחורה ריבית :

כג הנותן לחבירו בהמות בעסקא שיהלכו בגיזה ובולדות שיערר החמסים ול שאם נותן לו אתונות על דרך זה חייב המקבל לשפל בה יב' חדש וברקה כ' חדש וכתוך זה הזמן כל אחד מעכב על חבירו שכל אחד יאמר לחבירו אני רוצה לגדל חלקי בולד או בגיזה תאם עד שיהא ראוי למח שאני צריך לו וקודם הזמן יכול לומר שמא יחלש חכו' ומ' בחילוק הוולדו תלוי כמנהג' במקום שנתנו לחלק מיד חולקים ובמקום שאין מנהג' יגדלם המקבל ברקה שלשים יום וכנסת חמסיו יום ומשם זאילך הרי הם כמחולקי' ואם יניחם הנותן ביד המקבל אפ' יסתם נוטל המקבל הצי השבת שהוא בתלקו וגם מחלק השני של הנותן הוא נוטל החצי בשכ' טרוח אבל אינו צריך הנותן ליתן לו שכר טרוח מחלקו יותר על זה כיון שבלאו הכי צריך לטרוח בו בשביל חלקו ואם בא המקבל לחלק בסוף שלשים יום לרקה ובסוף חמסיו יום

שהו ריבית גמורה הואיל וקצצו כך :

ח הכלה מנה לחבירו לבל תנאותיו אלא שחתנה עמו שימלק מעליו מעל אותה המנה מנת המלך המגיע עליו אסור שכיון שלבסוף צריך להחזיר לו המנה לא היה זה חייב לתת למלך כלום ואין המלך בשל מ' על ההלואות והרי אין זה אלא ריבית אבל אם יאמר לו אלוה לך מנה ואם תרוח בהם תפרע' תחלה מהיהוה מטר' המלך והמותר ידעה שלך ואם לא ידע' כהן ריח אפרע מנת המלך משל' הרי זה מותר שאין זה טורח במנהג' ע' שירא' מנת המלך בשביל הכלות אלא בשביל המלך שיש לו שיעבוד זה על המנת' והח' וכא' ונתא רמלמ' פונח :

ט האומ' לחבירו הילך ר' זה מעכשיו שיפול תחתיו לאומנו המלך המוטל על כל אחד או לפדות עצמו בש' זה ומשום דפקד' ליה פרע במקומו יותר ח' זה ריבית מקומות ואסור אבל אם אמר ליה הילך ר' זה והמליטני בתשתדלו' שלא אצטרף ללכת לאומנות חרי זה מותר דשמא וחי' כל ל' יום כ' או בפחות ככאן ודוקא באומנו המלך וכח' שררכן להתפיים בפחות אבל באד' אחר כגון ראיובן משכן ביתו לשבעין באלף והובים לחמש שני' ונתן ללו' תק' זה וקבל עליו לשחרר חבית מיד שמעון ככאן ועד זמן המשכונא חרי זה אסור ולא' שרינן מטעם דשמא יפיי את שמעון בפחות שאין דרך רוב בני אדם לחתפיי בפחות וריבית הוא שחוסף מדיליה :

י לזה שהלוח מעות מן האפטרופוס וקבל עליו בשעת הלואה לפרנס היתום וכשבא היתום לתבוע חובו טען הלוח שינכר פה שנתן לו מזונות וחיתום טוען שלא קבל ממנו דבר חיתום נאמן ואפילו אמר ליה האי אשתבע לי אין צריך לישבע שכיון שירוע שודת חייב לו כך וכך כמון צריך לשלם לו ומענתו שהאכילו אינו מענה לזה החוב דלאו בעל דברים רדיה הוא על זה ואם בלאו הכי פרנסו וזו שמא למצו קא מכין או שמא האפטרופי' פרעו לו וכה' ג' שמא לא היה אלא דרך אבק ריבית וכיצא בו ואין היתום צריך להשיב לו על זה :

יא אבל אחר האוכר לחבירו מנה לי בידך מריבית קצוצה שגבי' ממני וחלה אומר להדם משכיעין אותו שבע' היסת אע"פ שאם היה טוען אין לקחתיו ובחיתר לקחתיו היה נאמן בלא שבעיה בטעמא דאחזקין אינשי כרשיעי לא מחזקינן מכל מקום בלה' ד' משביעין אותו ואינו נאמן במיגו דלא עדיף מכל נתב' הכופ' רמשיעין אותו שבעיה דאורייתא במודה מקצת ושבעת היסת בכופר בכל אף על גב דלפי דברי התובע חיי גולן אפילו הכי משביעין אותו מטעמא דחדש אממנא לא חשיד אשבעתא חכי נמי הכא ועיין לעיל ס' קס"ח סעיף כ"ז ועוד כשטוען בהיתר לקחתיו לא שייך להשביעו דאי חשוינא ליה לעבור על לאו דריבית היאך נשביענו שמא גם כן ישבע לטקר דמאי אולמילאו דשבעיה מלאו דריבית אבל בטוען להדם שאין כאן חשש לא לאו דגול דהוה רבנן דהוא קיל להו לאינשי תקנו עליו שבע' היסת ולא אשאר לאוין :

יב הטוען את חבירו שקבל מעות ממנו למחצית שכר והלו' מורה שחייב לו אלא שאומר שבתורת ריבית הלוהו ומה שתובע ממנו יותר על חקרן משום ריבית הוא אף ע"פ דאי בעי הוה פטר נפשית ואמ' פרעתי או לה' ד' והוה נשבע ונפטר כאן אינו נאמן אפי' בשבע' וחייב לשלם לו מה שחוד' שחייב לו דמה שאומ' ריב' הוא לא מהמנין ליה שהרי במה שאומר שהלוה בריב' הו' עושה עצמו רשע שחרי גם הלוה מזהר שלא ללוות בריבית ואין אדם משים עצמו רשע דאדם קרוב אצל עצמו וקרוב פכול לעדות :

יג המלוה מעות לבעל הבית וחתנה עמו שיתן לו החוצאה הוא יחזור ג' עם כנו ההלכ' בכל יום אף על פי שאנו משערין שאפ' אם לא היה מלוה לו חמעות היה נותן לו החוצאה בשביל שיחזור עם בנו אפ' מאחר שחתנו כן מתחילה בשעת חלואת חמעות ה' ריבית ואסור מיהו אם הוא נותן לו מעותיו כמתנה גמורה שאם ירצה הבעל בית לעכבם הרשות בידו אף ע"פ דזה מחיי הערמת ריבית שסומך על זה שהבעל בית ודאי לא יעכב' ויחזיר אפ' מותר תל' ס' קס"ו :

יד המחייב עצמו לחבירו שאם לא יפרענו הלואה לזמן פלוני יתחייב לו מעכשיו ולזמן חלואתו כך וכך דינרין יתר על חלואתו חרי זה אסור מפני הערמת ריבית :

טו והוא הדין המלוה לחבירו על חמסכון ואמר לו אם לא אפרנו עד זמן פלוני יהיה שלך כל מה ששוח חמסכון יתר על החוב' יש אומרים שאסור משום הערמת ריבית ועיין בע"ש סימן ע"ב וע' :

יז אבל המחייב עצמו לחתנו בגדונייתא לפרוע לזמן פלוני ואם יעכב' מלפרוע יוסף לו על סך הגדוניא על כל עשרים דינר

שנבזבז' וד' נמי אין מתחילין משום הכובבין הצנוחין בהמשחם קשין
 וזה שארם יודע שהוא פגור חמול לא יעשה כי לא יספיק על חס' לא
 שלכתחלה לא יחקור אחר זה משום תפוסת הית' ונתנו כמו שנתבאר
 שלא ישאל ויחקור באיזה יום או באיזה שנה ישלח הכובב הטוב או
 תרע אבל בימים אלו שיודעים טוב שיהיה בלא חקירה ישם מלעשות
 כנגדם ולא יספיק על חס' :

ג אזהרו מנחש האומר פתי נפלה פני או מקלי מדי או בני קורא
 לי' אחריו או שצבי הפסוקי בדרך או שעב' נחש ממני או שועל
 פושטאו כל מי שאירע לו אחד מאלו דברים מנשו' ניהוש שלא לצאת
 אחריו לדרך או שלא להתחיל במלאכה כי לדעתו לא יצליח וכן אלו
 המנחשים בחלודה ובעופות ששומעין צפצוף העופות וקול החלודה
 האוירים דבר זה יהיה או לא יהיה וכן האומר אל תתחיל כי לגבורת
 פכני חובי שתיית הוא פוצאי שכת' הוא מצאיר' הוא שאינו רוצה
 שיהיה תולת עסקו ביום או בשבעה או בחדש בנתינת דבר מתורת
 ידו וכן האומר שחש תרגול זה שקרא בערב ותרגולת זו שקראת
 בתרגול כל או בכלל מנחש הם ואסורין ויא' שאין ניהוש בתרגולת
 שקראת בתרגול אלא בשאומר בפירוש שחשו את התרגולת מסול
 ושקראת בתרגול אבל אם אומר לתת שחשו תרגולת זו ולא יותר
 אף על גב שהאמת שקראת בתרגול וחזו שחשמת משום זה אינו
 ניהוש וכן חס' :

ד וכל דבר שעשויין לסימן שאומר אם יארעך אעשה דבר פלו'
 ואם לא יארע ל' אעשנו וסמך עליו לעשותו כמו שעשה
 אליעזר עבר אברה וינתן בן שאלו חרי זה ניהוש ואסור' וכן יורק
 פאליעזר למה עשו אליעזר יש לושר שעשה כפי שכתוב בפרש' שניית
 ששא' תתלה ואח' כך נתן לה חס' וינתן לוד נערו אמ' כן אבל הוא
 בלאו הכי גם כן היה חולך אליהם ויא' שחית' נשיר לעשות כמו שעשו
 שאין זה לא סימן בעלמ' ולא ניהוש ויש להחמיר והחולך בתום חס'
 יסובבנו ובי' תינוק ואשה לכו' עלמא אינו ניהוש אלא סימן בעלמ'
 בגון שכנה או קנה ב' או נולד לו בן או שנשא אשה ופצליח אחר כך
 בסחורת או בדברים אחרים יכול לסמך עליו לומר שיצליח עוד והוא
 שהצליח ג' פעמים אחר שכנ' או קנה בית או נשא אשה או נולד לו בן
 ואם לא יצליח ג' פעמים אחר אלו חס' שלא יר' לצאת יותר מרא'
 שמה לא יצליח עוד ואסמכו אדברי יעקב אבינו ע'ה שאם יוסף אינו
 ושמעון אינו ואת בנימן תקחו עליהו כולנה כלום אמר כיון שאירע
 לי צרה זו ג' אין לך צרה שלא תעבור עליו וכן מותר לשאול בתינוק
 שאומר לו הגד לי איזה פסוק אתה לומר אם אומר לו פסוק מן הכרכי'
 שכתב ויאמר זה סי' טוב שאין זה לא כעין נבואה דאמרינן מיום שנתי'
 הבית נישלה הנבואה מן הנביאים ונתנה לתינוקות :

ה והוצר הכר וזהו שע' לחש מקבץ חיות בין גדולים בין קטנים
 ואפילו נחשים ועקרבים יתשין ופרעושים ואפ' יא' עושה
 אלא כרי שלא יזקק אסור שהתורה אסרה :

ו ומי שנשכח נחש ועקרב מותר ללחוש עליו ואפ' בשב' התירוהו
 אף על פי שאין מדברין דברים יתירים בשבת מדברתי' ודמי'
 דבר כראיתא לעיל בלבוש תהור סימן ש' אע"פ כן רתירוהו ולא
 מצטעם שיש בו תועלת התירוהו שאין בו תועלת שאינו מועיל כלום
 אלא משום רמס' הוא התירו כרי שלא תמרג' דעתו עליו שהו' א'
 חושב שיש בו תועלת :

ז אבל מי שרודפין אחריו נחש או עקרב מותר להכר כרי שלא
 יושקחו שזה לא אסרה התורה שאין דבר עומ' בפני פיקוח נפש
 הו' מע' ונ' וע' וד' ומה שאמרנו למעלה שאפ' עושה כרי שלא יזקקו
 אסור היינו כשאין רודפין אחריו :

ח תלחש על חס' או על החולה ורוקק ואחר כך קורא פסוק מן
 התורה אין לו חלק לעולם הבא מפני שנראה כרוקק על פסוקי
 התורה מיהו גם אם אינו רוקק אסור מיהו איכא ללחוש לפסוקי התורה
 על חס' לרפואת אפילו אין בו שם בפני שעושה דברי תור' רפואת
 חגוף וחקידש ברוך הוא לא נתנה אלא לרפואת הנפש אם לא שיש
 בו סכנה שאז הכל מותר שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש בו יש
 אזהרה דהיינו רוקא כשקורא הפסוק בלשון הקדש כמו שניתן מסי'
 אבל אם אומר בלשון לען מותר אפילו אין בו סכנה אך ברוקק יש
 לזהר בכל לשון כפרט אם מזכירין את חס' שאז אין לו חלק לעולם
 הבא אם רקק ואמר במקום שאין בו סכנה :

ט וכיון שאסור ללחוש פסוקי התורה על חס' היה שאסור לקרות
 פסוק או להניח ס' או תפילין על תינוק שנפגע ולא יוכל לישן
 כרי שיישן שאין זה דבר סכנה :

א אבל כריא מותר לו לקרות פסוקים כרי שנתן עליו חס' קריאת'
 שינצל מצרות ומגופ' :

יא ומותר למדוד האומר וללחוש עליו אפילו בשבת והו' שו' א'
 לחשים ועל' בלבוש רחוד סימן שא' ושו' אזהר לחש וקמיע'
 אסור או מותר :

יב ומותר להתרפאות בקמיע אפ' יש בהן שמתוכן מותר לישא'
 קמיעין אע"פ שיש בהן פסוקים ורוקא לחנ' עליו כלומר שינן
 עליו וזכרם שלא יחלה אבל אם חלה כבר אסור להתרפא'
 בהן כמו שכתבתי לעיל שאין תרור' ניתנה לרפואת חגוף לפיכך
 לכתחילה אסור לכתוב פסוקים בקמיעי' כלל שמכשיל תבריות שיבאו
 להתרפאות בהן :

יג אוב זה המעלה חמת כבשפ' ידעונו זה חס' עגם היה ששמה
 יודע בתוך פיו והוא מרבר מאליו דורש אל חס' זה שמרעוב
 עצמו ולן בבית הקברות כרי שחש עליו רוח הטומאה :

יד אבל חס' את החולה בחיי' לשוב אלו לאתר מיתת' להניד'
 לו את אשר ישאל אותו אין זה דורש אל חס' שחיה
 בשעת דרישה עודנו חי הוא ומותר' ויש מתירין בחשבעת אפילו
 לאתרמותו אם אינו משביע את חגוף חמת שיבא רק את החו' שאין
 אסור דורש אל חס' נאמר לא על חגוף שהוא מת אבל דוחו חי
 הוא ולא מת' ומה שחקשה על זה חס' וז' ואמר זה לשונו חילוק
 זה הוא מנוסגם דאי דורש לגוף חמת ממש בלא רוח אמו גוף לחודית
 מיד ממש אית ביה עכל' נל' שאינו גמגום ובעיני' אין תמיה כלל כי
 כבר שגור שכת' ופרחה ממנו נשמתו ורוחו שמיד חושקין אלו כל כהו'
 גוף האדם שכת' ופרחה ממנו נשמתו ורוחו שמיד חושקין אלו כל כהו'
 רצונות הטומאה ומתרכקין בו וחושקין ליכנס בתוכן וכוונתם רוא'
 להתרמות לנשמת הטהורה שהיתה בו כבר כי הם נבראים צורות
 טמאו' בלא גופים וחושקים להיות בגוף שהיה בו צורת אדם וזה הוא
 עיקר טעם אסור לינת חמת וטעם שגוף אדם חמת טמא באהל וגוף
 של בהמה מתה אינה טמאה באהל ולא עוד אלא אפילו פגרי מתים
 ח' א' אינו כטמאין באהל אלא רוקא מת ישראל מפני שישרא קריו'ם
 אדם ואין אומות ע' א' קריו'ן אדם ואין כחות הטומאה שהם השרין
 ורוחין וליין חושקין להתרמות כנשמתיהן שהיו בהן בחייהם כי גם
 בחייהם טמאים הם ויודעים הצורות חס' שלא יהיה להם מעלה
 כשיתרמו בנשמות ח' א' הטמאים ואין להם שום חשק ותאוה ליכנס
 לגופם רק בגופי ישראל שהיו בהם נשמות טהורות חפצים להתרמות
 כי חושקין יגיעו כוח למעלה גדולה ממה שחכם כבר ולפיכך תודיש
 א לגוף מת של ישראל ודאי יתרכב עם אותם כהו' הטומאה שהשקו
 להתרכב באותו גוף וטמא את עצמו ויש בו ממש על ידי אותם
 כחות הטומאה ולפי זה עיקר לאו דרורש' א' חס' לא נאמר לא כנוסג'
 של מתים ישראל א' במתי ע' א' וכרוחם שהם גם בחייהם נקרא' מתים
 אבל הדורש' א' גופי מתי ע' א' אינה נקרא דרישה שאין בהם ממש כלל
 והחדש' א' רוחו של ישראל ג' אינו נקרא דורש' א' חס' שהיה רוא'
 חי נל מיהו גם זה אינו מות' א' רוקא בחשבעת שאינו עושה מעשה
 אבל העושה מעשה כגון אותם שלובשים מלבושים יודעים ואומרים
 דברים ובקטרים קטורת ידע' וישנ' לברס כרי שיבא מת פלוני ויספר
 עמו בחלום גם זה וכינא בו הוא בכלל דורש' א' חס' ולוקח עליו :

טו מכשף יש בו שלשה חלקים העושה מעשה ע' כשפים חייב
 סקילה ואם אינו עושה מעשה כמו אוחז עינים פמור אבל אסור
 ועל ידי ספר יצירה מותר לעשות כן לכתחלה אפילו לעשות מעשה
 דשמו הקדש הם וחש' נתן בתם כח שיוכלו לפעול על יריה' חס' ו'
 והנביאים והפועל בתם מראת גדולתו וגבורתו של הבה אך שיתעסקו
 בהם בקדושה ובמותר' ולצורך קדוש חס' או לצורך מצוה רבה אשר
 זה לא נמצא ברורות הללו בעוהו ואפילו כוונתם מצו' שנע' ישעיה'
 על זה וכל שכן בומן חתה שאי אפשר לנחוג במהרה ובקדוש ורחב'
 לבא בעי' וחל' חולך אחר החימום אם יחתם בטוב אשרי לו :

טז מעשה שרים הוא בכלל מעשה כשפים ואסור ויש מי שכתיר
 לישא' בהם על חגיגות בות ממה שעבר מפני שאינו עושה
 שום מעשה לא שכופה אותם ע' ההשבעה שהיא אומר שיעשו רצוני
 ויניחו לו בעל כרחם מה שהוא שוא' אותם ואולי אותם השמות שמות
 קדש הם שהם כפופים מפניהם ומזכרתי' לעשות רצון חס' בעל
 כרחם וכראשכתן בכניהו שעשה במצו' שלמה וספה את אשכרא ע'
 שם שאמר לי' שמא רמך עלך ואפ' אתה רשמות הטומאה הם אין וד'
 דומה למעשה כשפים אלא השבעה וכפיי' בעלמ' הוא ע' אלו חס' ו'
 ואינו דומה לשואל אוב וידעונו שעושה כעושה ואין לתבינה מ'ש דנמי
 שואל

לבוש עטרת זהב הלכות מכשף סימן קפ

דחא סתם כתיב למת או לנפש בין בפניו בין שלא בפניו אבל השחי על שאר צער כגון על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה כים שרי דלא אסרוהו התור וגם חכמי' לא רצו לגזור בה שאין אדם נחמשי על צערו אלא רבני מת גזירת הכתוב הוא :

ז ויש מי שאומר עוד שגם על מת אינו אומר אלא דווקא בשריטה אבל אם סכה בידו על כשרו בשביל מת עד שרבו טותת לארץ בותר ויש מי שאומר בזה כיון שהתורה אסרה בין ביד בין בכלי ההכנה לא גרע מחד מיניהו דרמי או ליד או לכלי :

ח וכיון דקיימא לן דגרידה ושריטה אחת היא כלומר פירוש של שניה הוא בין ביד בין בכלי אם כן פסוק של ושרט לנפש לא תתנו כולו מיות' הוא דשרט בכלל גרידה הוא ולנפש מדכתיב למת ולפינן דדווקא על מת הקפידה התורה ולא על צער אחר כגון בירגו שנפל או ספינתו שטבעה כים הקשו בגמרא ואם כן ושרט לנפש למת לי ודמיון דשרט בא ללמד שאם שרט ה שריטות על מת אחר שהי' חמשה מלקיות על כל שרט שרש מלקות אחר ומכתי' לנפש אמרו שבא ללמד שאם שרט שריטה אחת על המתים הי' גם כן ה' מלקיות על כל נפש ונפש מלקות אחד אף על פי שלא שרט לא שריטה אחת ואין להקשות אם כן היאך ילפינן לעיל דגרידה לעא אינת אלא בכלל מדכתיב לא תתגודרו בעא' והא דקיימא לן דתתגודרו סופל פירוש שניהם בין ביד בין בכלי ואי מדכתיב כאן ושרט לנפש וגומר דהא לגביה איצטרך לחייב על כל שרט ושרט ואפילו ה' שריטות על מת אתראן זה קרישא דאכרין אם לא היתה כוונת התורה אלא לחייב בחמשה שריטות על מת אחד היה לו לומר בפסוק זה גם כן גרידת לנפש לא תתנו והי' גם כן מדכתיב זה מינה כמו בשרט לנפש מכת דמיותד דזה אלא שריטת התורה ובתכר' כאן לשון ושרט שעיקר שירשו הוא ביד לומר דלא תתגודרו דכתיב על עא' אינו הי' אלא בבלי דאי רל' במת דווקא בכלי הא תרוייהו לשונות גרידה ושריטה במת כתיבי שלא תוכל לפרש בכת בעא' אלא בשניהם בין ביד בין בכלי ומה ששיתר לשונה בכאן לומר ושרט שבא לגלות על לא תתגודרו דכתיב בפסוק אחר שאינו אלא בכלי על גרידה של עא' בא ללמד שאינו אלא בבלי ואין לומר דילמא בוליה להבי הוא דאורחא ושרט ה' שריטות על מת אחד מניין שחייב הדא' לא רשורטו לנפש מבני ליה למימר כמו שאמר כאן לא תתגודרו מש' דכחב ושרט וגו' אלא שם תרתי נלי' :

ט קרחה הוא שתולש משער ראשו על המת בכל מקום כראש שיקרה חייב אף על גב דבין עיניכם כתיב דמשמע דווקא בין העינים בלבד מניין לרבות כל הראש תל' גבי כתיב לא יקרחו קרחת' בראשם וילפינן ישראל מכתני' מה התם כל הראש אף כאן כל הראש דשמא תאמר דווקא בכתנים שריבח כחן הכתומצות יתירות הי' כל הראש אבל ישראל מניין ולפינן לה בגש' נאמ' כאן קרחה ונאמ' להלך גבי כתיב קרחה מה להלן כל הראש אף כאן כל הראש ומת כאן למת דווקא אף לתלן אפילו הכתנים אינם חייבים אא' על מת דווק' זהקורת חייב בין ביד בין בסס' שלא הקפידה התורה אלא על הקרחה' ואין חילוק מה שתבא מן היד או מן הכלי לעולם חייב ובשיעור נתלקו בד' רז' לא כרי שיראה מראשו פנוי בגדים בלא שער ויא' אפילו בשרתי שערות חייב ואף על גב דקיימא לן דכל שיעורין הלם ריב' כל אחר יאמר מה שקבל מרבו בשם הלם לעניין מלקות אבל איסורא אפילו בשער א' איכא :

י קרח קרחה אחת על המתים אינו הי' אא' אחת שאין כאן ריבוב בקרא לרבות שיעא' חייב הכמו גבי שריטה אבל אם קרה ה' קרחות על מת אחד חייב על כל אחרת ואחת דכתיב גבי כהנים לא יקרחו קרחה ותאי קרחה מותר הוא דכל א' יקרחו סגי קרחה לכת לפי אלא לרבות שהיא חייב על כל קרחה וקרחה הה נאמר גבי כהנים וחדר ילפינן ישראל מכהנים בגש' דלעיל נאמר כאן קרחה כו' דאין גש' למחצה והכל ילפינן כמנה :

יא הקורה כראשו של חבירו והמשרט בכשר חבירו וחבירי' מסייע אם שניהם מוידין שניהם לוקין דלא יקרחו כרביב שניהם במשמע ואם אחד שונג ואחר שיד המייד לוקה השונג פסוד ג' אחד אנשים ואחד נשים כחזרות בכל ישראל ובכל יקרחו דכל מצות לא תעשה שכתורה הנשים מזהרות עליהם כמ' האנשים דהוקשו נשים לאנשים לכל עונשים שבתור' חוץ מכל תקיף וכל תשחית וכל תטמא למת' ואפילו בלא היקש כתוב בפ' באלד חשני לאוין שריטה וקרחה כי עם קרוש אתה לוי' אלקיך וה' שים ג' ככלל עם קרוש הם לפיכך יש להזהר דנשים געונות על הכתי' שלא

שואל בחיים בכב' וזולת אמרי' לעיל סעיף א' שאסור לטאול בהם משום תמים תחיה עם י' אלקיך והכא גבי שאלת שדים מסקינן דשרי דנל' ראינן דומין כלל דהתם גבי שואל וחיים בכב' אינו שוא' מהם אא' מת שיהיה בעולם ע' מצב ומכש' הככבים כרי שיוכל לידע וליוהר מככה פנע' הבאים לעולם ועל זה נופל לומר תמים תחיה עם י' אלקיך ללכת בתום ובושר והוא כרחמי' יציל עבדיו מכל פנע' כי הלך בתו' ילך כשח' וחסד יסוכבנו אבל הכא גבי שאלת שדים על הגמבה' או כיוצא בזה לידע ממת שעבר לא שייך לומר עליו תמים תחיה וגומ' לפיכך מותר גל' וזהו לפי הדין אבל מכל מקום ראינו שרוב הנספלים להם אינם יוצאים בשלום מתחת ידם ולכן שומר נפשו ירחק מתם ותמים תחיה עם י' אלקיך גם כזה :

יב דווקא ע' השבעה מותר לכוף את חשד כמו שאמרנו אבל המקטר לו שיעשה רצונו הרי זה הי' משום עובר עא' שחקיטור הוח הוא עבודתו וע' שזה עובר לו הוא עושה רצונו אהל' הלומר מן האמגושי אפילו דברי תורה חייב מיתה ואמגושי יא' שהוא מכשף ויא' שהוא מין ארוק בעבוד' אילי' ודרכו להסית ולקרב בני אדם לאמונתו הרעה לפיכך יש לזהר משניהם :

יג הנחנים לערוך שולחן עם מיני מאכל ליליל המילה ואומרי' שהוא למול התינוק כבר כתבנו לעיל סי' קע"ח סעיף ג' שהו' אסור משום העורבין לגר שולחן אבל העורב' מטה ומציע' אותו למול הב' אין בו איסור שלא היה זה מעולם עבודה לע' דבפי' אומר קרא עורבים לגר שולחן ולא מטה :

יד נשים חמקטרות הבית בעטב שיש לו ריה טוב יא' שהו' אסור מפני שגראה במקטרות לשרים אא' יש שם ריה רע ועושי' כן כדי להסיר ריה רע מותר :

קפ איסור כתובת קעקע וקרחה על מת וכו' יג סעיפים :

א כתוב' קעקע מחוקי העא' הוא והוא שכותב על כשרו בשריטה ומלא מקום השריטה כחול או דיו או שאר צבעונים הרשומין ובכל מקום שיעשה כן על כשרו חייב בכל מה שיכתוב אפילו אינו כותב שם ע' דחק העא' הוא והתורה אסרתו :

ב דווקא העושה כן על כשרו בין של עצמו בין שמניח אחרים לעשותו כו' והוא מסייע ברבר דכתיב לא תתנו בכשרכם ואם עושה כן בכשר חבירו אותו שנעשה לו פטור אא' סייע ברב' והעושה חייב כמו ברין הקפה שיתבאר בס' שאחר וזה' בעה' גבי הקפה דה' כתיב לא תתנו שניהם במשם הכותב והנכת' אם מסייע הו' לאו שאין בו מעשה שפטור כדאמרינן לקמן גבי הקפה סעיף ד' :

ג ומותר ליתן אפר מקלח על גבי מכתו דמכתו מוכיח עליו שאינ' עושה כן משום חוקותיהם אלא לרפאות המכה :

ד וחרושם על עברו לעשות כו' זה לסימן שלא יברח פטור שדרי' לא משום חוקת העא' הוא עושה ממ' לכתחילה אסור לעשות כן מדכתיב אפי' בעברו :

ה גרידה וקרחה גם הוא מחוקת העא' דכתיב בניס אתם לוי' אלקיב' לא תתגודרו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כלומר אמר חסם יתברך לישראל שאר אומרות עושין כן שגודדין וקורחין עצמן והיה זה לחוק להם לעבוד' אלילים שלהם אבל אתם בניס אתם לוי' אלקיבם לפיכך לא תתגודרו וגומר כלומר משום חוקותיהם ועוד אני מצוה אתכם לא תתגודרו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת אפילו בלא משום חוקותיהם וחר' כאן שתי צוויים בלא עליהם חד משום חוקת הגוים וחד על מת ועוד כתיב גבי מת ושרט לנפש לא רורנו בכשרכם וקיימא לן שגרידה ושריטה אחת היא והוא ששורט בבשר ער שעושה בו חבורה בין ביד בין בכלי אלא שעיקר פי' גרידה בכלי ועיקר פי' שריטה ביד לפיכך ששורט בכשרו אינו חייב אא' עשה כן על מתו או לע' אלא שעל מתו חייב בין ביד בין בכלי דהא תרווייהו גרידה ושריטה גבי כתיב דכתיב לא תתגודרו למת וכתיב ושרט לנפש וגו' שפירושו ג' שרט בשביל נפש המת לא תתנו בכשרכם ולעא' אינו חייב אלא בכלי דגבי עא' לא כתיב אלא לא תתגודרו שעיק' פירושו הוא שריטה בכלי ואע' דרווייהו סובלים פירושו בין ביד בין בכלי לא שעיקר פי' גרידה בכלי ועיקר פי' שריטה ביד כמ' מדהקפידת התורה לכתוב גרידה בפסוק זה שהוכירה בו עא' ולא איפכא שם דלא חייב על עא' אלא בכלי שהוא עיקר פי' של גרידה :

ו דווקא לחק עא' על מת אסרה התורה אפילו שלא בפני המת :

שלא יתלו בשעריהן עם שלא יבאו לירי שריטה וקרחיה

קפא איסור גילוח הפאות וכו' סעיפים :

א בתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחי את פאת זקנך יא שהטעם שאסור הכתוב הוא גם כן בפני שעושיין כן עובר ע"א ועובריה אכל אין זה מפור' בפסוק ואין אנו צריכי' לוח שאין אנו צריכי' לבקש טעם למצו' כי מצות המלך הם עלינו אף אם לא נרע מעמם וכו' שכתבנו גבי גיר' ושריטה וכתוב קעקע שהם ממעם חוקת הע"א היינו משום דהתם מפורש בקראי שהם משום חוקת הע"א דגבי גיריה בתיב בנימ' אתם לוי' להי' וגו' כלום משום דבני' אתם לוי' א תלכו בחוקות שאר האומ' ע"א דלאו בני' ה' נינהו אלא בני' הע"א וגם כן הכא גבי שרש' לנפש וכתוב קעקע בתיב בני' ה' כלומר מה טעם שרש' וכתובת קעקע לא תתנו בבשרכם מפני שאני' ה' וכתובת קעקע הוא חוקת ע"א אבל הכא פתם בתיב לא תקיפו פאת ראשכם בלי שום טעם אלא מגזירת המלך ית' ופאת הראש הם שמים סוף הראש הוא מקום חיבורו ללחי מימין ומשמאל אצל האוזן :

ב ואין חילוק בין אם מגלח הפאות בלכד ומניח שאר השיער שבראש או שמגלח כל הראש עם הפאות ככל עניין חייב דכולה נקרא הקפה :

ג יא שאין חייבין על התקפה אלא בתער אבל במספרי' אפילו כעין תער מותר וילפינן לה בדבתי' גבי פאת הזקן פאת זקנם לא יגלחו זכתי' הכא לא תשחי' פאת זקנך משמע שאינו חייב לא בגילוח שיש בו השחתה והיינו על ידי תער אבל במספרי' אינו נקר' השחתה וילפינן פאות הראש מפאת חזקן דלא מחיי' אתקפה אלא בתער ויש אוסרין אפי' במספרי' כעין תער כיון דלא החזירה השחתה בראש אלא בוקן שם דבוקן אפילו במספרי' כעין תער אסור ויש לחוש לדבריהם :

ד ואחד המקיף ואחד הניקף חיי' דכתי' לא תקיפו לטון רבי' ששמע דלשנים אזהר רחמנא למקיף ולניקף והוא דקעבי' הניקף מעט' שמסייע כדכר כגון שממין לו השער' שמתע' עצמו איו לחקיפו ואם אינו מסייע אף על גב דאינו לוקח היינו משום דהו' לאו שאין בו מעש' ואין לוקין עליו אבל איסור' מיהו איכ' אף על פי שלא מיי' לפיכך אסור' להניקף אפי' ע"א אע"ג דהמקי' לאו בר חיוב' הו' דהא לדידי' לא אזהר רחמנ' יהיה המקי' מי שיחי' וקטן מות' להיו' ניקף מע"א דהקטן אינו מוח' : ה והמקיף את הקטן חייב אע"ג דהקטן לאו בר חיוב' הוא למקיף אסור רחמנא אבל להקיף את הע"א מות' ולא דמי' לקטן דשאני' קטן דאתי' לכלל חיוב' ופאת ראשכם קרינן בית' אבל ע"א לאו פאת' דראשכם הוא והוא הרין שיותר להקיף את האשה כיון שחיי' אינ' מוזהרת עליה כמו שיתבאר בסמוך :

ו אשה אינה במצות הקפה כלל דפאו' הראש ופאות הזקן חזקשו להרדי' וכיון שאינה בכלל כל תשחית פאת הזקן שחרי' אין לה זקן אינה גם כן בכלל הקפת הראש לא שלא להקיף אחרים ולא שלא להיות ניקפת' ויש אומרי' אע"ג שמתרת' להקיף פאת' ראשה אסורה להקיף פאת' ראש האיש ואפי' הוא קטן דהו' כמאכילתו איסור' ביה' :

ז עברים אע"ג דחוקשו לגשים ואינם חייבי' במצו' אלא במה שהנשים חייבות מג' דלה' לת מאשה ממ' בלאוי' דכל תקיף ובל' תשחית אע"ג שי' פטורים העברי' חייבי' וטעמא דהא לא נפטרו הנשים אלא משום שאין להם זקן והעברים האיש להם זקן לפיכך חייבי' בכל תקיף ובל' תשחית האנשים מישראל' :

ח שומטום ואנרדונום אסורים בהקפת מספק שהם ספק זכרים ספק נקבות :

ט שיעור פאת הראש יש בהם כמה דיעות ער היכן היא מנעת וכיון דספיקא דאורייתא הוא יש לזוהר' מלגלח הצדדים לא בתער ולא במספרי' כעין תער מכנגד שער שבפ' דתתו וער' למטה מן האוזן מקום שחלחי' תחתון יוצא ומתפרד שם וכל' אורך המקום הזה עם הרחב הוא בכלל ספק פאת הראש ולא תגע בו יד' :

י על השחת' פאת הזקן אינו חייב אלא כשמגלח בתער שזהו נקרא השחתה אבל במספרי' אפילו כעין תער מותר ומיהו המדקדקי' נוהרי' כשמספרי' במספרי' שאין עושיין בוז' תחתון כלום אלא בעליון כי חוששין שמא יעשה כל הגילוח בתחתון דשמג' פי הונג בעליון לא יתווד' והו' כעין תער ממש מיהו תחת הגרו' אין לחוש לזה שאין שם עיקר מקום הפאות :

יא פאות הזקן אמרו' ל שרש' המשה ורכבו בהם הרערת' לפיכך ירא' שמים יצא אר' כולם ולא יעבור תער' על כל זקנו כלל

ואפילו תחת הגרון שבא יבא ליגע באחת ממקומות שיש הפאות : יב אשה אינה בכלל השחת' זקן כלל שחרי' רובן ורובן רובן אין להם זקן ואפילו תזדמן אחת שיש לה זקן מתרת' לחשיחתי דבטלה היא אצל שאר כל הנשי' שכולן אינן בכלל הלאו והיא כמותן ובהשחת' זקן האיש חיי' דינה כדינה שכתבנו בהקפת הראש סעיף ו' :

קפב דברים האסורים משום לא ילבש גבר שמלת אשה וכו' סעיפים :

א בתיב לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה בי תועב' האקד' כל עושה אה פשוטו של מקר' ות אינו רל' שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה שמלת איש ושאין כוונתו לא לבישת' בעלמא דמה תועב' יש כרכוז' אלא רל' שלא ילבש איש שמלת אשה באופן שלא יכרו אותו וילך וישב בין האנשי' לניאוף וכן אשה שמלת איש ותשב בין האנשי' לניאוף שזה ודאי תועבת' גדולה ואין מקר' יצא מיר' פשוט דמאן דעביד' בכה' דלוקה אבל אחול' דלאו דוק' בלביש' גבר שמלת אשה לברה אסרה התורה לא רל' הו' כשאר דברי' שלא יתקן האיש עצמו להתנאות בתיקון וקישוט גופו כאשר ונראה ל' שדקדקו זה מרכתי' גבי אשה לא יהיה כלי גבר וגומר משמע שום חיות ולא דוקא בלבישה והוא הרין לא ילבש גבר וגו' לאו דוקא בלבישה קפיד' רחמנא אלא כל חיות דאשה לא יעשה האיש מפני שכתבי' לירי' תועבת' לפיכך אמרו חכמי' זל' המעביר שער בית השחי ובית הערות בתער הרין זה לוקה ובמספרי' כעין תער מכין אותו מכת מרדות כמה דברים אמורים במקום שאין דר' להעבי' אות' שם לא הנשי' דהיי' בכלל שמל' אשה אבל בבקר' שכעבירי' אותו גם האנשי' מות' לכתלה לעשו' כן ואפי' משו' פרישו' אין בו ועל סיק' ושיע' דשא' אכרי' אפי' כעין תער מותר להעבי' בכל מקו' שאין בהם משום שמלת אשה וכן אפילו בית השחי ובית הערו' שלא כעין תער מותר דככה' לא הו' תקון אשה : ב ומי שמגלח כל שער שבו מראשו ועד' גולו מתר' לו לגלח גם של בית השחי ובית הערות דכיון דמגלח כל גופו אין זה יפוי וקישוט דאדרב' ניוול הוא והכל יודעין שאינו עושה אלא לשם רפואה : ג אסור להכך בידו בשיער בית השחי ובית הערות כדי להשירן אבל מורר' להככו כבגדו לחשירו דהיי' שיני' גדול ואינו מתקן ככ' :

ד גבי שיש לו חמטין בבית השחי ובית הערות ומצטער מחמת השיער ששם מותר להעבירו' :

ה ושמלת האשה ממש שאסרה התורה היינו מלכזים המיוחד' לאשה דלא יערה איש ערי' אשה כגון שילבש בגדי צבעונין וחלי' וזב' במקום שאין לובשין אותן הכלים ואין משימין אותו החלי' אלא הנשים וכן לא יהיה כלי גבר על אשה פירושו דלא תערה אשה ערי' האיש כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו ממלכזי' האיש לפי מנהג המקום שהוא או שתגלח אר' ראשה באיש ובגדים שאמרנו שאסורים אפילו בלבישת' אחד מן הנגדים אסור בין האיש בין האשה אף על פי שנכרים הם כשאר בגדיהם שהוא איש או אשה :

ו איש אסור ללקט לו אפי' שער לבן מתוך השחורות שזהו ערי' אשה שעושות כן להראות שהיא כחורה ועובר' משו' לא ילבש גבר שמלת אשה וכן אסור לאיש לצבוע שערו' לבגור' שבו כדי שיחיו שחורו' להראו' שהוא כחור' שזה גם כן ערי' אשה ואפילו שערות אצת' אסור לצבוע וכן אסור לאיש להסתכל כמרא' לפי שהוא תכשיט לגשים אם לא לצורך כפי' לעיל סימן קנ"ו :

הלכות גרה

קפג אשה שדואה מפת דם וכו' סעיף אחר' :

א בתיב בפרשת מצורע ואשה כי תהיה וכת' דם יהיה וכת' כבשר' שבעת ימים תהיה בנדתה ונ' ודרשו' הול' שלא ככל מקום שיזוב ממנה דם תהיה טמאה אלא דוקא דם הבא מן המקור דכל' ב בפרשת קדושים גבי הכא על הנדה היא גלתה את מקור' דמיה שם שלא הקפידה התורה אלא על הדם הבא מן המקור וגם במקור אין כל הרמים טמאים אלא המשה מינים כאשר יתבאר בעה' בסיון קפ"ה ואף באלו ה' מינים אינה טמאה ער' שהרגיש' ביציאתו דכתיב דם יהיה

יורה דעה הלכות גדרים סימן רב רנ

פכ

וחי הציצה דבבית הסתרים וכלים לא הוסיפו כלל להציצה שאין רוד להקפיד שם :

הלכות גדרים

רנ אזהורים משוכות בנדרים ואזהרה מגונים וכו' סעיפים

א כל הנודר ואינו מקיימו עובר בלאו ועשה דכתיב איש כי עיור נדר לח' או חשבוע שבועה לאסור איש על נפשו לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה וכתיב מוצא שפתיו חסמור ונוצר לפיכך לא זהא אדם רגיל בנדרים שלא יבא למעול בהם ולא עוד ג' אלא אמילו הנודר ומקיימו נקרא רשע ונקרא חוטא נקרא רשע ריליפין בוד' שוח הדלה חרלה כתי הכא וכי תחדל לגדול לא יד' בך חטא וכת' החם שם רשעי חרלו רונג מה חרלה דחתם ברשעי' מיירי אף חרלה דחכ' כלת' שלא תחדל לגדור אלא תרור הוא נקרא רשע מיד שנודר אף על פי שמקיימו נקרא חוטא דמכת' וכי תחדל לגדור לא יחיה בך חטא משמע הא לא חרלה אלא נדרת יהיה בך חטא :

ב וכל הנודר ומאחר את נדרו פנקסו נפתחת בלומר מורחץ לו למעלה פנקס של מעשו ומרדקין אחריו דהכי כתיב מוקש אדם ילע קדש ואחר נדרים לבקר פירוש המאחר נדרו מבקר' אחריו פנקסו לרע מעשו כיון שהוא מרשע לידור אי נמי ביון שהוא מחויב עצמו צדיק ובוטח שיוכל לקיים נדרו ולא יבשל בדרדקין במעשו אם הוא כן :

ג אמרו חכמים ז"ל כל הנודר הרי הוא כאלו בנה במה בשעת איסור חבמות ומקיימו הרי הוא כאלו הקריב עליה קרבן ומעמ' דמילתא שחמטילו שניהם זה לזה הוא מפני שהם רומין שהנודר מעלת על דעתו דמצוה קעביד שהושב כדעתו כיון שמצינו בתורה שאסרת על נד' הרבה דברי' שמע מינה דניחא ליה לקדשא ברוך הוא שיאסר' האדם על נפשו כמה דברים ואומר אם כן כל המרבה לאסור על עצמו אפילו דברים חמורים הרי זה משוכח ולכך הוא נודר דאוסר דבר על עצמו וכן חבונה במה בחון להקריב עליה קרבן הושב בדעתו דמצוה קעביד שכיון שצוה הקדוש ברוך הוא להקריב קרבנות בפנים הוא רוצה להוסיף עליהם להקריב קרבנות אפילו בחון לכך אמרו ז"ל שזה מועה הוא דחא חוינן שחתרה צותת עלינו הרכה מצוה להביא כמה קרבנות בפנים ואף על פי כן אסרת עלינו לבנות במה להקריב עליה קרבן בחון הכא נמי נר' דרחמנא אסרת עלינו כמה דברים כי מוסיף איהו לאסור על עצמו יותר ממה שאסרה התור' ועל דרך אמרו ז"ל גם כן במקום אחר לא ריך במה שאסרה התורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים ומקיימו כלום שאינו נשאל עליה חרי הוא כאילו הקריב על אותה כמה קרבן וחייב משום שחמי חרין חכי נמי אין קיום נדרו רצוי לפניו יתברך לא טוב לו יותר שישא עליו שטא לא יוכל לקיימו כראוי ויבא לידי כבשול במה דברים אמורים בשאר נדרים אבל נדרי הקדש וצדקה מצוה לקיימו וכן אמר רוד עליו השלום נדרי לה' אשלם ולא ישאל עליהם אלא מרחק וכן שבועות שנשבוע על אזהרה דבר מצוה היא שלא ישאל עליה לא מרחק דשבוע' חמורה היא דכתיב בת' לא ינקח

ד מיהו יתא אדם נוהר שלא יחור שום דבר ואפילו לצדקה אלא אם ישנו בידו אותו דבר יתנו מיד ומת לו לנדר ואם אינו בידו עכשו לא ידור עד שיחיה לו ואם פוסקין צדקה כרבים והוא צריך ל' לפסק עמהם יאמר בלא נדר :

ה ובעת צרה מותר לנדרו שעי' אותו חזכות ינצל מן הצרה שכן מצינו ביעקב אבינו עליו השלום שנדר בעת צרה דכתיב וידר יעקב נדר לאמר ואמרו רבותינו וכוונתם לברכה מאי לאמר אלא לאמר לדורות שיהיו נודרים בעת צרה :

ו ושרי ליה לאינש למינדר כדי לזרזי נפשי' לדבר מצוה שכן אמר רוד עליו השלום נשבועתי ואקיימה לשמור משפטי צדק כיצד כגון שיש לו לשנות פרק אחד וירא שטא יתרשל בדבר מותר לידור או לישבע שישיג וכן אם ירא שיתכפנו יצרו לעבור על אזהרה מצוה כמצוה לא תעשה או יתרשל מקיים מצוה עשה מצוה לישבע ולנדר כדי לזרז עצמו למצוה :

ז מי שנודר נדרים כדי לכתוב דעותיו ולתקן מעשיו הרי זה זרין ומשובח כיצד מי שחיה זולל ואסר עליו הכשר שנת או שנת' או שחיה שונת בין ואסר היין על עצמו וכן מרובה או אסר השכרות לעולם

מן הספקות הוא וראי פסול לפנינו אלא שאין אנו יודעים איזה לפיכך לא ישובל בחן לכתחלה שטא הודאי פסול יתרמי ליה אבל ברע' תולין להקל לומר בכשר טבל הואיל ושאובין אלו דרבנן :

עד ע"ה כל המקוא' הנמצא' בזמן הזה פסולין שחוקת' שאובין : יש מי שאוסר להטיל יורה מלאה מים המין לתוך דמקוה לחממו ואע"פ שהמקוה שלימה ואין כאן משום פסול שאובין טמא אסרו משום גזירת מרחצא' וכן למלאות מקוה מים המין להכרו לנהר בשפופרת הנוד להכשירו ע' יחבורו לנהר אוסרין לטבול ג' משום גזירת מרחצאות ויש מקילין ומתירין להטיל המין למקוה כדי להטמא דלא שייך בזה גזירת מרחצאות כב' כיון דסוף סוף במקוה כשר' עצמה הוא טבל ומ' יש להחמיר אם לא במקום שנהגו להקל או אין למחות בדין ובתמי' מבריה מותר לבע' דלא שייך ביה גזירת מרחצאו' כלל שהכל יורעים דמעין הו' ואחר שטבלה במים צוגנים כשרים מותרת לבע' ליכנס למרחץ כדי שתהבש עצמה אבל לחזור ולרחץ אחר' יש אוסר' כדי שלא יאמרו גסיה המרחץ הוא מטמא כמו המבילה ויבאו אחר' לומר המרחץ לחוריה מטמא כמו המקוה וכן נהגו לאסר' :

רב דברים החוצצים במבילה ובוט סעיפים

א צבר אמרו בני קצה דהציצה במבילה תלמ' ל' בארול'ש בכלים ועיקר הציצה הוא דבר' שמקפידין עליה לפיכך אמרו ז"ל או דברים חוצצין בכלים חפות חמור בכלי' זכובי' בין מבפני' בין מבחוץ ודוקא אלו חוצצין בכלי' זכובי' מפני שכלי' זכובי' הם חלקים ושא' דברים הנדבקי' בהם אין אדם מקפד עליהם מפני שפולי' שמו מעצמן מרמז חלקיותו אבל הני ופת ומור מרכי טובא ואינם נופלים מתוך ודרך האדם להקפיד עליהם לפיכך חוצצין אבל בשאר כלים כל דבר הנדבק בהן חוצץ דמקפידין עליו חון מן השחרוריה שבהפני' הירות והמחבות ככחון שאינו חוצץ מפני שהוא כחופן הכלי עצמו שדרכו בכך ואינו חוצץ :

ב כללא דמילתא כל דבר שדרך להקפיד עליו חוצץ ואם לאו אינו חוצץ אלא חופה את רובו שאו חוצץ אפי' אין מקפידין עליו כמו שנתבאר לעיל סימן קצה דגורין ברובו ואינו מקפיד משום רובו ומקפיד :

ג ידות הכלים שאינם עומדי' לתיות קבועי' שם כגון שהכניסן שלא כדרכן או שלא הכניסן כולם חוצצין וכן שהכניסן כולם ונשברו שאו ודאי יוצאים ויעשה אחרים חוצצין שאין זה מקובן :

ד יד המגל וד הסכין שנשבתו אדם משתמשין מעין מלאכה ר' ראשונות הרי הם קבועי' במקום שיארו שם ואין חוצצין ואם לאו חוצצין שאין זה מקובן שודאי לא יניחום שם :

ה מגל שנשברת ידו מן השפה ולפנים אינה חוצצת מפני שהיא בבית הסתרי' מן השפה ולחון אם משמשה מעין מלאכה והראשונה אינה חוצצת שזהו מקום שיאמר קבוע שם ואם לאו חוצצת כמו שאמרו שעמא בסמוך ואם סירגה בגמי או כבשיח' חרי זו חוצצת שאין זה תיקון יפה אלא תיקון עראי הוא וכודאי אין דעתו להניחו שם אבל אם דבקה בשרף שהוא ריבוק ותיקון טוב ועל דעת להניחו שם תקנה לפיכך אינה חוצצת :

ו כלי שחמטילו דרך פיו פירו' שכתה פיו למטה ותכניסו כך למים אם פיו צר קצת אין המים יכולים ליכנס בתוכו לעולם אפילו מכניסו כולו ולא עלתה לו מבילה אלא אם כן יתפוך פיו למעלה כשהו' בתוך המי' אבל אם פיו רחב עלתה לו מבילה אפילו לא הפכו למעלה שיכולין המים לבא עד שוליו במים ומותר לטבול כלי בתוך כלי אם יש בפי' החיצון כשפופרת הנוד ויותר שכלי הפנימי יהא רפוי כרוד כלי החיצון שיוכלו המי' לבא בניניהם ודכן כשטובל סביני' לא יתחבם בתוך הדלי' וישאלם כי לא תעלה מבילה בראשם וכן אם חכלי הפנימי הוא כבד ומתח' ככבדיתו על שוליו החיצון אין המי' יכולין לבא בניניהם ולא תעלה המבילה במקום שמתח' ועיקר לעיל סימן רא' סעיף ט' :

ז כלי שצר מבאן ומבאן ורחב באמצע אין המים באין לו לכל צד עד שימחו על צדו :

ח כל כלי שפיו צר יותר משפופרת הנוד צריך לחשותו במים עד שיתמלא או ימלאנו קודם שיכניסנו למקוה אף ע"פ שהמים שיהיו בתוכו יהיו נשאבים הלא יושקו אחר' במי המקוה בעת השכילה ותעלה לו המבילה :

ט ידות הכלים שהם ארוכים ועתיד לקוצצן מטביל ער מקום שעתידי לקצצן ודינך העיסר לקון בקצו דמי ומקום החתוך לא

לבוש עמרת זהב חלכות נדרים סימן דה רו

לעולם וכן מי שהיה הודף שלמוני ונבחר לחן ואמר על עצמו חבתא או חניית אנשי מדינת זו וכן מי שהיה מתנאח ביופיו ונדר בניו וכיוצא בנדרים כאלה הם כולם דרך עבודה לשם יתברך ובנדרים או וכיוצא בהם אמרו חכמים נדרים סייג לפרישות מוחו אף על פי שהם עבוד לא ירבה אדם בנדריו איסור ולא ירגיל עצמו בהם אלא יפרוש עצמו מדרבים שראוי לפרוש מהם בלא נדרים:

דין המתפיש בנדר וכו' דסעיפים:

א עיקר לשון נדר האמור בתורה הוא שיתפיש ברבר הנדרו כגון שאומ' כבר זה עלי בקרבן או שאומ' אם עלי כבר זה או שאומ' כבר זה עלי איסור כל אלו הלשונות וכיוצא בהם הם בכלל לשון נדר האמור בתורה אף על פי שאין שם הוכר שם ולא בינו ואם תלאו ברבר הנדרו עליו כבר כגון שאמר עליו כבר אחד ואמר אחר כך על כבר אחד או דבר אחר זה יהא כזה הרי זה גם כן איסור שזהו לשון איסור הנאמר בתורה כלשון אסרו חג ונוט' כלום שקוש' ואוס' זה בוח דאפילו עד כאח' כולם אפירי וכן אם נדר על יום אחד להתענות שלא לאכול בשר ואמר אחר כך על יום אחר יהא כוח אסור:

ב ולא דווקא מתפיש בקרבן אלא הו' מתפיש בכל דבר הקרוש בקדושת הפה כגון שאומ' כבר זה כתיבת שפי כשה ומשמעו כשה הידוע ואמרין דהאי כשה של קרבן קאמר דסתם נדר' להתמיר קאסור וכן אם אמר כבר זה כדברים ומפרשים ליה כדיר של קרבנות קאמר וכן אם אמר ככזבת כתיב' כירושלים או כאחד מכל משמעי המזבח כל אלו בכלל נדר חס' שתלה ברבר הנדרו ואסור ואם אמר בשלחן שבמקדש הרי זה נדר אבל אם אמר בשלחן סתם ולא הוכר' דמקדש אין זה כלום שהרבה שולחנות של חולין הם שכיח' ובה' נדר מכל מקום בעם הארץ יש להו' שיטאל' עליו שלא יהא פרוץ בנדריו אמר הקרבן שאוכל לך בפתח או שאמר העולה החמאה התורח השלמים שאוכל לך כולן בפתח הא הידיעה חרי זה אסור שמשמעו דאי ליהי' בקרבן קאמר בלוכר טמה שיאכל משלו יחיד אסור עליו בקרבן וכן אם אמר לקרבן לא אוכל בשבא תחת הלמד אסור' שכן פירושו לקרבן יהא אם אוכל לך לפיכך לא אוכל משלך אבל אם אמר לקרבן לא אוכל לך בפתח הרי זה מותר דלא אמר כלום דהכי משמע לשונו לא קרבן יהא מה שלא אוכל עמך ועל מה שאוכל לא אמר כלום לא התיר ולא איסור ולא אמרין אדרבה ונימא מדקאמר על מה שלא יאכל לא יהא קרבן ממילא שמעינן הא מה שיאכל יהא קרבן זה לא אמרין שכן דרך לשון בני אדם מה שלא אוכל יהא לי אסור ודעה לוכר אבל מה שאוכל יהא מותר וכן אם אמר קרבן לא אוכל לך מותר דהכי קאמר קרבן יהא מה שלא אוכל משלך ומת' שיאכל יהא מותר וכן אם אמר הקרבן העולה חמנה החמא השלמי' שאוכל לך בצירי' תחת ההא הרי זה גם כן מותר שזה לא אמר כלום על מה שיאכל אלא הוא כנסבע כהי' הקרבן שיאכל עמו ודחיליף דהי' בהא כאילו אמר הי' הקרבן הי' העולה עו' שאוכל משלך ולא אמר כלום הוא אמר לא חולין שאוכל לך אסור דהכי קאמר לא חולין יהא מה שאוכל לך אלא קרבן יהא וכן נמי אם אמר לחולין שאוכל לך בפתח שפירשו לא חולין וכן נמי אם אמר לא כשר לא כשר לא כשר לא כשר מ' שמועין לך או לכשר לשהור' דרכי בפתח שאוכל לך אסור שכולן קשמעין לא יהא כשר לא יהא טהור לא יהא רכי' מה שאוכל לך ואסור וכשאומר לא כשר לא מפרשינן ליה לא כשר אלא טריפה או גבילת דזה לא הוי מתפיש ברבר הנדרו דטריפה ונבילה בעצמו הוא ובר' אמרנו שאין מתפישין אלא ברבר הנדרו וכמו שירצבאר טעמא עוד לפנינו אלא מפרשינן ליה לא כשר אלא פסול וחיינו קדשים דשייך בהו' כשרות ופסלות וחוי ברבר הנדרו וכי תימא מאי חיות דלמא לא כשר אלא נבילה קאמר כבר אמרו חכמים זכרונם לברכה סתם נדר' להתמיר דכיון דדעתו להתפישו בנדר אמרין לרבר הנדרו נרבוון וכן כשאומ' לא טהור אלא טמא טומאה השייך בקדשי' קאמ' וכן לרבר' פירושו אינו מותר אלא אסור בקדשים מפרשינן ליה דקאמר אכר' פסא או נותר או פיגול מה שאוכל לך אסור דטומאת קדשים קאמר וכן נותר ופיגול דקדשי' קאמר אסור לא חולין לא אוכל לך או לחולין בפתח לא אוכל לך אסור דהכי קאמר לא חולין יהא אלא קרבן לפיכך לא אוכל לך ואם אמר חולין וחולין כחולין שאוכל לך כותר' לרבר' חכל אבל אם אמר חולין החולין כחולין שלא אוכל לך או לחולין לא אוכל לך בשב' יש אופרין דבחולין החולין כחולין שלא אוכל לך הכי קאמר מה שלא אוכל הוא בחולין הא מה שאוכל הוא בקרבן דבכלל

ג המתפיש בנדר הרי זה גם כן נדר ברבר הנדר' כיצד שמע חבירו שנדר ואם הוא בתוך כדי דיבור ואני כמותך הרי זה אסור כמת' שנאמר בו חבירו שמע שלישי זה שאמר ואני ואם גם הוא ואני אפילו היו נאח' וכל אחד אמר ואני בתוך כדי דיבורו של חבירו הרי כולם אסורים:

ד לשון הנדר משמעו שאוסר על עצמו דבר מה לפיכך אוסר אדם על עצמו אפילו דבר שלא בא לעולם לכשיב' לעולם שיתא אסור עליו שתיאסור הל עליו:

דין האוסר עליו דבר באיסור התורה וכו' דסעיפים:

א מכתוב איש כי ידור נדר לה' ונדר ולא כתיב איש כי ידור או השבע שבועה ונדר דקדקו חול' שאין מתפיש בנדר הל אלא כשיתלה נדרו ברבר הנדר' לה כלום שאוסר דבר זה יהא אסור עליו ברבר זה האסור ואחר דבר שתלה בו גם כן הוא לא נאסר אלא על ידי נדר לה' כגון שתולה נדרו בקרבן שאמר דבר זה עלי בקרבן וקרבן כבר נאסר בהנאה על ידי שנדר או נדר' לה' תשעה ברמז של חול' לקרבן וחוי משמעות לישנ' דידור נדר לה' אבל תאומ' פירות אלו עליו או מין פלוני עליו או מה שאוכל עם פלוני עליו כבשר חזיר או כעבודת אל או כנבילות וטריפות וכיוצא באלו וכן האומ' לאשתו הרי את עלי כאני או באחותי או כערלה או ככלאי הכרם הרי או מותרים ואין כאן נדר שאין דברים אלו נאסרים על ידי נדר לה' אלא אסורין וקיימין דין ואפילו שאלה אינו צריך מן הדין מוחו אמרו חכמים ול' אם היה תאומ' חוה עם הארץ צריך שאלה לחכם ומראין בפניו שאשתו אסורה עליו ושאותם פירות אסורי' עליו ותמירין עליו לוכלו שאין די לו בהרמת לכדו לא צריך לפתוח לו פתח ממקום אחר ואו מתירין לו נדרו כדי שלא ינתנו קלות ראש בנדרים יש אומרים דבזמן הזה לכולי עלמא דינין ליה כדון עם הארץ לפי שרובן אינן בני תורה מיהו יש אומרים דאפילו בעם הארץ אין צריך להתמ' כל כך בשאלתן אלא באוסר' עליו אשתו אבל כשאר נדרים אינו צריך:

ב תאומ' שיתא יינו יין נסך ותתופת כתי' לא נאסר יינו בכך שהרי לא נדר ברבר הנדר' אבל אם אמרו ברדך קנס כגון שאמר אם אעשה כך וכך או אעבור על כך יחית פתי פרחי כרתי ויני יין נסך ועבר יש אסורין ולא משום התפסת נדר' אלא כמו שב' יכולין לענות ולהחמיר לפעמים על אחד יותר מדינו כפי צורך השעת כמו שכרוב כל רבושו יחרס והוא יוכל מקהל הגולה כן כל אדם יכול לקבלו על עצמו כל החומרות ויש מתירין מיהו בעם הארץ יש לשאל עליו שלא יהא פרוץ בנדרים ודוקא יחיד שקבל עליו כן אבל רבים כולי עלמא מודו שיכולין לרדות חמורים ותפושעים ולעשות יינם יין נסך ותתן פת כותי וכל מה שגזרין עליו שיתא קיים כדכרתיב יחרס כל רבושו וגומר ועל סימן רבתי:

דיני ידות נדרים וכו' דסעיפים:

א עיקר הנדר אינו תלוי אלא בלשון דכתי' כל חיותא מפיו יעשה וכמו שיתבאר עוד לפיכך ידות הנדרים הדי' הם כנדרים כלום' שתתחיל בלשון שמשמעו נדר ולא נמר הדיבור אף על כן הוא נאסר עליו כאלו נמר כל הריבוי והו' דומה לאדם שאוהו ביד הכלי ועל ידי כך משתמש בכלי כאילו אוהו בו בעצמו והוא שיהו מוכיחות קצת על הנדר כיצד האומר לחבירו מודני ממך שאיני אוכל לך או מפרשני ממך שאיני אוכל לך או מרוחקני ממך שאיני אוכל לך אסור לאכול עמו שכיח' שהתחיל לומר בלשון מודני ולא מיים אותם לומר בקרבן לא חוי נדר שלם אלא יד במיד הכלי יש אומרים דאפי' אם אומ' שאני אוכל לך עם או הלשונות גם כן אסור לאכול עמו אבל אם אמר שאיני אוכל לך לבר בלא מודני ממך לא חוי יד ואינו אסור עמו בכלום ואם אמר מודני ממך או מפרשני ממך או מרוחקני ממך ולא מיים דבריו שאיני אוכל או שאני אוכל לך גם כן אינו נאסר לאכול עמו

לבוש עטרת זהב הלכות נדרים סימן ריא ריב

דהכא ליכא למימר כיון שזוכר שכבר התנה לבטל נדר למה נדר לא ודאי במליה לתנאו דאיכא למימר שתוא נדר ע"ל לכשיזכור לתנאו שירא נדר החל על המותר ואם לא אמר על דעת ראשונה אני נודר התנאי בטל והנדר קיים שחרי הוא זוכר בשעת הנדר שכבר התנה על ביטול איזה דבר והוא נודר סתם אמרינן דאי בטל תנאו וקיי נדרו אבל אם היה זוכר כל תנאו בשעה שנדר דאפי' אכר בפיו על דעת וראשונה אני עושה במליה לתנאו וקיימיה לנדרו דאלכ למה נדר : אין דברים הללו אמורים אלא בשבועה או נדר שנשבע ונדר לעצמו אבל מי שהשיבוע חבירו או הדירו אין ביטול זה מעיל לזכרון שחרי על דעת חבירו נשבע ונודר וכמו שמבטל תנאו לגמרי דמי ועיין לעיל בלבוש התכלת סימן תרי"ט :

ריב דין הנודר בתורה וכו' סעיף אהר:

הנודר בתורה והיא מונחת לפני שאינה בידו ואמר פירוח אלז עלי כזו ולא אמר כמה שכתוב בה לא אכר כלום שלי כיון אלא על הגוילים ואין הגוילים ממנה אסורים עליו לפיכך אם תהא הוא אין צריך התרת דודאי לא כיון אלא על הגוילים אבל אם הוזהר עם הארץ צרי התרה כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ויבא להקל אפילו כשיאמרו בפירוש כמה שכתוב בה שאם אמר כמה שכתוב בה אפילו תהא אסור שחרי כתוב בה איסור ואם נטלה בידו ונדר בה אף על פי שלא אמר כמה שכתוב בה כמי שנדר כמה שכתוב בה דמי ואסור ודוקא בנדר אבל הנשבע בתורה בכל עניין צריך התרה בין אוהזת בידו בין לא אוהזת בידו בין אם כהן בין אם כמות שכתוב בה בין ת"ח בין ע"ח ואפילו אינה מונחת לפניו שלא נשבע אלא בשמות הכתובים בה ועל סימן רל"ו :

ריג שאין הנדרים חלים על דבר שאין בו ממש וכו' סעיפים :

כבר ידעת דעיקר לשון הנדר הוא שאוסר דבר מה עליו כגון שאוסר חרי זה אסור עלי כזה האסור וכיון שהוא כן הדעת נותן שצריך להיות אותו דבר הנאסר דבר שיש בו ממש שיחול עליו הנדר אבל אם אין בו ממש אין כאן דבר שיחול עליו הנדר ואין הנדר כלום כיצד האומר קונם שאיני מרבץ עמך שאיני עושה לך שאיני מתלך לך שאיני יושן עמך אינו נדר שלא אכר אלא הרבוב וא העשייה וא החילוק או השינה ואלו הם דברים שאין בהם ממש וכש אמר בפירוש דבדרי או עשייתי או הליכתי אסורים עליך או שאמר שינת אסורה עלי שאיני נדר ומיהו כל יחל דברו ורבגן איכא כאן וצריך שאלת מדרבגן לפיכך אסורה עליו שמיעת תפלת שמעון אף על פי שלא נדר אלא שמיעת קולו שהוא דבר שאין בו ממש צריך שאלת מדרבגן אבל אם אמר קונם פי מלדבר עמך קונם ידי עושות לך קונם רגלי מחלכות לך קונם עיני בשינת חרי זה נדר נמור מן התורה שחרי פיו וידיו ורגליו ועיניו יש בהם ממש ועליהם חל איסור הנדר וכש אמר יאמר אסור פי עליך לדבורי וידי לעשייתי ורגלי לחילוכי שחל עליהם הנדר ויא רהז אמר רבוב פי עליך אונטילת אבן עלי דהוי נדר דאיל וחזקיד הפח והאבן בנדרו שהם דברים שיש בהם ממש :

האומר אשנה פרק זה אף על גב שאין זה לשון נדר ממש שחרי לא התפיש נדרו בדבר הנודר מכל מקום דין נדר נמור יש עליו כיון שגד לדבר מצוה והוי כאילו נדר לתת צדקה דילפינן מבפני לעשותו שחייב לקיים והה' לנדר לעשות שאר מצוה והוי נדר נדרו קיים :

האומר קונם עיני בשינת חיים אם אישן למחר לא יישן חיו שמא למחר ישכח תנאו ויישן ונמצא שעקר למפרע בכל יחל דברו אבל אם אמר קונם עיני בשינת למחר אם אישן חיים יכול לישן חיים ולא היישינן שמא למחר ישכח נדרו ויישן דכיון דחיים של פתור והוי עיקר הנדר שאסור בו לישן משום נדרו שידע שישן אתמול ואם יישן חיים ילקח משום שינת חיים ולכך נהדר בידו מפי דלא לעבור בכל יחל דברו ביום זה אבל ברישא שיש של מחר אינו אסור בשינת חיים נדרו אלא שהוא תנאו לשינת של אתמול שאם יישן חיים ילקח על שינת דאתמול ולא משום שינת חיים כזה אין אדם נהר בו כל כך כיון שעכשיו אינו עושה שום איסור לפיכך לא יישן ביום נדרו שמא למחר לא יודר בתנאי וישכת ויישן :

ר"ד לעבור

בעניית אמן שהוא קבלת דבר חרי זה אסור כנודר עצמו דכתיב ואמרת האטה אמן אבל כשחבירו מרירו משלו אין צריך לקבל דבריו שאפי' לא קבלם אסורי לו שחרי זה על כל פנים יכול לאסור לו נכסיו עליו בעל כרחו :

רי שצריך לפרט הנודר בשפתיו וכו' סעיפים :

אין הנדר חל ע"ד שיתצאו בשפתיו והיה פיו ולבו שוין דכתיב גבי שבועה לבטא בשפתים שיתצו בשפתיו כח שמחשב בלבו והחל לנדרים רשוין הן כן פסיק בנמרא פ"ג דשבועות ומת שלא למרו זה לנדרים דכתיב כתיב בהו בכל הוצא מפיו יעשה נל משום דכבר אפקיה פ"ק דנדרים לידו נדרים וכינויהם כלומר בכל מה שדרך בני האדם להוציא מפיהם בלשון כרכתיב לעיל סימן ר"ז ואי לאו לבטא בשפתיה לא כשגמ' בלבו להוציא מה שדרך בני האדם להוציא בלשון לפי המקום ולפי חסון אף על פי שלא הוציא לכך נאמר לבטא בשפתים ושבועת נדרו שוין הן רגבי חרדי כתיב כי ידור נדר או השבע שבוע' נמור נל לפיכך אם היה בלבו לידור מפת חסין והוציא בשפתיו פת שיעור' מותר בשניהם בחסין מותר דהא לא הוציא בשפתיו ובשעור' גם כן מותר דהא לא נתכוון לומר שעורים ולא עלת על דעתו לאוסרו עליו אבל אם היה בלבו פת חסין או פת שעורים והוציא בשפתיו פת סתם אסור באותו פת שהיה בלבו בפת חסין בלבד או בפת שעורים לכך אף ע"פ שהוציא בשפתיו פת סתם שהוא כולל כל מיני פת כיון שלא היה רעתו אלא אחד מהם ואותו האחר כלול גם כן במלת פת שהוציא בשפתיו השיב גם כן פיו ולבו שוין אף על פי שאין שוין לגמרי הלפינן ליה מריבויא דלכל אשר יבטא האדם ואם נדר על דעת אחרים אינו תלח בלבו אלא כפי מה שיאמרו האחרים שהיה דעתם כך יחול הנדר :

הנודר בתלום אינו כלום שהרי לא שיק לומר שחיו פיו ולבו שוין שאין כאן לא לכו לא פה ויש אומרים אדרבה כיון דמן השמים תדירוהו לא סגי בהתר' כועשת אלא צריך שיתירוהו לו עשר בני אדם רידעי לכקרייתירו לו בהרשח כאלו נדר בהקין ויש לחוש לדבריהם מיהו אי לית בקלות י' בני אדם רידעי למקרי אין צריך למרו' הרבה ויתירוהו לו שלשה בשאר נדר :

הנודר וחור בו תוך כדי ריבוי או שמיחו בו אחרים הך כד ריבוי וקבל דבריהם תוך כדי ריבוי לנדרו לא הוי נדר והוי שאם כך בפיו דלא ערף חזרתו מקבלתו שצריכה להיות בשפתיו ואם אכר חזרתו בלבו אינו כלום :

ריא המתנה שצריך לא יהיו נדרים וכו' סעיפים :

האומר נדר שאני רוצה לידור לא יתא נדר ואחר כך נדר אינו נדר כמה דברים אסורים שהוציא תחלה בשפתיו לומר שלא יתא נדר אבל אם חשב כך בלבו מה שידור לא יתא נדר ונדר נדר דברים שכלב אינם כבטליו נדר שהוציא בשפתיו ויא ראפילו אכר כן בלחש שלא יתא נדר ואחר כך השמע קולו ונדר ששמעוהו דמי ריבוי הלחש כמו דברים שכלב ואינן מבטליו הנדר שהשמי' בשפתיו ועכשיו שאנו נוהגין לומר כל נדרי ביום הכיפורי הוי תנאי לכל נדריו של כל השנה ומכל מקום לא סמכין על זה להתיר בלא שאלת לחכם כי אם לצורך גדול :

מי שהתנה ואומר כל נדרי שארזר עך זמן פלוני יהיו בטלים ונדר בתוך הזמן אם הוא זוכר לתנאו בשעת הנדר נדרו קיים שהרי מבטל תנאו בשעה שנודר דאם לא כן למה נודר ואם אינו זוכר לתנאו בשעת הנדר התנאי קיים והנדר בטל ויש אומרי' שאין התנאי מעיל לבטל הנדר אלא אם כן יזכור לתנאו רחוק כדי ריבוי לנדר שכיון שזוכר לתנאו תוך כדי ריבוי אף על פי שאינו מציאו בשפריז עכשיו רק שחושב בלבו שהוא סומך על התנאי סגי והוי כאילו בטל נדרו תוך כדי ריבוי כיון שכבר הוציא התנאי בשפתיו קודם שנדר אבל אם אינו זוכר לתנאי תוך כדי ריבוי לנדרו נדרו קיים ויש לחוש לדבריהם :

התנה על קצת דברים שידור שבזמן פלוני יהיו בטלים ואינו זוכר על איזה מהם התנה אם על אבילת בשר או שתיות יין ונדר אחר כך משניהם אם אום בפיו בשעת הנדר על דעת ראשונה אני נודר שאם אזכור על מה שהתנתי שאלך אחר התנאי ואחר כך נזכר על מה התנה התנאי קיים והנדר בטל שחרי לא נדר אא על דעת הראשון

דאורייתא הנכחה ונדרים מפריה ודבנן הלא כל במעודה להפקיע עצמו ועיניו בלבוש וחרו סימן חיה ובספק תקן

ד כבר אמרנו בכעף כ' שהמקבל עליו בלשון נדר לצום בשבת וגם שחל הנדר וכן הנדר לצום יום אחד בשבת או ב' בשב' כל ימי ופגע בהם יט או ערב יכ שחייב לצום מפני שכל א' איסור תענית הוא דאורייתא וליכא למיחש בהם שיבאו לולל בהם לפיכך צריך לקיי נדרו עד שיתירו לו בתורת נדר' כיון שהנדר חל על דבר מצוה ואין צריך לומר אם פגע בהם ר' שאין איסור תעניתו בן התורה אלא מאסכתא כמו שנתבאר בלבוש חחרו סימן רמ"ח שצדקה חל חייב לצום וליכא למיחש אכ' שיבאו לולל בו דמ' המצוה הוא בענינה' כיון שיש לו אסכתא מפסק שמן התורה כמו שנתבאר בלבוש פתח סי' ת"ח אבל אם פגע בהם הנכחה ופיר' אף על פי שאינם בן התורה אלא מדבריהם עשה חל חיוב לדבריהם ואסרו ול' שנתה' במל' מפני נדרתו שלא יבאו לולל בהם ועיניו בלבוש חחרו סימן תקנ"ו

ה כן המעם שאמרנו שהנדר חל על דבר מצוה כתבאמ' המאמר דר' הלוי על דבר מצוה היינו דוקא במצוה עשה בין שיש בו עשה נהיה בין שיש בהם עשה בקימה ולא תעשה בביטולה ואין הפרש בה בין איסור הנא מאין לאיסור הבא על ידי עצמו אבל על מצוה לא תעשה אינו חל בין בביטול בין בקימו שאינן נכנסים בפע' מאסרת' שחנר' חל על דבר מצוה כיצד הרי שאם אכילת נבילה עלי' אין הנדר חל עליו שיתחייב עליה שנים משום נבילה ומשום כל יחל שחרי' אין לשון הנדר אלא משום החפץ עליו מהיתירו בו כד' היא אסורה עליו וקיימא וזה לאיסור הנא על עצמו כגון שאמר שבועה שלא אוכל כד' דבר והורו ואמר כד' וזה עליו אינ' חייב אלא אד' והיינו משום כל יחל דשבו' וכן אם אמר שבועה שלא אשתה יין והורו ואמר הרגי' נזיר ושתה יין אינו חייב אלא אשתה דהיינו כל יחל דשבו' אבל לא דנזיר' אלא אם כן נשא על השבו' שאו' חל חכף הנוכחות עליו כיון שפקע מצו' איסור' השבו' וכי' שנשבע שישן או שישתה כבר יצתה שבו' וזה חל על ו לקיימה ואחר כך נדר ואמר קונם עיני בשינה או שתית יין עלי' כד' או קונם פי בשתית הנדר חל עליו ואסור בשינה ובשתית אף על פי שקונם בקיום נדרו לא תעשה דכל יחל דשבו' עם ד' הוא נכנס במעם שאמרנו שהנדר חל על דבר מצוה שזה רוכח כמס' לנדר' על דבר מצוה כגון שאמר סוכה עלי' שאוסר הסוכה עליו והוא כבר מושבע ונכנס מסי' ליטב במכ' ואף על פי כן חייב לקיים נדרו חז' הוא מושבע על ידי שבתתו שישן ושתה יין תכשיו הוא אסור השינה והדין עליו והוא חייב לקיים נדרו

ו יא' כיון דקל נדרים חלוקין על דבר מצוה אין חילוק בין מצוה עשה למצוה לא תעשה לפיכך אמרו שאם נדר בדבריהם האסורים כגון נבילות ושריפות חל עליהם הנדר גם כן ואם אוכל סתם חייב שתיים אשת משום לאו נבילה ואשת משום כל יחל דברו אבל אם התפשט בהם אחר כך דבר אחר שאמר עליו הרי זה כו' אינו נתפ' בה שאף על גב' שיש נבילה זו גם כן איסור נדר לא אמרינן הוא נדר בדבר הנדר אלא אמרינן אין דעתו אלא אעיקר האיסור והל' מתפשט בדבר האסור ולא בדבר הנדר ואינו נדר אבל דבר שהוא אסור מדבנן חתא אמרו עליו גם כן כלשון נדר והתפשט בו דבר אחר כיון שאין עיקר איסורו אלא מדבנן לא אמרינן שיהיה דעתו אעיקר איסורו אלא אמרינן נדרו שעליו שהוא המצוה יותר והל' מתפשט בדבר הנדר מאסור הנדר או הנשבע שלא לאכול מצוה בליל מסה אין מצוה עשירה אסורה עליו דודאי חיתה עיקר דעתו אמצת עני' שאין אוכלין בלילה זו סתמא אלא מצוה ענייה לחם עוני אכרה דדמנא אבל אם נדר א' נשבע שלא לאכול מצוה כל השנה אסור גם במצוה עשירה דלפעמים אוכלין עשירה ולפעמים ענייה ונאמ' היה דעתו על שניהם ועיניו בלבוש התכלת ס' הפה

ז חילוק בין האומר פירות אלו לא אומר אלו הדין הנודד מהפכו של וכיצד הולכין בנדרים אחר לשון תורה וכו' סעיפים

א כל הנדרים הולכין אחר הלשון אם הוא לשון תורה כפי מדר' שיצא ממסעותיו ואם לשון בני אדם כפי מדר' שידברו אנשי המקום שהוא נוכח ההוא ואחר כוונת הנדרים כמו שיתבאר הכל לפנינו בעה' וכד' לפי' הכל כקראי דכל היוצא מפי' עשה וק' דלכמא בשפתים לעיל כיון ר' וסימן ר' לשון תורה ביצא אסור קונם פירות אלו

ריק לעבוד על מנהג צריך התורה וכו' ב' סעי'

א דברים המתירים והיודעים בהם שהם מתירים נהגו בהן איסור חו' כאלו קבלום עליהם בנדר אחרים התרה בדין התרת נדרים חלוקה מי שרגל להתענות תעניות שלפני רה' ושכין רה' ליום הכיפורי ומי שרגל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין פרה' אכ' א' מ' בחמו' עבט' באב' ורצת' לתוו' בו מחכת' שאינו בריא צריך ג' שיתירו לו אם בשעה שחתה' לנחונ' היה דעתו לנחונ' כן לעל' ונתג' כן אפילו פעם אחת צריך התרה ופתח בהרשה שמתירם שנתג' כן לשם נדר לפיכך הרחצה לנחונ' בקצת דברים המותרים לשיע' ופרישות יאמ' בתחלת הנחונ' שאינו מקבל עליו כן בנדר' וגם יאמ' שאין ברעתו לנחונ' כן אלא בפעם אחת או בפעמים שירצה ולא לעולם כן כד' ר' דבינו בשולחן ערוך אבל גל' דהאי וגם יאמ' כ' שאין צריך לאומרו אלא לפי רעת היש מי שאוסר שאכתוב כסמך בעה' רמז' ספי' אבל לפי הסברה הזאת ראוי קיימן בה עכשיו כגו' כשאמר שאינו מקבל עליו בנדר גל' ונחונ' איסור כדברים המתירים מהמת' שסוכרים שריים אסור' לא חל באו קבלו בנדר ומותר לומר להם מותר' אתם בלא שום התרת נדר אלא יאמר להם סועי' אתם בדין וסותר' אתם ויש מי שאומ' שאם טועה נהגו איסור כדבר המותר נשא ומתירים לו בשלשה' כגון התרת נדר' ואם יודע שהוא מותר ונחונ' בו איסור אין מתירין לו אפילו בעין התרת נדרים רחמי' כאלו קבלו על עצמו באיסורין שאסורין תר' שאין לחון היתר לעולם והנחונ' כסברה ראשונה

ב קבלת חרבים חלח עליהם ועל דו' אחרים ואפילו בדברים שלא קבלו עליהם כגו' העיר כהסכת' א' שנתג' בו מעצמם לעשות נדר וסיג' לתורה וכן תבאים סתק לעיר לרור שם הרי הים באנשי העיר וחיבין לעשות כתקנתן ואף בדבריהם שחיו אסור' בהם בעירם נשני' מנתפס ואין מנתפס העיר שכאן לרור ברה' לאסור הותר בהם אם אין דעתם לחזור

רטו שהנדרים חלים על דבר מצוה וכו' סעי'

א נדרים חלים אפילו על דבר מצוה כלומר שאם נדר נדר שעל ידי כך יבא למל' מצוה נדרים ומקבל אר' המצוה אבל שבו' אינה חלה על דבר מצוה שאם נשבע לבטל את המצו' שבו' עתה במל' ולקח' עליה וצריך לקיי' המצוה ודבר זה יש בו סוד אבל כנגלת גם טעמא דסתת' יש בו שחרי' כבר אמרנו פעמי' דעיקר לשון הנדר הוא שאוסר החפץ על עצמו לפיכך כשנדר ואסור על עצמו דבר של מצוה אף על פי שנדרו סת' במל' המצוה אינו כנדר' למל' אר' מצוה שחרי' לא קבל על עצמו בלום אלא אסור את החפץ עליו ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו שחרי' אפשר לקיים המצוה ע' ד'א' כ' וצ' באלו' אבל שבו' הוא אסור עצמו מל' עשות דבר וכיון שהוא עצמו מחייב לעשות המצוה משום דשבו' ועומד הוא עליה מדר' סיני' לאו כל כמיני' להפקיע עצמו מחיי' המצו' ולקיי' שבו' עתה דשבו' עתה דהרי סיני' קדמה וחמירא כיצד אמר קונם סוכה שאני יושב לולב שאני נטל תפילין שאני מצוה אף על פי שאין לו סוכה אחר' או לולב אחר או תפילין אחר' וצריך לבטל המצוה אם קיי' נדרו אף על פי כן אסור לו לישב בסוכה זו לישול לולב זה או לחניה תפילין או עד שיתירו לו את נדרו דלאו דוקא על אלו הוא מושבע ועומד מחר סיני' אבל אם נשבע שלא לישב בסוכה ושלא לישול את הלולב או לברך תפילין שהוא איסור שחל על נפשו הרי זה שבו' עתה הוא ובטלה מתמת שבו' עתה הרי סיני' ולקוח' על שבו' עתה הוא וצריך לקיים המצוה

ב וכן אם נדר להתענו' זמן יודע ואירעו בו שבתו ויט' וזה חל הנדר גם על' שזה רומח לאוסר החפץ עליו ומס' לא יצת' בהם אלא שניתחון לנבחהם שאוסר' לו לא סמת' ללכך שיפגעו בתוך חוסן אלו חיימי' כלום היית נודר ומתירין לו וחתר' כל הנדר דטר' שחת' סקצו' וחתר' כולו כמו שיתבאר טעמא בעה' כסימן רמז'

ג במה דברי אמרו שצריך התרה כשקבלו בלשון נדר כמס' כגון שאמ' קונ' אכילת ים וכך עליו אבל אם לא הוציאו א' בלשון קבלת תעני' שאמר חריני בתעני' כימי' או אינו דוחה לא שבת ולא יט' ולא רח' ולא תנכחה ולא פורים ואינו צריך התרה והוא שלא קבל עליו להתענות אלא בשכ' ויום טוב כלבר שאו' נעקר כל הנדר ואין צריך להתענו' כלל שלשון זה משכע כמו לשון שבו' שהיא מקבל על עצמו שיתענה והוא כבר מצוה על עניג' שבת ויום טוב ועי' ור' מקראי

לבוש עטרת זהב הלכות סדרים סימן ר"ז

ונגלו בידושה או שמכרה או נתנ' כמתנה לאחד ואותו האחר נתנ' או
בצדקה לזה מותרת לו שאלא אסור אלא צדקה או צדקה או צדקה או צדקה
ואם אמר לו ככרי זה או ביתי זה הוי דינו כמו בני האומר בלתי זה
שכתבנו בסעיף ושתופסין בו חסרות שתי הלשונות כל האומר בלתי זה
חרי אתה אסור בהגיתו ארבעה עשר שלא יתנה בו אם מת יירשנו את
על פי ראשו ליעל בסעיף זה מדאמר דבר בעוד שח' של ארבע
שיצא מרשותו שרין הוא באיסורו עומד חם באומר בית זה אסור עליך
שכל תאפור על הבית או על דבר הנאמר ולא שקע ממנו אף על פי
שיצא מרשותו אבל לשון זה שאמר אסור אתה בהגיתו או שלא יתנה
בו דומה כמי שאמר ביתי אסור עליך שאינו אסור אלא בהגיתו או כל
זמן שלא מכרו אבל אם פירש בהגיתו ובמותו שאמר אסור אתה בהגיתו
כחי ובמותי אם מת לא ירשנו שזה באומר נכסי אלו עליך אסורים או
קונם ביתי זה שאחיה נכנס בו שאסור עליו לעולם אף על פי שמת או
מכרו לאחר מ' שנשבע לאשתו המשוכרת לו שלא ישא אשה על ח
וקורם שנתפס נפלה לו יבמה מותר ליבמה דלשון עלת אין משמע
אלא לא לארץ נישואית לא ישא אחרת אבל זו מן הסמים נפלה לו קודם
שנשאה ונשאת ליבמה שחיה לכתחלה לא יכנס המשוכרת אלא אם
כן יתיר לו שכתתו רשמה לא תתא שום אשה נשאה לו אחר

נישואיה קאמר ותחת יבמתו אסורה עליו:

א אסור קונם בשר וזין עליו מותר בתבשיל שיש בו בשר וזין אף
שנתבין בו מעט שזה לא אסור עליו אלא בשר וזין גמור ולא
תערובת ואם אסור קונם בשר וזין שאני מזה או שאני אוכל או שאני קונם
בשרו זה אסור עליו אף בתבשיל שיש בו מעט איתו בשר או מעט
אחר וזין שבתו שאמר זה שח' עליה תהי' בשר ותהי' יתדתי דאיסור
ואסור עליו כפי כשאר איסורין שכתור' אבל כשלא אמר זה לא אסור
עליו אלא דבר הנקרא בשר או זין:

ב נתקרב יין זה שאסור על עצמו בין אחר אפילו טפה אחד
בהבית נאסר הכל כפי שיש לו להשאל על נדו נקטת
כדבר שיש לו מתירין שאפילו כדף אינו בטל במינו וכשאינו מינג
בס' על סימן קכ סעיף א':

ג תאפור על עצמו חט של פלוני או יין של מקום פלוני דינו
כדין האוסר על עצמו וזין זה שאסור בתבשילו שנפל בו
ויש בו מעט דינו שאין בו ס' והוא אסור ויש נעשה חומץ אחר הנרד
שתוא אסור עליו דעיי' וזין זה הוא אבל מה שהיה חומץ בשעת הנרד
מותר וזין אסור עליו והוא חומץ:

ד אסור קונם חטים ועמבים עליו מותר בשמן וזין וזיתא מזה
אפילו הוא רשע שגידן לאשתתה טעם והבית כמקום
הוי' וענבי אמה מותר בהן שליש וזה לא שם אסור לא בהי' וענבי'
עצמן: זאם אסור קונם חטים ועמבים שגידן טעם או שאמר קונם חטים אלו
על אסור אף במטקס הדמיון מהם בתבשיל שנתנוק בהם טעם:

ה די' הגורד מרוב כושר מהגלית ממעשרת
קודה הי' חמץ וכיצד הולכין בנדרים אתה
לשון בני אדם וכו' מה סעיפים:

א אסור לשון בני אדם כיצד הנשכ' או נודד מן המבטל אם נודד
אחר ונשכ' באחד הלשון ובאחד זמן שקוראין מבטל אפילו
לצד ולשוק חרי זה אסור בכל ואם אין דרך לקדו' מבטל לא לבשר
שנתבשל בו ונתבלין הר' זה מזה כצד' ובשלו וכן המעשה והמטות
והמבטל בו חמי' שביה בעצמו בהם הלכין בו אחר לשון בני הקור'
ז' הנודד ממעשה קדשה ישנו אסור לא כד' שנמ' ונרתח בקדשה
כד' דמ' והביבום תי' וז' זמן זאם אמ' קונם היודד לתוך קדשה
עליו אסור בכל המבטלין שקדשה אפילו אינו נגבי בהוכח אלא
באלפס או בכלי אחר נדר מהיודד לתוך קדשה אסור ביודד לתוך
האלפס שבער יד לתוך הקדשה קדש שירד לתוך האילפס שכן
הדרך שמבטלין אותו בשעת תהלה ואחר כך ממני אותו כאלפס נדר
מהיודד לתוך האילפס מזה היודד לתוך הקדשה שאין כל מה שיוודד
לתוך הקדשה יודד לתוך האילפס וזהו המותר צמם שיוודד לתוך
הקדשה אפילו הוא נדר שנתנים אותו אחר כך לתוך האילפס שכן
שאמר היודד לתוך האילפס שבער דבר שתהלה לירדו לאילפס
נדר מהנדר בקדשה מותר בנגבי כאלפס שכתבנו באלפס מותר
בנגמר בקדשה מהיודד לתוך התנוד אינו אסור אלא כפת ואם אמר
כל מעשה התנוד עלי אסור בכל המעשה בתנוד:

אלו עלי' בין שאמר אלו אסור בחילופיהם ובגידוליהם וכן צדק
לומר במטקס היצאין מהן וכן אסור בגידולי גידוליהן שכל ככלל
אלו הוא אבל חילופי חליפין מותרין דהלוי' הוי כמו דמי הקדש
ותופש דמו חזי כמו אלו ולא בחליפי דלפין וכן בגידולי גידולין אם
זוא דבר שזרעו כלה גידולי גידולו מותרין שמינם ככלל או דבר הדין
אם לא אמר האלו אלא היו מותרים לפניו ואמר קונם חס' עלי וכן אם
אמר פירות של מן פלוני או מקום פלוני או פירותיו של פלוני קונם
עלי הוי כאלו אמר פירות אלו:

ב זאם אסור קונם מה ששם אוכל או טעם מהם לא אסור עליו כזה
חלשון אלא סממיה לפיכך אם הוא דבר שזרעו כלה כגון חמין
וכיצאין בתן בית בחילופיהן ובגידוליהן והנהו פירות דאסור עליו כדבר
אולי להוציא אדריני נעוה ואם הוא דבר שאין זרעו כלה כשזרעו
אולי נגד שום וצצלים אפילו גידולי גידולין אסורין שטעמם עורנו
קיים ואף אחרים יבטל עיקר טעם תאיסור בגידולן שרבו עליו שהרי
הן דבר שיש להשתדלן וכבר ידעת רמב' דבר שיש לו מתירין אפילו
כאדף לא בטל וכן מטקס היצאין מהן אסורים וכן אם אמר אחר
מש' לו פירות קונם פירות האלו על פלוני אסור בחילופיהם ובגידוליהם
ובמטקס היצאין מהן:

ג אסור לאשתו קונם מעשה ידי' עלי בזה הלשון משמע שהיא
אוסרת עליו כל מה שחיה עשה ומכיון לו לאכול לפיכך אם
נשאת אילו אסור בגידולן ובחילופיהן ויא' אם נתנו לה פירות כשכר
במעשה ידיו אסור בחילופיהן ובגידוליהן וזין פירותו ששם כן קודם
שעשתה נשעתה או מלאכתה שזה הוי כמו נודד בדבר שאין בו טעם
אלא לאחר שעשתה או נמעה הוא אוסר כן לפיכך אסור בגידוליהן
ובחילופיהן ואם אמר קונם שאני אוכל או שאני טעם ממעשה ידי'
לא אסור בזה הלשון אלא הנשעתה כעצמה לא אדריני דבר או מה
שקבלה בעצמה ומותר בחילופיהן ובגידוליהן כדבר שזרעו כלה אבל
כדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין וכמו שכתבנו
טעמא בסעיף שקודם זה:

ד אסור לחבירו קונם אני לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח לא
אסור עליו חבית ההוא אסורה זהה אלא כל זמן שהיא של
חבירו זה אבל אם מת או מכר או נתנ' לאחר מת אבל כל זמן שהיא
ברשותו של חבירו זה אפילו מכרו וחזר וקנאו או שנפל חבירתו חזר
ובנאו אפילו לא בנאו במקום הראשון אסור לו ליכנס בתוכו שאלו
האבנים והעצים הם שאסור עליו כל זמן שהם של חבירו זה:

ה אסור קונם לבית זה שאני נכנס אסור בו לעולם בין סמרת או
מכרו או נתנו לאחר דמכל מקום בית זה הוא דאסור על נשע'
זאם נפל וחזר ובנאו אפילו במקום הראשון ובמדתו הראשונה מותר
דבית אחר הוא בין שנפל:

ו זאם אפ' בה' הלשונות יודד ביתך זה שאמר קונם לביתך אר'
שאני נכנס יא' שתופסין בו חומרת של שני הלשונות שכן
שאמר ביתך אסור בו פלגין מהו זה של חבירו זה ואפילו נפל וחזר
לבנאו או שכרו וחזר וקנאו אסור בו דהוא מ' ביתך הוא זכין שאמר
זה אסור בו לעולם אפילו מת או מכרו או נתנו לאחר דהא מ' פיר'
זה הוא ויש מי שאומר תפוש לשון ראשון וכלו אסור בתוך לחוד
דמי ומתיר בפת או מכרו או נתנו לאחד ואסור מנפל ובנאו ויש
שאומר תפוש לשון אחרון וכן שאמר בית זה דמי ומתיר בנפל ובנאו
ואסור בפת או מכרו או נתנו לאחר ויש לתפוס חוכרות שתי הלשונות
דמיקא דאורייתא היא ולחומרא האומר לחבירו קונם בית אבך
שאני נכנס בו אף על פי שמת האב אסור וכל היצאין הלוא קדוין
ביתו של אב:

ז אסור ראו' כן לשמעון קונם בית זה שאמר נכנס בו ומת או שכרו לאח'
אסור שהאוסר דבר בעוד שהוא שלו אף על פי שיצא מרשותו עיי' וזין
הוא באיסורו עומד ולא פקע איסורו מיניה אבל אם אמר לביתו שאת'
נכנס אם פת או מכרו או נתנו לאחר מותר דהא לביתו קאמר' כל
זמן שהוא ביתו משמע:

ח אסור לחבירו ככרי אסור עליך והה' קונם ביתי שארחה נכנס
אפילו נתנה לו במתנה או מכרה לו אסור לו דאף על גב דאם'
ככרי וביתו ועכשיו אינם שלו מ' עיקר כוונת לשון נדרו לא משם לא
כן ככרי וביתו לכשיבא לידך צמ' והוא אסור עליך אף על פי שהיו
שלך והיה לך לאוכלו או ליכנס בו בחי' עכשיו אני אוסרו עליך
דאם לא כן תיפוק ליה שאסורים לזה שחמרת גול מה צריך לאוסרו
פשיטא שלא ינולנו ויאכלנו אלא ה' לכשיבא לידך צמ' וברצוני
אפילו במכירתו לא במתנה יהיו אסורים עליך אבל אם כרת

לבוש עטרת זהב הלכות נדרים סימן ריח

אותו והכותי נרים הם ומצוין גם הם על השבת והעל חמסמרי אותן אינם מצוין והנדר מאוכלי שום אינו אסור אלא בישראל שדרכן לאכול שום בעש ממקנת עזרא :

לט נדר מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכורזיים שלא נתכוון זה אלא למצוין לעלות להגל ומקיימן והכותיים אף על פי שמצוין הם לעלות להגל שהרי נרים הם אבל לא קיימותו שעלו להר נרזים :

מ הנדר מבני נח אסור באומות העולם ומותר בישראל דאף על גב שגם הם מבני נח הם נתייחדו בשמם המיוחד ישראל והנדר מוע אברהם אסור בישראל ובנרים שכל הנרי נקראים זרע אברהם כדכתיב אב חסון עא וגומר ומותר באומות העול אפילו בבניי שמעא ועשו דכתיב כי ביצחק ולא בישמעא ביצחק ולא כל יצח לאפוקי עשו הנדר מערלים אסור אפילו בבטלי אומות העולם היינו שלא ניטלו אלא לתפאזה וכיצא בה שאף על פי שניטלו ערלי נקראו דכתיב כל הנוי ערלי וגומר וכזה כמה פסוקים ומותר בנרים שנתגיירו לשמי ומותר בישראל אפילו בערלים שבהם כגון שמרע אחיו מחמת מילה וכל ישראל מולים נקראו :

מב נדר מערלים אסור אפילו בערלי ישראל ומותר במטלי אומות העולם כדכתיבנא מעמא בסעיף חסמוך :

מג נדר מישראל אסור גם בנרים שגם הם נקראו ישראל אבל נדר מהנרים מותר בישראל :

מד נדר מישראל אסור גם בכתנים ולהי שגם הם ישראל מכתנים ולויים מותר בישראל :

מה נדר מתכתנים מותר בלוי בלוי מות כבתני שכן בלשון בני אדם נקרא כל אחד בשמו המיוחד אף על גב שבינינו בפסוקי לפעמי שהכתני נקראו לויי כבר דעת רבנדרים תולכין אתר לישן בני אדם :

מו נדר מתכתנים מותר בכני בנים אף על גב דבני בנים הרי הם כבנים בנדרים תולכין אתר לישן בני אדם :

מז מי שנדר או נשבע על דבר הנקרא מערלי ומי שבוש לישן להסתפק אם הנזכה ופורים בכלל רשמה לא כיון אלא על ים האסור במלאכה ואלו הם מתרים במלאכה או שמא כיון על ים שיש בו תוספת שמה ומשתח שמצני בלישן דרבנן ובפסוק שדים גם כן נקראו כל בלישנא דרבנן עבידנא יומא מכא לרבנן ובפסוק כיעל ים כאנו לפיכך אין לנו לסמוך אלא על דעת הנדר או הנשבע כמו שפירשנו אם אסור שברעתו היה להוציא גם הנזכה ופורים מרובל נאמן שדבר זה אין לא הכרע מן הלשון אם לא בכונת הנדר ואם נדר סתם ולא העלה על דעתו לאלו תליין להחמיר ואסור גם בדים ועל כלבוש חזרו סימן קעט :

מח מי שנדר או נשבע שלא יצחק שום צחוק אין כותמו אלא בשחוק המביא לירי חסור ממון לפיכך אסור בכל שחוק המביא לירי חסור ממון אפילו להטיל גדלות כגון מנה גדולה כנגד קטנה או לחמיר עם הכירו שקורין אפוסטאר בלעז וכלא ושמען וכך שום אדם לא יעשה שום שחוק בשבילו וכל הדינים הנזכרים במסמך זה אין הילוק בין נדר לנשבע קהל שגזרו חרם שלא להתפלל במניין משום איזה דבר אסורים לקרות בתורה שכל דבר שבקדושה נקרא תפלה בלשון בני אדם מי שנדר שלא לקבל פקדון אסור לו להתוודע לישראל על משכון שגם המשכון הוא פקדון לגביה ועל סימן רלה מי שנדר להתענות קדימים ואירע בתם תענית חזבה עולה לו למניין הימים וכן מי שנדר לילך לבורה רבקה או למקום אחר ואירע לו שחלק לשם עסק אחר יצא כוח יד נדרו ועל סירלט עוד מה :

ריח כיצד תולכין אתר כוונת הנדר וכו' גמעיפים :

א אתר כונת הנדר כיצד כל הנדר או נשבע רואין דברים שבגללן נדר או נשבע ולומדים מהם לאיזה נתכוון תולכין בר אחר אותו העניין לא אחר משמעות הדבר כיצד היה מעשה משאשלא צמר או של פשתן והזיעה ריחו קשה עליי ונדר או נשבע שלא יעלה עליי צמר או פשתן לעולם מותר לרכוס וללבוש בהן ואינו אסור אלא להפשיילן לאחוריו ובמעש שהיה לו היה לבוש בגדי צמר ונצמער בלבישתו ונשבע או נדר שלא יעלה עליי צמר לעולם אסור לו ללבוש ומותר לטען עליי ולהפשיילן לאחוריו ומותר להתבסרת בגזי צמר שלא נתכוון זה אלא לבגד צמר וכל כיוצא בזה וכל זה דוקא בנדר בינו לבין עצמו שאין תבירו כדירו אבל בנדר לחבירו המדירו

שנשתנה שמו ואין קורין אותו אלא נדר פלוגי ומעין פלוגי ואם אמר סנהר פלוגי או כמעין פלוגי אינו אסור אלא בנקראים על שמו הנדר הנאה ממעין טובל בו שביל של מצוה בימות הגשמים שאין לו הנאה ממנו לא המכילה של מצוה ומצוה לאו ליהנו נתנו אבל לא יטבול בו בימות החמה דאיכא גם כן הנאת רהנף דמיקר ביה :

כז הנדר מהכסות מותר בסק ובירעה וחמיל והם מיני בגדים גמים :

כח הנדר מהבית אסור בעלייה שהכל בכלל בית בעלייה מותר בבית :

כט הנדר מהעיר אסור ליכנס לעבודה דהיינו רחוק שבעים אמה ושיריים :

ל הנדר מהבית אינו אסור אלא מהאנף ולפנים דהיינו מסתמת הדלת ולפנים אבל מסתמת הדלת ולחץ על עוכי המפתח מותר :

לא והנדר או נשבע שיעמו בבית ולא יצא לחץ אסור לצאת כן האנף ולחץ דהיינו אפילו על עוכי המפתח אסור והנדר לרוד בשכונת היהודים צריך לרוד בשכונה גדולה כרחוב הגדול שלהם ולא אמרינן כאן דסני בג בתים ומקרי שכת לעניין שאר דיני דבנדר הולכין אחר לשון בני אדם ולשון בני אדם כן הוא שאין קורין שכונת היהודים אלא רחוב הגדול שלהם קהל שגזרו שלא לקנות בתים פעא אסורים להתלוי עמהם דהלוי נמי מקרי קניית ומכירתו בלשון בני אדם :

לב נדר מיושבי העיר אסור במי שישב שם ליום מבני העיר אינו אסור אלא במי שישב שם יב חרש ואם אמר ממי שדר שם אפילו רירת עראי מקרי דירה ואסור אפילו בדר שם יום אחד או שנים שאין רירת אלא לשון גירות שלשון דר הוא הרגו של גר מיהו סתם לשון בני אדם הוא שאינו נקרא דירה לא דרר שם עם בני ביתו דרך קבוע אף על פי שהיא פחות מליום אך אם ירוע שדרך לשון אותו המקום בלשון אתר תולכין אחר לשון המקום וכונת הנדר :

לג נדר מיורדי הים אסור בכל יורדי הים אפילו באותם שאין תולכים אלא אפילו מעכו ליפו אפילו באותם שיוצאים למיל ומותר ביושבי יבשה שאין דרכם לירד לים באניות :

לד אבל אם נדר מיושבי יבשה אסור גם כיוודי הים ואפילו באותם שמפליגין בו הרבה והם עכשו בים שדרי סופם לירד ליבשה :

לה ואם אמר יורדי הים אחר ליום עלי מי שהוא בשעת הנדר מיורדי הים אסור בו אחר ליום אף על פי שלאחר ליום כשחל הנדר כבר עלה ליבשה ונעשה מיושבי יבשה ומי שאינו מיורדי הים בשעת הנדר מותר בו אף על פי שלאחר ליום כשחל הנדר הוא מיורדי הים :

לו נדר מרואי חמה אסור אף בסומין שלא נתכוון זה אלא לכי שהחמה רואה אותו לאפוקי עוכרים ודינים שבמי שאין החמה רואה אותם ומותר בכל דבר שאינו כה אף על פי שהחמה רואה אותם שכיף שחוכיר רואי החמה משמע בה שעשוין לראות החמה והחמה רואה אותן ואפילו הוא אסור לא נתכוונת לכך לא ציינתין ליה דלא נדר אינש ארעת דנפשיה היכא דאיכא שינוי בלישני ואם אמר רואים החמה מותר בסומין הנדר מכל דבר שהוא ארום אסור לראות בתחת שגם היא ארומה :

לז נדר משחורי הראש אסור בכל האנשים אפילו בבעלי שיבה או למי ששערותיו לבנים דסתם אנשים יש להם שחורי הראש ובעלי שיבות כבר היו להן שערות שחורות ומי ששערותיו לבני סופן משחירין וגם אסור בקרחים מדלא קאמר בעלי שער ומותר בנשים ובקטנים שאין סתמן שחורי ראש ואם דרכן לקרות שחורי ראש לכל פולם אסורים שהכל הולך אוד לשון בני אדם הנדר מן הילדים או מן הנזרים אסור בין באותן שנולדו כבר בין באותן שילדו אחר כך דתרווייהו תרווייהו משמע שכן מצינו לשונות אלו בפסוקים לטעבר הלקתיר גדלים כתיב שני בניך הנזרים לך לטעבר וכתיב הגד כן נולד לבית רוד לתבא ילודים גם כן כתיב כל העם הילודים במדבר לטעבר וכתיב כל תכן הילוד לתבא לפיכך לא כיון זה אלא ממין שדרכו להולד ואינו מותר אלא בעופות ודיגים שנוצצין מן הבצי ואין דרכן להחלד :

לח הנדר משובתי שבת אסור בכותיים וכותר בעא המספרים את השבת שלא כיוון זה אלא למצוין על השבת ומקיימן

יורה דעה הלכות נדרים סימן רכ

בלילה אפילו באומר יום אחד ואף על גב דבני תענית יחיד דלא הוי אלא מצפרא ועד פניא נהנינן כשתחשך שריא ליה לאכול בלילה שאלה ולא נזרינן משום יום אחד היינו משום שתרכיב ידוע שרינו של תענית כך הוא שאין איסורו כשאר נדרים שכבר קבעו לו חכמי זמן חילוך אפילו שרית ליה לבשתחשך בלא שאלה לא אתי לאיחלושי בנודר יום א' שריני תענית ונדרים חלוקים ולא אתי לאיחלושי אבל חכא איכא למיחש דלמא אתי לאיחלושי ביום אח' צריך התרת ל לבשתחשך ויש אומרי' עוד טעם אח' דבחיו' רחכ' צריך שאלה לבשתחשך ולא בתענית יחיד משו' דלא דמי רחכא בחי' מות' לו יום זה מתחלתו עד שנה דרומה בזה ליום א' שאינו נאסר מעת לעת אלא משעת הנדר וכין דמיין להרדי אתי לאיחלושי אבל תענית דמתסר מתחלת תי' לא דמי ליום אח' ולא אתי לאיחלושי דמי' אמל' חכי שריני לבשתחשך לפי שאסרתי מתחלת היום אבל ביום אחד שלא הל איסורו מתחלתו אינו כדן שהוא מותר לבשתחשך ואין לרחות ולומר דבתי' דחכא נמי מי לא עסיקין דקאי בשעת הנדר קודם שעלה עכו השתר שנאס' אותו היום מתחילתו כל היום עד תלילה בתענית יחיד ואפילו רבני הצריכוהו שאלה חכם לבשתחשך ואם כן גבי תענית יחיד נמי נצריכו שאלה חכם לבשתחשך דאין זה קושיא דאף על גב דאין חכי נמי רבני תי' דין אפילו אי קאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השתר צריך שאלה לבשתחשך לא דמי לתענית יחיד דהתם בחי' כיון דכי קאי בשעת הנדר באמצע היום דמי ליום אחד שוחתר לו מקצת רי' הוצרכו להצריכו שאלה אף ברקאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השתר הצריכוהו שאלה ולא פלוג רבנן במלתיהו אבל בתעני' דלא מאכנת ביה כלל שמקצת תלת היום יחא מותר ליכא לאיחלושי באומר יום אחד לפיכך לכולי עלמא חכא בהיו' צריך שאלה לבשתחשך מיהו יש אומרי' אם היה הנדר של מצוה כגון ללמוד או לקיי' שום מצו' אחרת כגון שאמר אלמוד תי' אינו צריך ללמוד סבה נדרו אלא עד תלילה ואינו צריך התרה לבשתחשך דאף על גב דהך גזירה נמי שייך חכא מכל מקום משו' גזיר' לו לחוד לא הוי מצרכי שאלה לא משו' דככל נדר איכא בלאו חכי קצת נירנד עכירה כראמרינן לעיל כל הנודר כאלו בנה במה כו' לפיכך חכא דשויכא בחדיה גם כן הך גזירה קנסות וגזרו שלא ישתה עד שישראל עליו לחכם אבל בנדר של מצוה כיון דלא שייך קנסא דשפי' עבר דנדר בטלו גם כן גזירתם ולא הצריכוהו שאלה :

ב אמר ביום שאעשה דבר פלוני לא אוכל אותו היום דינו כתי' שמתר בלילה ואם אמר אותו היום ולמחרתו גם לילה שבנת' אסור שכיון שתתחיל נדרו לא פקע עד עבור זמנו ולילה ש' אחר הכהרת מותר :

ג היה עומד באמצע השבוע או קודם לו ואמר קונם יין שאני טעם שבת זו או שבת זו אסור עד תשלום כל השבוע ויום שבת הבא אסור ג' ואח' מותר אפילו בלא שאלת חכם דלא שייך חכא שום גזירה דתכל' בקיאין בהכי ואם אמר שבת א' או שבת סתם אסור מעת לעת :

ד היה עומד באמצע החדש או קודם לו ואמר חדש זה אסור עד תשלום החדש ומותר ביום ראש החדש חכא אפילו ר' חכא שני ימים שיום ראשון של ראש חדש הוא לתשלום החדש זה אה מותר כיון שכלשון בני אדם קורין אותו ר' וכל שכן אם נדר לעשות דבר קודם ר' שצריך לקיימו קודם יום ראשון :

ה אמר חדש א' או חדש סתם אסור מי' ליום : היה עומד באמצע השנה או קודם לו ואמר שנה זו אסור עד תשלום השנה ומותר ביום ראש השנה ושנה זו מונין מתשרי עד תשרי שאפילו אם עומד בב' כאלול ואמר שנה זו כיון שתחשך חגי' תשרי מותר ואין אמרי' שמא כיון עד ניסן עתה גם כן ר' לבנת עניינים דבנדרים הולכין אחר לשון בני אדם :

ו אמר שנה אחת או שנה סתם אסור קצת לעת היה עומד בראש השנה או אחר כך קודם אדר ולא ידע שתתעבר השנה ויאמר שנה אחת או שנה סתם ואחר כך נודע שנתעברת השנה אסור י' חרשים מי' ליום ולא אמרינן לא תיתח דעתו על שנת מעוברת אלא בסתם תשנים שהם שנים עשר חדש דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם וכלשון בני אדם בין פשוטה בין מעוברת קרויה שנה וזה נמי כיון שאמר שנה כוונתו היה לשנה תמימה כמו שיהיה הן פשוטה הן מעוברת וכן אסעמר בחורף ואמר שנה זו והיא מעוברת אף עלפי שלא ידע שהיא מעוברת אסור עד תשרי ולא אמרינן שאדר שני יעלה לו במקום אלול :

ח אמר

המירו אין חילוך אחר פונת הנודר אלא כל שלשון הנדר כולל חילוך אחריו שהרי על דעת חבירו הוא נודר אם לא באומת' דמוכה :

ב מי שהעלילו עליו מפני שמכר יין לישמעאליים תשבע מפני כך שלא יעשה יין לכבוד והיה לו יין עשוי מקוד' אסור למוכרו אף על פי שלא נשבע אלא שלא יעשה יין למכור'ה כבר היה עשוי אולינן כתר דעת הנודר ואין ספק שזה היה כוונתו שלא ימכור עוד שום יין כדי שלא יעלילו עליו עוד ואין חילוק בין יין שיעשה ובין יין העשוי כבר שלא ימכרו וכ' קהל שעשו תקנה כיוצא בזה שאסורין למכור אפילו מה שהיה להם קודם לכן וכן כל כיוצא בזה :

ג היו מצעירין בו שישא בת אצותו ואמר קונם שהיא נחנית לי לעולם וכן המגרש את אשתו ואמר קונם שהיא נחנית לי לעול' חרי' אלו בותרות ליתנות לו שהענין מוכיח שלא נתכוון זה אלא לטם אישורה :

ד היה הכיור מפציר בו שיאכל אצלו ומי' אומר קונם לביתך שאני נבגם ומיפת צונן שאני טעם עמך מותר ליכנס לביתו ולשתות עמו מפת צונן שלא נתכוון זה אלא שלא יאכל ולא ישרת עמו בסעודה זו וכן כל כיוצא בזה מי' שגדר צדקה או שאר נדר מחמת חולי ומת על סימן ר' :

ה אמר להכיר השאילני פרתך אמר לו אינה פנויה כלום מראה לו שאינו רוצה להשאילה לו ונבעס השואל בנגר המשאיל על זה ואמר קונם שאינו הורש בה לעול' אם היה דרכו של דור' השואל להרוש שדהו בעצמו וראי' לא היה דעתו אלא שהוא לא יחרש בה ויהא לא יחרש בעצמו אלא ארסין חורשין לו הוא וכל אדם אסורים להרוש לו בה דלא לחרישתו נתכוון אלא שלא יחנה בחרישתו קאמר בין חורש הוא בין חורשים אחרים לו :

ו הסכמת נהרם שעשו הקהל רוצה תשר לבטל מקצתה אף כל החכמה בטלה מפני צויו שנאמר נדר שחותר מקצתו הותר כולו כמו שיתבאר לקמן סימן רכ' ע' דלא אמרינן כן אלא היכא שחותר מקצת הנדר על ידי דין התרת נדרים דאמרינן שהותר הנדר מעיקרו וממילא הותר כולו כאילו לא נדר כלל אבל חכא לא תורת הנדר מעיקרו אלא חשר יצוה שלא יקיימוהו עוד מה שיצוה יצוה על פי גזירת השר התיירו אותו מקצת ואונם הוא אבל הנדר עודנו קיים קהל שהחרימו על אצד שלא ידור עמם ואחר כך רוצה לישב שם בתנת דנין כפי הענין שנדרו עליו מחמת איזה דבר נדרו עליו ואם יראוה הענין שלא נדרו אלא על הירת קבע עם אשתו ובניו תנת שרי ואם לאו הכל אסור :

רי"ט הגודר בלא קביעות זמן וכו' שלשה סעיפים :

א מי שנדר או נשבע לישא אשה או לקנות בית וכיוצא בו ולא קבע לו זמן אין מחייבין אותו לישא אשה או לקנות בית עד שימצא תראוי לו שלא כיון זה לא להגן לו :

ב הנוד' או נשבע לשבו מלמ' לבנו עד עשר לישראל כל זמן שישוב מלמד תגון הוא פטור ולא נאמר שנשבע או נדר לשבו מלמד חיותו חכם שכיון שכל הנדרי' הולכים אחר כוונת הלב וזה דבר ידוע שכתחלת לימוד הנער כל כך ראוי והגון אפי' מלמ' שלא הגיע למדרגת ערבות כמו אח' מגדולי חרבני' לפיכך אמרינן לא נתכוון זה אלא למלמד שחגון הנער זה וזבלבר שיסבור מלמד ראשון החגון שבא לו שוואי כוונתו היה שלא יתבטל הנער וכל זמן שיעכב חוי פסידא דלא תדר' לנער ולא יאשלח המלמד הראשון שיש לו עד שיביא השני :

ג מי שאמר עליו דבר אחד בלא זמן אסור בו לעולם ראוי' זמן תתן לו והחל' לא מסתבר ליתן לו זמן המועט שנוכל דחיינו רגע אחד שאין דרך העולם לנודר כך :

רי"ז חילוק שבין קונם יין להיום או לזמן לדין הגודר על דבר שאינו קבוע וכו' כג סעיפים :

א אמר קונם שאני טעם יום אחד או קונם יין שאני טעם יום אסור בו מעת לעת : ואם אמר קונם יין שאני טעם היום אינו אסור אלא בעד שתחשך בין עומד בתחילת היום או בכופו מיהו כשרתחשך צריך שאלת לחכם קודם שישתה יין גזירה שכא פעם אחרת י' אסור על קיים אחד ולא ידע להפריש בין היום ליום אחד ויבא לשרת' :

לבוש עטרת זהב הלכות נדרים סימן רכא

יחד מסמעינמי אפילו אם לא יגיע רקומן גשם ראשון שהוא שבעה עשר במרחשון ובלבד שירד בו הגשם דהכי חשיב רביעיה ראשונה וירדו כמו רביעה שלישית ולא ירדו לפיכך אמרינן ודאי דעתו של זה הנוד' היה לשניה לאיזה מהם שיח' ראשונה עד אותו זמן ימסוך נדר' ומשם ואילך יפס' נדרו ויחוי' להתירו ואם אכ' עד הגשם הרי זה אסור' עד שירדו הגשמי' ממט' שכן הוא משמעו' לשון של גשמי' והוא שירד מזמן רביעה שנייה שהוא בארץ ישראל ומקומות הסמוכות לה מב' במרחשון ואילך ובגולה משבע' יום אחר התקופה שכיון שאמ' נשכים לשון רבים משמעו' גב' שיעבורו שני גשמי' דהיינו רביעי' ראשונה שהיא בארץ ישראל שבעה עשר במרחשון ובגולה ששים יום לתקופה ושניית' שהיא בארץ ישראל כ' במרחשון ובגולה ע' יום לתקופה וחכל הולך לפי מקום נדרו כמו שנתבאר בסעיף ג' :

יז אמר עד שיפסקו הגשמי' אסור' עד שיעבו הפסח ונר' לי אף על פי שאנו מפסיקין מלומ' משיב הרוח ותן מל ומס' מיום ראשון של פסח היינו משודקל' גשמי' בחג ס' קללה ואין מתפללין על דבר שהוא קללה אף על פי שזמנ' הטבעי עדיין עד שיעבו הפסח אבל בנדר' ה'לך אחר לשון בני אדם ולשון בני אדם כן הוא שזמן הפסקת הגשמי' הוא משיעבור הפסח ג' :

כ קונם יין שאני טועם בחג אסור כל ימי חג הסוכות וגם כיום טוב האחרון דאף על פי דיו' טוב האחרון של חג שח' שמיני עצרת רגל בפני עצמו הו' כמו שכתבנו בלבוש החור סימן תרס"ח בלשון כני אדם בכלל החג היא ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם :

כא האומר לאשתו מה שאת עושה קונם שאני נחנה כמנו עד הפסח ממה שעשתה לפני הפסח מותר ליהנות ממנו אחר הפסח שלא אס' עצמו מזה אלא עד הפסח ואם אמר ממה שאת עושה עד הפסח קונם שאני נחנה ממנו אסור ליהנות לו לעול' במה שעשתת לפני הפסח :

כב היה עובר קודם הפסח כגון במרחשון או לאחר' וא' לאשתו קונ' שאת נהנית לי מהיו' עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג חלכת לפני הפסח אסורה ליהנות ממנו מיד שהלכת עד הפסח מן התורה ואם נהנית משעת הליכה לוקח ולא עוד לא אפילו לא חלכת כלל לפני הפסח אסורה ליהנו' ממנו מיד משעת הנר' עד הפסח מחשש שמא תלך אחר כך ותעבור למפרע :

כג אמר לה קונם שאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך עד הפסח אסורה ליהנות ממנו מיד שכא תלך ותעבו למפרע ואם הלכת לפני הפסח ונמצאו מהנה אותה הרי זה לוקח' ו' אסורה' בהנתיח עד החג ומותרת לילך לבית אביה משחגיגת הפסח :

רכא דיני הנודד הנאה מחבירו וביד סעיפים:

א ראובן שאמר נכסיו על שמעון או שאמר עצמו מנכסי שמעון הנאמר אסור אפילו לעבו' על טרה האחר' ואפילו ברב' שדרך לוות' אחר' לחבירו ואינו מקפיד עליו כגון לעבו' בבקעה שלו בימות החמה שאין בני אדם מקפידין על דריסת רגל טבח אסור' ואסור' לשאול ממנו כל כלים שבעולם' ואם לא נדר' ממנו אלא מאכל אינו אסור' לא לאכול משלו' ואם אם הנאת מאכלך עלי אסור' לאכול משלך ואסור' גם כן ללעוס חמין ליתן על גבי מכתו דלישנא דהנא מאכלך הכי משמע שלא יהנה מנוף המאכל אפילו בלא אכילה וכן אסור' להט' ירד' בכבדו אבל לשאול ממנו נפה וכברה אף על גב שהם כלי רשמי' המאכל מות' שלא אסור' עליו אלא הנאת נוף המאכל ואם אמר הנאת חסביא לירי מאכל עלי אסור' לאכול משלו ומותר' ללעוס חמין ולתת על גבי מכתו שאין זה הנאה תבאה לירי מאכל אבל אסור' ליהנות ממנו כל דבר שמשכירין כיוצא בו שכיון שדרך להשכי' כיוצא בו והוא מוחל ל' השכירות הרי באות הדמי' הוא יכול לקנו' אוכל נפש והוא ליה הנאות המביאה לירי מאכל והוא הרירו מהנאה המביאה לירי מאכל ומד' שאין משכירין כיוצא בו מות' ככה דברי אמורי' שאין בו שייכו' מאכל' אבל אם יש בו שייכות מאכל כגון נפה וכברה אסור' שהרי מרחק' בו המאכל עצמו ואפילו שק' להביא בו פירות וחמ' להביא עליו פירו' נבל' אסור' והוא נמי בכלל דבר המביא לירי מאכל שמקרב ליו המאכל עצמו ואפילו סוס לרכוב עליו לבית המשתה וטבעת להראות בו בבני' המשתה אסור' שכיון שרואין אותו שבא לסקודה והוא רוכב על סוס או טבעת בידו יראה כאדם חשוב ונותנין לו כמנה יפה והוא ליה גם כן הנאה המביאה לירי מאכל ולעבו' דרך שדהו לבית המשתה אף על פי שאין משכירין כיוצא בו אסור' שכיון שעוב' דרך השד' לקצ' הדרך שיבא בהרה

ב אמר עד ראש חדש ארר עד ראש חדש ארר עד ראש חדש ארר עד סוף אדר עד סוף אדר שני דשני אררי במעוברת לא נחשבו אלא לחדש אחד והרמב"ם חולק ואמר כבת דברים אמורים דעד ראש חדש ארר ראשון שאינו יודע שהשנה מעוברת שכיון שאינו יודע שהשנה מעוברת ודאי כשאמ' עד ראש חדש ארר לארר הסמוך לשבט נתבין אבל אם יודע שהיא מעוברת ואומ' עד ראש חדש ארר כותנתו לראש חדש ארר שני דסביר' ליה דבלשון בני אדם אדר ראשון נקרא אדר ראשון ואדר שני נקרא אדר סתם וסביר' ליה שכן גם כן כותבין כגשמי' וכתב' אדר ראשון כותבין אדר ראשון ואדר שני נקרא אדר סתם :

ג היה עומד באמצע השמיטה או קודם לה ואמ' שמיט' זו אסור' עד סוף השמיטה והשנה השביעי' עצמה גם כן אסור' דרין שמיטה ורין שבת שיהיו :

ד אמ' שמיטה אחת או שמיטה סתם אסור' שבעה שנים מעת לעת כמו בשבוע אחר' :

ה האוס' עצמו על דבר אחר עד הפסח או שאומ' עד פני הפסח אינו אסור' לא עד שיגיע פסח בלבד ואם אמ' עד שיהיה הפסח הרי זה אסור' עד שיצא הפסח ויש אומרי' דעד פני הפסח גם כן אסור' עד שיצא דסבירא ליה דתאי' לישנא דפני יש במשמעותו שלשה ענינים איכא למימר עד פני ימי הראשונים דהיינו עד שיגיע שכן הוא דעת הסבר' הראשונה ואיכא למימ' נמי עד פני ימי האחרונים ואיכא למימ' שהוא לשון פנייה עד דפני הפסח כלומר עד דמתפני ימי הפסח דהיינו עד שיצא ואולי' להומרא :

ו אמ' עד הקצי' או עד הבצי' או שא' עד שיהא הקצי' או הבצי' אינו אסור' לא עד שיגיע שכל דבר שאין זמנו ידוע וקבוע ליו' מוגבל בכל לשון שיאמר אינו אסור' אלא עד שיגיע :

ז ובכל מקו' זמן הנר' לפי מה שמסמריין או מאררין לקצור בו ואנו הולכין אחר מקו' שעומד בו הנוד' כשע' הנר' אפילו אם הלך הנודד אחר' אל מקו' אחר' כגון שהלך למקום שמאחרין הקצי' בין להקל כגון שהלך למקום שמסמריין אותו :

ח קצי' סתם הוא קצי' חטים ואם המקו' שנר' בו רוב קציר שעורים הולכין אחריו ולא דמי' לספק דלעיל הסימן רי"ז סעיף ג' וסעיף ז' ודחתם מספקינן במה הית' נחשבתו אם לרוב לשון של העי' או לרוב סיפוק העיר ואולי' להומרא אבל הכא ודאי דאחשיב הוא לאנשי עירו וקורא סתם קציר למה שהוא הרוב בעירו :

ט אם היה לו זמן קבוע למשת' כגון נר' עד זמן משתה בנו מספק' לן אם חשוב זמנו קבוע או לא דנימא כיון שזמנו קבוע ליום מוגבל הוי' דינא כמו הנוד' עד הפסח וכהאי' גוונא או נאמ' כיון שבידו להקדימו או לאתרו הוי' דינו כמו עד הקצי' ולא אפשיט' לפיכך הולכין בו להחמי' ואפילו אם מת' הכן קוד' שיגיע משתה שלו צריך להמתין עד אותו הזמן וכן תרין אם נדר' לעשות דבר מה עד שיהיה הכן בר מצוה ומת' הכן קוד' שהגיע לשלש עשרה שני' צריך לקיימו עד זמן שהיה בו ראוי להיות בר מצוה אם היה חי ועיין בלבוש התכלת ס' תקסט' יחיד או רבי' ששקלו עליה תקנית מהמת' איה צרה ועבר' אם צריכי' להשל' תקנית' והוא תרין בנדר' נדר' לעשות צדקה או שאר נדר' וכתיב מורי מהרמאי ול' זה לשונו ונדא' לי דכל זה מירי' בקבלו עליה סתם אבל אם שרש דבריו כגון מי שנר' ואם אמ' יחיה פלוני וחולה אתעט' כך וכך או אתן כך וכך לצדקה אם מת' אותו פלוני פסול מנדרו והוא התנה כן בפירושו ולא בענין תנאי כפול כנדרים דלא נרע דיבורו מכוונת' הנוד' כדלעיל סימן רי"ח וכן יתבאר לקמן סימן רל"ב וכל שכן האומ' סלע לצדקה כרי' שיחיה בני' ואם לא יחיה לא אתן אף על גב דעוב' על מנת לקבל פרס ולא שפי' עבידי' בכל מקום פשו' אם לא יחיה : עכ' :

י הנוד' צר' תקיץ זמנו ער' שיקרנו ורבי' שמכניסין התאני' בכלכלות לא בעד' שיקרצו עראי :

יא עד שיעבו הקיץ עד שישמרו הסכיני' טקוצין כהן התאני' להצניע כר' לקצץ בהם לשנה הבאה דהיינו שבב' עבר כל זמן קציצתן בשנת זו :

יב האוס' עצמו בדבר' עד הגשם תרי' זה אסור' עד זמן הגשמים דהיינו רביעות שלישית שהוא בארץ ישראל עד ראש חדש כסליו הגיע זמן הגשמי' והי' זה מות' בין ירדו גשמי' בין לא ירדו ואם ירדו גשמי' ברביעה ראשונה דהיינו בארץ ישראל בשבעה עשר במרחשון ובגולה ששים יום לתקופה דהיינו כשבתה ליון השאלה הרי זה מותר מיד דלשון של עד הגשם תרתי' משמע אג' שיחיה זמן של עיקר הגשם שהוא זמן האהרן דהיינו רביעה שלישית אף על פי שלא ירדו גשמים וכיון שהוא לשון

מהרה לבית המשתה הוה ליה גם כן הנאה המביאה לירי מאכל וכן אסור להשאיל לו קרדום שמבקעין בו עצים לבשל בו מאכל שהרי זה מקרי הנאה המביאה לירי מאכל אבל קרדו לנכש בו מותר להשאיל לו ואסור גם כן לקנות לו צרכים עושה שהוא ממש דבר המביא לירי מאכל :

ב חמור הנאה מחבירו יכול המוד לפרוע חובו עכורו ואפילו אין בוונתו שהנאס יהוה וישלם לו אלא נתנו לו במתנה ואפילו היה לו משכון ביד המלוה ופרע זה כשכילו וגם המשכון מן המלות צריך להחזירו ללוה הנאס שאין זה מהנתו רכיון דאילו פרעיה לשם הלוואה זה לא היה מבקשו ממנו שילוונו לאו תלוואה היא שזה אין צריך לפרו' לו כדבעינן למיכתב מעמא בלבוש עש סימן קכח בעורת דרשם כי פרעיה נמי לשם מחילה לאו מירי יהיב ליה ולא אהנתו כלום אף על גב שמונע ממנו חתביעה של המלות שלא יתביע עוד אין זה נקרא הנאה שיש בה ממש אלא הנאה של דברים כיון דאמרין שחירה זה יכול לפרו' עש כדברים עד שיפטרנו מכל וכל כמו שיתבאר מעמא בלבוש עש סימן קכח ויכול לזון את אשתו ובניו אף על פי שהו' חייבמונותו אינו אלא כפורע חובו דהכי נמי היה יכול הנאס להשמש מחס יחס יצמצו ויפרטו עצמן וכן יכול לזון עבדיו לא מבעיא העברים העברי' דמצוה קעביר ואין זה מהנתו אלא אפילו עברי' הכנענים דלאו מצוה קעבירי מכל מקום תיה זה יכול לישכט ממנו ולום לו החו' על הפתחים ופרנס עצמך ואינו מהנתו בזה אבל אסור לזון בחמתו בין טמא בין טהור שחרי טעמיה ומעלה ברמי' וזהו ליה הנאה גמור ואסור ללמד מקרא כיון שמת ליטול שכר עליה והוא מלמדו חנם נמצא שמהנתו בשכרו אבל מלמדו מדרש הלכות ואגדה פירוש מדרש ספרא וספרי שהוא מדרש הפסוקים הלכות הלכה למשה מסיני אגדות שהסמיכות על הפסוקים והוא שלא יאמ' הנאס לאוס שילמדנו דאז הוי בשלוחו ואין לך מתנתו גדול מזה שעושה שליחותו אלא כשהוא בא ומלמד מעצמו מותר חס תולקין ומתירין אפילו אמ' לו שילמדנו והוא חרין בכל דבר של מצוה אין נקרא הנאה במה שזה עושה שליחותו כיון דמצוה לא ליהנות ניתנו וכן הלימוד עצמו אינו הנאה דמצוה קעביר ומצוה לא ליהנות נתנו והוא דמותר ליטול שכר על המקרא היינו שמלמדו פיסוק טעמים לצנן המקראית כהלכתו וכן תרגום שאותו חלימו' אינו דאורייתא כלומר אינה מצוה מן התורה ללמדו עמו לכך מותר ליטול עליה שכר אבל שאר לימוד שהוא מצוה ללמדו עמו כן התורה אסור ליטול עליה שכר דילפינן מקרא דכתיב ואותי צוה ה' בעת דרדיו ללמד אתכם הקים ומשפט' וגו' כמש' צונוי ה' אלהי מה כאשר צונוי וגו' לא מה אני בתנן למד השם ית' עמדי אף אני עמכם חייב ללמד בתנן והוא חרין כל מי שילמד עם אחרי' מחיו' והלאה צריך ללמדו עמו בתנן ודוקא הקים ומשפט' בתנן אבל פיסוק טעמים ותרגו' אינך מצוה בתנן והאידנא רקימא לן דמותר ליטול שכר אף על המדרש ושאר לימודים דשני' במלה הוא נוטל הכל אסור ללמדו בתנן דמתנתו במתן שאינו נוטל ממנו שכר ולפי מאי דבעינן למכתב בסעיף הסמוך גבי השבת אבירה בשכר הכא גם כן אפילו בשכר אסור דשכ' במלה גם כן הנאה היא נראה לי אבל ללמד את בנו אפ' פיסוק טעמים מותר ואף על גב שתאב חייב ללמד את בנו תורה מצוה הוא וכך אמרנו דמצוה לאו ליהנות ניתנו ופיסוק טעמים גם האב אינו מצוה ללמד לבנו ואינו מהנתו לאב אלא לבן ועוד שהרי כל אדם חייב ללמד תורה עם בן חבירו כמו שיתבאר לקמן סי' רכח ואין זה מהנתו הנאס אלא מקיים המצוה המוטלת עליו וכו' לשמשו בכוס של בית האב ובכוס של בית המרחץ פירוש שאם אירע בו אכלות כנאס שמברין אותו בכוס של תנחומין יכול המד' לשמשו עם אותו חכום להשקהו והוא שיה' חכום משל הנאס דאם לא כן הוי מהנתו אבל הנאה שימשו השקאה אינה אלא מצוה וכוס של בית המרחץ הוא כשיוצאין מבית המרחץ דהיי' דרכן לשתות כוס של חמין לרפואה כותר גם כן לשמשו בו כשרואו של הנאס והוא אינו עושה לא שימשו השקאה ומצוה קעביר שיש בו חיי נפש :

בין שנכסי מחזיר אסורין לבעל האבירה שאם נכסי בעל אביר' אסורין למחזיר' פשיטא דשפי' קבחר ליה שהרי תבעל אביר' לא נאס' מליה' מן המחזיר' מאי אית לך ל' מ' חריג' המחזיר' נהנה בחשבתו האביר' שעושה מצוה מצות לאו ליחזרו' ניתנו ואי' משו' פרוטה דרב יוסף דאם נודרין לו עני באותו פעם שכו' שירה נהנה המחזיר' שפטר מלתת לו פרוטה לעני דעוסק במצו' פטור' מהצוה זהו דבר שלא שכיח שיודען לו עני באותו עת שמחזיר' ולא חשיב הנא' כלל ואם נכסי מחזיר' אסורין על בעל האביר' גבי שפי' קבחר ליה דחא דירי' קבחר ליה ואין תבעל אביר' נתנ' משלו כלום ובמקו' שנוטלין שכר במלה על החזרת אבירה אם נכסי דבעל אבירה אסורין למחזיר' אסורין לקבלו דאף על גב דשכ' במלת תוא נוטל מכל מקום הנאה היא לפיכך יחזירנה לו חנם דחא נכסי אינם אסורים על בעל האבירה ואם נכסי מחזיר' אסורין על בעל האבירה אינו רשאי להחזירו בחנם אלא צריך לקבל השכר דאם לא כן הוה ליה דבעל אבירה נהנה ממנו ואם נכסי שניה' אסורין זה על זה אין לו תקנ' בחזרו' אלא שיחזירנה לקיים מצוה חשבת ויפול השכ' להקדש שהחזיר' אינו רשאי לקבל חשכ' שאם כן הוה נהנה ולא יניחנו כידו שאם כן הו' מתנ' אלא יחזירנה ויפול השכר להקדש :

ד ראובן שאסר הנאתו על שמעון וחלה שמעון יכול ראובן ליכנס לו לבקר בין עומר בין יושב אף על גב ששמעון נתנ' מי שיכתל ביותר דאית ליה צוותא כשזו יושב אצלו ומתהני ביה מכל מקום כיון שראובן מצוה קעביר כביקור זה שרי ליה ל' שצמון למתהני מיני' הנאה זו ולא יתבטל זה ממצותו ובמקו' שנותנין שכר למי שיוש' אצל חחולה להיות לו לצוותא לא ישב אצלו חו' מתהני ביניה שכרו ואפ' שר' ל' לום אפילו נתן לו שכרו לא ישב אצלו דמכל מקום מתהני זה מיני' אף על פי שנותן לו שכרו ואין כאן מצוה ביקור לזה בין שבשכיל שכרו הוא עושה נראה לי אלא מבקרו בעי' שאין כאן אלא מצוה ביקור' שהרי אין דרך לקבל שכר ואם ראובן הוא רופא אם אין דרך ליתן שכר לרופא יכול לרפאותו אפילו בידים אפ' איש רופא אחר שיפאנו דזה מצוה קעביר דלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות ואם דרך ליתן שכר לרופא לא ירפאו בחנם חו' מתהני מניה שכרו מהו נראה לי בשכ' יכול לרפאותו אפ' איש רופא אחר מטעמא דלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות והיי' מצוה אפ' בנשילת שכר נראה לי ולא ירפא לבחנתו אפילו אין דרך ליתן שכר לרופא דהא מכל מקו' מהנתו ברפואה בחמתו ולא מצוה קעביר אבל יכול לומר סספלוני יפה לח זהו לא יעשנה אלא אחר ומת' שתתפא על ירי' שנלה חס' אין זה הנאה דהנאה ממילא אתיא ואם אין אחר יכול לעשות הרפואה בסס' שנלה והבסה תמות אם לא יעשנה מותר המדיר לעשות דהוה ליה כמחזיר' אבירה ומצוה קעביר' שאם אין שם אחר שיכול לרפאותו אפ' אינה כספק שתמות מות' לזה לרפאותו דזה גם כן הוי בכלל מחזיר' אבירה ומצוה קעביר ואם מת שמעון המוד' יכול המדיר להביא ארון ותברי' בין שאין הנאה למתים ואם חלה כן שמעון יכול ראובן ליכנס לו ולבקר אפ' מי' יושב ואפ' במקום שנוטלין שכר על חשיבת דחא לא אסר ראובן הנאתו לא על שמעון ולא על הכן וכישיבת זו אף על פי שהיה יכול ליטול עליה שכר והוא עושה בתנן אינו מהנתו אלא ארץ חבן והנאה האב ממילא אתיא ואינה אסורה ואם נכסי שמעון אסורין על ראובן שהדירו שמעון מנכסיו וחלה שמעון נכנס ראובן לביתו לבקר דאף על גב שאסר זה נכסיו עליו ואפילו דריסת הרגל בביתו אסור לו ומשום מצוה לית לן לאתהני מאיסורא מכל מקום אמרין מסתמא מחיותיה לא אדריח כלומר מסתמא כי אדריח חול זה לכבד' לא אדריח במילתא דצריכא ליה כי הכא שהחולה נהנה מביקורו מיהו גם זה לא שרינן בית לא כעומר אבל לא כמיושב דכולי האי לא שרינן ליה למתנות מניה במת דברים אמורים שהחולה הדיר נכסיו על המבקר ואסורין דעתי' דמחיותיה לא אדריח אבל היכא שהמבקר אסר עצמו על נכסיו של החולה לא יכנס לביתו כלל דככתא' גוונא' ליכא אוכרנא ואם חלה בנו של שמעון בין שראובן חמק' אסר עצמו על נכסיו של שמעון בין ששמעון הדירו כנכסיו אינו נכנס כלל לביתו לבקר דחא דריסת רגלו אסור עליו אלא שואל עליו בשוק דאף על גב דמחיותיה לא אדריח אפ' דאפילו מצותיה דבירה אדריח ושמעון הנאסר שלא ליחנות מראובן יכול ראובן להעיד לו בין עזת ממון בין עדות נפשות בין חזירו ראובן מהנאתו בין אסר שמעון על עצמו הנאה ראובן על כל פנים מצוה שלא לכבוש ערותו כואם ל' יגיד וגומר ואין נדרים לבטל לאוין כראיתא לקמן סימן רל"ט :

ה ראובן שאסר הנאתו על שמעון יכול לישן עמו במטה אחרת בימות החמה שאין נוף נהנה מן הנוף אבל לא בימות החשכים

מפני

לבוש עטרת זהב הלכות נדרים סימן רכב רבנ

הכי אסור כיון שניכר הדבר שכיין לכך ולא עוד לא אפיונותו לו סתם ודור ואכר לו רצונכם שיבא פלוני ויאכל עמכם אם חוביח סופו על תחלתו שלא נתן לו אלא על מנת שיבא פלוני ויאכל אסור כיצד כגון שהיתח עליו לעשות סעודה גדולה והוא רוצה שיבא אביו או רבו וכיוצא בהם וידוע שהם מודים ממנו לאכול מסעודתו והרי סעודתו מוכחת שלא נמרה להקנותם אלא כדי שיבאו אלו וכן כל כיוצא בזה אסור :

י מי שנשבע או נדר שלא לדבר עם חבירו יכול לכתוב לו כתב שאין כתב דיבור ולא עוד לא אפיו יכול לדבר עם אחר בפניו כח שצריך לדבר עמו והוא שומע מיהו צריך השליח שביניהם לדבר אל שבען מה שאכר ראובן ולא יסבך על שמיעת דבריו דבר כמדב' עמד' מי שאסר ספרו על חבירו אסור לנאם ללמוד בו ולא אמרינ' שלא יאסר עליו משום מצות קריאה שיש לו הנאה מן הראוי' בו חוץ מן הקריאה :

יב הנודר הנאה מחבירו אסור בהחלתו שיש בו ממש אבל מותר בשלהבתו כלומר מותר לו להדליק נר בשלהבת חבירו דשלהב' אין בה ממש ומותר המדיר לשחוט לו בהמה למודר. דמקלקלת ואינ' כהנהו ודוקא בהמה בריאה אבל לא מסיכנת דכתקנה שלא תמות ובהנהו וכותר לתקוע לו תקיעה של מצוה דמצות לאו ליתנות ניתנו וכן המודר הנאה משופר מותר ליצאת בו ידי תקיעה של מצות ועיין בלבוש ההור סימן תקס"ו סעיף ה' וכן המודר הנאה במעיין טובל בה טבילת מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה דמיקר **יד** הנודר הנאה מחבירו ונותן לו לולב ליצאת בו כיום שני יצא דמצות לאו ליתנות נתנו אבל כיום ראשון לא יצא דבעינ' ולקחתם לכם משלכם ולא משל איסורי הנאה :

רכב. מי שחתנו מודר הנאה ממנו ורוצה ליתן מעות לבתו וכו' סעיף אחד :

א בלבוש הבין וארנמן יתבאר בעה' כל מה שקנתה אשה קנה לבעלה לפירותיהן ומי שנותן מתנה לאשה הרי היא של בעל' לפיכך מי שחתנו מודר הנאה ממנו והוא רוצה לתת לבתו כעו' שתהא נהנית מהם ותוציאם אותה בחפצים ותכשיטי' היאך יעשה באופן שלא יהי' נקנין לבעל' לפירותיהן ושלא יהנה הבעל מסתנתו צריך שיאמ' לה הרי הכעות האלו נתונים לך בכתנתה ובלבר שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא יהיו למה שאת נותנת לתוך פיך או למה שר' לכתב וכיוצא בזה וכשיאמר כן או כיוצא בזה קונה היא המתנה לבעל' שות' בה מה שתרצה ואין לבעל' רשות בה ואף על פי שהתנו נתנה מהם שון את אשתו כבר אסרנו המודר הנאה מחבירו ון את אשתו כבר שנתבאר טעמא לעיל סימן רכ"ב סעיף ב' ואם לא אמר כן יוצא הבעל כפירותיהן ונתנה ואסור ואפילו אמר על מנת שאין לבעליך רשות בהם אלא מה שתרצי עשי בהם לא קנה הבעל ומה שתרצה דהיי' תעשה בהם אבל אם נתן לה ואמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהם ולא פירש שתהא המתנה הזאת לכך ולכך או למה שתרצה תעשה בהם הרי זה יקנה אותה הבעל לאכול פירותיו ודבר זה אסור שהרי הוא אסור בהניית חותנו ויש אומרים דאפילו באומר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן ומה שתרצי תעשי בהם קנה הבעל ואסור בהם וטעמא דמילתא דדוקא כשאמר לה ובלבר שלא ירה לבעל' רשות בהן או למה שאת נותנת לפיך וכיוצא הרי פירש שמה שאומר בתחלה המעות הללו נתונים לך בכתנתה דאפילו לגבי דידת לא היה מתנה לכל דבר אלא למה שפירש הלכך אחי נמי מה שאומר על מנת שאין לבעליך רשות בהן אבל אם אמר מה שתרצי עשי וכל שכן אם לא אמר לא על מנת שאין לבעליך רשות בהם כיון דהוי לגבי דידת מתנה לכל דבר מיד קני' יתהון בעלה ותול לא ארני מה שאומר על מנת שאין לבעליך רשות בהן ודוקא כשרוצה לדרת לת מעות או דבר אחר שאינו מין מזון צריך שיאמר כן אבל אי יחייב לר' מיני' מונות אין צריך לומר לה כלום דבלאו' אמירה אין לבעל זכיות בהם דתא' תנן המודר הנאה מחבירו ון את אשתו מ' כדלעיל סי' רכ"ב סעיף ב' :

רכב. דין המדיר בנו לתלמוד תורה וכו' סעיפים :

א המדיר עצמו שלא יהנה ממנו ועושה כן כדי שלא יתבטל בנו כלמודו בשבילו מותר הן למלאו לו חבית של סיס ולדלילק' לו

כפני שהוא מהנחו ובגדולה מותר בין בימות החמה בין בימי הגשמים ורחוק עמו באסמטי גדול אבל לא בקטנה מפני שמהנהו כמה שמגבי' עליו הכיים וכיוצא עמו אף בקטנה דכיוצא בעלמא ליכא תוספת חוס אפי' בקטנה ומיסב עמו במטה אפילו בכמה קטנה ולא חיישינ' שמא ישן אצלו ואוכל עמו על השולחן ולא חיישינ' שמא יאכל עמו דכיון שהדירו מכתבא שונאין זה את זה ואין אוכלין יחד אבל לא יאכלו בקערה שמא יאכל מחלקו ואם דרך שבעל הבית חוזר ומלא הקערה לאחר שאכלו בל מה שהיה בו עד שכולם יאכלו כל שבעם מות' דאין שייך לומ' שמא זה יאכל חלקו של זה דהא כולם יאכלו כל שבעם וכן אם היה תחלת הרבה בקערה עד שודאי לא יאכלו הכל כי יאכלו וישבעו ויתירו זה נמי מותר ואם היו שניהם חופרים בכרם ביחד לא יחפור בשורה חקובה לו מפני שמהנהו שמרפה הקרקע לפניו אבל ברחוק ממנו מותר ולא ישאילנו ולא ילונו ולא ישאל ממנו נזיר' שכא ישאילנו וכן לא ילוה ממנו נזיר' שכא ילונו ולא יסכור לו שכא יחיל לו ויהנהו וכן לא יקח ממנו שמא יקח ביוקר ויהנהו :

ב ראובן שאסר נכסיו על שמעון ויש לראובן מרחץ או בית הבר' מושכרין בעיר אם נשאר לראובן בו תפיסת יד כגון שהשכיר לעצמו כל שהוא ממנו שלא השכירו כולו כגון שהשאי' לעצמו אמבני אחת במרחץ או עקל אחד בבית הבר' אסור שמעון ליכנס בו באותו מרחץ ולא לדרוך באותו גת שעדיין ככלל נכסיו הם ואם לא הניח לעצמו כלום לא השכיר הכל הרי זה מותר שאינם עכשיו בכלל נכסיו ולא הית דעתו עליהם כשאסר נכסיו עליו אבל אם אסרו עליו בפירו' חל איסור גם עליו שחרי גופן עדיין שלו הן ולא השכיר אלא חפירות: **ג** וכן המשכיר בית לחבירו ואחר כך הדיר את השוכר מנכסיו לא חל האיסור על הבית הזה שהשכיר דמסתמ' לא היה דעתו עליו כיון שהשכירו מקודם לכן אבל אם פירש הבית בפירוש חל האיסור גם עליו ויש אומרים אפילו אם פירשו בפירוש אין המשכיר יכול לאסור מה שהשכיר על שום אדם דאומי אמה רבנן שיעבדיה דשוכר עד שאין המשכיר יכול לאוסרו כלל בלשון קונם אם לא שיקדישנו בלשון הקדש ממש דהקדש חל על גוף הקרקע ומפקיע מידי שיעבוד כת שאין כן בקונם שאינו חל לא על והנאה שיש לו בה וההנאה כבר מכרה רשכירות לוימי ממכר הוא ולא יכול לאוסרו על שום אדם אבל השוכר יכול לאוסרו על מי שירצה דהא פירות חבית שלו הם שהוא קנאם וכמשכן דינו כמשכיר ובעל משכונא דינו כשוכר ון המשאיל בית לחבירו אין יכול לאוסרו כל ימי שאתו דהא השאיל ון הנאתו לזמן והשו' יכול לאוסרו על אחרים רכל ימי שאתו כדירידה הוא הנותן טבלא לאובן לציר ואסרה על בעלה אחר שציינה קודם שפרעו אינה אסורה דהא קיימא לן אין אובן קונה בשבח בלי וחרי אין לו בגוף הכלי כלום ואין לו כח לאוסרה ועוד אפילו אם הית אובן קונה בשבח כלי היינו כדבר שיש בו ממשות בשבח כגון שנתן לו עצים ותקן מהם כלי אבל הכא לא עשה האובן כלום אלא צייר בכמנים ואין בהן ממש :

ד ראובן שאסר נכסיו על שמעון ואין לו לשמעון מה יאכל יכול ראובן לומר להנזוני שמעון מודר הנאה ממני ואיני יודע מה יעשה לי והנזוני יכול ליתן לו חזיר ונטול מראובן אם ירצה ליתן לו דל' הרי ראובן לא כפודע חובו שכבר אסרנו לעיל סעיף ב' שמותר המדיר לפרוע חבו של המודר אבל אינו חייב לפרועו בשביל מה שאמר לו כן דאם כן הות ליה זה התנאי שלוחו והיה שכעון אסור בו ולא דוקא שאין לשבעון מה יאכל אלא אפילו יש לו הרבה לאכול דינ' הכי הוא וכן הדין אם היה לשמעון בית לבנות או נדר לגדור וסדה לקצור וכול' לומר לפועלים שמעון מודר הנאה ממנו ואיני יודע מה יעשה לו והם עושים עמו וחוזרים ונטולים שכרם מראובן אם ירצה לפרעם וכן מותר לומר כל הון לפלוני או עושה עמו אינו מפסיד אבל אסור לומר כל השומע קולי יזון לפלוני דכיון שהוא לשון צווי הו' כשלוחו ואסור וכן אסור לומר לחבירו בלשון יחיד אם תזון לפלוני לא תפסיד דכיון שאומר בן יחיד נראה יותר כשלוחו ודוקא כשאומר כל הון לרבים אינו מיוחד שום אדם להיות שלוחו לפיכך מותר :

ה היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל נתן לאחר לשם מתן וחלת מותר בה ואם אין עמם אחר מניחו על הסלע ואומר הרי הוא כופקר לכל מי שירצה וחלה נטול ואוכל ודוקא ככהאי גוונא הריירו שנותן לאחר בסתם אבל היכא שניכר שיש ערמה כדבר כגון שאמר להבירו הרי חסעודה כולה נתונה לך בכתנתה ויבא פלוני שהוא אסור בהנאתו ויאכל עמכם בסעודה הרי זה אסור אף על פי שלא התנה ואכר כדי שיבא פלוני ויאכל אף ויבא ויאכל דמשמעו אם תרצה אפי'

יורה דעה הלכות נדרים סימן רכה רכז פח

לפי את חנה ולצלות לידן קמן ולא ביום זה אלא שלא ליחננה מבני
 פטרות גדולות שלא יסרחו עבודו ולא יתבטל מלימודו אבל מלין
 צלו מילי וזוהי נתינתו ואין מבטלין אותו הרבה ועל דעת כן לא ארז
 וכן כותר לקנו לו מן השוק מת שצריך אם הוא אדם שאין דרכו לקנו
 בעצמו וכן הדין באשה שחירתה את בנה דודאי אדערתא דהכי לא
 אדרה :

ב האומר לבנו הרי אתה אסור בהנאתי או שנשבע שלא יזנה
 ממנו אין כוונתו אלא בחייו לפיכך אם מת יירשנו אבל אם אמ'
 הנאתי עליך ופירש בין בחייו בין במתו אסור לא יירשנו ועיין לעיל
 סימן ר"ו :

ג אסור בנו בהנאתו ואסור אם יהיה בן בנייה תלמיד חכם יקנה
 בנו זה נכסי כרי להקנותם לבנו הרי הבן הזה אסור בנכסי האב
 וכן הבן מותר בהם אם יהיה תלם כמו שחתנת :

ד היה הבן האסור בירושת אביו אם נתן ירושת אביו לאחיו או
 לבנו הרי זה מותר וכן אם פרעה בחובו או בכתוב אשתו מותר
 ובלבד שצריך להודיעם אלו הן נכסי אביו שאסורן עליו ועמק דמילת'
 שצריך להודיעם כן משום דכי אמרינן לעיל אם מת לא יירשנו לאו
 למימר דכיון דנכסם אלו אסורין לו בהנאה לא יזכה בהם דאם כן
 יירשנו להיבא אלא לא ודאי נכסי דידי ניתנו מכי ירושתו שהתורה
 אכתת לו לא שאינו רשאי ליחנות בהם מכה נדרו של האב לפי בעל
 חוב וכתובת האשה שפיר נפרעין מהן אף על גב דאסורין עליו בהנא'
 אפאי איכפת להו כהכי תם נפרעין בעל כרחו רבית דין מבנין להן דאף
 על גב דאיהו ממילא מתהני לא איכפת להן אבל כשנותנן לאחיו או
 לבנו ודאי ליתגס להם בהריא במתנה אסור דטובת הנאה שיתגס
 למי שירצה ודאי תנאה היא ואסורה לו לא כיצד יעשה מראת להם
 מקום ואומר להם נכסי אלו אסור עלי אבא ואיני יודע מה אעשה בהם
 פלו לעצמכם ועשו בהם מה שתרצו דבי האי גזנא לאו מתנה הוה
 אלא גזנא דתפקר תוא ולפי זה אפילו לבעל חובו ולאשתו בכתובתה
 שותר לעשות כן ואינה צריכה להטריחן לבית דין דדרך דתפקר הוא
 אלא דרך תשלומין ויש אומרים דדוקא לאחיו ולבנו צריך לעשות כן
 דכיון דלירדוהו יש נמי שייכות במסמונה הילכך אין לו עליהם טובת
 הנאה כשיעשה כן אבל לבעל חובו לא יעשה בן רחמי כאלו פרעם
 גמט והל הנאה גמט אלא בר מבנין אותן בעל כרחו וכראמין :

הלוקה הל חסד ואסורין ליכנס בו כל זמן שלא חלקו דהא אסור לפי
 אחר לדרום על חלק חבירו שאסרו עליו וכל זמן שלא חלקו בכל מקו'
 שידרום כף רגלו שמה על חלק חבירו הוא דרום ואף על גב שדרך
 העולם לוותר על זה במודר הנאה אסור דודאי קפיד ולאחר שחלקו
 מיחא מותרין כל אחד ליכנס בחלקו שיפול בגורלו אף על גב דקיימא
 לו דבראורייתא אין ברירה ואם כן אף על גב שחלקו מאין חוברד לנו
 למפרע שזחו חלקו שמה בשעה שקנו זה החצר אם חלקוהו מקוד הית
 זה נופל לחלק חבירו וחבירו הא אסור חצרי אסור עליך וכי תימא ל'
 גרעות מלוקח דאפילו אם תמצא לומר זה היה חלקו של חבירו הרי
 החליף עמו ונתן הוא לו חלקו בעדן וחיו כלוקח הא אמר' לעיל דהאסור'
 נכסי עליך אם קנאו הכוד' עצמו אסור בו אאכ ימכרנה חסדיר לאחר
 ואותו האח' מוכרו למודר הנאה אפילו הכי תמא בשותפין מות דאמרי'
 אכן שהדי דמתחלה כשנשתתפו על מנת כן נשתתפו שלא יוכל אחד
 בהם לאוסרה על חבירו כל כך עד שתתא נאסרת עליו אפי' אה' הלוק'
 דאם בן יאסור על עצמו נכסי דידי וכולי חאי לא עברו אינש וחלוקת
 תהא בידם לחלוק בכל עת שירצו כך הית דעתם מתחלה ועל מנת כן
 לקנות : וכל שכן אם אחד מהם חריר לאחר מן השוק מנכסיו שאסור
 ליכנס בו אותו הנאסר לחצרו כל זמן שלא חלקו דשמא על חלק
 חסדיר הוא דרום ואפילו אם רוצה ליכנס לצורך השותף שיהא צריך
 לשותף או השותף צריך לו אסור כיון שיש בו דין חלקו דאפי' לשותף
 עצמו יכול לאסור כל שכן לו ולאחר שחלקו מותר ליכנס בחלק של
 שותף השני שלא הירו ואם אין בחצר זה דין חלוקה לא הל הנדר
 מעיקרו ומותרין ליכנס בו בין הדרוזה את זה או שהריר אחד מהם
 לאחר מן השוק מנכסיו שכיון שאין בחצר זה דין חלוקה ואי אפשר
 לאחר כן השותפין לעכב על חבירו מלהשתמש בו לעולם ולא לכופו
 לחלק אמרינן ודאי מתחלה בשקנאוהו על מנת כן קנאוהו שיהא נופת
 קנויה למכרו לכל אחד לתשמיש כשעת תשמישו ושמשמש כר'
 אמרינן הוברר הרבר למפרע שמתחלה היתה קנויה לו לשעה זו ואף
 על גב דבעלמא קיימא לו דאין ברירה הכא יש ברירה לפי שעיקר
 דקנייה נתרבה משעת ראשונה וכי תימא אם כן כיש בו דין חלוקה
 נמי יחא מותר אפילו קודם שחלקו מטעמא דחוברד למפרע דעל מנת
 כן קנאוהו לא דמי דהתם כיון שיש בו דין חלוקה אי אפשר לו דמתחלה
 בשקנאוהו קנאוהו כולה כל אחד לתשמישו דשמא האחר יכופ' ארס
 חבירו לחלוק לפיכך אסור כל זמן שלא חלקו והא אמרינן בגמ' כי
 דין חלוקה כשהריר אחד מהן לאחר מן השוק דלא הל הנדר ומותר
 אותו דמן השוק ליכנס בו היינו כשנכנס לצורך השותף השני בין
 שחשותף צריך לו בין שהוא צריך לשותף אבל ליכנס בו שלא לצורך
 חשותף הל הנדר ואסור אותו דמן השוק הנאסר ליכנס בו לפי שחתנה
 קנויה לכל אחד מהם ולכל מי שצריך להם וכן הדין בשנים שחית להם
 מקום בבית הכנסת ביתר דלא הל הנדר דהא פתם מקום נבי' הכנסת
 אין בו דין חלוקה ואם הוא מקום גדול שיש בו דין חלוקה אם אסר
 חלקי יהא לך הקדש ודאי כונתו לאוסרו עליו כהקדש ואסורה אבל
 אם אסר תחא הקדש ולא אמר לך לא קאמר אלא שתתא הקד' לעניים
 ומותר חבירו ליהנות ולישב עליה שלא הקדיש ות לא שכו' שיתגנו
 לעניים והוא הדין בכל כידנא בנה וכן אם היו שותפין בדב' המסליל
 אם יש בו דין חלוקה ונדרוזה מה אסורין בו ואם אין בו דין חלוקה
 מותרין בו :

כ ובהריריו שניהם זה את זה אפי' באין בו דין חלוקה אף על פי
 שמתרים בדריסת הרגל ומותרין ליכנס בו ומס' אסור' להעמ' :
 בו תנור וכירים וריחים ותרגלים אף על גב דשאר שותפות קיימא
 לו דרך הוא שאינן מקפידין זה על זה להעמיד דברי' אלו בחצ' שהם
 צרכי הבית כיון דגם בשאר שותפין דאי קפדי יכולין למחות ברין הבא
 גבי מודרי' תנאה ודאי קפדי ואסורים אפי' באין בו דין חלוקה הית אחד
 מהם מודר הנאה מחבירו הו אסור בהעמדת תנור וריחי' ותרגולים
 אפי' אין בו דין חלוקה ואסור ליכנס בו אם יש בו דין חלוקה חבירו מותר
 בכל אבל כופין את הנודר למכו חלקו בין שהר' את עצמו מחל חבירו
 בין שהריר חבירו מחלקו ומעבא דכפיה זו הואכרי' שלא יבא הבודר
 לידי מכשול בהעמדת תנור וריחים כו' ואין כאן דין כפיה לכבו' אלא
 כשאחד מהם מודר והשני מותר דכיון דאיהו אסור וחבירו מותר חיישינן
 שמא יתקנא בחבירו וישתמש בת אף החלופיכך כרי' שלא יכשל כופין
 אותו לכבו' אבל כשישניהם נדרו הנאה זה מה דשניהם אסורין ל'
 חיישינן וכל חד וחד מדרה' באיסוריה וכן כאוסר נכסו על עצמו מהאי
 טעמא נופיה אין גופין אותו למכו דהוק' ה' דודאי יודר באיסורא שאין
 לו בכי להתקנא אבל בשאחר אצרי והשני מותר יש באן קנאה ואת
 לירי

רכז מי שאומר נכסיך עליהם וכו' סעיף אחר:

א ראובן שאומר לשמעון הרי אתה אסור בהנאתי וכן אם אמר
 הריני עליך חרם פירושו גם כן שתתא הנאתו עליו אסור כחרמי
 צדק הבית הרי ראובן מותר בהנאת שמעון ושמעון אסור בהנא' ראובן
 ואם נחנה אינו לוקה שחיי אינו עובר בבל יחל שהוא לא אמר כלום
 ואם אמר ראובן לשמעון הרי אתה עלי חרם ראובן אסור בהנא' ראובן
 שמעון ואם נחנה לוקה שעובר בכל יחל דברו ושמעון מותר בהנאת
 ראובן ואם אמר חריני עליך חרם ואתה עלי שניהם אסורין ליחנות זה
 קשה ומותרין בדברים שהם בשותפות לכל ישראל כמו דרך חבירת
 העצרות ואסורין בדברים שהם בשותפו' לבני אותה העיר שהם דרים
 בה כמו בית הכנסת וחתיבת הספרים בפני שאין לאנשי עיר אחרת
 חלק בהם שהרי שבעת טובי העיר יכולין למכרם במעמד אנשי העיר
 והל' לית כשותפין שאסורין זה על זה ומה תקנת' יקנו חלקם שיש להם
 בו לאח' להם מתנת ויהי מסולקין לגמרי תמצא כשנהנין אחר כך
 טאותן חרבים שאין אחד מהם נחנה משל חבירו ויש אומרים שהם
 מותרים בכל דבר שאין בו דין חלוק' יש בתקנ' רבי' ג' שו' מי שתשאל
 ביתו לבית הכנסת אינו רשאי לאוסרה על אחד מבני הקהל אלא אם
 כן יאסרה על כולם ומילתא דמסתבר הוא ומעמא רבא אצרת ביד
 שמרבה מחלוקות גדולות אם יאסרה על אחד או שנים מהם אלא אם
 ירצה יאסרנה על כולם או לא יאסרנה על שום אחד מהם :

רכה וכו' סעיף אחר:

א ראובן שאומר לשמעון הרי פירותי של פלתי אסורין עליך אינו
 כלום שאין אדם אוס' דבר שאינו שלו וליפנין ליה מקראי איש
 כי יקדיש ביתו וגו' מיהו אם יענה הנאסר ואמר אמר הרי קבלו על עצמו
 ואסור בהן :

רכז שותפין שהרירו זה את זה וכו' סעיפים:

א שנים שהם שותפין בחצר ונדרו תנאה זה מזה אם יש בו דין

לבוש עטרת זהב הלכות נדרים סימן רכז רכח

עליו לומר לא יחלל דברו לומר שלא יחלל בדבריו כמו שנוהגין החולין שאינו חושש בשמירתן מן הטומאה אם יהיו נחשבים לו הקדש שחושש בשמירתן מכל מקום אמרו רז"ל מרלא כתיב לא יהלל וכתוב יחל הוא מלשון מחילה ואמרו לא יחל דברו הוא אינו מחל אבל אחרים מחלים לו כלומר מתירין לו שאומרים לו מוררר לך כחול לך וכמו שיתבאר ולמחילה נרדא ליבא למימר דאכ"ל לא יחולל מבדע ליה דשמע מינה תרתין חידושים וילפינן מקרא כמו שפירש רש"י בפירושו החומש מדכתב רחמנא ראשי הכטות בפרשת נדרים ולא באחת משאר פרשיות שבתורה דהא כל התורה כולה כך לפרות מפי משה תחלה לנשיאים ואח"כ לכל בני ישראל ולכה כתב פאן ראשי הכטות ויתר מבבל הפרשיות שבתורה לא ללמדך שהפרת נדרי יהיו ביחוד צומחה כלומר כדמשהו ראשי הכטות שחם הנשיאים שהיו הגדולים והמסחין בדרום כן יתיה הכתי' הגדולים יחיד' מסח' שבדרום ואף על גב דכתיב ראשי לשון רבים ראשי דעלמא קאמר כמו ערב פסחים זאין לומר דשמא דוקא רבים מסחין בעינן כדמשמע לשון ראשי האם בן עכ' תינו צריכין שלשה דאי שנים מסחין מטום דמיעוב רבים שני' לא הוה בית דין שקול והיינו צריכין להוסיף עוד אחר שחזי בית דין שקול והיינו שלשה ואם כן מה הפרש היה בין יחידים מוסחין ובין הדיוטות המתירין דעל כרחק הדיוטות יכולין גם כן לתת דילפינן בגמרא שזה רוח הדב' כמו שפירש רש"י גם כן נאמר כאן וזה הרב' זאם בשחוט' חז' זה הרב' מה להלן נאמר להאריך ולכניו ולכל בני ישראל ש' ש' בשחוט' חז' רב' א' אהרן' ו' בניו' ו' כל בני ישראל ו' אף זו נאמרה לבגול ופרכינן בגמרא דף ג' ע"ב למאי אתי' א"ל לסדר תלימוד תחלה לאהרן כולת כל התורה כולה הכי הוה סדר לימוד מפי משה רבינו ע"ה לא לתקיש כל בני ישראל שחם הדיוטות לאהרן ולבניו לענין תת נדרים ואם כן סתרי אהרן ראשי המטות משמע דוקא יחיד' מוסחין וז' זה הרב' משמע אפי' חרשו' מוסח' ננין מוסחין אפי' יחיד' מוסח' סני וראשי לראשי דעלמא כדאמין והדיוטות ג' כמו כדני' מכוונות ולכ' שאם אין יחיד' מוסח' יתירו ג' הדיוטות דאין לומר שנים ולא הוה בית דין שקול ועוד פירש רש"י בגמרא נדרים פר' נערה המאורסה דג' ילפינן מהכא אהרן הר' ובניו הר' וכל ישראל הר' הרי תלתא ומכתיב בהן ישראל שבע מינה הדיוטות עכ"ל לפיכך מי שק' ונתהדר אפי' נדר באהי ישראל ילך אצל יחיד' מוסח' ויתירנו לו והאידיך בזמן הזה שאין יחיד' מוסח' נמצא שיהא ראוי להתייר ביחיד' רבעינן סמוכים או רב' בוכחק ומוסחה בכל התורה כמו שהיה הנשיאים ילך אצל ג' אפילו הם הדיוטות בלום' שאינם מוסחים אבל מכל מקום יחיד' גמיר להו' וסברי קצת כרי שידעו מה יתירו וגם שישתעב לפתוח לו פתח כמו שיתבאר לפנינו בעה' :

ב זכין שחלקת התורה כבוד למסחה בהיתר נדרי' לפי' כתיבתה לא יתיר אדם נדר במקדשו ולא במקום שיש גדול ממנו כדפי שחלוקתו כבוד אא אכ' כן נתן לו רשות ומיהו בדעבר שהתירו אפי' ג' הדיוטות דעלמא הותר הנדר :

ג כיצד היא ההתרה ואמר לו ג' פעמים מותר לך או שריו לך או בתולה לך דלשונות אלו וכו' וצא בהן כל לשון שיאמרה משכען הוא כאדם המתיר את הקשר וחוזר העניין כאילו לא היה כלומר כאדם שמצא חבל קשור והתירו באילו לא היה קשור הני' עוקר הנדר מעיקרו כאילו לא נדר מעולם ומחול לך שהוא לשון מחילה גם כן הוא כמו שעשה את החוב' או החטא כאילו לא היה והיו סכסכין אלשון לא יחל אבל אחרים מחלין מה שאין כן בלשון הפרה שהיא בדבר שישנו אא שיש כאן מעכב מלהשלימו כמו מפר' מחשבו' ערומי' להפר ברית ולפיכך אמרו דבעל סני' נישוחב עוקר הנדר מעיקרו ואמרו גם כן חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאם בלשון חכם לא אמ' כלום וילפינן לה מקרא דזה הרב' מיעוטא כמו שיתבאר עוד לפנינו בעה' סימן רל"ד סעיף ל' וכולין להתיר ב' או ג' נדרים ביחד לומר לך מותרים לך כו' וכן יכולים להתיר לב' או ג' אנשים ביחד לומר מותר לכם ועל סעיף מ' ומה שמתירין לומר ג' פעמים מותר לך לאו דוקא דבחד גם כן סני' אלא שעושין כן לחוק העניין וכולין להתיר אפילו מעובד ובקרובים ובליה ובשבת אפי' היה אפשר לו באתמול לשאול עליו אף על פי דכריני שצריכין ב' או דנין מעופד אלא כיושב ושלם יהיו קרובים ואין דנין בלילה אלא ביום ואין דנין בשבת כמו שיתבאר כל זה בעה' כהתרת נדרים כוליהו מותרין רלאו דין הוא מהו בשמתירין בשבת לא יתירו אלא שיהיה לצורך שבת כגון שנד' שלא לאכול או לבטל מעונג שבת אבל לצורך דול' למה יתירו בשבת הל' מסצא ת' צ' ואכור מיהו חם שאין מתירין לצורך תול' נדרי' יחיד' אבל הרמ' :

לדי' מבשול לפי' לא מבקיא כשהוא עצמו הנדר ואסר על עצמו הנאת חבירו הרי ה' הגורם לעצמו חשש דאתי לדי' מבשול וראי' מעמ' דמסתבר דדינא הוא שנכוף אותו למכו' דמי חכריו שיאסו' על עצמו נכסי חבירו במק' שיש חשש שיביל' את עצמו לדי' מבשול לכך קנסתו שימכור חלקו ולא יבא לדי' מבשול אא אפי' הרי' הוא את חבירו שלא יהנה מנכסיו אף על גב דודאי' יש לו קצת אמתלא שחטא כנגדו מכל מקום חשיב פשיעה וזכפינן ליה למכו' את חלקו כדי שלא יבא חבירו לדי' מבשול על ידו ואין להקשות ט' אמאי כפינן את הנדר למכו' כיון שתנאסר מותר בדיסת' הגבל' אי מטום שיבא לדי' מבשול שיתקנא בתבירו שמשמש בו כהעמדת תנור וריחיים כו' ליעכב עליו ולא יעמיד גס' דהוא רחא אמרינן לעיל דכרינא בל' השותפין אי קפרי' על זה יכולין למחנת דיש לומר כיון דשאר שותפין דרוכ' דעל' כהאי גוונ' לא קפרי' ולא ביה מילתא לעכו' ואפי' בהרירו חבירו שפסע' כנגדו אפילו חכו' דנישנין שטא הוא יאמר כסיפ' לי מילתא לעכו' ומתוך שיראה חבירו מעמיד תנור וריחיים יתקנא בו לומר אעשה כן גם אני והא דכפינן לבכר' דברים אמורים כשנאסר בלשון חצ"ך עליו או חצ"י עליו שבת הלשון מתני' כפי' חכמי' שיוחזר להתירו כשימכרו חנו' כרתיב' לעיל סי' ר' ו' אבל אם אמר חצר זו לא מחניא כפי' דת המכירה שחרי' אסור בו אפילו לאהר' שימכור כרתיב' נא גם כן לעיל סימן ר"ן :

ד מי שאסר הנאתו על אחרים אסורים ליכנס גם בנכסי מלוג של אשתו אפילו לצורך אשתו דאינו דומת לשותף שהדיר את אחד מן השוק בשאין בו דין הלוקה שמתיר ליכנס לצורך השותף דהתם טעמא מטום כרי' א כרתיב' נא בסעיף א' וכרי' א זו לא שייכא בנכסי מלוג דה' פשוט :

רכז דין מי שאסר עצמו מכל ישראל וכו' ג סעיפים:

א מי שאסר עצמו מכל ישראל אסור לקנות מהם ולמכו' להם וכו' מבקיא שוה בשוה דאית ביה הנאה ללוקה ולמכור אא לוקח ביותר ומכור כ' בפחות ואם אסר הנאתו עליהם לוקח מהם בפחו' וכו' להם ביותר אם ישמעו לו וכו' ונא חריפא הוא הנאת הלוקה ולא חסוב הילכך אם אסר עצמו מהם יקננו מהם ביותר ומוכ' להם שוה בשוה ואם אסרם עליו ומכרו להם ביותר אם שמעו לו ויקננו מהם שוה בשוה חבינא דרמי' ליה באפויה הוי הנאת המוכר ולא הנאת הלוקה הילכך אם אסר עצמו מהם ימכרו להם בפחות ויקננו מהם שוה בשוה ואם אסרם עליו יקננו מהם בפחות אם ישמעו לו וימכרו להם שוה בשוה ולא נדינן חבא לוקח מהם אטו למכור להם או איפכ' כי היכי דנורינן באוס' עצמו מאיש אחר שאסר' עמו בכל משא ומתן דחתם אם לא ישא ויתן עם זה ישא ויתן עם איש אחר אבל הנא אי אפשר לו לפיכך לא נדרינן :

ב ולענין שאם חלואה אם אסר הניתן עליו כשאלין ומלו' אותן אבל הוא לא ישא ולא ילוה מהם ואם אסר הניתן עליו וחתמתן עליו לא ישא ויתן עמהם והם לא ישאו ויתנו עמו ולא ישאל ולא ילוה להם ולא הם פמנו :

ג מי שאסר הנאתו על הכתנים ועל הלויים אסור ליתן תרומותיו ומעשרותיו לאיזה כהן או לוי' שהוא רוצה דהוי ליה הנא' מסובת הנאה שבת אלא חם כאים ונטולין ממנו בעל כרחו ואם אמר כתנים אלו ולויים אלו יתן לכהני' ולויי' אחריו כן הרין כמתנות עניים לעניים וכן הרין בצדקה חכא רכופין על הצדקה אף על פי שאסר הנאתו על העניים סתם כופין אותו בעל כרחו לתת צדקה ונותנין אותה לעניים ואם אמר עניים אלו נותנין אותה לעניים אחרים :

רכח דיני התרת נדרים וההבול שבין פתח להרש' והיאך נקרא על דעת רבים וכו' נא סעיפים:

א קבלו תכמים זל' שני' שנדר תתחרט יש לו תקנת על ידי הרשה ומה היא תקנתו שילך אצל יחיד' מוסח' והוא חכם דגמיר וסביר ויתירו לו כמו שיתבאר בעזרת חשם ואם אין יחיד' מוכחה ילך אצל שלשה הדיוטות ויתירו לו ודבר' זה ילפינן מקרא דכתיב לא יחל דברו ואינו דעיק' לישא ולא יחל הוא מלשון חלל שפירושו לא יחלל דברו כלום לא יעשה אותן חולין אא יקיימן בהקדשן כמו שאמרנו פעמים שעיקר לשון נדר הוא שאוסר דהיי' עליו ועשהו כהקדש וכך נופל

יורה דעה הלכות גדרים סימן רכח

פט

הרמ"ב סתם להחזיר בשבת אף על פי שאינם לצורך שבת מפני שבשבת כולם מקובצים ואם לא יתירו או לא יוכלו להחזירו :
ד במה דברים אמרו שגאלין מעומד כשמתירין ע"י חרטה בלא פתח שזה אין צריך עיון רב ולכך מותר במעומד שאין צריכין ישוב הרעת אבל מי שאינו מתחרט מעיקרו וצריך למצוא לו פתח הוא דבר שצריך להתיישב בו וצריך עיון גדול דמה שאינו מתחרט מעיקרו חיינו מפני שה' לו תועלת בגודל כגון שחיו אזהבים רוצין להעבירו על דעתו כגון שיאכל עמם או שישיא בנו או בתו לפי דעתם וכיוצא בזה ובשביל הנדר נמלט מהם ולא היה רוצה עריין שלא נדר חילוך צריך למצוא פתח שאילו היה יודע שיכא ליה כך היה נמנע מלידור אף על פי שהיה צריך לשמוע לקול אזהבו ולעבור על דעתו וכל כיוצא בזה ואם הוא משקר לחכם או להדיוטות המתירים אין התרתו כלום וכיון שצריך ישוב הרעת צריך שיהיה במיושב :

ה אסור על עצמו הנאת בני עירו שלא יהנה מהם וחרי גם החכם אשר שם בכלל שלא יהנה ממנו לפיכך אסור להשא על נדרו לחכם מבני אות' העיר שאם כן הוא נהנה מבני אותה העיר דהיינו מן החכם שבעיר שיתיר לו נדרו מיהו אם נשא לו והתירו נדרו מות' דאף על גב שצריך על נדרו ונתנה מבני העיר בהתרה זו מכל מקום התרתו חתרה ואם אסור הנאתו על בני העיר שהם לא יהנו ממנו נשאל לחכ' אשר שם אף על פי שעל ידי כן יהיה מתיר להם ליהנות ממנו אח"כ מה בכך הם לא אסרו הנאה ממש הו' אסור עליהם ולמה לא יתירו לו אף על פי שיש להם הנאה ותועלת בחיתרו :

ו נשבע שלא יחיה גבאי או נאמן שהעיר אינו נשאל לחכם שבעיר כן כתב רבינו יוסף בשלחן ערוך ונל' לפרשו דלטעמיה דאזיל וסברתו שכתבנו בסעיף הסמוך שקודם זה גבי אסור על עצמו הנאת בני עירו כו' שהוא סברת עצמו כמו שיראה מי שיעיין בפנים בבית יוסף ה"ז ח"י טעמו בזה מפני שהנשבע בן שלא יהיה גבאי כו' הוא נשבע שלא יהנה משררות וז' שיתנו לו בני אותה העיר ואם נשאל לחכם ששם הרי נהנה משררותיו שיתנו לו בני אותה העיר שהוא החכם שבעיר שעל ידי שיתיר לו נדרו יוכל להמנו גבאי או נאמן והרי נהנה בשררות וז' העיר מן החכם שהוא גם כן מבני אותה העיר כן גל' סברתו זל' כזה :

ז כבר ידעת שעיקר טעם התרת הנדר אינו אלא שיהא הנד' נעקר מעיקרו כמי שמת' את הקשר שהוא כאילו לא היה קשור מעולם ה"נ צריך שיהא הנדר כאילו לא היה נדר מעיקרו לפיכך מי שנתחרט בעיקר הנדר דיו ואינו צריך למצוא פתח אלא שישראלנו החכם הפץ אתה פנדר זה והוא אומר איני הפץ בו ומתחרט אני שנדרתי מעיקרא והייתי רוצה שלא הייתי נדר מעולם וכתיר לו ומיהו צריך שירחרט בעיקר הנדר שהיה רוצה שלא נדר מעולם שזהו פירושו של ל"א יחל אבל אחרים מוחלים אבל אם אמר עתה הוא מתחרט בו סכאן ואילך אבל מה שהיה ע"ד עתה הוא הפץ במה שנדר לא היה חרטה ויהי' הנדר מאד שלא יאמר לפני החכם כעת שמתירו שמתחרט מעיקרו אלא אם כן הוא ברור לו שהיה רוצה שלא נדר מעולם שאם לא כן אין בהתרה התרתו והוא באיסור נדר כל ימיו ואם אינו מתחרט מעיקרו צריך לבקש לו פתח לומר לו אילו הייתי יודע דבר זה לא הייתי נודר ומצא הנדר נעקר מעיקרו ע"י הפתח וכן מצונו שהשי' בעצמו כביכול מצא פתח למשה שיתיר את נדרו שנדר ליתרו שלא לשוב למצרים ואמ' לו ית' לך שוב מצרים כי מתו כל האנשים ונותר וכמו שיתבאר לקמן בע"ה סעיף י"ב וכיצד הוא הפתח כגון שנדר על דבר אחד ומפצין בו הרבה שישא עליו אוסר לו אילו ידעת שיפצירו בך כל כך ולא תוכל לחשוב פניהם לא הייתי נודר והוא אומר כן אז מתירין לו שבוה נעקר גם כן הנדר מעיקרו ואע"ג שזה שאומרים לו אילו ידעת שיפצירו בך כו' הוא דבר שנולד אחר הנד' ולקמן יתבאר בעור' השם שאין פותחין בגולד נולד כי האי שחוא דבר מצוי ושכיח דרכו מצוי הוא שקרובי ואזהבו של אדם יקפידו על מה שנודר לא השיב נולד שדרך בני אדם לאסוקי מילתא כי האי ארעתי' אלא שזה מתוך מהירותו לא אסיק ארעתי' לפיכך פותחין לו בזה אילו ידעת כו' דרב' רגיל ושכיח הוא לית' כן ה'א דמ' אה' שמצאו לו פתח חוזרין ושואלין לו אם מתחרט והוא יאמר כן ואח"כ מתירין לו וכי תיכא מאי אולמיה דפתח מתחרט דודאי פרתח אימא היא שכל נדר שהוא נותר כפתח כמו שאמרנו הרי הנדר אומר בפירושו שאפילו בתחלה כשנדר אילו היה נותן אל לבו אותו פתח לא היה נודר ומצא נדרו כמו טעות אבל נדר שהוא נותר בחרטה אינו מוצא עם עצמו שום ענין שאילו היה נותן אל לבו מעיקרא שלא היה נודר אלא שהוא אומר עכשיו סתם בלי שום אפתלא מתוך הכעס או מתוך

ח החם אינו צריך לא פתח ולא מתחרט שאין צריכין לעקרו מעיקרא אלא מבטלין ומתירין אותו סכאן ואילך :

ט יפוחחין לאדם בכבוד עצמו כגון שנד' לגרש את אשתו פוחחין לו אילו ידעת שלמחר יהיו אומרים עלך מה ראה פלוני לגרש את אשתו אלא שמצא עליה שם רע וגמצאת פומם בנך או שאמ' אילו ידעת שאתה צריך לפרוע לה כתובה לא הייתי נודר והוא אומר כן ומתירין לו :

י נדר שלא להשאיל כליו לחבירו או שלא לשאול בשלומו פוחחין לו אילו ידעת שאתה עובר על לא תקום או על לא תשנא אר"י אחיך בלבבך לא הייתי נודר אבל אין פוחחין בכבוד המקום לומר אילו הייתי יודע שהיית מיקל בכבוד המקום שהנדר הוא כבוד בחי המלך או שיאמר לו אילו הייתי יודע שהנודר רע בעיני המקום שאין אדם חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל כך והוא אומר שהיה נמנע אפילו אינו אמת ומצא שאין הנדר נעקר מעיקרו ודוק' כאלו אמרינן שאין אדם חצוף לבד' בו' מפני שאילו הם עבירות גדולות ואין לך רשע וחצוף בישראל שלא יתבייש לומר לא הייתי נמנע בשביל כך אבל בפרחת דלא תקום או לא תשנא אף על פי שהם גם כן עבירות שעושה כנדר רצון השי' שהחזיר עליה' כמ' כיון דאמת הלאוין לא חמירי לחו לאינשי כולי האי ואי באמת אפי' ארעתי' רחמי' היה נודר לא ישקר לומר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר שיאמר אף על פי שידעתי ולא שפור עבדנא אפילו הכי נדרתי' אתם אמ' לך ברי' קצת מה שאין שייך לומר כן כשמזכירין לו כבוד המקום בסתם ומטעם זה גם כן אין פוחחין בחתי' דאילו ידעת דפוחחין פנקסך ומשטכין בעבודך לא הייתי נודר ולא בחתי' דכל הנדר ראו' לרפורי בחרב דכתיבי' יש בוטה במדקרת חרב ולא בחתי' דכל הנדר כאילו בנה במה וכל המקימו ככאילו הקריב עליו קרבן משום שכל אלו גם כן עבירות גדולות הן ולא חצוף אינשי לומר אפילו על דעת כן נדרתי' וישקר לא יאמר האמת :

יא ואין פוחחין בכבוד אביו ואמו לומר אילו ידעת שיאמרו לאבך ולאמך ראו גידולים שנגדלתם כמה בנפסקל בגדרים ומצא מולד בכבוד אבך ואמך כהאי טעמא גמי שאינו חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל כך שכבר הוקש כבודם לכבוד הנקום וס' ה' טעמא גמי אין פוחחין לו בכבוד רבו אבל פוחחין לו ברברים שבינו ר' ח' ו' ואמו כגון אם הדירו בנכסו שפוחחין לו לומר אילו ידעת שאתה חייב במצותי' לא הייתי נודר שבוה חצוף אינשי לומר מע"כ ידעתי ונדרתי ואינו מתבייש לומר אסתלא לנדרו :

יב אין פוחחין אלא ברבר ההוה רגיל ושכיח טובא שנא לו אילו הייתי יודע שיארע דבר זה לא הייתי נודר דכיון דאותו נולד שכח טובא אמר' דעתיה שאילו היה מעלה בלבו נולד זה היה נמנע מלידור וכיון שלא נדר אלא מפני שלא חתלה דבר זה באותה שעה על לבו היה כנדר טעות אבל אין פוחחין בדבר דלא שכיח טובא אלא נעשה נולד לעת' רחוק' כיצד כגון אסר קינס שאני נהנה לפלוני ואו שאני נכנס לבית פלוני ונעשה אותו כלו' תלמיד חכם שהכל צריכין

לבוש עמרת זהב הלכות נדרים סימן רכח

דהא דאורייתא הוא שלא יתירנו קודם שיחול הנדר ומה למי למבטל הנדר וכש שאם נדר על תנאי כגון שאמר כבר זה עלי קונם אם לא אעשה דבר פלוני לזמן פלוני שאין לו החר' עד שיבא הזמן ויחול הנדר' דהכא דכיון שתלאו בתנאי אם לא יעשה דבר פלוני כו' יכול להיות שלא יחול הנדר לעולם דשמא משיגיע לזמן פלוני יעשה אותו הדבר ולא יאסר עליו הכבד לפיכך כל שכן הוא שאין לו החרת עד שיחול וחזו הרין למנוע על תנאי שאין מתירין עד שיחול הנדריו אבל בהפ' הבעל אינו צריך שיחול נדר של אשתו דכתיב מפר מחשבות ערומים כלומר דבר התלוי בהפ' כגון הבעל בנדריו אשתו יכול להפ' אפי' מחשבה בעלמא שעדיין לא חל המעשה וכן חרמי ציבו יכולין לבטל אפילו קודם שיחולו דחרי ציבור אינם צריכין התרה דנדרים אלא ביטול בעלמא סני בהסכמתם שיסכימו לבטל :

יח מי שנשבע או נדר שאם לא יפרענו חמיו קודם הפסח שלא יהיה חג העצרת בעיר וחגיגת הפסח ולא פרעו ונתחרט אין מתירין נדרו עד העצרת והיינו כשיחול וכתב רבינו יוסף בשולחן ערוך דנראה לו ששוב שיתירו לו שני פעמים אחת אחר הפסח ואחת אחר העצרת וכן הוא משום דמספקא לן בהאי ליטנא שאמר אם לא יפרענו חמיו כו' שלא יחול נדר עקירתו כן העיר עד העצ' וכדאמרן או דילמא הכי קאמר אם לא יפרענו קודם הפסח יחול נדרו מיד אחר הפסח שיצא מן העיר' מאן ער העצרת באופן שלא יהא חג העצרת בתוך העיר ואם כן הוה לית חל הנדר מיד אחר הפסח לפיכך צריך להתירו מיד אחר הפסח דשמא חל וראוי להתירו ולא הפסח הראשון כמש' שעדיין לא חל הנדר וצריך עכשיו להתירו שנית דוראנהל עכשיו :

יט מי שנשבע או נדר שיעשה דבר פלוני תוך שנת חרי חלו עליו מיד ויכולין מיד להתירו לו דעכשיו נמי תוך שנה מיקרי דתוי לית כמש' מכאן ועד זמן פלוני יעשה דבר זה ואם לא יעשה עד יעבור הזמן או יהא חייב לפיכך מתירין לו מיד ואין ממתנין לו עד שיעבור נדר על דעת חבירו אין מתירין לו אאכ' הודיעו לאותו שנדר על דעתו שכן מצנינו כמשה רבינו עה שאם לית הבח במדן נדרת' לך והתר נדרך כמדון דכתיב ויאמ' ה' אל משה במדן לך שוב מצרימת מאי במדן לך אלא הכי קאמ' במדן נדר' בפני יתרו שהדירו יתרו את משה שלא ישוב למצרים בפני האנשים המבקשים לתורנו ואמר ל' ה' למשה לך והתר נדרך בפני יתרו ושוב מצרימת ונמר' שאין מתירין אלא בפניו כלום שיודענו שיתירנו וכת' היכן מצנינו שנדר ליתרו דכתיב ויאל משה לשבת את האיש ואין אלה אלא שבתת דכתיב ויבא אותו באלה' ויש אומרים דאפילו חודיעו אין מתירין לו אלא מדעתו ורצונו שנס' הוא יתרצה להתיר לו וכן עיקר דדוקא שנדר או נשבע על דעתו של חבירו שהדירו או השביעו בשביל שום טובת שעשה לו כלום שהוא עושה לו נדרו שהוא נב' לטובת המדיר שהדירו שיהיו לו טובה על הטובה שעשה עמו כמו נבי משה שנדר ליתרו בשביל שהשיא לו בתו וחזר יתרו והדירו לעשו לו נב' טובת זו עמו שלא ישוב למצרים ולא ירחיק את בתו ממנו מחט הטובה שעשה יתרו עמו והשיא לו בתו אבל אם מעצמו נדר על דעת חבירו כלומר שתלת נדרו על דעת חבירו והדירו אף על פי שהקדים עמו טובת יכולין להתירו בלא דעתו ויש אומרים דסבל מקום צריך שיודענו שחתיר נדרו כו' שלא יחשוד אותו שעב' על נדרו ואם כבר מת חבירו דשוב ליבא חשדא מתירין לו מדי ואפילו אם נדר על דעתו שהדירו בשביל טובת שעשה לו אם ברעב' התירו לו בלא דעתו הויא דתרה הוא שפרט הנדר יודע החכם שהנדר נעשה לתועלת חבירו ואף על פי כן התירו הויא דתרה ברעב' ומיהו הבית דין שנוקל לך ראוי לייסרו ולהוכיחו שכן היה מעשה בצדקיה כשמרד בנבוכד נצר דכתיב ונס במלך נבוכד נצר מרד אשר חטביעו באתי ואמרין מאי מרדתי' אשכחיה צדקיה לנבוכד נצר דהוה קאכיל ארבת חייא אמר ליה אשתבע לך דלא כגלית עלי ולא תיפוק מלת' אשתבע לסוף הוה קא מצטע צדקיה בגופיה פירש שהיה רוצה לללות הרב' שיהו מבין ארתו בני העולם אתשיל אשבעתיא ואמר' שמע נבוכד נצר דהוה מבין יתיה שלח ואייתי סנהדרין וצדקיה אמר היתן מה עבדי צדקיה אמר ליה אתשיל אשבעתיא אמר להו בפניו או שלא בפניו אמרו ליה בפניו אמ' להו ואתון באי טעמא עכדיהו באי טעמא לא אמריתון לצדקיה מיד יטבו לארץ ידכו וקטו בת ציון אמר ר' ירמיה ששכמו ברים מתחתיהם שמע מינה דאף עג' דהוה הנדר צדקיה צדי נמו דהוה חל לאו דהוה לא הוה עפ' ומנהרין שהתירו לו נענשו משו ולא נאמר עבדי להתירו לכתת' ואף על פי שהוצרכו לעשות כגני אבות המלך אף על

לו או אותו בית הכנסת אין פותחין לו לומר אילו ידעת שיעשה פלוני זה תלמיד חכם או אותו בית הכנסת לא היית נודר שעל ידי הפתח נעקר הנדר מעיקרו כדפירשנו ופתח כוח אינו עוקרו שאף אם היה מעלה אותו על לבו לא היה נכנע בשבילו מלידור כיון דלא שכיח טובא כי היה סבור שלא יחיה זה לעולם ואפילו הוא אומר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר אין בכך כלום דאנן מהדי שאינו אמת וחני מילי כשאנו פותחין לו בהאי נולד אז אין סאמינן לו אבל כשיב' לפנינו סתם ואמר מתחרט אני אף על פי שאפשר שעיקר החרטה באת לו מכה הנולד הוה חרי חרטה ומתירין לו כיון שהוא יאמ' מתחרט אני מעיקרו ומיתת לא השיב נולד שכיח שנאמר אלו היית מעלה על לבך שימת זה לא היית נודר כך וכך אלא השבינן לה לגולד דלא שכיח טובא ואין פותחין בה ואף על גב דחוינן דמיתת מצויה בכל יום ואין לך מילת דשכיח טפי מינת סמ שימות שונאו בחייו וכתאי נזנא לא שכיח שתרי דוד המלך עומד רצווח ואויבי חיים עצמו אינמי שכיח כב שימות זה בחייו של זה כמו איפכא אעפ' שזח בחור זה וכן כדאמר ר' יאשי כמה גמלי סבי טעני ממשיך דהונני וכיון דשקולים לא השבינן מית' דאיך בחיי זה שכיח ולא פתחין בה אף על גב שמצנינו שפרת' לו הקל' למשה במיתה שאמר לו כי מתו כל האנשים המבקשים אלא נפאך פי' שנדר משה ליתרו שלא לשוב מצרים בשביל אותם האנשים המבקשים את נפשו שנאמר ויאל משה שפי' נשבע לו ופתח לו חמקו' בכך לך שוב מצרים ומותר לך כיון שבשביל אותם שנדר כבר מתים הם כבר פירשו בנמרא דהאי מתו לאו מיתה ממש היא דהא דרין גאבדים היו והם עדיין חיים היו וקרא להם מתים לפי שירדו מנכסיהם ונעשו עניים ולא היה להם עוד יד במלכות ולפי אמרו שפותחין בעניו דעניות השיב שכיח טפי ממיתה וכן תרין אשה מקרי שכיח ולא השי' נולד ואם תאמר כיון דמעמא פותחין בנולד דשכיח היינו משום דהוה כנדר טעות אכ' לא ליצרכיה לישאל להם עליו דהא חד מד' נדרים שחתירו חכמים הוא נדר שנגות כמו שיתבאר בעה' בס' ר"ב יל' דנר' טעות הוי אבל לא נדר טעות ממש דהתם מיירי שיש בעיקר הנדר טעו' נמור כמו שיתבאר בעה' אבל הכא אין בעיקר הנדר שום שנגת משום אותם אלא שנדר משופי חלב אלא שיש לו פתח של טעות או אונ' הרי זה חל הנדר והאונס או חטעות חמביאו לכך שיתחרט הוא מסייע לוח שיחא לו התרה בקל :

יז ואף על פי שאין פותחין בנולד פותחין בתנאי נולד כיצד כגון נדר להיות נזיר קודם שחרב תבית ואחכ חרב אין פותחין לו לומר אילו ידעת שיהרב תבית כלום היית נודר אבל פותחין לומר אילו כא אדם והיה מספק לך ואומר שכמותה שעה חרב תבית כלום היית נודר וכן כל כיוצא בזה :

יח אוחל שקודם שיתירו לו צריך שיפרט להם הנדר כדי לזיה' מן הרמאין שמא ידרו דברים שאין מתירין כגון שנדר לתרדק מן האיסור או מן הגזל וכהנ' שיתבאר שאין מתירין לפיכך יפרט להם הנדר והסבה שבשבילה נדר ואם לא פרט אין התרתן התרה כדרכנן שגורו כן מיהו כשפרט לאחר מן המתירין סני כין שיאמר להם אורנו תאחד הפרט בין שיאמר להם סתם שחוא יודע שנדר זה מן הנדרים הנתרים הוא סומכין עליו אף על פי שהשנים האחרים אינם יודעים לא הנדר ולא הסבה שנדר עבודה :

יט נדר להתרחק מדרך איסור אין מתירין לו אפילו אינו אלא איסור דרבנן כגון נדר שלא לשחוק וכהנ' אין מתירין לו כדי שישחוק ואפילו אם חתירו יא' שאינו מותר ויש מתירין מיהו אם נראה למתירין שיש מכשול בנדר זה כגון שיש לחוש שיעבור בלא התרה מתירין לו לכתת' וכן מי שנדר שלא לשחוק ונשתטח ולפעמים כששחוק ירוחו לו מתירין לו ועל סוף סימן ריז :

יז אין מתירין הנדר אלא בפני הנודר כדי לפינן מעובר דבת יפתח עם פנחס לפיכך צריך הנודר לבא לפני המתירין כשיתירו לו ולא יעשה שליח לשאל על נדרו ומיהו אם הנודר לפניהם מרירין אפי' כשעושה תורגמן לפניהם דהא סמ' הוא תמן קאי :

יח אין מתירין את הנדר עד שיחול דכתיב לא יחל את דברו בכל היוצא מפיו יעשה דמשמע כשהל הנדר וכו' לכלל עשיית שיקים את נדרו ואם אינו עושה או הוא עובר בלא יחל ומיני' ילפינן אכל אחרים מוחלין ממילא שם אמת' אחרים מוחלים כשהגיע הזמן שאם יעשהו הנודר הוה עובר בכל יחל והיינו כשהל הנדר וקוד' לכן נכ אחרים אינן מוחלין לפימי' שעומד בניסן ונשבע שלא יאכל כשר מר' אייר ואילך עד זמן פלוני וניחם אין מתירין לו עד שיכנס אייר ואפילו במקום שיש לחוש למכשול הנודר אין מתירין לו עד שיחול

יורה דעה הלכות נדרים סימן רכח

על פי כן נענישו שבע מינה שהבית דין שנוקק להתיר ראוי לייסרו ויש
 אומרים רגם חנדר לא הותר וצדקיה גם כן לאו שפיר עבד אף על גב
 דצדיק נמור היה שפון שנשבע לנכור נצר מחמת חטובה שעשה עמו
 שלא הרגו שהיה מסור בידו לתורגו כרינא דמלכותא כדי שלא יתגל
 קלונו ועי' השבועה הנחיה לפיכך אפי' אם התירוהו לו לא חות' אבל מי
 שנשבע לחבירו לעשות לו איזה דבר ולא מחמת טובה שעשה עמו אף
 על פי שאין ראוי להתירו לו שלא מדעת חבירו מכל מקום ברעב' אם
 התירו לו היא התרה ויש אומרים שאין חילוק בין עשה לו טובה
 ללא עשה לו טובה לעולם אין מתירין אלא כיריעת חבירו ואם מת
 אותו שנדר על דעתו לעולם יכולין להתירו לו בין נדר לו על ידי טובה
 או שלא על ידי טובה מיהו אם השבועה היתה לתועלת חבירו כגון
 שנשבע לתת לו איזה דבר או שלא לעסוק בסחורה בלתי רשותו והי'
 זה לתועלת חבירו כגון שנתעסק כמעט חבירו או שהיה לו שותפות
 עמו אף על פי שמת יורשיו באי כחותם במקומו: מי שנשבע לחבירו
 שלא יזו בעיר פלוני וכיצא בו ועבר זה ויצא מתירין לו אפילו שלא
 מדעתו אפילו הרירו כשביל שום טובה שעשה עמו כיון שאין שום
 הנאה למשביע שכבר עבר מותר שיתירו לו לעקר הנדר מעיקרו וינצל
 זה מן העונש כל מקום שהנשבע קבל טובה מן המשביע אף על פי
 שהמשביע קבל יותר טובה כן הנשבע ממה שקבל ממנו אפילו הכי
 מיקרי הטבח שהרי יתרו קבל יותר טובה ממשה ממה שקבל משה
 ממנו כהשיאו לו את בתו ואפילו הכי חשיב ליה הטבח גבי משה ויש
 אומרים דלצורך מצוה מתירין נדר שנשבע על דעת חבירו אפי' בלא
 דעת חבירו ומשמע דרונה לומר אפי' כשהנשבע קבל טובה מן המשביע
 ומשביעו השביעו כשביל זה אבל קשה לידאם כן למח אחר חשית
 למטה במדיון לך והתר נדרך בפני יתרו שנשבעת לו והא היה צריך
 משה באותו פעם ללכת בשליחות לנאול את ישראל ואין מצו' גדולה
 מזו ולמה תצרך להתירו בפני יתרו וצריך עיון איש ואשה שקבלו
 שרם או שנשבעו זה לזה לישא זה את זו או את זה אין מתירין להאחד
 בלא דעת חבירו שזה נקרא הטבח שכל אח' הכטיח את חבירו שישאנו
 ונשבעו משום כך זה לזה אבל אם האשה אומרת שישא אותה ונתנת
 אמתלא הנונה לדבריה מתירין לה שלא מדעתו היא אפילו אם כבר
 נישאה ואומר פאים עלי חייב להוציא קל והומר שלא נכניסנה לו בעל
 זרחה ועל סימן קל'ג דין מי שנשבע שלא לישא אשה על אשתו :

כא ונדר שהות על דעת רבים אפי' מעצמו שלא הירצהו חרבים
 אמרו ז"ל איס' מפני' על דעת חבירו מעצמו ואין לו התרה
 בלא דעתם אלא אם כן יש מצוה בהתרתו דכיון שיש מצוה בהתרהו
 סבכין דמסתמא הם מסכימין להתרה לפיכך מתירין לו בלא דעתם
 אבל לדבר הרשות צריכין דעתם ולכשיסכימו להתרה מיהא מתירין
 אפילו לדבר תרשו' ויש מפרשי' לרב' מצוה אין צריך דעת' כמו שאמרנו
 המסתמי' יסכימו לדעת אחת ולדבר הרשות אפילו רעתם אינו מועיל
 האפילו יסכימו חרבים שיתירו לו לא יהא נית' דבין שת' נדר' ברעת
 רבים אמרינן ודאי תהא דעתו שלא יהא נדר זה נית' ער שישא לו פתח
 פני מרבם האלו זקים להו לרבנן דנר' כות' אין לו התרה עולמי' משו'
 גזית' כוח שעל ידי חכם אינו נית' אלא על ידי פתחים ועל דעת רבים
 אין לפתחים משום דפתחו של זה אינו כפתחו של זה שזת מת' חר'ט
 כמעט זה זה אינו מתחרט באמתו המעט אלא כמעט אחר ודאי אפשר
 לתשובה דעתם בפמחי' חרשתם לפיכך לא יבא ליד התרה לעול' אבל
 לרב' מצוה כולם מסכימים ונחיהם ברעת אחת מיהו אם אותם חרבים
 פנר' על דעתם אומרים שאינם מסכימים בהתרה אפילו לרב' מצו' אין
 מתירין לו מי שנשבע או נדר על דעת רבים שלא יבס חבירו
 לכיתו ויש בית הכנסת בביתו הריוה נקרא דבר מצוה ומתירין לו ברי'
 שיבא חבירו להתפלל ברבים ואפילו אין להם מניין אפי' עמו לפרקים
 מצוה הוא שישמפנ' לתפלה ובית אלהים ילכו ברגש כיון שבהם
 קבעו כאן מקום לתפלתן וכן לעשות שלום בין איש לאשתו או משום
 צרכי רבים מקרי מצוה להת' כשבולם נדר שהות על דעת רבי' ודקא
 קאי אפשר לקיים המצוה בלא התרת הנדר' אבל אם אפשר לקיי' המצוה
 ונשנה כגון שנדר עזר שלא יישא זר עד שיתפיים פלוני ואחריו הפלוני
 אינו מסכים לא יס' גתי' נדרו לרב' מצוה שישאנה אף על פני שנפלוני'ם
 לא יפתים שחרי זה יכול לקיים נדרו ויפיים את זה במה שיוכל כגון זה
 יפיים נדרו לא יתירו לו נדרו רמי' ימר שהרבים יסכימו בהתרה וז' צי'ן
 שיוכל לפייסו ולחתי' נדר שעל דעת רבים לצורך פרנסתו כגון שנדר
 על דעת רבים שלא יהא סוכ' ויין וכהאי' נונא מתירין לו ההו' נמי לרב'
 מצוה מי שנדר על דעת רבים שלא ינה מ' אביו ומתחרט מר' עי'ן
 לו דהו' נמי דבר מצוה דהו' צדק' ופוח' רבתי' לנדר' נדר כוח שלא יהנה

מאכז שמע' את אביו ומצוה הוא להתירו אפילו נדר על דעת רבים :
 ומי שנשבע על דעת רבים שלא יבא עס אשתו בבית א' ער זמן פלוני
 מתירין לו גם כן אפילו נדר על דעת רבים חו' נמי דבר מצוה וכל
 כהאי' נונא ואין נקראים רבים בפחות משלשה וכו' לדבר שכך
 מצו' גבי זבחה ימים רבים ימים שנים רבים שלשה וכגון שיפרט אתם
 שאום הריני נוד' על דעת פלוני ופלוני ופלוני בין אמר כן בפניהם בין
 אמר כן שלא בפניהם אבל אם אומ' אתם על דעת רבים ואינו פורט
 שום אדם יש לו התרה דודאי לא חיתה דעת הנדר שישכימו בהתרתו
 כל העולם דהא לא ידעין איזה ג' חיו ברעתו לכך מתירין בלי שום
 הסכמת ויש אומרי' שאם נדר בפני שלשה אפילו לא פרט אותם אלא
 אמר אתם על דעת רבים אלים נדרה ואין לו התרה דמסתמא על
 דעת רבים אותם שעומדים לפניו קאמ' והו' אם נשבע או נדר סתם
 וידענו על מי נתכוון כגון שנשבע על דעת הקהל או שאם שנשבע על
 דעת שלשה רבני' העיר ויש שם שלשה רבנים רודאי' לאלו נר' כות'
 ובקרי' על דעת רבים יש אומרים ארבעה שנשבעו יחד לעשות
 דבר אחר מקרי על דעת רבים שכל אחד נשבע לשלשה חביריו ועל
 דעתו נשבע ועל סעיף למי שנשבע שלא לעשות דבר פלוני כי נא
 בהשות' ג' אנשים נקובים בשמותם לא מקרי על דעת רבים דאדרבה
 אלו הרבים נקט' להקל עליו נקטם לעשות הדבר כרשות' בלא התר'
 וכן כל כיוצא בו יש אומרים אף על גב' דנדר' שעל דעת רבים אין לו
 התרה לרב' הרשו' אם התירוהו ברע' הו' וז' לכתמוך על זה כי אם
 בשעת התק' ויש צורך ברב' אם נשבע או נדר על דעת רבים לעשות
 דבר שיש בו נר' עביר' כגון שנדר ללכת לר' ולטקוס פלוני ואשתו
 אינה מתרצה ואם יקיים נדרו יצטרך לפרו' מאשתו מות' להת' לו בלא
 דעתם שזה דבר מצוה הוא שלא להפריד בין איש לאשתו ובדאי אין
 דעת הרבים בסכמת ברב' שיש בו נר' עבירה ואפי' אם על דעת המקור'
 מתירין לו רודאי' אין דעתו של מקום ברוך הוא מצוה ברב' שיש בו
 נר' עבירה כי שתפשה לו אשתו ראשונה נכס' והכריח' וז' אחר
 רצתה להחזירם לו ער שיגרש אשתו שניה שנשא' לפרות ולרבות
 ושבע על דעת המקום ועל דעת רבים שלא להחזירם עולמית ואחר
 כך החזירה לו נכסיו מות' להת' לו אפי' שלא מדעת הרבים דאנן סהדי
 שרבים מסכימין בפתחו של זה שלא אסרה אלא מפני האונס ושאוחר
 שתת' לו ממנו ישא על נדרו ועל דעת המקור' שאם בכאן אנו מפרשי'
 שנדר על דעת המקום שיודע דעתו שחוא אונס ולא כדעת אשתו
 האונסת אותו הוא נשבע ואף על פי שנשבע בפני אשתו אין צריך
 להמיר' בפניה רק שיודעה מפני החשד ואין צריך שר' סכים רי' א'
 בהית' שאין צריך שיסכים המר' בהית' אלא כשעשה עמו טובה כמשה
 וצדקית' בנדון זה לא עשתה עמו טובה כהחזרת ממנו דבגילה ב' א'
 לידה ולא דמי לטובת נכור נצר עם צדקיה שהיה יכול לתורגו כרינא
 דמלכותא אם היתה חושש שיגלה סודו והכא היא שלא כדיו' תפסה לר'
 וכן כל כיוצא בו מתירין היא דידעין אונסיה :

כב נדר שנדר מעצמו על דעת אחד או על דעת שני יש לו התרה
 אפילו בלא דעתם מיהו אם נדר להם על דעת המקום דהו'
 דינו כנדר על דעת רבים ויש מקילין אם נשבע לרב' הרשות אפילו אם
 על דעת המקום שלא ר' כזכיר דעת המקום אלא שלא יערים אבל
 התרה יש לו :

כג זנד' שתוד' ברבים ולא אמ' על דעת רבים יש לו התרה שחרי'
 לא תלה כלום ברעתם אלא נדר בפניהם :

כד והא דנר' שהוד' על דעת רבים אין לו התרה היינו שאין חכמ'
 מתירו כל שאינו לדבר מצוה אבל בעל ספר נדר שהדירה
 אשתו אפילו על דעת רבים ואפילו לדבר הרשות ומעמא משום דכיון
 צאנו תלמי' ברעתו שחרי' חבעל ספר אפילו בלא תרטה דידע' כשם
 שאין דעתה מעכבת בעלת' מלמפר כך דעת רבים אינו מעכבתו ועי'ן
 לקמן סימן רל' :

כה ונדרים וחרמים שמטילין הקהל לא מקרי על דעת רבים אף
 על פי שאמרו על דעת המקום ועל דעת הקהל ויש לדחם
 התרה בלא פתח וחרט' ואין צריך לא יחיד כומחה ולא ג' הריטו שאיני'
 אלא כעין תרה ונדיו' על כל מי שיעבד' על גזירת' חילוך נדר' וכתירין
 הם כעצמם אפילו הזכירו שבועה עם החרם שמה שהזכירו על דעת
 המקום ושבעת' לא הזכירי' אלא כדי שינחנו בהם חומר' יותר ולא יס'
 עליהם שלא יתגו בהן קלות ראש אבל הלוי' הפל' ברעת' הקהל כמו
 שישכימו כולם או רובם וזהו שהזכירו על דעת הקהל לא משום שיהא
 בעל דעת רבים וכן מצונו בשבטים שהתירו עינכם הרם מכירת'
 יוסף כשמצו' אהוהו' שגלו לאכירם ולא מצונו שגאלו עלינו ואם

נדר שהות על דעת רבים אפי' מעצמו שלא הירצהו חרבים
 אמרו ז"ל איס' מפני' על דעת חבירו מעצמו ואין לו התרה
 בלא דעתם אלא אם כן יש מצוה בהתרתו דכיון שיש מצוה בהתרהו
 סבכין דמסתמא הם מסכימין להתרה לפיכך מתירין לו בלא דעתם
 אבל לדבר הרשות צריכין דעתם ולכשיסכימו להתרה מיהא מתירין
 אפילו לדבר תרשו' ויש מפרשי' לרב' מצוה אין צריך דעת' כמו שאמרנו
 המסתמי' יסכימו לדעת אחת ולדבר הרשות אפילו רעתם אינו מועיל
 האפילו יסכימו חרבים שיתירו לו לא יהא נית' דבין שת' נדר' ברעת
 רבים אמרינן ודאי תהא דעתו שלא יהא נדר זה נית' ער שישא לו פתח
 פני מרבם האלו זקים להו לרבנן דנר' כות' אין לו התרה עולמי' משו'
 גזית' כוח שעל ידי חכם אינו נית' אלא על ידי פתחים ועל דעת רבים
 אין לפתחים משום דפתחו של זה אינו כפתחו של זה שזת מת' חר'ט
 כמעט זה זה אינו מתחרט באמתו המעט אלא כמעט אחר ודאי אפשר
 לתשובה דעתם בפמחי' חרשתם לפיכך לא יבא ליד התרה לעול' אבל
 לרב' מצוה כולם מסכימים ונחיהם ברעת אחת מיהו אם אותם חרבים
 פנר' על דעתם אומרים שאינם מסכימים בהתרה אפילו לרב' מצו' אין
 מתירין לו מי שנשבע או נדר על דעת רבים שלא יבס חבירו
 לכיתו ויש בית הכנסת בביתו הריוה נקרא דבר מצוה ומתירין לו ברי'
 שיבא חבירו להתפלל ברבים ואפילו אין להם מניין אפי' עמו לפרקים
 מצוה הוא שישמפנ' לתפלה ובית אלהים ילכו ברגש כיון שבהם
 קבעו כאן מקום לתפלתן וכן לעשות שלום בין איש לאשתו או משום
 צרכי רבים מקרי מצוה להת' כשבולם נדר שהות על דעת רבי' ודקא
 קאי אפשר לקיים המצוה בלא התרת הנדר' אבל אם אפשר לקיי' המצוה
 ונשנה כגון שנדר עזר שלא יישא זר עד שיתפיים פלוני ואחריו הפלוני
 אינו מסכים לא יס' גתי' נדרו לרב' מצוה שישאנה אף על פני שנפלוני'ם
 לא יפתים שחרי זה יכול לקיים נדרו ויפיים את זה במה שיוכל כגון זה
 יפיים נדרו לא יתירו לו נדרו רמי' ימר שהרבים יסכימו בהתרה וז' צי'ן
 שיוכל לפייסו ולחתי' נדר שעל דעת רבים לצורך פרנסתו כגון שנדר
 על דעת רבים שלא יהא סוכ' ויין וכהאי' נונא מתירין לו ההו' נמי לרב'
 מצוה מי שנדר על דעת רבים שלא ינה מ' אביו ומתחרט מר' עי'ן
 לו דהו' נמי דבר מצוה דהו' צדק' ופוח' רבתי' לנדר' נדר כוח שלא יהנה

לבוש עמרת זהב הלכות נדרים סימן רכח

כי אעפ"י שלא שמעו כלל אפ"ה חל הרמ"ה צ"ע על כל אדם וצ"ב שנוהג
חרם על כל בני עירם כולם בכלל אפ"ה איתם ש"ז נותנין מסים
ואסור לעבד על הרמי תמקום כל זמן שהוא בתחום העיר ועל סימן
שלד :

לד אם מקצת הקהל מסכימי לעשות דבר מתחום הרוב אעפ"י
שהשאר שחם המיעוט מוחין אין המתאחד מעלת כלום :
לה קהל שמטילין חרם ומשביעין על דבר שלא לעשות ומי
שיעבור עליו יחרם ועינשו על שיעבר כגון פילגש בגבעה
שחשביעו שלא לתת נשי' לטבת בנימין וכן שבת' שאול ושבוע' יחוש'
שלא היה אלא כל מי שיעבור על גזירתם יהא בנידוי בבגדו או אי אפ"ה
להשביע הגולדי אחזמן אבל אם חחרמו נידוי וחרם מעכשיו על כל
מי שיעבור הוא חל מעכשיו אפ"ה על כל הדורות הבאים :

לו מי שנדר לעלות לאי יש לו היתר כשאנדר' שאין כאן נדנוד
עבירה כשאינו עולה :

לז הנשבע מעצמו על דעת חבירו כבר אמרנו כסעף כב שיכול
להתירו שלא מרעתו לפיכך אם נשבע בעצמו על דעת חבירו
שלא לעשות דבר פלוני אף על פי שנתן לו חבירו זרשות לעשותו
אין הנדנוד' בכך וצ"ב אחר' שיתירו לו שחרי אין איסורו ולא היתר
תלוי בחבירו אלא אומ' שרעתו היה כשנשבע כשיתן לו אותו חבירו
רשות לעשותו שיעשנו שאו הוא נאמן ועל סימן רלא :

לח ואם נשבע בלשון זה שלא אעשה דבר פלוני שלא ברשות
פלוני הרי זה משמעותו שאם יתן לו אותו פלו' רשו' שיעשנו
לפיכך כיון שנתן לו אותו פלוני רשות הוה ואין צריך התרה אחרת :

לט הנשבע לחבירו לפרתו לו ממונו לזמן פלוני יכול להתיר נדר
שלא על פי חכם רק שיאמר הריני כאילו התקבלתי אבל
לחאריך לזמנו ושיעמוד בחיובו לאו כל כמיניה אלא אם כן התנו כך
בשעת השבועה ותיקון דבר זה שיאמ' לו הריני כאילו התקבלתי ואח'
כן ישבע שיפרענו לזמן הא' שהסכימו בנייהם ואם חסרו חושש שמא
אח' שיאמ' הריני כאילו התקבלתי וישחק בו הלוח ולא ירצה לישבע
לפרתו לו לאותו זמן האח' אין לו תיקון אח' לא שיאמ' לו הריני כאילו
התקבלתי על מנת שתשבע לפרעני לזמן פלוני שאו אם לא ישבע
גם כאילו התקבלתי וקאמ' המלוה אינו כלום והייב זה לפרועו לזמן
הראשון אבל אין לתקן בזה שזו ישבע לו שיפר' לו לזמן הא' שיסכימו
קודם שיאמ' זה הריני כאילו התקבלתי וזה הוי שבועת' שוא דהיאך
ישבע זה שיפרענו לזמן הא' ועדיין שבתתו תראשונה קיימת שהוי'
משבע בה ועומד שיפרענו לזמן הראשון לפיכך אין כאן תיקון אחר
אלא בעמ' כמו שאמרנו ועל סימן רלב :

מ אב שחשביע את בנו שלא ילוח ממונו לשום אדם כי אם
ברשות שמעון ולוי מות' להלות ברשות אחד מהם דאביו או
שמעון או לוי קאמ' ולא דוקא שניה ביחד וראו קל בכל התור' דתיכנס
דתיב' שח' או זה או זה משמע ער שיפרוט לזמ' יחריו כמו שאמרנו
תורה לא תחרוש בשו' ובחמו' יחריו משמע דאי לא בתי' יחריו תי' נמי
או זה או זה משמע הג' משמע או ברשות שניהם או ברשות אחד מהם
איזה שתרגז :

מא מי שחייב לעשות ולקיים דבר מה וצ"ב להחזיק רעניין
נשבע לקיימו תוך זמן פלוני כשעבר אותו הזמן ולא קיימו
הרי עבר על שבועתו וגם מבאן ואילך כל זמן שאינו מקיימו הוא
עוב' ככל יוס' על שבועתו כיון שעל כל פנים חייב לעשות דבר זה אפ"ה
בלא שבועתו נמשכ' חומר שבועתו עמו עד שיקיימו כיצד כגון מי
שחייב לחבירו מנה לזמן חרי' על כל פנים חייב לשלמו או ששיוד'
לחשיא בתו לזמן ואח' כך נשבע גם בן לשלם לאותו זמן או לחשיא
בזמנה ועב' הזמן הרי עוב' ככל יוס' על שבועתו אבל נשבע לעשו' דבר
ביום פלוני והוא ענין שאינו חייב לעשות בלא שבועתו ועבר אותה
היום לוקח על מה שעב' אבל מבאן ואילך אינו חייב לעשות עוד אותה
וענין מכה השבוע' אינו עוב' כלום אם לא יעשנו רעב' וצ"ב במל' קרבנו
ומעו' לא יוכל לתקן הוא ויש מי שחול' ואמ' גם כזה עדי' יחסר' השבוע'
עליו וצ"ב לעשות עוד מכה שבועתו ואם לא יעשנו עובר עליו מהם
שבועתו גם מבאן ואילך וכך מבדיל אותו ער שיעשנו ויקיים שבועתו
ועיין בלבוש ע"ש סימן עג :

מב מי שנדר להתענות או לתת דבר לצדקה יש לו תורה ע"י
פתח וחרטה שמתיירם לו ואין צריך להתענות ולא לתת
צדקה אפ"ה נדר כרבים אלא שלא נדר על דעת רבים והוא
שלא באת הצדקה ליד הגבאי ואפ"ה נתן קצת ממת' שגרה יכול
לישאל על השאר :

ואם התנו בפירוש שלא יוכלו להתירו או שאכרו על דעת הקהלות
הירחוקות וכיצא בזה שמחשבת' נכ' שהם מוציאין אותו מכלל מנהגם
זכ' אם הוסיפו בחרם זה על מנהגם הראשון כגון התרעות או נודות
נפוחים או כיבוי נרות וכיצא כאלו נלו' אדעתיותו דלחחביר באו
זאינו נותר כשאר חרמות אלא על דרך שאלה התרת' שאר נדרים
זאם הוחרם או הודר על דעת רבים אין לו התרה ויש אומרים דאפ"ה
התנו בפירוש שלא יתא' לו התרה אפ"ה חבי' יכולין לחזו' ולהתירו דכל
מעשה צ"ב הוי כאילו התנו כך מתחלה ואם חחרמו שלא להתירו
מתירין חכם האחרון תלה ברי' שלא יעברו עליו בהתר' חרם הראשון
ואחר כך מתירין חרם הראשון ועל סימן רכט :

כז וכיון שחרמי ציבור אינן תלויין אלא בדעתן כשירצו להתירן
ואינן נעקרין מעיקרן כשאנדרים לפיכך אין נדרים צ"ב נתיירן
אלא מבאן ולהבא ולא על מה שעב' ומי שעב' עונשין אותו אף על פי
שעכשיו התירו וצ"ב הרי הוא כבר עבר :

כז ויכולין הציבור להתיר חרמיהם אפ"ה במלה הסבת שבשכילת
תקנו וחתירמו ואפ"ה בתוך הזמן שקבעו להמשך הרקנת
ואפ"ה לא בא זמן הנדר ולא חל הנדר כמו הפרת הבטל לאשרנו
ויכולין להתקצתו ולחני' קצתו בכל אשר יסכימו כול' או רוב במעמד
כולם כמו שהדין בן בדינים דעלמא :

כח ואם חיתת החסכת נדר לרבים או סייג לתורה ולדב' מצות
אינם רשאים להתיר אפ"ה יסכימו כולם וכן בנדר של שחוק
שהסכימו וחתירמו שלא לשחוק ואח' כך רצו להתיר אפ"ה כולם מסכימי'
להתיר אינם יכולים להתיר רשוק עבירה ואין מתירין
לעשות עבירה :

כט יש מי שאומ' שאם קהל אח' עשו הסכמת בחרם לבגד' מילתא
ותלכו קצתם לעי' אחרת לרו' ואין דעתם לחזו' אם הפרצת
חתיא כצויה גם שם חייבין להתנתג' בנדר' שקבלו בעירם תראשונ' ואם
עברו הרי הם עבריינים : ומשעם זה מי שיצא במקום שנודו' חרם
רבינו גרשום שלא לישא שתי נשים לבקום שאין נוהג שם אורחה
התקנה אסור לו לישא גם שם שתי נשים שמה שהתיר רבינו גרשום
במקומות' עליהם ועל זרעם אחרים חתיר' ובשביל שיצא זה ממקומו
אינו מסולק בשביל זה כן החרם שאין המקו' גורם אותו לא אקרקפת'
דנברי מונח בכל מקום שהם כיון שהם מבני בנייהם של המסבילים
החרם וזוהי חחרם חל' עליו בעודו היה במקומו שנוהגין שם דהחרם
וכל שכן אם נשא פה אשה שכבר קבל עליו חחרם ונשא אשה זו
על דעת חחרם זה והלך אח' כך למקום שאין נוהגין זה חחרם שאסור
לו לישא שם אשה על אשתו שיש לופה עמנו :

ל צבור שהסכימו על ענין אח' ונשבע כל איש מהם עליו ואחר כך
רצו להתיר אין להם תקנה עד שיתחרשו כולם וימצאו פרוח
לשבועתם כשאר שבוע' דעלמא ויתירו להם ג' אנשים שאינם מבני העי'
דבני העי' הם כולם בשבועה זו ואין אדם מתי' נדרי' עצמו או שבועות
עצמו דלא יחל כתיב הוא אינו מוחל אלא אחרים מוחלין ואם פתחם
וחרטתם שזו אחת לכולם יכולים המתירין להתיר לכולם יחד ואם לאו
מתירין לכל א' אחר כפי פתחו ותרשתו ואף על גב' רב' כתבנו סעף
בא' דאפ"ה ארבע שנשבעו יחד הוי שבועתם על דעת רבים נל' דצ"ב
שאני ובצ"ב מקילין בהתרתם יותר מבני רכל מעשה צ"ב כאלו התנו
ואף על פי שתחמירו ממנהגם כב' לא תחמירו שיהא כעל דעת רבים
אלא כשבועת' דיהודים דעלמא נל' :

לא קהל שחם יכמו בחרם על דבר מה ורוצים להתירו ויש בקהל
קצת שמחים בלהתירו הולכי' אח' הרוב ואם הרוב מסכימין
להתיר מתירין ומי שלא הסכים בהתרה לרדיה לא הותר ואם נתנו
רשות לטובי העי' חם עומדים במקום כל הקהל וגם בנידום דעלמים
אחר הרוב שפרם :

לב במקום שלא נתנו לנהוג עם העובר על הסכמת הקהל כרין
מוחרם עד שיכריזו עליו אנו אומרי' כן בכל התקנות שהם
מתקני' חם שמי שיעבו עליה אין צריכין לנהוג בו מנהג מחרם עד
שיכריזו עליו אם לא שהתנו בפירוש שכל מי שיעבו יהא כחור' ומנודת
מעצמו בלי שום הכרזה שאו חייב אפ"ה בעצמו לנהוג בעצמו דין
מוחרם שיתבאר בע"ה :

לג הנשבע שלא ליכנס בתקנת הקהל הרי זה שבועת' שוא
דדעתו במלה אצל הקהל וחרם התקנה חל עליו בעל כרחו
ואם אינו נוחג' כמותם נכשל בחרם תקנתם ולוקח על שבועתו וצריך
ל שאל עליה אפ"ה אם נשבע על איזה דבר שלא לגלותו והתב' נתנו
עליו חרם כיצד הוי' להתיר ולא יוכל שום אדם לומר לא שבועת' חתיר'

יורה דעה הלכות נדרים סימן רכט

צא

מנ מי שנשבע לתת כתו לאשה לפלוני לזמן פלוני ובתוך הזמן נתקלקל המשוך במעשיו פטור הלה משבועתו והיא אם המירה אחות המשוך וכהג' שלא נתכוון זה אלא להגון לה ואפילו התרה אינו צריך ולא דמי זה לנולד דאמרין שאין פותחין בגול דלא שכיח ואפילו התרה אינה מעילה בו ובנולד רשמי התרה מהיא בעי זה גם כן דבר דלא שכיח הוא דשאני הכא דאנן סהרי שלא כיון דהו' אלא להגון לה ופשיטא לן שחנדר או השבועה לא הלה מעיקרא על דבר כזה וליכך אפילו התרה אינה צריכה אבל שאר נולדים ככד אמרנו שהם דברים שאפשר לומר בהם דאפילו ארעתא דהכי נדר' אלא שעכשיו מתחרט למפרע לפיכך בלא שכיחי התרה אינה כועלת ובשכיחי התרה מיחא בעי וא' חזק שבא זה לבד בעודו בקלקול ולא היה אפשר להנשא לו כגון שהמיר שהיה פטור משבועתו מחמת אונס שלא היה יכול להנשא לו אפי' רצה ולא שייך בזה התרה וכיון שחותרת שבועתו שוב לא יצא מחיתרו אפי' אם אחכ יחזו זה בתשוב' וכש' שפטו מן חקנם אבל אם לא בא זה לבד עד שהור זה בראשונה ואחכ בא הנשבע לבד אף על פי דודאי פטור מן הקנס ששיעבר עצמו בתנאים מכל מקום צריך התרה לשבועתו :

רכט דין נדר שהותר מקצתו או מי שנדר על דבר אחד בפעמים ובוט סעיפים:

א נדר שחותר מקצתו הותר כולו אי בעית אימא סבראי בעית אימא קרא אי בעית אימא סברא דכיון שעיקר התרה הניד הוא שעוקרו מעיקרו כמי שמת' את הקש' כמו שכתבנו במלא יחל וסתם קשר שנית' קצת הוא נפתח כולו ואי בעית אימא קרא דכתי' ככל היוצא מפיו יעשה אם ירצה לקיימו כולו ככל שיוצא מפיו ועשה ויקיימו ואם אינו רוצה לקיימו כולו לא להתירו במקצ' אינו צריך לקיים בלום כגנו בניד נדר להתענות או שלא לאכול בשר זמן ידוע ואירעו בו שבתות ויט' וכבר ידעת' שהנדר' חל אפי' ער דבר מצוה לא שעכשיו מתחרט אומר' לו אל' נהת' ל לבד שיארעו בו שבתות ויט' כלום היית נודר ומתירין לו וכיון ששבתות ויט' הותרו הותרו כולו וכן אם אמ' להכור' אנש' קונ' שאני נהנת' לכולכם או שאמ' קונם שאני נהנת' לך לך לך שאמ' קונם אח' לכולכם הו' כולל ואם הותר' אחד בהם הותרו כולם אבל אם אמ' קונם לכל אחד שאמ' קונם שאני נהנת' לך קונם שאני נהנת' לך הו' כל אחד נדר בפני עצמו ואם הותר' אחד לא הותרו כולם : ולהרמב"ם אפי' לא אמ' קונם בינך כל אחד אלא אמ' קונם לך לך בלא ויין הו' כל אח' נדר בפני עצמו ואם הותר' אחד לא הותרו כולם עד שיאמ' קונם שאני נהנת' לזו ולזו עס ויין בנתי' או הו' נדר אח' אונס בזה לא אמרין הותר' אח' הותרו כולם אא בשחות הראשון או ממילא הותרו כולם כמו קשר שהותר מעיקרו אבל אם חות' האחרון האחרון מות' וכול' אסירי' כמנ קשר שהותר עליו ונדר ועדין תחתונ' קיים יא' דאפי' ככולל לא אכרי' הותר' מקצתו הותר' כולו אלא כשנית' על ידי פתח דכפתח שהוא כמו נדר של טעות שייך לומר נעק' מעיקרו אבל אם הותר' ע' הותר' לא שייך לו הותר' מקצתו הותר' כולו דבמה שנתחרט נתחרט ובמה שלא נתחרט למח נעקרו ויא' דלא שגא פתח ולא שגא הרטה כיון שלא נעק' לא על ידי החכם המתירו או הנ' מתירין הו' עקירה החכם עקירה מעיקרו והותרו כולו ואין דברים אלו אמורים אלא כנוד' לעצמו אבל אם נדר או נשבע לחבירו לפרוע או לעשות לו מלאכ' והתירו חבירו מקצתו לא שייך לומר הותר' כולו דמת' שמתח' מחל ומה שלא מתח' עורנו עומד בחיובו וכן אם היו שנים והותר' האחד האחר הותר' ולא השני :

ב אשה שנדרה והיפלה בעלה במקצת לא הותר' כולו שאין הפרת' הבעל עיק' הנדר מעיקרו דמינו ניו וכן אם החרימו או נדו עשרת בני אדם והתירו אחד מהם הוא מותר וכולם אסורי' שאין בהתרת הרס עקירה מעיקרו :

ג מי שנדר מאחד ואמר על אחר יחא כפלוני כולם אסורים אפילו עד מאת חות' הראשון הותרו כולם דכולם מכחו באו וכיון שהותר' הוא ממילא פקע תאיסור' ככולהו הותר' האחרון הוא הותר' וכולם אסורים הותר' האמצעי כר' שקודם לו אסורים והוא וכל של ארצו מותרים וכן מי שנדר ושמע חבירו ואמ' תוך כרי דיכו ואני ושמע ג' ואכר ואני ונשאל הראשון על נדרו והותר' הותרה כולם נשאל האחרון והותר' האחרון מותר וכולן אסורים נשא השני והותר' השני והאחרון מותרים הראשון אסור והוא הדין לנודר מבשר והתפיש אחר כך בשר ואחר כך התפיש רבש בפת מי שאסר עליו בכר אחר בפעמים או שנשבע עליו בפעמים אף על פי שנשבע עליו והתירו לו פעם אחת עורנו באיסורו עד שיטאל עליו פעם שנית שבין שנשבע עליו שני פעמים דאיסור' האחרון לא חל על האיסור הראשון שלא היה לו מקום לתול' וכשתתירו לו פעם אחת פקע דאיסור' הראשון

מז מי שנשבע לתת כתו לאשה לפלוני לזמן פלוני ובתוך הזמן נתקלקל המשוך במעשיו פטור הלה משבועתו והיא אם המירה אחות המשוך וכהג' שלא נתכוון זה אלא להגון לה ואפילו התרה אינו צריך ולא דמי זה לנולד דאמרין שאין פותחין בגול דלא שכיח ואפילו התרה אינה מעילה בו ובנולד רשמי התרה מהיא בעי זה גם כן דבר דלא שכיח הוא דשאני הכא דאנן סהרי שלא כיון דהו' אלא להגון לה ופשיטא לן שחנדר או השבועה לא הלה מעיקרא על דבר כזה וליכך אפילו התרה אינה צריכה אבל שאר נולדים ככד אמרנו שהם דברים שאפשר לומר בהם דאפילו ארעתא דהכי נדר' אלא שעכשיו מתחרט למפרע לפיכך בלא שכיחי התרה אינה כועלת ובשכיחי התרה מיחא בעי וא' חזק שבא זה לבד בעודו בקלקול ולא היה אפשר להנשא לו כגון שהמיר שהיה פטור משבועתו מחמת אונס שלא היה יכול להנשא לו אפי' רצה ולא שייך בזה התרה וכיון שחותרת שבועתו שוב לא יצא מחיתרו אפי' אם אחכ יחזו זה בתשוב' וכש' שפטו מן חקנם אבל אם לא בא זה לבד עד שהור זה בראשונה ואחכ בא הנשבע לבד אף על פי דודאי פטור מן הקנס ששיעבר עצמו בתנאים מכל מקום צריך התרה לשבועתו :

מך שנים שנדרו ללכת יחד לאי תוך שתי שנים ותאח' מתעכב הן מתעכב כדיון מחמת שום אמתלא או מתעכב שלא כדיון השני פטור' הוא מנדרו שלא נדר אלא על דעת החכמה ופטור' אפי' בלא התרה ועל סוף סימן רלו :

מה נידוי של עולם הכא כגון חמירה עצמו ואומר אם יעשה או אם לא יעשה כך וכך יהא מגורה בעולם הכא ישיבי שאומר שיש לו התרה וכת' אם כן עצמותיו של יהודה למה חיו מגולגלות בארון מפני שהיה היה טועה שחיה סכור נידוי על תנאי אם נתקיי' חתנאי' אין צריך הפרה ועל כן לא שאל בחייו על נידוי הא אם היה שוא' עליו בחייו היה מופר' ויא' רהורה לא היה טועה ונשאל' עליו בחייו ואף על פי כן היו עצמותיו מגולגלות בארון משום נידוי מעה אין לו התרה כלל בעולם הזה אף על גב דחל חננו מיד בעולם הזה אין מי שיוכל להתירו אלא השם ית' כביכול בעצמו כמו בני יהודה דשרייה רחמנא ע' : תפלת משה שלא מסר חסם ית' ההתרה בידי אדם אלא נידוי חבירית שבעולם הזה ולא בנידוי של עה לפיכך יש ליהרהר שלא לנדר עצמו בעולם הכא על שום דבר ואם כבר נדר כך אין להתירו אלא במקום מצוה כדיון נדר שהותר' על דעת רבים וכן נדר שנדר בשע' צרה אין להתיר אלא לצורך מצוה או לצורך גזול כמו נדר שעל דעת רבי' שכן מצונו ביעקב אעה שנדר בעת צרת' וסבל אחכ כמה סכנות כדרך כרי לקיימו ולא נשאל עליו ומיהו אם התירוהו בדיעבד מותר' כמו בנדר שעל דעת רבים :

מו בהתרה אחת יכולין להתיר לכמה אנשים נדרים אפילו אין נדרים שוין בעניין אחד דעל כולם נופל לומר לשון אח' שהו' מותר לכם או מחול לכם והו' לאיש א' מתירי כמה נדרים בהיתר אחד שאומר' לו מתיר לך מיהו לאיש א' אין יכולין להתיר בבת א' א' חרב' נדרים מחולפים שכולם כבר חלו אבל לאיש אח' שנשכ' פעמי' ושלש על דבר אחד אי אפשר להתיר' כול' בבת אחת דהא אין נדר חל על נדר ואין הנדר חבול על הנדר הראשון עד שיוותר נדר הראשון ואו חל השני במקומו וכב' אמרנו שאין חכם יכול להתיר' הנדר' עד שיחול לפיכך צריך שיתירו לו בתלח' הנדר הראשון שעל זה הדבר ואו יחול השני ואחכ מתירין לו גם השני וכן השלישי וכן לעולם :

מז אם צוה המלך שלא יחרימו שום חרס כי אם כהסכמת ראו'ן ואם יחרימו שלא בחסכמתו שיה' מבוטל ואחכ החרימו הקהל שלא בחסכמת ראו'ן חרס חל שאין כח ביד שום אדם לבטל חרס של אחרים וזלתי איש לאשתו ואב לבתו ואם מוכרחים לעבור מכה גזירת המלך אין איסור ברבר דאונס רחמנא פטרי' מ' חרס ר' בתקופו עומד ואם תעבור גזיר המלך חייבי לקיימו ויש להם להשתרל בכל מאמצו בהם לבטל הציוו ועל סוף סימן שלד :

מח הנשבע לפרוע לחבירו מנה כרה אדר או אייר וכהג' חרש שעושין שני ימים רח' חייב לפרוע ביום ראשון של רח' אף על פי שה' נחשב למספ' ימי חרש שעכ' כבר ידעת' בשבועות ונדרים חולכין אח' לשון בני אדם וכולי' עלמא יוס' ראשון רח' קרוליה :

מט קהל שיש להם חובות אצל ע'א בריבי והסכימו שיגבו אותו הריבית מן הע'א ויפרעו מן אותו הריבי החובו שהם חייבים ואם יבנו ממנו בית חכנסת ועכשיו כשגבו הריבית מן הע'א אין בו כדי לפרוע וחובותיהם אינם רשאים ליקח מאלו המעיות לפרעון חובותיהם אלא מהצד המעיות ומחצת השני יקחו לכה שכיון שפרטו מהחלף

לבוש עטרת זהב הלכות נדרים סימן רל רלא רלב

גשאל על הקי"ו אינו מעיל דמיד בשקיימו תאחר הל עליו הנד' וצריך
חכס או ג' הדיומות לתתו אבל אם לא קיימו תאחר לא כד ששמעו
אמר שלא יהיה נדר אין כאן נדר כלל וכ"ש אם התרה בפירו' שחבירו
יוכל לבטלו שיוכל לבטלו מיד שישמענו כל זמן שלא הל הנד' על מי
רכח סעף ל' וז' ואם נדר לזמן אין צריך תתרה אלא לכשיגיע הזמן
הנדר בטל ממילא :

רלב

דין נדרי זירחין והנאי ושגגת וז' הנסיך
ובו כ סעיפים:

א ישרכ' שאין צריכין התרת חכס כגון נדרי זירחין ונדרי הנאי
ונדרי שגגת ונדרי אונסין והתולת ברבר ולא נתקיים וכולם
יתבארו לפנינו בעה' בסימן זה :

ב נדרי זירחין כיצד היה מוכר הפין לתבירו ואמר קונם עלי כבר
זה אם אפחות מסלע ואמר הלוקח קונם עלי כבר זה אם אוסף
על שקל ואחר כך נתרצו שניהם בג' דינרים או כפחות מעט או ביותר
מעט לא נאמר אחר מחס' שכן דרך התנאים לידאו' ליטבע כדי לזרז
חבירו ואין בלבו לשם נדר ואין כנדר פיו ולכו שוין בענין אף על גב
דקיימא לן דדברים שבלב אינן דברים הכא כיון דדרך התנאים ככך
עריפו משאר דברים שבלב דאנן סתדי בכך שלא היה כונתו לנר' מכל
מקום יא אף על גב דאמרין לזרזי נתכווננו כמ' לא יוכל המוכר ליתנו
כשקל ולא יוכל הלוקח לקנותו בסלע שכיון שזה אמר בסלע זה אמר
בשקל ועל הדברים הללו נדרו אמרינן ודאי היה דעת שניהם לפחות
לנדר זה שלא ימלא אחר מהם דברי חבירו אלא זה יפחות מעט וזה
יוסף מעט ויש מקילין ודוקא כשאין מעמדין דבריהם לא מיד באותו
מעמד נתרצו שניהם בג' דינרין אבל אם לא נתרצו אלא זה בסלע וזה
בשקל ונתכשל המקח ונתפרדו זה מזה ודאי לנר' נמי נתכוון חל הנד'
וכל מי שיעבור אחר כך על נדרו הרי זה חלל דבריו ואם האחר העמי'
דבריו והשני לא העמיד אלא נתרצה בג' דינרים מרוך שנתבטל
לאחר נתכשל גם לשני ומותרין שניהם לקיים המקח בג' דינרים וכל
זה מידי בסתם אבל אם אמר שלנר' נמי נתכווננו הוי נדר ואם המוכר
אומר קונם אם אפחות ביותר מסלע או שאמר הלוקח קונם אם אוסף
לך על המעט פחות משקל הרי זה נדר שאין דרך לזרוק בשמפליגינן
בל כך ולנדר גמור נתכווננו ואם נתרצו אחר כך בשלשה דינרי' שנית'
חללו דבריהם נדר לשנים שרוצים לקנות כסנו ואמר איני פוחד
מסלע ואמר אחר כך לאחר מהס' לנדר גמור כונתו ולאחר לזרזינן
נתכוון כיון שחנר' בטל לגבי אה' בטל גם לגבי השני האויל ונדר אחר
זה אין שייך לומר לחיהא נדר וזה לא יתא' נדר וכדאמרין הותר
כקצתו הותר כולו :

ג חסומין את תבירו שיאכל עמו ומכר זה מדירו אם אינו אוכל
עמו או שאומ' לו קונם שאני נהנה לך אם אין אתה מתארח עמי
ואוכל פת חמה ושותה כוס של צונן חם מוכר ואינו מתארח וצול'
הרי זה נדר של זרז ואינו נדר אבל אם חסן ראוכלן לשמעון לאכול
עמו והיו מוסינים אותו גם כן במקום אחר וחפץ לאכול יות' עמר אוכלן
ואמר לו תדירני מנכסך אם לא אוכל עמך כדי שלא יפצירו בני כמקד'
אחר הרי זה נדר גמור אם לא יאכל עמי חרי אלו נדרי זירחין מדין
הגמ' ואנו אין לנו כח ללמוד למקום אחר לדמות לאלו שאין לך
בהם אלא מה שאמרו חכמים :

ד נדרי הנאי פ' נחמא ושפת יתר שמוכיף לומר יתיר ממח שראת
הוא בעצמו יודע שלא היה כל כך כמו שאמר אלא שדרך בני
אדם להוסיף על מה שראת ולא היה דעתו לנדר כיצד כגון שאומר
קונם ככרזה עלי אם לא ראיתי בדרך זה כיתא מצרים או אם לא
ראיתי נחש כקורת בית הבר או חומה גבוה לשמים הרי זה נדר של
הנאי ואינו נדר שכן דרך העולם להפליג ולא כיון לשם נדר והוא
שאם שראת עסרוב או ראה נחש או חומה לא שתפליג דבריו אבל
אם לא ראה כלל ואמ'כן הרי זה כיון לנר' ואמ' ואפי' אם ראה ומעמיד
דבריו שאומר בדוקא אמרתי וכוונתי לנדר הרי זה נדר :

ה האומר כל פירות שבעולם עלי אינו נדר דכיון שאדם יודע שאין
אפשר לחיות בלא כל הפירות הרי לשוא נדר ודאי לא לנדר
איכיון ואינו אסור כבלום וכן אם אמר כל פירות שבעולם עלי אם
לא עשיתי דבר פלוני אף על גב שלא עשהו אינו נדר ואף על גב
דלעיל סימן רי"ז סעיף כ"ב אמרינן רהנוד' מן הפירות מותר בגדיים
וזמלאים כוליה' מן הפירות סתם אבל כל פירות שבעולם מלל כל
מידי שבעולם שחל מקרי פירות שבעולם ודוקא בלאזן עבר
אבל

ותכף חל עליו האיסור השני לפיכך צריך שיתירו לו פעם שנית :
ד גשבע על דבר אחר ואחר כך גשבע שלא ישאל על שבתותיו
נשא תחלה על האחרונה שנשבע שלא יתירו לו ואח' כך ישא
על הראשונה וכן אם גשבע או נדר שלא לע' שו' רכר פלוני בלא התר'
וכלא הפרת נשא תחלה על מה שאמר בלא התרה וכלא הפרת ואחר
כך נשא על עיקר הנד' וכן ציכו שהטילו חרם והתנו שלא יעשו התרת
ולא תתרה לתר' עד סוף העולם יתירו תחלה חרם האחרון שהחרימו
שלא לתת' ואח' כך יתירו הראשון מי שנשבע על דבר אחר ואם שאם
ישאל על נדרו אינו יהודי זה הלשון משמע אם ישא לא יעשה כעשה
יהודי לפיכך אסור לשאול על נדרו שעשה עצמו לכופר ואפילו אם
גשאל עליו כדעכר יש להוכיחו ולייסרו שתלת אמנותו בנדרו וצריך
כפרה וסליחה ודוקא בכה' אין להתיר לו אבל אם אע"ש דבר פלו'
לא אחיה יתורי אפילו היה אינו צריך שזה הלשון משמע אם יע'ש דבר
פלוני שאינו יהודי בעצמותו והיכי ישנה את הירוע שהרי אנן ידענן
שהוא יהודי מ' יש להוכיחו גם על זה טעם כל פנים לישנא רחציפות
הוא בנדר אמנותו ולא שפיר עכיד :

ה אסר על עצמו מין מאכל אם יעשה דבר פלוני ואמר אחר כך
בכל פעם ופעם שיסאל עליו יתא' כאיסורו יותר מתאיסור שחל
עליו כבר וכן לעולם יתירו לו פעמים רבות כמו שיעארו כמה פעמים
אמר וכן בכל פעם ופעם כ' ואחר כך יתירו לו עוד על מה שאמר
הן לעולם דאף על פי הלשון וכן לעולם משמע אפילו כמה פעמי' בלי
שיעור מכל מקום אינו אלא נדר אחר וכמו שנדרו בפעם אח' הותר
בפעם אחר :

ו מי שנשבע על דבר אחר והתנה שלא יוכל להתיר לו שום אדם
רק פלוני ופלוני שהם בארץ מרחקים ונתחרט ונתחרט על התנאי
ראשונה ויתירו לו אחרים אותו התנאי ואח' יתירו לו הרבר שנשבע
עליו :

ז אם התנת בשעת שבתתו שלא תהא ניתרת לעולם אין כאן
אלא דברים שאין כאן דבר שיהא חל עליו התנאי דעל מה יחול
ועוד היאך יוכל לומר שלא תהא ניתרת שאם ישאל עליה על כרזו
תהא ניתרת לפיכך אין בתנאי כלום עד שיאמר שלא ישאל על
שבתתו שהוא נדר שיחול על עצמו ואו מתירין לו תחלה השני ואחר
כך הראשונה כאסור :

ח קבל עליו ד' צנידיו לעשות דבר פלוני בלי שום פתח חרטה
מתירין לו שאין חרם צריך לא פתח ולא חרטה שאינו נדר לא
מאילו אמר שאם לא יעשה דבר פלוני יחול עליו עונש חרם והנידיו
מיהו אם אמר בלי שום פתח היתר וחרטה יש לחוש למילת חית' שאם'
דמשמע שלא יתירו לו תחר' לפיכך מתירין לו תחלה השנייה ואחר כך
הראשונה :

ט נשבע שלא ידבר עם פלוני וצ"כ נשבע שאם ידב' עמו שאם'
בבשר נשא על הראשונה תח' ואח' כך על השני' שהרי השנייה
לא חלה עד שנשא על הראשונה וכבר אמרנו פעמי' שאין מתירין לא
גדר ולא שבתה כל זמן שלא חלו וכן אם נשבע שלא יחנה לפלוני או
להכס שישא לו על השבתה נשא תחלה על הראשונה ואחר כך על
השני' של החכם וכן אם נשבע שלא יתנה לפלוני ואח' כך נשב' שיהא
נדר אם ישא על שבועתו נשא על שבתתו תח' ואו תחול עליו נידו'
ואחר כך ישאל על גזירותו וכן כל כיוצא בזה :

רל

ובו סעיף אחר:

א מן חרין מתירין שבתות ונדרין אפילו נשבע בהזכרת השם
מכל מקום לא ישאל אדם על נדרו לא מרחק דהרבה צריכין
לדקדק בו וכש' בנדר שיש בו נדנו עבירה שאין להתירו יש מי שאומ'
שמי' שנשבע שלא לעשות איזה דבר כגון שנשבע שלא למכור הפין
פלוני ועבר ומכרו אין המכירה מכירה הואיל ועבר בת על שבועתו :

רלא

הנודד על תנאי או שתולה נדרו בודעת
אחרים ובו סעיף אחר:

א לא התירה התורה להתיר נדרו לעוקרו אלא ע' חכס מוסחח
או ג' הדיומות כמו שנתבא' לעיל ריש סימן רכח ואפילו אם
פירש והתנה בשעת הנדר אימתי שארצ' אבטלנו מעיקרו או שתלאו
באחר שיבטלנו אימתי שירצה אינו כלום ומיד כשהל הנדר אין לו
התרה אלא על ידי חכס ואפילו אם תלאו ברעת אחר וקיימו ושוב

לבוש עמדת זהב הלכות נדרים סימן רלג

הנכריים הריאח מודעא זו ואכר שאינו רוצה לקבל אלא שיחזק עליו
דיין הקהל ברין תורה אסור לו לסתור דינם שאין זה בכלל נדר
אונסק כלל שחרי לא חיז מבריהין אותו לקבל דינם רק זהו קבלם
עליו מרצונו:

יב מי שפירש בשעת נדרו על מה נדר הרי זה כחול נדרו באותו
דבר ואם לא נתקיים הדבר שנשבע כגללו מותר בנין שאמר
איני נושא את פלונית שאבי רע ושם או לעשה תשובה אין
צריך התרה דהיי כאלו פירש שנודר על זה התנאי וכיון שגזכבטל
נתבטל הנדר ואף על גב דאין פותחין בגלול של כיתה כדאית' לעיל
סי' רכז סעיף יב הם שלא תלה בו נדרו בשעת שנדר אבל הכא
תלה בו נדרו בפירוש ועד זה נדר דכל זמן שאביה רע קאמר וטעמא
זו נמי אין לחקשות דכא משמע שאף על פי ששמע שאחר הנדר נות
או עשה תשובה מותר ומ' שמע דאמרין לעיל בסמך זה סעיף ב' בקת'
שלא אשא אשה פלונית בפני שהיא כעורה כולי ויפוח אה' הנד' דהל
הנדר דלא דמי הת' אין אשה כעורה עשויה להיות נאה לכך אמרין
ודאי לא היתה רעתו שתבא זו לידי היתר לינשא לו דלא עלת' על
רעתו שתהא נאה אבל הכא באביה רע עשויה לעשות תשובה ועשויה הוא
למות הילכך אמרין רעתו רכי אמ' שאבי רע כל זמן שאבי רע קאמר:

יג ועוד יש נדר שאין צריך התרה כגון שאמר לחבירו קונם שאני
נחנה לך אם אין אתה נוטל ממני כך וכך חריזה יכול להתיר
נדרו שלא על פי' הכנס שאם לו כלום נדר לא לכבדני זהו כבודי שלא
אטול ממך ואפילו אין המד' אומ' כפי' שכך היתה כזנתו לא מן הסתם
וכן אם אמ' לו קונם שאתה נהנה לי אם אין אתה נותן לי כך וכך יש
לו גם כן התרה בלא שאת הכ' שאם לו הרי הוא כאלו קבלתי ועל סי'
רכה סעיף ל' ואין לחקשות אלו נדרים האחרונים שאמרנו קונם אם
אתה נוטל ממני כו' או קונם שאם אין אתה נותן לי כו' מש' מן המזמין
את חבירו שיאכל עמו כו' שכתבנו בסעיף ג' החשי' לנד' של וירוח ה' איננו
נדר אף על פי שאין זה אומדן לו חריני כאלו אכלתי כו' או כלום אתה
עושה אלא לכבודי זהו כבודי שלא אוכל עסק ראין זה קשיא רודאי
גבי מתנה שייך לומר זהו כבודי שלא אטול ממך כלומר תל' כבר יש
לי רב ואיני צריך לך ואני מחזיק לך על זה כאלו קבלתי המתנה ואיך
נוגע בזה בכבוד הנותן כמו שאמר עשול לעקב הוראי היתה כונתו
לכבודו בפניו ולא היתה נוגע בכבודו אבל במסמך אם יאמר המזמין זהו
כבודי שלא אוכל עסק חרי נוגע בכבוד המזמין כאלו אמר לו שאיננו
ראי שהוא יאכל עמו ורואי נוגע בכבודו שחרי כן דרך העולם
אפילו מלכי ושרים ויועצים רדך ארץ מבכדין אותן בסעודה באכילת
רשתיה והוא כבודם וכבוד המזמנים שאוכלים עמו לכך אפילו בלא
פשוטת המחמך אינו אלא נדר של וירוח מה שאין שייך כן כאן שאם
לא ישיב לו כלום נדרת כו' דלמא דך בקושטא קאמר ולנדר איכודך
וכן בספא אם לא יאמר קבלתי שמה זה לנדר מסס איכוד שח' צריך
לזה תבטוי נמלך בפני שאין צריך לו עוד נל' יא' דחוקא ברב' שיש כב'
קיום סעשה שייך לומר הכי כגון חכא שאמר חריני כאלו התקבלתי
שחרי אפילו אם היה מקבל ממנו היה יכול לחשו' לו לשיכך גם עכשיו
יכול לומר חריני כאלו התקבלתי וההורחי האפתי מסרנא למת
לי אבל בבטול מעשה כיון שאמר קונם נכסי עליך אם תלך אלמקום
פלוני לא שייך לומר לך ודאי הוא כאלו לא הלכ' שזה הוא דבר שאב'
אפשר יש תלפין ואמרים שפמי' בענין זה ויכול לומר כן לפי שאמר
זה נכסי עשוי לא אמרו מתעלה לא לחשלים רצונו שהיה רוצה של
לך ועבשו כיון שאינו חרש אם ילך א' לא כבר נשלם רצונו וכך
כל תנאי שהוא לשוכת חכדי כול לומר לו הרי הוא לי כאלו קיימת
התנאי כגון מי שאמר קונם אתה נחנה לי אם אין אתה נותן לפני כך
וכך אם הבן סומך על שולחן אביו הרי לא נתכוון האב אלא לשוכתו
שחרי אם לא יתן זה צריך ליתן הוא לפיכך יכול האב לומר הרי הוא
כאלו קבלתי ומסור אבל אם אין הבן סומך על שולחן אביו תרי
לשוכת הבן נתכוון ואין האב יכול למחול ולומר התקבלתי וכן הבן
ול' ט' אה' דלפי' היש חולקין דבסמך אפילו אין הבן סומך על שולחן
אביו יכול האב למחול ולומר התקבלתי והנ' יאמר כלום אמרתי לא
שתעשה דמני ועכשיו שאינו הוושט' אתה לבני או לא נתן תרי
הוא לי כאלו קיימת נל':

אף על פי שכתבנו ממי סתם וקל דברים שכלב אינם דברים נבי
אונס שרי ובלבד שלא יוציא בפיו דבר שהוא בפירוש נדר מה שבלבו
מגן שפירש יאסרו כל פירות לעולם ואיך יחשוב הוא שלא יאסרו רק
היום דבכגון זה ודאי דברים שכלב אינם מכבליים מה שחתיא מפי
האף על פי שהיא אונס לפיכך אם משביעו המטול ונגלגל דבריו
שתכריתו לומר לעולם יחשוב כל זמן שאני באימרו תחת ממטלתך
וכה' וכן אם חכריתו מלך כל מי הינו יכול להשב תנאי אם לא אצטרך
לו האם יוכל לבטלו בלחש בשפתיו תוך כדי דיבור עדיף מפי ואפילו
לא בקש ממנו התרה או המוכס שירור הוא נודר לו מעצמו או הוסיף
לדור יותר כמה שבקש כגון שאמר לו אמר קונם שתהנה מאשתך
האם אינו כדברך והוא אומ' קונם אשתי וכני נהנים לי או שבקש
ממנו שירור והוא נשבע אינו כלום שכל מה שהוא עושה אינו עושה
אלא מחמת אונס ולהק רכריו נדר האנס וכולם בכלל אונס יחשב
וכל זה דקא כשנשבע לו בפיו או צריך לבטל בלבו כאיזה תנאי הדרך
שיוכל שלא יסתור מה שחתי' בפיו אבל שר או שלטון שצח לתתים
על איזה דבר שלא כדן אין באותו חרם בלום ואפילו ביטול בלב אינו
צריך וכל זה לא מיירי אלא בשאפשר לו לעבור על שבועתו ועל
נדרו ושלם יודע לע' האנס אבל אם אי אפשר לעבור אלא ל
שיודע לע' האנס אסור מפני הלול השם ומח הטעם נענש צדקדת
כשעבר על שבועתו לנכוכר נצ' אף על פי שהיתה בדרך אונס
מהו אם הודיע לע' אתר שיצא מאונס שהיה לו תנאי בלבו ושלכן
יעבור על שבועתו ליכא למיחש לחילול השם הואיל והיה אנו מתחלה
שגם העמ' יודע זה ותכל לפי צורך העניין ימלך או שלטון שצו לשבע
לחגיד על אחר אם בא על העמ' כרי לתענישו מיקרי שבועת' האנס
ויש לבטלה בלבו וכן אם ראוהו תפקיר ממך ביד שמעון וציה המלך
או השר לתתים על מי שיודע ממך של ראוהו אם העמ' רוצה ליקח
ממך של ראוהו באונס שלא כדן אין בחרם כלום וכן יוכל דהנפקד
לישבע שאין לו משל ראוהו כל' וכלבד שיבטלנו בלבו ובלבד שלא
יהא חילול השם כדבר וכמו שנתבאר שני יתודים שחכו זה אחר
זה ונדר השלטון לחגיד ערות בחרם ושבועה אם יעניש המבט' יודע
לדינו נקרא אונס ואין צריך להגיד ואם אינו יכולין להישמש תריכין
להגיד יעירו וישלמו לניזק נזקו ואל יצילו עצמן במסמך חבירה דלא
פל כמיניהו דמא' היתה דרמך סומך מפי כולי ועיין לקמן בסמך רל"ט
עוד מדינים אלו:

יד מי שאנס את חבירו ויסרו במיני יסורין עד שנשבע לתת לו
כך וכך מעות אין באותה שבועה או נדר או חרם מבט' רהאר'
בשבועה בענין פרט לאונס ואפילו לבטלה בלבו אינו צריך דלא דמי
לחרגין ולמכסין דחתם אינם מייסרים אלא רוצים לעשות לו רעה
הוא מציל עצמו בזה אבל חכא כל מה שאומר נשבע אינו עושה
אלא מתוך יסורין ואין בהם כלום ואפילו אומר על רעת המקום ועל
רעת הקהל או רבים הל' שנתא רעת המקום וקהל או רבי' מסכמת
לזו וכל שכן אם היה כאן יראת מיתה שאינם כלום:

יז מי ששודך בתו ונדר לתת עכס סך מעו' ונשבע ואח' כך נתקלקלו
החובות שהיו חייבים לו אם אין לו מה לפרוע לא חובות ולא
קרקעו ופמי' דרך מבית דירתו וכלי תשמישו פטו ראין לך אונס גדול
מה ועל ביתו וכלי תשמישו לא היה רעתו לתת ראוהו ושמעון שהיה
דדים בעיר אחת ונשבעו שניהם להשיא בניהם זה לזה ואחר כך יצא
לראובן וכנו המשוך מן העיר לדור במקום אחר שמעון פטור ואין
צריך לתוליד בתו אחריו דארעתא רכי לא נשבע גם לראובן פטו אם
חוצרך לצאת דמיקרי אונס אם לא מתירר ליה פה וכן אם נשבע הבן
האב חוצרך לצאת ואין לבן פרנס' ולת אביו מקרי אונס ועיין בלבוש
ע' ס' ס' ע' סעיף ח':

יח מי שנשבע שידור במקום חמיו אם לא יעכבנו אונס אים סיכמ'
הוא או אחרים בשבילו איום עליו שלא לילך למקום חמיו אין
זה אונס דמסא לאי עלי' ועשה ואין כאן איום של אפת אשה שנדרת
לבעלה כחלו שלא תינשא לאיש אחר' וזו או להפך הוא נדר לה
כתלייה או מי שנדר לתולה איזה דבר אם עשו זה מסוס הפצר החוליה
שלא תמדי רעתו עליו חי כנדר של אונס ופטור אבל אם לא עשה
כ' מפני זה אלא מפני דבר אחר הוי כנדר על רעת חבירו ועל דינם
כאלו בסמך רכז':

יט שותפין שבררו דינים וקבלו חרם לקיי' כל מה שיגורו עליהם
הרינים ואחר מהם מסר מודעא שלא יקבל עליו הנכריים
אלא כרי שיתאמת מה שחייב לו מפני שהוא ירא שמא יכחיש לו
מעותיו שכבר דתחיל לומר שאין בידו כלום ואחר שגורו

רלג עונות נודים לומר ולנקבה וכו' סעיף אהדי:

א דבר דת' שאין הובר נקרא גדול עד שיבא שתי שערות ורוב
בני

אמר ואם בית אישה נדרה והאב לבד לא שכב' יצאק קסת פרשות
 על ידי הקדושין לא שניהם מפירין בשותפות שכן משמע מקרא מלא
 דכתיב ואם היה תת' לאיש וכו' והפיר את נדר וכו' ועכ' לא רל דלבר
 יוכל להפיר דאב' הוא דכתיב אחריו ואם בית אישה נדרה וכו' והפיר וכו'
 ל' לא לא תא קרא בארוסה מדבר ובא ללמד שהוא והאב יחד מפירין
 נדריה בעודה נערה דכתיב בנעוריה בית אביה כל שבנעוריה עדיין
 ברשות אביה היא אבל כיון שנתקדשה נתרוקבה קצת מרשות אביה
 תבנסת קצת לרשות הבעל ושניהם יחד מפירין ואפי' נדר' שהיו עליה
 קודם שנתארסה ולא שמע בהן אביה ולא הופרו ולא הוקמו ונתארס'
 שניהם מפירין יחד דכתיב ואם חיות תהיה לאיש ונדריה עליה ונוסר
 משמע נדריה שנדרה קודם שנתארסה יש גם כן בה למארס להפיר
 עם תאב ואם הפיר אחד בלא שני אינו מופר ומיהו הלוקו של שני נשא'
 קלוש והקל איסורו שאין בו מלקו' להרמב"ם צריך שיטמעו שניה' ביום
 אחד אבל אם שמע אחד הניס והפיר ושמע השני ביום שלאחריו אין
 יכול להפיר וליף לה מקרא דכתיב ואם הניא אביה אותה ביום שמעו
 וגם וכתיב אחריו ואם חיו תהיה לאיש ונדריה עליה ושמע אישה ביו'
 שמעו וגומר משמע ליה דתאי' כו' שמעו דנבי אישה קאי על כו' שמעו
 של תאב והק קרא ואם חיו תהיה לאיש ונדר' עליה שעדיין לא שמע
 האב ושמע אישה ביום שמעו של תאב וגם א והפיר לה וכו' כלום עס'
 תאב הא למדת שאחר שהפיר תאב ושמע הארוס ג' ביום שמעו האב
 הרי זה מופר אבל אם שמע תאב והפיר ואחר כמה ימים שמע הארוס
 והפיר ביום שמעו אינו מופר והה' אם שמע הארוס והפיר ואחר כמה ימי'
 שמע האב והפיר ביום שמעו שאינו מופר וכבר כתבנו שפסקו זה
 בארוס קבירי ויא' שכל אחד מפר ביום שמעו ואף על פי שלא שמעו
 ביום אחד ולא משמע להו דהאי ביום שמעו דנבי הבעל אשמיע' האב
 קאי והכי מסתבר ואם נתארס ואין לת אב וזה בוגרת שנתארסה אין
 הארוס יכול להפיר

אם קיים האחד אפילו חור ונשאל על תקומתו אינו יכול להפיר
 עם השני וגל' אפילו נשאל על תקומתו כו' ביום של שמיע' שניהם
 אינו יכול שוב להפיר עם השני אע"פ דאמרינן לקמן סעיף מס' דהתקומה
 נשאל ומפיר היינו כשהתפרת תלויה בו לברו אבל תאב שהתפרת
 תלויה בשניהם מיר שקיי' אחד מהם השני לא העלת על דעתו להפיר
 כיון שיד' שלא יחיה בה מקום והיו כאילו קיימו כשהשבתו ואמרו לקמן
 סעיף כ"א דקיום דכחשבת בהניא לגבי רדיה וליכא למיט' שיטאל ג' כ'
 על תקומתו דתא' לא נדר כלו' והתורה אמרה לא יחל דברו אבל אחר'
 מודלין דברו משמע ולא מחשבתו כן גל' טעמא דהק:

שומרת יבם שנדרה אין חיבם מופר אפילו אין עם אלא יבם אחד
 דודאי ויקוקה לו ואפילו עשה בה אותו הויב' מאמר אינו כלו' שלא
 אמרה תורת אלא בארוסה אבל מאמר ביבמה אינו אלא מדרבנן וכל
 שכן זיקה לברח שאינה כלום:

הלך האב או שלוהו עם שלחי הבעל להביאה לו להכניסה לו
 לחופה עדיין היא ברשותו שניהם להפיר מסרה תאב או
 שלחיהו לשלוח' הבעל יצאק מרשות תאב ואין לו עוד חלק בה בתפיל'
 שאינה עושה בשותפותו מיהו גם היא אינה עדיין ברשות הבעל ואין
 הבעל מפר' לת' ער שתכנס לחופה:

נערה מאורסה שלא שמעו אביה ובעלה את נדרת ער שבנדרת
 יצאק פרשות תאב אין הארוס יכול להפיר לברו שלא נרנת
 חתונה רשות לארוס להפיר כו' אב' בשותפותו תאב תבטש שיצאק
 מרשות תאב שאינו יכול להפיר גם חתונה הארוס אינו כלום:

נדרה ושמע אביה והפיר הלוקו בעודה ארוסה ולא שמע בעלה ער
 שנכנסת לחופה אינו יכול להפיר שאין הבעל מופר לברו נדרים
 שנדר קודם לכן דתא' כתיב ואם בית אישה נדרה וכו' והפיר וכו'
 נישואים שהיא בבית אישה חפיר וכו' אבל לא נדרים שנדרה קודם
 לכן דרך ת' ח' לומר לח קודם שיכניסה כל נדרים שנדרת ער
 שלא תכנס לרשותו יחד מופרין וכן אמר תאב לכתו קודם שתצ'
 מביאו כל נדרים שנדרת ער חיים חיה יחד מופרין:

מת הארוס בעודה נערה חתונה לרשות תאב לם שמע' מה
 שנדרה אחר מת הארוס אלא אפילו מה שנתיד' כתיב הארו'
 ושמע ושיק' ומת ביום שמעו ולא חפיר מפר תאב לברו כו' שמעו אפי'
 לא שמע ביום שמת הארוס ואפילו יש לה יבם אחי ארוסה ועשה בת
 מאמר מפר תאב לברו ודבר זה למדו מקרא דכתיב ואם חיו תהיה לאיש
 ונדריה עליה חיו תהיה בשתי חיות חתונה מדבר וכקיש קודם חיות
 שניה' לקודם חיות הראשונה פירוש קודם חיות שניה' שמת הארוס
 הראשון וראויה לחזור ולתקדש הקיש לקודם חיות הראשונה שלא
 נתארסת

בני אדם חוזרים אינם מביאים שתי שערות עד בני י' שנים ויום אחד
 ואז הוא נקרא איש וקודם לכן עדיין אינו איש אלא קטן ואישה מותר'
 להביא שתי שערות שנת אחת מקודם לכן דחינו מכת שתיים עשרה
 שנת ויום אחד ואז היא נקראת גדול' והכא גבי נדרים כתיב איש כי
 ידור נדר לה' ונוסר לא יחל דברו ונוסר והיינו גדול' ואב' שם שאין
 הייב' משום כל יחל אלא לכשיגדלו אך מכתבה התור' נבי גז' איש
 או אשה כי יפליא לנדר נדר וגו' מבינין ממלת כי יפליא אפי' מופלג'
 חכם סמוך לאיש כי פי' כי יפליא כי יפיריש כלום כשהוא מופלג' וידע
 לפרש לשם מי נדר נדרו נדר ומכתוב איש כי יפליא שם דהפלאות
 זו גב' אינה נדרמת לחיות נדרו נדר אלא כשהוא סמוך לאיש דהיינו
 שנת אחת קודם זמן שהוא ראוי להביא שתי שערות והיינו בתנוק' כל
 שתיים עשרה ובתינוק כל י' ג' נמצא דק עונות נדרים לומר ולנקיב' כתי
 גינתו קטן בן י' שנה ויום אחד וקטנה בת י' שנה ויום אחד דהיינו
 שנה סמוך לגדלות של כל א' אם יודע' לשם מי נדרו ונשבכו נדריהם
 נדר ושבועת' שבועת אף על פי שלא הביאו שתי שערות ומיהו ג' אינן
 לוקין אם הללו נדרו ועברו על שבועתן ער שיגדלו ולא דכל יחל לא
 קאי אלא איש נמוך בלומר גדול' דהיינו בן י' לומר וכו' לנכחה ושנת
 י' ג' לומר ושנת י' לנכחה בודקין אותם אם יודעין לשם מי נדרו נדרו
 נדר אם לאו אין נדרו נדר ברכתוב כי יפליא לנדר נדר נזיר להויד'
 לה' כלומר שיפרש שנדר לה' או נדרו נדר ואפילו אם נדרו ברחלת
 השנה וברקו אותה וידעו לשם מי נדרו ואחר כך בסוף השנה חזר
 ונדרו אינו נדר ער שיברקו פעם אחרת דהכי משמע כי יפליא לנדר
 ונוסר וקד' שיש י' לומר ויא' לנכחה אפילו וידעו לשם מי נדרו אינו
 נדר דסמוך לאיש בעינין מיהו נוערין בהן ומבין אותן מדרבנן שלא
 ילמדו לשונם בנדרים ושבועות ואם דבר קטן וקל הוא ואין בו ענין
 נפש אומרים להם שיעמדו בנדרם ושבועתם כרי' שלא ידגילו עצמם
 בנדרים ויבואו לנחוג קלות ראש בנדרים ומי' ויום אחד ואילך לומר
 ומי' ויום אחד לנכחה דהרי הם גדולים ממש ואף על פי שאין יודעים
 לשם מי נדרים נדריה' נדר ולוקין עליהם אם יחללו חן איש חן אשה
 דהוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה:

רלד

מהי האב והבעל מפירין ומתי מפירין שניהם יחד וכו' ער סעיפים:

א האב מפר נדרו בתו כל זמן שהיא קטנה או נערה אפי' נדרה
 על דעת רבים כמו שכתבתי מעמס לעיל סימן רכ"ח סעיף כ"ד
 בגר' או נשאת שוב אינו יכול להפיר שכן כתי' ואישה כי תדור נדר לת'
 ואסרה איסר בבית אביה בנעוריה וגם וכתיב ואם הניא אביה אותה
 ונוסר והניא לשון חפירה הוא וכתיב בתורה לא יקום ונוסר ובבית
 אביה משמע כל זמן שהיא ברשות אביה דהיינו קטנה ונערה שהיא
 בידו להשיאה מי שירצה כמו שנתבאר בלבוש הבח' והרגמן ולא
 בוגרת שאז אינה ברשותו:

ב הבעל מפר נדרו אשתו לברו מאתכנס לחופה ער שתתגרש
 חתונה תנת לידה דכתיב ואם בית אישה נדרה וכו' והיינו נשואים
 שנכנסו לחופה שאז היא בבית אישה וכתיב ואם חפיר יפר ארוס
 אישה ונוסר לא יקום ונוסר חיתו מנורסת מסק' לא יפר לה דשמו
 אינה אשתו ואין ממש בחופרתו ותאב היא ליד' ממשל' על ידו:

ג נתן לה גט על תנאי או לאחר זמן לא יפר לה בימים מבנותיים
 אע"פ שעדיין היא אנוחה בבית מ' אינה נקרא' בבית אישה כיון
 שכתב לה גיטה:

ד שמעך שמת בעלה ונישאת לארד ונדע שעדיין בעל' הראשון
 קיים שניהם אינם יכולין להפיר נדריה הראשון לא דמע' מאי
 אמרה תורה שהבעל מפר נדרו אשתו משום שלא התנגח עליו שהרי
 לא נתנה לו תורה רשות להפיר אלא נדר' עיני נפש כמו שירבאר
 לפנינו וטעמא משום שלא התנגח עליו והכא התנגח ותתנגח שהרי
 לחוציא עמדת' שנאסרה עליו חשני לא יוכל להפיר שהרי אינה
 אשתו שאין קידושין תופסין לו בה והוא דהק כל אשה שנשאת לחי'
 כהיתות אינו יכול להפיר לה נדרה שאינה אשתו שאין קדושין תופסין
 בהיכי כהיתורה נשאר' לאיסורי' לאון א' להיכי עשה לא יפר לה
 דכתיב לחי' כיון שהיא אצלו באיסור' מ' כיון דקידושין תופסין לו בה
 אם הפיר הרי זה מופר:

ה משתארס ער שתכנס לחופה ועודה נערה אין הבעל מפר
 לברו אפי' אם הוא הייב' במזנותיה ולא האב מפר לברו א'
 שניהם מפירין בשותפות הבעל לברו לא שעדיין אינה בביתו וחתונה

לבוש עטרת זהב הלכות נדרים סימן רלד

של האב הור האב וספר הכל ביהוד דלא נרע מאילו לא שמעו ולא
הפר כלל קודם שמת הארוס ומת הארוס רקל לעיל סעיף יא דהורה
לרשות האב הנז' לש' ואם חזרה ונתארסה בו ביום שבת הארו' הראשון
אף על פי שמת הארוס הראשון אחר יום שמיעת האב חזר וספר עם
הארוס השני ומעמא דמילתא משום דאע"ג דבשלא חזרה ונתארסה
אמרינן הואיל ונקלש לא מצי מינתק כן הארוס לאב דהיינו משום
דאב גבי ארוס שינוי רש' הוא ולא מצי מינתק משם לכאן אבל היכא
דאיכא ארוס אחרון שרבתה חתונה שארוס אחרון יכול להפר כ"ה
שנדרה תחת ארוס הראשון מדכתיב עליה ברכתבין לע' סעיף יג
חיינן האי ארוס אחרון ככרעיה דראשון וכיון דמארוס לארוס קארוני
אע"ג דאיקליש ליה נדרא מצי אב ובעל להפר דכה"ל לאו אנתוקי הוא
ומיהו יש חולקין ואומרינן כזה אין האב חזר וספר עם הארו' השני
דכיון דהוקלש הנדר לא מינתק כלל לגבי האב וממילא גם הארוס
השני לא יוכל להפר לכרו:

יז נדרה היא ארוסה ומת הארוס בין קודם שמיעת בין לאחר
שמיעת ושמע האב וחזרה ונתארס בו ביום אפי' כמה פעמי'
האב והארוס האחרון מפירין נדרים ואם לא שמע האב בו ביום
ותארסה לאחרים ושמע אה"כ אפי' אחר כמה ימים האב והארוס
האחרון מפירי' ביהוד ביום ששמעו ומעמא דהך מילתא תתבונן מסעי'
יא וי"ג ע"ש:

יח נדרה וק"א ארוסה ושמע אביה ולא שמע ארוס ונתגרשה בו
ביום ונתארסה לאחר בו ביום אפילו למאה אביה ובעלת
האחרון מפירין נדריה שנדרה בפני ארוס הראשון מפני שלא יצאתה
לרשות עצמה שעה אחת שעדיין היא ברשות האב מפני שהיא נערת
ועל סעיף י"ג:

יט נערה המאורסה שנדרה ולא שמע אביה ולא בעלה ונתגרש'
ותארסה לאחר אפילו לאחר כמה ימים כשישמע האב
והארוס האחרון מפירין נדרים שנדרה בפני הארוס הראשון
הואיל ולא שמע אותה הראשון דאי שמעו קוד' שיגרשה הו' גירושין
כמו ספק הקמה שיש לחוש שקיי' נדריה דכיון שגירשה ודאי לא הו'
דעתו להפר לה המתלו' ולנדריה על עינו נפשה שיפירם הא שנת
וכען שקיים כבר אמרנו סעיף י"א שאין האב ולא הארו' האחרון יכולין
שוב להפר:

כ לפיכך הא דאמרינן לעיל סעיף י"ז דהחזר לרשו' האב מה שנדרת
תחת הארו' אף על פי ששמעו דווקא כשמת הבעל מן האירוסין
אבל אם גירש לא דמספקא לן אי גירושין כהקמה רמי' אי לא הילכך
אם שמע נדרה וגירשה אין האב יכול להפר לא לכרו ולא בשותפות
עם ארוס אחר ואפילו דראשון נמי לא אם החזירה אפי' ביום השמיעה
אבל אם לא שמע הארוס הראשון שנדרה וגירש' הו' דינן לכל דבר
כמו נדרה ומת הארוס הראשון בין שמע בין לא שמע:

כא אין האב ספר נדרי' בתו' ולא הבעל נדרי' אשתו ולא ביום
שמעם דכתיב כפי' בהדי' גבי שניהם ביום שמעו וגו' וסתם
ביום כששמעו כל אותו היום ולא בעת לעת שאם שמע בתחלת הלילה
בשיר כל הלילה וכל יום המדרת ואם שמע סמוך להשיכה אינו מפר
לאודע שחתך ואם עכר היו ושתק אפילו ביום בשתיקתו לא לצער'
ובהעתו הויה שיהא סופר אינו מפר דדברי' שכלב אינם דברי' וארדבת
שתיקתו מוסיקים ואינו יכול להפר עוד אותו הנדר ואם שרתק מפני
שאינו יודע שיש ביד הבעל להפר או אפילו יודע אלא שנדרה נדר
שסבור שאינו יכול להפר כגון שסבור שאין נדר זה מנדרו עינו נפש
יכול להפר אפילו לאחר כמה ימים ולא הו' שתיקתו קיום ושערה
דיעתו שהוא מנדר עינו נפש הוא כאלו הוא שעת הנדר או יום
השמיעה ויפר לה אותו היום:

כב נדרה אשתו וקיים לה באחד מלשונות של הקב"ה והוא
מסבור שאינו לשון של הקמה וכי ביום הפר לה הקמתו
הקמה ולא דמי לאינו יודע שיש ביד הבעל להפר או לאינו יודע שעת
הנדר הוא מן הנדרים של עינו הנפש שאמרו בסעיף שקודם ג'ת
דשעת ידיעתו הוא חשיב שעת השמיעה דחת' כיון שאינו יודע שיוכל
להפר זה הנדר אף ע"פ ששמע בנדר אינו קרוי ביום שמעו כל המע'
שאינו יודע שיש בידו להפר רמז אהני שמיעתו אבל הכא שיהודע
שיש בידו להפר על כל פנים היא שמיעתו שמיעה אלא שהוא מודע
בלשונו איהו דאמעי' אנפשיה לכה לא הפר בלשון ידוע ומפורסם
זארכה הוא קיימו ומה לט' שלא לט' לט' לט' והוא הדין לכא
שיודע שיש בידו להפר אותו נדר שנדרה אלא שלא ידע שצריך
להפר ביום שמעו ועבר יום השמיעה ששוב אינו יכול להפר כשת
שידע

נתארסה מעולם והיא יושבת בבית אביה מה היא קודם חו' הראשון
אב מפר לחזרה אף קודם חויה שנייה כלומר שמת הארוס הראשון
אב מפר לחזרה כלומר שחזרה לרשותו ככראשונה ופרכינן ואיכא
ה"מ בנדרים שלא שמע הארוס הראשון דהו' דומיא כקודם חויה
הראשונה אבל בנדרים ששמע בהן הארוס הראשון קודם שיכו' ולא
הספיק להפר אין האב מפר עד שתחזור ותתארס שיפירי' הוא והארו'
האחרון וכמו שיתבאר בסמוך בסעיף י"ג שהארוס חשני יכול להפר
מה שנדרה תחת הארוס הראשון ומשנינן האי מבנעוריה בית אביה
נפקא דמשמע כל כמה דיתבא בבית אביה כלומר אף על גב שהיתה
ארוסה וחזרה לבית אביה יכול להפר לה לכרו ואם כן הריירה
לחקי' חויה שנייה להווייה ראשונה למה לי אלא לנדריה שנדרה
ושמע הארוס הראשון ושתק ומת ביום שמעו אפ"ה יכול האב להפר
וכל שכן אם לא שמע הארוס הראשון כלל ודווקא שמת הארו' קודם
שמעו או שמת ביום שמעו ולא הפר ולא קיי' הנדר וכן אם הפרו צריך
האב לחזור ולהפר ביום שמעו אבל אם קיים הארוס את הנדר קודם
שמת או שמת אחר יום שמעו אין האב יכול להפר דכבר קיימו הארו'
בשות' קתו ביום שמעו ולתרמבם אפילו שמע הארוס והפר לר' ומת
אוד' כך שמע האב אין האב יכול להפר לכרו ונראה לי דהמכ"כ
למעמית אילו רכי' היכי דל' לעיל בסעיף ה' שכתבנו בשמו' דהואיל
דכתבת התורה ביום שמעו גבי אישה שלמנו ממנו דהיכא רשמע
האב והפר ואחר כמה ימים שמע הארוס והפר ביום שמעו ראינו מופר
וסבירא ליה להתרמב"ם דהוא הדין אם שמע הארוס והפר בו' כמו
שכתבנו לעיל הכי נמי סבירא ליה חכא דכמו דילפינן מקרא דהיכא
תנדרה בשנתארסה והפר האב חלקו ומת רשוכ' אין הארו' יכול להפר
כרבעינן למכתב בסמוך בסעיף ט' בע"ה ה"ה היכא רשמע הארוס והפר
ומת שוב אין האב יכול להפר נל':

יב כנסה או אפילו לא כנסה ממש אלא שמסרה האב או שלוחו
לו או לשלוחו להכניס' להוזה ומת הבעל בעודה נערה אינה
חוזרת לרשות האב כיון שכבר יצאה לגמרי מרשותו:

יג נדרה היא ארוסה ונתגרשה וחזרה ונתארסה לארוס זה או
לאחר אביה וארוסה האחרון מפירין לה אפי' מה שנדרה
תחת הארוס הראשון רגבי ארוס כתיב ונדריה עליה והיא עליה יתיר'
הוא ומשמע אפי' לו מה שנדרה תחת ארוס אחר קודם שנתארסה לו
הוא והאב יכול להפר והוא שלא שמע הארוס הראשון קודם
שגירשה שנדרה אבל אם שמע קודם שגירשה שנדרה אין הארוס
האחרון ולא האב יכולים להפר כמו שיתבאר לקמן סעיף צ':

יד אבל אם כנסה ונדרה ולא שמע הבעל וגיירשה ואחר כך הור
האירסה אינו יכול להפר אותו נדר שנדרה רוחתו בעודת
היותה נשואה ליושבו' דאין ארוס מפר אלא בשותפות האב והכא כיון
שכבר יצאה מרשות האב לגמרי ע"י כניסת הראשונה שוב אינה חוזרת
לעולם לרשו' האב ואין האב יכול להפר הואיל ואין האב יכול להפר
גם הארוס אינו יכול להפר לכרו:

טו מת האב מלנתארסה אין הארוס יכול להפר ל"ם אם לא הפר
האב חלקו קודם שמת אלא אפילו אם הפר חלקו ונתארסה
הארוס יכול להפר דלעולם אין הארוס מפר אלא בשותפות עם האב
ואע"פ שהאב כבר הפר חלקו ונקלש מותר הנדר שעליה ל"ם י"ג
הארוס להפר דבנעוריה בית אביה משמע אפילו יתיר' אב לא שמת
כלזמן שהיא נערה היא ברשות בית אביה כלומר יתיר' אביה ז"ת
לארסה דשות' עליה לכרו וכיון דירשי אביה אינו יכול להפר שלא
נתנה חתונה רשות להפר אלא לאביה גם הארוס אינו יכול להפר
אפילו אם שמעו הארוס והאב יחד והפר האב קוד' שמת וזהו אמר
לארוס ג' להפר בדי' האב ובתוך כך מה האב נפלה היא לרשות בית
אביה ולא נתרבה לארוסה ואינו יכול להפר המותר וכל שכן אם
שמע הארוס והפר לה ולא הספיק האב לשמע עד שמת שאין האב
יכול להפר חלק האב:

יז שמע אביה והפר לה ולא הספיק הארוס לשמוע עד שמת אין
האב יכול להפר חלקו של ארוס שכיון שכבר הוא הפר חלקו
בנדר זה כבר יצאה מרשותו לגמרי בזה הנדר ושוכ' אינו יכול להפר
לח לכרו ולא אמרינן מותר הנדר של חלק ארוס כיון שמת הארוס
חזר ונית' למקומו על האב דכיון דנקלש לא אמרינן דנתוק' צתיק' על
האב ולא דמי' להא דאמרינן בסעיף י"א מת הארוס חזרה לרשות האב
אפי' חלקו של הארוס דהת' מנו' שעדיין יש לו חלק לאב בנדר זה להפר
חלקו מפר גם חלק הארו' אבל חכא אנכ' קולטיה דנר' לא יוכל להנת'
עליו דווקא שמת אחר יום שמיעת של האב אבל אם מת בין שמיעה

שידע שיכול להפר ודא שמע ביו שמעו קרינן ביה מה לנו שלא ידע
שצריך להפר ביום השמיעה חיה לו לידע והוא דאפסיד אנפשיה מיה
אם נשאל על חסמתו הרי נעקרה ההקמה מעיקרה רקימא לן חכמ
עוקר הנדר מעיקרו וממלא נתקיימא החפירה למפרע ואין צריך
לחזור ולהפר :

כג בעל שקיים נדרי שאתו והלכת לפני שלשה הדימו' והתירו
לה יש אומרים שהוא מותר שאין קיומו של בעל אלא חיווק
הנדר שיהא הנדר כשאר נדר דעלמא ואם כן ממילא יוכלו חכם או
שלשה חריוטות להתירו אחר כך כמו כל הנדרי ויא' כיון שאמר תורה
אישה יקימנו ונכיון שקיימו שוב אין חכם או שלשה חריוטות יכולין
להתירו אבל אם לא הקם ולא הפר הבעל אלא תחריש לה או הוה
כשאר נדר ויכול חכם או שלשה חריוטות להתירו לה טוב להחמיר
לענין זה שאם קיים לה תבעל וישאל הבעל על החקם' ואחר כך יפירונו
לה ואם אינו ביום שמעו יתירו לה חכם או שלשה חריוטות אחר
שנשאל תבעל על החקם' ועיין לעיל סעיף מה וכל זה לכתחלה יש
לחוש לסכרוא האחרונה לתחמיר אבל לענין הדין העיקר כסברא
הראשונה שחכם או שלשה חריוטות שחתירו אפילו אחר קיום הבעל
ואפילו לא נשאל על קיומו הותר הנדר שכן הוא סתם משמעות דקרא
אחרים מחולין לעולם :

כד כיון שאין מפירין אלא עד שתהשך אם שמע בשבת מפור
אפילו בשבת ואפילו נדר שאינו לצורך שבת שאם לא יפר
היום לא יוכל עוד להפר מיהו משום כבוד שבת ישנה מעט ולא יאמ'
לה בפירוש מפור ליכי כמו שאומר בחול אלא מבטלו בלבו וכדי
שתדע היא שיפירונו בלבו וגם משום שלא יהיו דברים שבלב יאמר
לה שלי אכלי שלי ושתי וכיוצא בזה דברים המראים שהוא מפור לה
ועל סעיף זה :

כה הבעל או האב יכולין להפר בלא שמועה כלומר אפי' לא
שמעו שנדרה יכול לומר כל נדרים שנדרה אשתי או בתי
יהיו מפורין ודוקא שהוא פיקח שראוי לשמוע רקימא לן כרביזר
כל הראוי לבילה אין בילה מעכב בו אבל אם הוא חרש שאינו שומע
והוא מרבר אינו יכול להפר לה כיון שאינו ראוי לשמיע ויש חולקין
ואומרים אפילו פיקח אינו יכול להפר עד שישמע ומיהו אם הפר קוד'
שישמע ואחר כך שמע הוה הפרה ואין צריך לחזור ולהפר :

כו שומע אינו מפר לא שנא אבל לא שנה בעל דהא אינו יודע
מה שמרבר :

כז קטן אינו מפר לפי שאין לו אישות כלום שאין קידושו
קידושו מן התורה :

כח אין האב ולא תבעל מפירין קודם שתדור כגון האומ' לאשתו
או לבתו כל נדרים שתדורי ער שאבא מסק' פלוני והרי תן
מפורין מפורין משום דאמ' קרא אישה יקימנו ואישה יפירונו את שבא
לכלל הקם' דחיינו אחר שנדרה בא לכלל הפר לא בא לכלל הקם' לא
בא לכלל הפר אבל משנדרה מפירין אף על פי שלא הל הנדריצד
אמרה כבר זה עלי אם אלך למקום פלוני אף על פי שלא הל הנדר כל
זמן שלא הלכת יכולין להפירו ואפילו שלג' בפניה גם כן ישלון
להפירו כדלפינן מרכיב אשר אמרה על נפשה לא יקו' וה'סלה לה
כי הניא אביה אותה שיש לרדק ביון שאמר אשר אמרת על נפשה
לא יקום מפני שחנני אביה אותה מה זה שאמר וה'סלה לה איוות
סליחה היא צריכה אחר התפירה אלא במה חתוב מדבר באשה
שנדרה בנויד ושמע אביה או בעלה וחפר לה והיא לא ידעה ועוברת
על נדרה ושוחת' ין ומטמאה למתים זו היא שצריכה סליחה ואף על
פי שתוא מפור : ואם כן ממילא שמעינן שאם מפירין שלא בפניה
הוא מפור וכי תימא ככל מקום באי נפקא מיניה כיון שעל כל פנים
צריכה סליחה נפקא מינה שאם לא היו האב או תבעל אצלה ביום
שמעם שהיו רחוקים ממנה במקום אחר יכולין להפר שם ביום שמעם
והוא מפור ואחר כך יגידו לה כשיבאו לביתם ואם היא עברה קודם
שהגידו לה צריכה סליחה :

כט תבעל מפר לשתי נשיו כגון וכן האב לשתי בנותיו שאמ'
מפור לכם ושניהם מפורין ויש חולקין דסבירא ליה מרכתי'
אותה הניא אביה אותה וכן אשה יניא אותה אותה אחת
לברה משמע :

ל אין יכולין לעשות סליחה לא להקמה ולא להפרה אף על גב
דבבמה מצות שבתורה קיימא לן שלוחו של אדם כמותו
הבא מיעמיה רחמנ' לשליח דכתיב אישה יקימנו ואישה יפירונו משמ'
אישה דווקא ולא תשליח והוא הדין גבי אב דהוא עצמו צריך להפר

לא ולא תשליח רבעל ואב שוין הם לכל דבר :
צריך שיכוין לשם האשה שהפר לה דכתיב יניא אות' משמ'
שיכוין לאותה אשה שיפר לה וכן צריך לכתן לשם הנד'
שנדרה היא דכתיב והפר את נדרה משמע לאותו הנד' שנדרה כיון
בהפרתו ואם לא כיון לשם האשה שנדרה או שלא לשם נדר שנדרה
אינו מופ' כיצד נדרה אשתו ואמרו לו שבתו נדרה או איפכא והפר לה
על שמיעה זו או שיאמרו לו האב' אם אשתו ואם בתו לא שהיא נדרה
מתאני' והם אמרו לו מהענבים נדרה או איפכא והפר לה על שמיעה
זו לא הוה הפרה אלא אם כן נודע לו תוך כדי דיבור ורצה גם בהפרה זו
ואין צריך להפר שנית :

לב וכשנודע לו אחר כדי דיבור לא הוה הפרה יכול להפר כל יום
יריעה דהא יריעה קמייתא לא הוה יריעה ואפילו אם קיי'
ביריעה קמייתא לאו כלום הוא ואם רצה להפר ביריעה שנית מפור
שזה לא קיים מעולם :

לג ודוקא שנדרה אשתו ואמרו לו שבתו נדרה או איפכא אז
לא הוה הפרה אבל אם אמרו לו סתם נדר' אשה בתוך ביתך
זלא אמרו לו יות' והוא סבר שאותה שנדרה היא בתו והפ' לה ונסמא
שאשתו היא שנדרה אף על פי שלא נבצא אלא לאחר כדי דיבור הרי
זה מפור שהרי לא אכר בפירוש שמפר לבתו אלא שחשב כך אבל
מסתמא ודאי הוה רעתו לאותה שנדרה איוו שתי' והוא שגם עכשיו
רצה בהפרה אשה :

לד כל התפירה תלוי' בשעת הנדר כיצד אם בשעת הנדר היא
נשואה אף על פי שלא יחול ער שנתאלמן כגון שאמרה
קונם כבר זה עלי לאח' שלשים יום והפר לה ונתאלמן בנתיים חריוט
מפור וכן שאמרה בפירוש קונם כבר זה עלי לאח' שנתאלמן והפ' לה
חרי זה מפור שכן בתי' ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אמרה על נפשה
יקום עליה משמע מה שאמרה על נפשה והיא אלמנה וגרושה יקום
עליה אבל מה שאמרה על נפשה והיא אינה אלמנה וגרושה לא נדרה
בעוד שהיא נשואה וישבת תחת בעלה אף על גב דבשעה שהל הנד'
תהא אלמנה וגרושה אם הפר לה בעלה מפור ולא יקום עליה :

לה ואם היתה אלמנה בשעת הנדר ונשאת קודם שיחול והפ' לה
בעלה אינו מפור ל' שאמרה קונם עלי כבר זה לאחר ל' יום
ונשאת בנתיים ל' שאמרה בפ' קונם עלי כבר זה לאחר שאנשא אינו
יכול להפר זה גב' נשמע מקרא דלעיל ונדר אלמנה וגרושה ונדר כלום
מה שאמרה על נפשה והיא אלמנה או גרושה אף על גב דעכשיו אינה
אלמנה וגרושה אלא נשאת אפ' יקים עליה ואין הבעל יכול להפר
זה אם היתה ארוסה בתולה שלא היתה לאיש מעולם בשעת שנדרה
והל הנד' אחר שנשאת לו אינו יכול ונל' זה נל' גב' מקרא דכתי' ואם
בית אישה נדרה ונוכ' והפר כלום' מה שנדרה בביתו דחיינו לאחר
שנשאת אבל מה שנדרה קוד' לכן בעודה ארוסה אינו יכול להפ' ל' :

לו אסרה עצמה בשני דברים כגון בתאנים וענבים בין בנדר' בין
בשבעה בין שאמרה עצמה בכל המין בין שאמרה תאנים
וענבים אלו קיים לתאנים והפר לענבים או שקיים לענבים והפ' לתאנים'
בה שקיים קיים ומה שהפר מפור וכן כל כיוצא בזה שאין שייך לומר
בהפרה נדר שהופר מקצתו תופר כולו שאין תבעל עוקר הנדר מעיקרו
אלא יכטלנו לפיכך מה שבטל בטל ומה שלא בטל לא בטל ומקסינן
חקמה להפרה מה הפרת מה שהפר מפור ולא יות' ה'ן חקמה מה שקיי'
מקיים ואם לא קיים אלא מקצתו יכול להפר המותר ויש חולקין
ואומרים דכיון דבהפרה לא אמרין תופר מקצתו תופר כולו דתופר
מקצתו נמי לא אמרין ואינו מפור כלל ואם קיים מקצתו חוקם כול'
ברא' שכללה שניהם בנדר אחד אבל אם אמרה קונם ענבי' עלי קונם
תאנים עלי או קונם כבר זה עלי קונם כבר זה עלי שני נדרים הם ואין
שייך אחד להכירו ומה שקיים קיים ומה שהפר הפר :

לז כיצד היא הפרה אומ' לה מפור ליכי נ' פעמי' כדי לחוק התפירה
אכל בפעם אחד נמי הוה הפרה וכן בהקמה בפע' אחר הקמה
היא ומפור אדם או מקיים נדרי אשתו ובתו בכל לשון ואעפ' שהיא
אינה מכרת בו וכל לשון שיאמ' שמורה שקיי' לה כגון שאמ' יפח עשית
אין כמותך ואם לא נדרת חייתי מדריך הוה קיי' דכיון דאפילו אם שתק
חיי מקיים לפיכך אמרין כל לשון כל דהו שיאמ' שמשמעו לשון קיום
תועיל בו ולא יוכל להפר עוד אפילו בו ביום ואפילו לא עשה אף כדי
לצערה הוה קיום ובהפרה אם אום' לה נ' פעמים מפור ליכי או בטל ליכי
או אין נדר זה כלום וכיוצא בלשונות אלו שענינם מורה עקירת הנד'
בין בפניה בין שלא בפניה הוה הפרה אבל אם אמר לר' אי אפר
שתדרי או אין כאן נדר הרי זה לא הפר שאין במשמעות לשונות
חללו

לבוש עטרת זהב הלכות נדרים סימן רלד

מ בכולהו קיו דקיום כל דהוהו קיום כמו שנתבאר טעמא לעילסעי ל' אבר לה קיים ליכי היום דהוהו קיים לעולם רפשיטא שלא יוכל להפרו למחר דהא היום שמע :

מז ואם אבר מופר ליכי למחר אינו לא קיים ולא כופר ויכול אהכ לקיימו או להפרו בו ביום ויש אומרים דהוה קיום דכיון שאבר מופר ליכי למחר כשמע דא היום הוה קיום כל דהוה קיום :

מז אבר לה קיים ליכי שעה אחת אע"ג דכשמע דא אחר כך יהא מופר אינו אלא הפרה בלבד ואם עבר היום ולא הפר הרי זה קיים דהא הפרה בלבד אינו הפרה :

מח אבר לה קיים ליכי שעה אחת וכשמע כהשעה אבר לה מופר ליכי הרי זה ספק דמספקינן כיון שאם קיים ליכי אף על גב שאם מיד שעה אחת רמשכע ולא יותר אפיה הוה קיום כל דהוה קיים בולה או דילמא כיון דהאי יוכא כוליה בר חקמה ובר הפרה הוה כי אומ' מופר ליכי לאחר שעה מהני דהא לא קיים בתחלה אלא שעת אחת וספיקא דאורייתא לחומרא :

מט חמקיי נדרי אשתו ובתו ונתחרט אין הקבתו אלא כמו נדר שנדרהו לפיכך נשאל לחכם על הקבתו ומתירו לו ואח"כ חזר ומפי' לה בו ביום שנשאל אפילו לא נשאל אלא ככה ימים אחר החקמה הוה לית יום שאלתו כיום שמייעת וקודם השאלה הוה ליה כמי שאינו יודע שיוכל להפר שאין שתיקתו קיום ומופר אפילו אחר כמות ימים ויא' שאינו יכול להשאל על ההקם כדי להפרו אהכ אלא ביום השמייעה דלא גרע מסתיקה ויש להחמיק ואל' סעי' כ"ג אבל אם הפר לה ונתחרט אינו יכול להשאל לחכם על ההפרה כדי שיחזור ויקיים שמיד שהפר לה אויל לה נדרה והותר ושוב לא יחזור ויחול עליה אם לא שתחזור ותדרו היא בעצמה :

נ אבר לה קיים ליכי שני פעמים ונשאל על הראשון או על השני :

נא והאשה שנדרה והתפיש אחר בנדרה או שאסרה עליה כבר בנדר ואחר התפיש בו והפר לה הבעל או האב היא מותרת והמתפיש בה אסו שאין הבעל והאב עוקרי הנדר נעיקרו כמו החכם לפיכך מה שהפר הפר והתפסה קיימת :

נב נדרה היא והתפיש בה הבעל או האב הרי גילה דעתו דניהא ליה בנדרה והוה קיום ושוב אינם יכולים להפר :

נג נדר האב או הבעל והתפישוה היא בו מפר שלה ושלו קיים :

נד נדר לעצמו והדירה כמוהו ונמרה בלבו להחריה ואמרה אמן אין לך קיום גדול כזה ושוב אינו יכול להפר ואם נדר הוא זהרירה דרך שאלה מה בלבה כגון שאם לה התרצי בנדר זה להיורת כמותי או לא ואמרה אמן הרי זה כפר לה שאין השאלה קיום ולא לדעת מה בלבה כיצד אבר לה הריני נני' ואת כלום זאת נזירה כמותי ואמרה אמן אינו יכול להפר לה אבר לה הריני נזיר ומה תאמרי את האת נזיר כמותי ואמרה אמן הרי זה יפר ואם הפר לה גם שלו בטל שזה כמי שתלת נדרו בנדריה ואם היא אוכרת לו הריני נזיר ואתה ואומר אמן חיי קיום ואינו יכול להפר וכל כיוצא בזה :

נה לא נתנה התורה רשות לבעל להפר נדרי אשתו אלא נדרים שיש בהם עינוי נפש דכתיב כל נדר וכל שבועת איסר לענו' נפש אישה יקיימו ואישתו יפירו ועוד התיירה לו התורה גם כן להפר נדרים שבינו לבנית דכתיב בסוף הפרשה אלה חקקי אשר צוה את משה בן איש לאשתו וגו' וכול' יתבאר לפנינו בעה' איז הם נדרין עינוי נפש ואיזה הם דברים שבינו לבניה ומיהו כיון שהלקן התורה לשנים שמע מינה דהפרש יש בנייה ומיהו דהפרש שביניה דברי' שיש בהם עינוי נפש כשהוא מפירין לה כותרת בהם לעולם רסתם אבר' התורה אישה יפירנה וכשהוא מפר מופרין לה לעולם משמע ודברים שבינו לבניה אין ההתרה אלא לעצבו כל זמן שיש לו בת תועלת רחינוי כל זמן שהיא אשתו דכתיב בין איש לאשתו משמע כל זמן שהיא אשתו וגם לאור שתתגרש כל זמן שלא תנשא לא אחר שאפשר שתחזור אליו להיות עו' אשתו אבל לאור שרנשא לא אחר דשוב נאסרה עליו הל' הנדר גם לדירה ונדרים שאין בהן לא עינוי נפש ולא בינו לבניה לא נתנה לו התורה רשות להפר אלא היא כמנ' אחר החכם און הדיוטות מתירין לה :

נו ובשנדרה נדר שאין הבעל יכול להפר נעשה לה שליח להשאל על נדריה אעפ"י שהיא אינה לפנינו אפ"ל כ"כ שאין אדם עושה שליח לחתיר לו נדרו כדאיתא בפי' רב' מודהו' הוא כבעל שנעשה שליח לנדר' אשתו בפני שהיא כגופו ולכך שימצא ג' מקוצים יחד אב"ל

הללו לשון הפרה כלל ואם אמר לה לשון השייך בתורת נדר של חכם כגון שאמר לאשתו ולבתו מחול לך או מותר לך או שרוי לך וכל כיוצא בענין זה לא אמר כלום שהתורה אמרה זה הדבר למעט לומר החכם כשמתיר ואמר דוקא בלשון התרה וכלל הלשונות שהוה עוקר הנדר מעיקרו ולא בלשון הפרה מדכתיב לא יחל אכל אחרים מוחלין והבעל והאב ואמרו דוקא בלשון דכתיב גבייהו והניא שהוא לשון הפרה כלומר שמפירו מעכשיו בעל כרחו ולא בלשון התרה ומה שאמרנו בלשון אין נדר זה כלום הוה לשון הפרה יש חולקין ואומרים שאינו לשון הפרה :

לח חישב לשון הפרה בלבו ולא הוציאו בשפתיו אינו כלום דברים שבלב אינם דברים במה דברים אמורים שלא אמר לה שלי אכלי אבל אם אמר לה שלי אכלי וחשב לשון הפרה בלבו הוה הפרה בין בשבת בין בחול כיון שכוה מגלה מה שבלבו חיי כמו דברים מיהו כבר אמרנו בסעי' כ"ד שטוב הוא שחול' יאמר לה בפירו' מופר ליכי ובשבת לא יאמ' לה לא שלי ואכלי שלי ושתי ויהשו' הפרה בלבו כדי לשנות שבת מחול לכבוד שבת :

לט כל זמן שלא הפר הנדר לאשתו אינו יכול לכופה שתעבור על הנדר אלא אם כן אמר לה שלי ואכלי ויהשוב בלבו לשון הפרה ולהרמב"ם המבטל נדרי אשתו ובתו אינו צריך לומר כלום וגם לא לחשוב לשון הפרה בלבו ואפילו הבי נתבטלו כל הנדרי' כיצד הביטול שיכופ' אותה ביום שמעו לעשותה דבר שאסרה אותו עליה דכביטולו עוקרו מעיקרו בעל כרחו והוה יותר מהתרת חכם שצריך לחי' ברצונו אבל בהפרה אינה כופה אותה לא כפר לה ומניחה אם רצתה עושה ואם רצת' אינה עושה כיצד נדרה או נשבע' שלא תאכל או שלא תשתה ואמר לה מופר לך הרי זה מופר ומותרת לאכול ולשתות נטל ונתן לה ואמר לה שלי ואכלי שלי ושתי הרי זו שותה ואוכלת והנדר בטל מאליו לפי שענין לשון ההפרה הוא שית' הקשר מעכשיו ויחזור להיות הענין כמו שהיה קודם שבועתה דהיינו אם תרצה תעשה ואם תרצה לא תעשה והכיטול הוא שיכריחנה לעשו' הדב' שנשבע שלא לעשותו ואם נטל ונתן לה ואמ' לה שלי ואכלי שלי ושתי מראה לה ההפרה שבלבו ואינו צריך להוציא בשפתיו והנדר בטל מאיליו ע"י תראות מעשיו :

מ לפיכך לדעת הרמב"ם המפר נדרי אשתו ובתו צריך להוציא בשפתיו ואם הפר בלבו אינו מופר אבל המבטל שהוא יותר מהפרה אינו צריך להוציא בשפתיו אלא מבטלו בלבו בלבד ביום שמעו וכופה אותה ויש להחמיק כסכרא ראשון דבין כתפר בין ככיטול יציא בשפתיו ביום שמעו שיאמ' לה מופר לך או שלי ואכלי שלי ושתי ויהשוב בלבו לשון הפרה :

מא המקיי' בלבו הרי זה קיים אעפ"י שלא הוציא בשפתיו דהא אפילו החריט לה קיים וחמפר בלבו אינו מופר לפיכך אם הפר בלבו יכול לחזור ולקיים אפילו אחר כדי דיב' אכל קיי' בלבו אינו יכול לחזור ולהפר אלא אם כן חזר בו בתוך כדי דיבור :

מב אמרו לו אשתך נדרה ואמר בלבי היה להפר לה והפרתי לה גם בהוצאת שפתי נאמן אבל אמרו לו נדרה והוה אבר לא נדרה וכיון שרואה אותן מעידין עליה שנדרת אבר בלבי הוה להפר והפרתי בשפתי אינו נאמן דהא תתריס לום' מתחלה לא נדרת זכיון שלא חאמן שנדרה חייך ויכול לום' שה' דרומח למת שאול' כל חאומ' לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי הנ' חאומ' לא נדרה כאומר לא הפרתי דמי והוראת בעל דין כמאת עדים :

מג אבר לה קיים ליכי ומופ' ליכי ולא תחול ההקמה אלא אם הל' התפרת הרי זה מופר דהא לא הל' ההקמה אלא הל' התפרת והרי ההפרת חלה בהוצאת שפתי ושוב אין בידו לקיים ויא' דספק חיי ולחומרא חיי קיים :

מד אבר לה כבת אחת קיי' ליכי ומופ' ליכי אין כאן לא הקמ' ולא הפרה ויכול אהכ לעשות מה שירצה או תקמה מעליית' או תפרה מעליית' ואע"ג דאמרי' לעיל סעי' מא' דאם קיי' בלבו יכול לחזו' ולהפר תוך כדי דיבור שאני התם דקיים בלבו אבל הכא הל' התצי' חקיום בשפתי ומה שמצינו אחר כך ההפרה בפיו אינו מבטל דקיי' לגמרי שיהא אפילו מופר דסני' שנאמ' דאחניא אמרתו תוך כדי דבור מופר ליכי לבטל חקיום שלא יהא בו ממש אבל גם ההפרה אין כרת ממש שנתבטל גכ' ע"י חקיום שהוצי' בשפתיו עכשיו תוך כדי דיבור הקודם ואין כאן לא הקמה ולא הפרה וכ"כ אם לא יאמר שני פעמי' ליכי אלא שאמר קיי' ליכי ומופר בבת אח' או שאמ' בפירו' קיי' ליכי מופר ליכי בבת אחת שאין כאן לא הקמה ולא הפרה ולהרמב"ם

יורה דעה הלכות נדרים סימן רלד

צ"ה

דבי נמי לא היתה אכלת אותו עכשיו וזו חפר לה סתם על אדמתו
שמצטערת הלה ההפדה והיו עיניו נפש ועל חשני שאינה מצטערת
על ועכשיו לא הלה ההפדה דאמרינן מכתמא לא היה דערזו לחפר
עכשיו אלא אותה שהיא מצטערת עליו ואע"ג דבסכוד אמרינן דאפילו
מין רע יכול לחפר לה דהיינו כשירדע שהפר לה בפרט אורזו המין
כגון שלא נדרה לא מאותו המין וחפ לה אי נמי הפר לה בפירו' אבל
הכא הפר לה סתם אמרינן לא היתה דעהו רק על הנקיה ולא דמי
גב לתאניסות עיניו רסע"ף לו דהתם פירש שלא חפר לא מקצתו אבל
הכא הפרת שליטתו היא דהא חפר סתם וכבר ידעת דבהפדה לא
אמרינן הותר מקצתו הותר כולו אלא נבי התרת חכם :

סד אמרה קונם שאיני נחנה לבריות כלו' שחיא אוקרה הנאמר
חבריות עליה שלא תחנה מהם יא רחוי בכלל נדרי עיני
נפש דודאי מצטערת היא ויא שאיני כסום עיניו נפש שאין שייך לוס'
עיניו נפש אלא כשפירש בפירוש דבר שדרך גופה ליתגרות בו כגון
דחיצה וקישוט ופירות ואכילה ושתיה וכה"ג אבל סתם הנאת חבריו
הוא כולל גם כן שלא תקבל מתנות או שאר דברים מהם לפיכך אינו
נכלל בכלל עיניו נפש אלא בכלל דברים שבינו לבניה רחיינו שלא
יחא זקוק להאכילה משלו בלבד דודאי הוא אינו בכלל חבריות
שאסרה עליה :

סה וכיון שהבעל אינו בכלל חבריות שאסר עליה כל זמן שלא
חפר לה מותרת ליהנות משלו כל זמן שהי' תחתיו ואחר
שתתגרש נכלל גם הו' בכלל חבריות ואי אפשר לה ליהנות אלא
מלקט שכחה ופאה שהם הפקר ואינם של סוס אדם ער שיוכו בהם
וכל חקוד וזכה ותיאנס היא יכולה לזכות בהן כאשר מהם ויהי שלת
החתנה משלה :

סו ואלו הם דברים שבינו לבניה דברים שגורמים אינה בינו
לבניה כגון חטמיש וכיזא בו וצריך לחפר :

סז וזו דהל נדר מתשמיש דק' שאמר הנאת תשמיש עלי דאף
על גב דמשועבדת לו ס' אין מאכילין את האדם דבר האסור
לו וצריכה הפרה אבל אם אמרה הנאת רשמישי עליך אינו צריך
הפרה שהיא משועבדת לו ולא כן כמיני' לאוסרו עליו וכן הוא שאמר'
הנאת רשמישי עליך אינו נדר דהוא גם כן משועבד לה ולא כן
כמיניה לאסור עליה אבל אם אמר הוא הנאת תשמישך עלי הוי נדר
וצריך הפרה דאע"ג דמשועבד לה אין מאכילין אותו דבר האסור לו
ואין להקשות בתנא דרשמישך עלי אמאי הל הנדר דהא הנאת
התשמיש דבר שאין בו ממש הוא ואין נדרים חלין אלא על דבר שיש
בו ממש כדכתיבנא לעיל בהלכות נדרים דמתרצין דיבוריה לחומר'
כאלו אמר גופך והנאת תשמישך עליי בעל שטרך שלא לקרב אל
אשתו ער זמן פלוני אם עשה מרצון אשתו הל הנדר ואם לאו הנדר
אינו הל דהא משועבד לה' אשה שבקשה מבעלה שלא ישמש עמה
ותתבעס הוא ונשבע שלא לשמש עמה ובראות האשה שעלה הרון
בעלה עליה ורצה לישבע מיד מחתה בו אפי' הכי הל הנדר כיון שהיא
התחילה ובקשה ממנו שלא לשמש עמה חיי מחלה לו שיעבדו ומה
שמחתה בו לא עשתה אלא לפייסו כדי שלא יבעס :

סח אמרה עליה תשמיש של כל אדם בעולם גם בעלה בכלל
והוא יפר חלקו והוא משמטו כל זמן שהיא תהיה
וכשימט או יגרשנה חיי היא אסורה בתשמיש של כל אדם וכן כל
כיוצא בזה :

סט אמרה קונם שאני נהנה לאבא ולאביך אם אני עושה לך
או קונם שאני נחנה לך אם אני עושה לאבא ולאביך יכול
לחפ' מיד אף על פי שלא הל הנר' עיי'ן ער שעושה לו ארע' שתעשה
לאבית ולאביו מכל מקום יכול לחפר אע"ג דחכם אינו מתי' הנדר עף
שיחול בעל מפר קודם שיחול כדכתיבנא טעמא לעיל סימן רכ"ח
ודברים אלו חז' דברים שבינו לבניה שגנאי הוא לו שנאסרה בהנאת
אביו ואבי' אם עושה לו וכיון שאינה רשאה לעשו' לאבית ולאבית כדי
שלא תאסר עליה חילכך אינו מפר לעולם אלא בעודה תחתיו כיון
נדרים שבינו לבניה :

ע אמרה קונם שאני עושה על פי אבא ואביך אי על פי אחי וער
פי אחיך נדרה נדר שהרי אינה משועבדת לתם וגם תבעל
אינו יכול לחפר שאין בזה לא משום עיניו נפש ולא משום דברים
שבינו לבניה :

עא אמרה קונם שאני עושה על פיך אף על פי שאין נדרה הל
בעודה תחתיו שהרי היא משועבדת לו ועכשיו אינה צריכ'
הפרה מכל מקו' יפר לה דשכא יגרשנה ואז יחול נדר ולא יוכל
לחזורת

אבל הוא לא יקבצם שיתירו לה דש' היא אינה רוצה שיתפרס' הדבר
שנדרה ואדעתא רחמי לא נתחמת ולא שלחה אותו אלא כשרים
מקובצו שאין הקול מהפרסם ככ' יביא דבר' בפניהם ויתירו לה לפיכך
אם נתנה לו רשות גם לקבצם ולהתיר לה יעשה :

נז וכיון שהבעל כגופה אינו מצטרף עם שנים אחרים להתיר לה
נדרה דהוה ליה כנדר' עצמו ואין אדם מתיר נדרי עצמו וכש
שאינו מתיר לה בתורת יחיד מומחה כשהוא מומחה : אבל ח"ב
כתיר נדרי בתו בלשון התרת יחיד מומחה אם הוא מומחה או מצטר'
עם שנים בתורת הדימות שאין בתו כגופו :

נה לפי משמעות פשוטי הכתובים משמע שהאב מפר לבתו כל
נדרה אפי' דברים שאין בהם עיניו נפש ואפילו דברי' שבינה
ובין אחרים דהא כתיב ואשחי תדור נדר לח' וגו' כתיב ואם הני'
אכיה וגו' כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקו' ואע"ג דבסו'
הפרשה גב' כתיב בין אב לבתו דמשמע גם כן מה שבינו לבניה ולא
מה שבינה לבין אחי' באב ובתו הוי כל דבר בינו לבניה מפני שהאב
מקפיד על כל כה שבתו עושה ולא אע"ג דגבי אב סתמא בתיל' סתם
מן המפורש מה הפרת הבעל רוקא עיניו נפש ודברים שבינו לבניה
גם האב אינו מפר אלא רוקא עיניו נפש ודברים שבין בעלה לבניה
וחם הם הדברי' שבינו לבניה ויש מחלקין ואומרים קודם שנתאסרה
מפר כל נדריה אפילו שאין בהם עיניו נפש כמשמעות פשוט' דקרא
אכל אם נתאסרה ומת הארוס והורה לרשות אבית או אינו מיפר לא
נדר' עיניו נפש ודברים שבין ארוסה ובניה וטעמא משום דבעודה
היתה ארוסה לא היה האב יכול לחפר רק בשותפות עם הארוס והארו'
פשיטא דלא עדיף מבעל שנשתי שאיני יכול לחפר רק דברי' של עיניו
נפש וכינו לבניה דאישה יפירונו קאי על הארוס כמו על רגשו וכיון
דבעודה ארוסה לא היה האב יכול לחפ' ויהי מן הארוס דהיינו רוקא
נדר' עיניו נפש ודברי' שבין ארוסה לבניה נה אחר מות הארוס שחורה
לרשות אבית לא חורה אלא לענין נדרי עיניו נפש ודברים שהיו בין
ארוסה ובניה ולא לשאר נדרים :

נו איזה הם דברי' שיש בהם עיניו נפש כגון רחיצ' וקישוט כיהול
ופרכוס כגון שנשבע' שלא תרחץ או שלא תתקטט או שנדר'
ואמרה הנאת רחיצה וקישוט עלי אם ארחץ או אנתקטט אפילו לא
תלתת אלא כרחיצה וקישוט של היסם שאמרה אם ארחץ או אנתקטט
הי'סם תאס' עלי מהי'סם ואילך כל הנאת רחיצה או קישוט ואפ' שלא
תרחץ ולא תתקטט הי'סם ולא תאס' אפילו הכי הוי בכלל נדרי עיניו
נפש אע"פ שאין הל אלא ליום אחד דניחול יום אחד שמירת ניוול ויש
אומרים דרחיצה וקישוט אינ' בכלל עיניו נפש אלא בכלל דברי' שבינו
לבניה כלום' שהוא מקפיד עליהם שלא תתנג' עליו אבל אין לה עיניו
נפש אם לא תרחץ ולא תתקטט וכבר ידעת מסע"ף נה מה ההכרח
שביניהם וכל זה לא מיידי אלא בקישוט הפני' אבל קישוט של מצד
לכולי' עולמא לא הוי אלא מדברים שבינו לבניה :

ס אמרה קונם פירות העולם עלי או אפו' פירות מדינ' אחרת או
אפילו אסרה עליה פירות של איש אחר לברו רהוי עיניו נפש
ואפילו אותו תאיש האחד אינו חנוני יש לאד' עיניו נפש כשנאס' עליו
אפי' פירות איש אחר דטמא תצטרך כמנו ולתרמכס פירו' העולם עלי
ודאי הוי מנדר' עיניו נפש אבל פירות מדינת אחרת וכל שכן
פירות של איש אחר אינם מנדר' עיניו נפש דאפ' באחרים אבל ס'ס
בטוס דברים שבינו לבניה יש בהן מפני שהוא צריך לטרוח ולתביא
לה ממקום אחר אם תצטרך :

סא אפילו נדרה מדין שהיא רע ולא טעמת אותו מעולם רחוי
עיניו נפש שכל דבר שאינה רשאה לאכולו אם תרצה חיי
עיניו נפש :

סב נדרה שלא תלך לבית האבא או לבית המשת' או לבית אבי'
ואבא או שלא תלך במחול או שלא לשוד' או שלא לשמוע
קול שיר כולו חיי נדרי עיניו נפש :

סג נדרת משני ככרות ביה' על אדך מצטערת אם לא תאכלני
ועל חשני אינה מצטערת וחייבי דמי נריאה לי כגון שהאחד
פת נקיה והאחד פת קיב' והיא אינה רגילה לאכול פת קיבר אם לא
מתוך רוחק גדול ועכשיו היא רעבה ואינה רעבה לפיכך אם לא הי'ת
נדרה היתה חפצה לאכול עכשיו הפת נקיה ומצטערת שלא יוכל
לאכול מהמת' נדרה אבל הפת קיב' אפילו לא הי'ת נדר' לא הי'ת
אוכלת אותו עכשיו אף על פי שהיא רעבה כיון שאינה רעבה כל כך
ולא הי'ת דחוקת לאכול מתוך רעבון גדול אינה מצטערת עליו שלא
תוכל לאכול מהמת' נדרה דנדרה אינו מעלה' ואינו מוריד רבלאו

לבוש עטרת זהב הלכות נדרים סימן רלה רלו

ולחמכם כנדר היא וקיים לה הוא אם רוצה ייש' ולא תאכל מאותו המין תשב ואם הוא אוכר אי איפשי באשה נדרנית יוצא ויתן כתובה והיא אם נדרה שלא תלך לבית אביה שאכרה קונם תשמישך עלי אם אלך לבית אבי ושמע הבצל ולא הפך וכן אם אכר' קתם תשמישך עלי אם אלך לבי' האבל או לבית המשתה ושמע ולא הפך לה והוא אם אמרה קונם תשמישך עלי אם אשאל משכני כלום או אם אשאלים כלי ושמע ולא הפך אם תרצה ליש ותקיים נדרה הרשות בידה ואם תצא אוכר אי איפשי באשה נדרנית יוצא ויתן כתובה:

ד נדרה נדר מדברים שבינו לבינה או של עינוי נפש והפך לה על מנת שתאמר לפלוני דבר של קלון או שתהא סתהפכת אחר התשכיש כפי שלא תתעבר והיא אינה רוצה לעשות אחד מאן מפני שהם דברי פריצות או שיש בהן גדר עבירה או שאמר לה עמך שתהא כמלא עטרת כרי מים ותשפכ' לאשפה שהוא דבר שלא כדרכי וכל ביוצא בזה והיא אינה רוצה לעשות ונתקיים הנדר יוצא ויתן כתובה:

ה אמרה קונם תשמישך עלי אם אעשה שום מלאכה ושמע ולא הפך לה יוצא מיד ויתן כתובה ואם הוא אוכר קונם תשמישך עלי אם תעשי שום מלאכה יוצא לאחר שבעה ימים דכמלה מביאות לידי שעמוס ולא תוכל לקיימו ושעמא דמיד אם אמרה היא הימים אם אכר הוא כבר נתבאל למעלה סעיף ג' ואם התיר לה שום מלאכה אפילו כל שהוא כגון לשחוק בכלים וכיוצא בו רשום אין כאן שעמוס לא יוצא אסר תבע כלי שכניו עליו או כליו על שכניו שלא תשאל ולא תשאלם מהם יוצא ויתן כתובה מפני שמיאיה שם רע בשכנות וכן היא שנדרה קונם תשמישך עלי אם אשאל משכני כלום או אם אשאלים שום כלי ושמע וקיי' לה יוצא מיד ויתן כתובה ואם הוא אוכר קונם תשמישך עלי אם תשא מהם או תשאלם יוצא לאחר שבע ימים ואם היא אסרה כלי שכניה עליה כדי שלא תשאל מהם ולא תלרות כתנאי דאיסור תשמיש וכן אם נדרה שלא לארוג בגדים נאים לבגדי אינו יכול להפך שאינו דברי שבינו לבינה ואסורה לישאל משכנית ול ארוג הבגדים הילכך תצא בלא כתובה שמיאיה שם רע בשכניו ובעל שאמר לאשתו אוכר אני עליך איסור גמור שלא תלך לבית אביך או שאמר לה קונם עליך בית אביך או שלא תדבר עמה אינו כלום שאין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו ה' חבא היאך יוכל לאסור בית אביה עליה ועל בלבוש הבגד וארגמן סימן ע' ד:

הלכות שבועות

רלו מה היא שבועות ביטוי ושבועות שוא וכו' סעיפים:

א כתיב נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב לכל אשר יבטא האדם בשבועה ונעלם ממנו חומו ידע ואשם וגו' הוביא את אשמו וגו' הרי עיקר שבועה זו של ביטוי לא נאמר בפירוש אלא להבא שכן ליטנא דלהרע או להטיב להב' משמע ופירש להרע היינו שנשבע להרע לעצמו כגון שנשבע שלא יאכל ואכל ופירש להטיב שיטוב לעצמו כגון שנשבע שיאכל ואינו אוכל וכדכתיב אחר כך לכל אשר יבטא רבתה התורה לחיל גב' לשעבר כגון שנשבע אכלתי ולא אכל או לא אכלתי ואכל ואפי' דבר שלא יוכל לעשורו אלא על ידי אחרים כגון אתן דבר לפלוני או לא אתן או נתתי דבר לפלוני או לא נתתי ואפי' דבר של הרעה והטובה שאין בו ממש כגון שלא ישן וישן או שאישן ולא ישן ארלא זשנתי וישן או ישנתי ולא ישן או אפי' דבר שאין בו לא הרעה ולא הטובה כלל כגון שלא אורזק צרו' לים חרק או יורוק ולא זרקאו זרקתי ולא זרקאו לא זרקתי חרק ואפילו נשבע על פחדים כגון שיזרוק פלוני צרור לים או שלא יזרוק כל אלו ריבתה התורה בפסוק דלכל אשר יבטא וגו' רטבועורר ביטוי הן ואם שיקר בשבועתו חייב קרבן אשם האמור בו:

ב ודקרו חל כיון דטוף סוף ריבתה התורה כל דבר כגון שאמרנו מיעוטא דלהרע או להטיב למת' לוי ואמרו שבא למעט מי שנשבע לקיים דבר מצוה ולא קיים שאינו חייב קרבן האשם האמור כאן וצא שמעטו נשבע לקיים את המצוה יותר משאר דברי השבועות משום דבבר ידעת שהמרה בתורה כן היא חייבן שיש ריבוי ומעוט מרבינן כל דבר הדומה למיעוט כהרכב צודים ודבר שאינו דומה למיעוט אלא בחד צד ממעטין ליה לפיכך אמרו כאן כל דבר של רשות שיש בידו וברשותו לעשותו ושלא לעשותו דומיא דלהרע או להטיב שהוא לא

להחזירה הילכך קרינן ליה השתא דכרי' שבינה לבינו ואף ענ' שעדיין אינו חל יכול להפך כדכתיבנא בסעיף ס' ושני הסעיפים הללו בידי כגון שאמר' קדשו ידו לעושיהן שאם לא כן אינה יכולה לאסור מעשה זביה לפי שלא בא לעולם אבל חיר' הוא איתנהו בעולם ואין להקשו' שאם כן נקדשו ידיה למעשי מעבשיו אפילו לבעלה ואף על פי שהיא משועבדת לו והא קל דהקדש מפיקע מירי שיעבור וקונם נמי לשון הקדש הוא דאלמות רכ' לשיעבודיה דבעל ולא תוכל להפקיע רשויות כלוקח גמור ולא כמלה ואין הקדש בפיקע מירי שיעבור אלא דומיא דשיעבוד דמלות דעדיין מחוסר גובינה ועדיין לקמן בלבוש רבוב וארגמן סימן פ' א:

עב

נדרה שלא תהן תבן לפני בקרו וכיוצא בדברים אלו שאין בהם עינוי נפש ואינם מדברים שבינו לבינה וגם אינם מדברים שהיא משועבדת לו לעשות אינו יכול להפך:

עג

נדרה שלא לרחוץ פניו ידיו ורגליו או שלא לטונו לו רחוס ושלא להציע לו את המטה אינו צריך להפך לפי שהיא משועבדת לו לעשותם:

עד

אשה שנדרה לשתות סם להתעבר אף על פי שהעיו' מכה' יופיה והסם קשה לגופה אין הבצל יכול להפך דודאי על מנת זה נשאת לו שתתעבר והיו לה בניס ממנו:

רלה

המדיר אשתו מתשמיש או שלא תלך לבית אביה ודומיו וכו' סעיפים:

א המדיר את אשתו מתשמיש חמט' שאומר קונם תשמישך עלי והרי נאמרה עליו כדאמר' לעיל סעיף ז' נתנו לו הכמים ול זמן שיקיים אותם שבעה ימים אולי ימצא פתח לנדרו שיוכל להתירו בין שהדירה כפי' לו ימים או יותר בין שהדירה סתם ולאחר שבעה ימים אם לא ימצא פתח לנדרו יוצא ויתן כתובה:

ב

הדירה שלא תהנה ממנו אינו חל שחרי הוא משועב' לה ואם אמר לה צאי מעשתי יריך במאונתיך והיא מספקת בהם לדברי גדולים ואינה מספקת לדברים קטנים אם כל משפחתה רגילים באות' דברים קטנים אינו חל שחרי הוא משועבד לה גם בהם ואם אין כל משפחתה רגילים בהם אלא העשירים ואבית עשיר ורגיל בהם ובעלה אינו עשיר ואינו רגיל בהם חל הנדר שחרי אינו חייב לה בהם ועל בלבוש הבגד וארגמן סימן ע' וממ' כיון שהדירה ממנו חייב צריכה לחזור לבית אביה תוא מתחיי' לה עתה בהם הילכך על שלשים יום יפרנסנה באלו הדברים הקטנים ע' פרנס שיאמר כל חזן אינו מפסיד לזון אותה אחר ויקח מהבעל לש' הדירה שלשים יום או יותר או שהדירה סתם דהכי נבי' שלא תהנה ממנו כיון שאין צערה כ' גדול כמנו נבי' מירה מתשמיש נתנו לנו זמן ליום אולי ימצא פתח לנדרו ואם לא ימצא פתח לנדרו תוך השלשים יום או יוציא אותה לאחר שלשים יתן כתובה ודוקא ע' פרנס שיפרנסה על ידי כל חזן אינו מפסידו כשיתבע אותו לזון אחר כך אין מחייבין אותו בדון לשלם אלא אם ירצה ושלם אבל הוא לא ימנה פרנס שיפרנסה תוך השלשי' יום ראם כן שליחותיה קעביר והיה חייב לשלם לו ותו' מהנהר לה ממס ואסור:

ג

הדירה שלא תתקטט או שלא תאכל אהר מתמינים אפי' הוא רע ולא טעמתו מעולם ותלאו בתשמיש שאם קונם תשמישך עלי אם תתקטט או תאכלי מין פלו' או שאמר קונם הנאת תשמישך עלי אם תלכי לבית אביך ויתר ותאריך זמן כשך הנדר יוחר מחדש והוא דר' עמה בעיר או יותר מרגל' אם הוא דר' בעיר אחרת בכל' אלו חרברים הוא מקניטה וקשה עליה לקיימה והוא תלח בה תשמישך שמצערת לפיכך נתנו לו חכמי' זמן שבעה ימים אולי ימצא פתח לנדרו ויתירו וגם היא ניהא לה בכך דסבר' מירתה רתח עלי' השת' הוא דמתיב דעתיה ואם לא ימצא פתח לנדרו תוך הז' ימים או מיד אהב' יוצא ויתן כתובה ואם היא נדרה קונם מין פלוני עלי' או קונם שלא אתקטט בקישוט פלו' או שאמרה יאסר הנאת תשמישך עלי' אם אוכל מין פלוני או אם אתקטט או אם אלך לבית אבי ושמע ולא הפך לה יוצא מיד ויתן כתובה ולא רצו חכמים לתקן כראש שתמתין ו' ימים שפא' ימצא פתח הכיון דהיא נדרה והוא שותק לא שייך לומר דסבר' דמרתה דהשת' לא חזינו' בית דרתח שחרי היא תרחילה אלא היא איבא לכימר דסברא היא כיון שחלו שותק ודאי שנאה נטורה לו בלבו זה כמה ימים ולכך חו' שותק כי לא יפיים עוד וכיון שסבור שלא יתפיי' עוד מצידה היא וקשה עליה להמתין לפיכך לא תקנו לה שרמרתין

יורה דעה הלכות שבועות סיון רלו רלו

א שנים שנשבעו לעשות דבר אחד ועבר אחד מהם על השבועה חשני פטור ואינו צריך חסרת שלא נשבע אלא עם שנים הכיור וקיימנה לפיכך איש ואשה שנשבעו לזון וקבלו חרם ליגש' לזמן קבוע מי שעייב והעביר חמתו אסור ליגש' לאחר דאף על פי שעב' חזון שבועתו קיים וחלה מותר ואין צריך חזרה כיהו אם נשא הלח לאחד גם העב' מותר בלא התרח' שהרי אינו יכול לקוי עוד שבועתו ואפילו אם טוען זה העובר חבוער שהיה אנוס אינו נאמן שיהייב זה שכנגדו עדיין בשבועתו וככל סקוס טוב הוא שילך אצל רבם וית' ל' שבועתו שמה יביא זה שכנגדו עדים שהיה אנוס ברבר שהעב' חבוער ונבצא עבר זה על שבועתו אם נשא בלא התרה וכל זה לא מיידי לא בשנים שנשבעו זה לזה אבל שנים שנשבעו יחד לעשות דבר אחד כגון שלא לדבר עם פלוני ועבר אחד מהם לא חזר בו לעבור גם חשני כי ודאי צריך חשני לקיים שבועתו לעשות אותו דבר מידיו דוקא כגון זה שאינם תלויין זה בזה אבל אם תלוי זה בזה ואם לאו לא לקיים שבועתו בלא הכירו כגון שנשבעו לילך ביחד לארץ ישראל והאחר עובר וקשה לשני לילך לבדו פטור גם חשני כמו שכתבנו לעיל סימן רכה סעיף מה' ובנשבעו זה לזה דאמרין דהשני פטור דוקא בשתם שנים אבל אם הם שלשה או יותר אף אם אחד יעבור הנשאר' צריכים לקיים שבועתם :

רלו

הנשבע אס צריך לישבע בשיבא או בנינו וכו' יב סעיפים :

א לשון שבועת הוא שאומר אני נשבע עתעשה דבר פלוני או שלא אעשהו הרי זה שבועה אף על פי שלא חזיר לא שם ולא בינו ואין חילוק אם הוציא השבועה כלשון חקרט או בכל לשון שיאכרה :

ב חשבינו אחד שאמר לו אני כשבעך שתעשה דבר פלוני או שלא תעשהו וענה אמן או לשון אחר שנשמע מכנו שהוא מקבל שבועתו כגון שאמר הן או קבלתי דברך הוי כאילו נשבע בעצמו שכן מצייני בפירוש נבי סוסת ואמר' האש' אמן ואפילו חשבינו עא' או קטן דהא נענט צדקי כשהלשבינו נכוכ' נצר וקטן לא גרע כעא' ולשון אלה וארור לשון שבועה הם אלה רבתיב גבי צדקיה עם גבוכר נצר ויבא אותו כאלה וכתביב גם כגבוכר נצר ברד אשר חשבינו כאלהים וארור כל שבועת התורה הוי בארור שבמשנ' תורת לפיכך אם אכר אהא באלח או בארור אם לא אעשה דבר פלוני או שאכר ליה אחר כן וקבל דבריו הוי כשבועה אף על פי שלא הוכי' לא שם ולא בינו :

ד האומר מבטא שאעשה דבר פלוני או שלא אעשהו הוי כשבועה שכן כתיב ונפש כי תשבע לבטא בשפתים :

ה האומר על דבר אפעמים אעשהו או לא אעשהו הוי שבועה שכן מצייני השי' אכר לנח ולא יכרת כל בשר עוד ממי חמבול וכת' ולא יהיה עוד חמים למבול וכתב כי מי נח וזאת לי אשר נשבעתי ומדלאו לאו שבועה היא הן חן נמי שבועה והוא שיתכוין לשם שבועת במה דברים אמורים כשאמרם זה אחר זה בלא הפסק כמו שאמרם חש' לנח שנית' באמירת אחת וכיון לשבועה אבל אם כבקשים אותו על דבר וחזו אום' לא אעשהו לא הוי שבועה שאינו יאלא מש' על מה שבקשוחו :

ו מי שנשבע בשמים וכאמרן ובשמש וכו' וזאת בהם אף על שאין כונתו אלא למי שבראם אינו לשון שבועה והח' לנשכ' בנביא מהנביאים או בבת' מכתבי חקרט אף על פי שכוונתו במי ששלח נביא זה או במי שצוה בכתב זה כמ' אין זה לשון שבועה דדוקא שלא נטלם בידו אבל אם נטלם בידו כתב אשורית אפילו אינה רק חכמה חיצונית או אלף בית' שאין בו רק האותיות אלא נטלן בידו ונשבע בהם הרי זה שבועה והח' אם לא אחזן כידו אלא שהיו מונחין לפניו ואמר במח שכתוב בהן הוי שבועה ועל סימן ריב' וחנשבע בשולחן המקדש או באחד מבלי קדש אינה שבועה מיהו בכל אלו שאמרנו בסע' זה שאינן שבועה אף על פי כן באיימין עליהם ומראין להם שהיא שבועה ומצריבין אותם התרח' כדי שלא ינהגו קלות ראש בשבועות :

ז הנשבע בעשרת הדברים שבועה גבורה היא ועל ס' ריב' :

ח הנשבע כיימין הוי שבועה וכן בשמאל שכן כתיב נשבע ה' כימינו ובורוע עוזו זהו שמאל והוא שיכוין לימין ושכמאל שאמ' חקרטו ברוך הוא דהיינו ימינו יתברך ושכאלו יתברך :

ט ידות שבועה וכיגוייה הוי שבועה כדילפינן בקרא דכל היוצא

לא אכל ואוכל שהוא דבר של רשות מרבינו מן חריכו אכל בנשבע לקיים חכמות כיון שאין בידו שלא לעשות' שהרי מושבע ועומד עליו בהר סיני הוא ואם נשבע לבטל את המצוה תריזו שבועת טוא ולוקח מיד שנשבע בן משום לא תשא וגמ' בין עבר על שבועתו בין לא עבר וכיון שאינו חייב קרבן האמור כאן כשנשבע שלא לעשות לא מחייבו' ליה קרבן כשנשבע לעשותה ושיקר שאינו דומיא דלחתי ולהטי' ככל צדדן וכן מי שנשבע להרע לאחרים כגון שנשבע להכות הכירו הוי לקללו אף על פי שיש בידו וברשותו שלא לקללו ושלא להכותו בין שאין בידו וברשותו להכותו ולקללו שהרי עובר בלאו אם נשבע עליו ושיקר פטור מקרבן זה וכל שכן הנשכ' שיעשה הכירו דבר פלוני כגון שיורוק פלוני צדור לי' או שלא יורוק וכו' וכו' שהו' פטור מקרבן זה שזה אין בידו כלל לא לעשות ולא שלא לעשות אבל כי שנשכ' להכ' או לקלל את עצמו אף על גב דלא שפיר קעביר ככל סקוס בכלל להרע או להטיב הוא וחייב אף על גב דילפינן בקרא דהשם' לך ושמו' נפשך וגומר שלא יזיק לעצמו אסכת' בעלמא הוא מיהו כל מקו' שאמרנו שפטור הוא דדוקא מן הקרבן פטור אבל עבירה גדולה היא בכל דבר שנשבע ומשקר בשבועתו שעוב' כמח' לאוין הנאמר בתור' כגון לא תשא וגומר ולא תשבעו בשמי לשק' ואפילו על הכירו אין לו לישבע ואפילו על אשתו ובניו לא ישבע שיעשה שוכ' דבר שאינו ברשותו שיעשהו על כל פנים והכירו גם כן אינו מחייב לעשותו אלא אם כן יקבל שבועתו דהיינו שיאמר אמן או דבר שעניינו כעניין אמן כגון שאכר הן או מחייב אני כשבועה זו או קבלתי עלי שבועה זו וכל כיוצא בזה מיהו אף עפ'י שלא קבלו אותם האחרים השבועה אם קיימו דבריו הרי אלו משובחי' שלא יביאו לזון לירי עבירה על ידם וכל שכן שהנשבע עצמו צריך לקיים שבועתו אם אפשר אף על פי שכערה שבועתו הוי שבועת שוא כגון שנשבע שישא אשה פלונית שח' שבועת שוא דשמא היא לא תתרח' ככל מקום כשהיא נתרצית צריך לקיים שבועתו ויש אומרים דככהאי גונא לא מיקרי שבועת שוא לא שבועה כיוני שחוא דומה לנשבע ליתן דבר להכירו וחזו אינו רוצה לקבלו שפטור משבועתו שלא נשבע שהכירו וקטנו הכי נמי אם היא אינה רוצה להנשאלו הוא פטור אם אינה בתרצית ואם כן הוי דומי' דשבועת כיוני ואם תתרח' והוא אינו נושא חייב קרבן דשבועה כיוני כיון שיש בידו לקיים :

י במה דברים אמורים שאין הכירו מחייב לעשות כשהנשכ' על דבר שאינו ברשותו כגון שנשבע על שמעון שלא ילך בסחורה וכיוצא בזה אבל אם משכיעו על דבר שהוא שלו כגון שלא יבנה לביתו וכיוצא בו צריך לזוהר בשבועתו :

י הנשבע לשנות את היריעה לאדם כגון נשבע על איש שהוא אשה או על אשה שהוא איש חייב משום שבועת שוא וכן אם נשבע לאמת האמת על דבר שהוא ידוע לכל כגון על שני' שהם שני' וכיוצא בו וכן הנשבע לעשות דבר שאי אפשר לעשותו כגון נשבע שלא אישן שלשה ימים או שנשבע שלא יאכל זימי' או שנשבע שלא יאכל סכל פירו' שבעולם הוי שבועת שוא ומלקין אותו וישן לאלתי' ויאכל לאלהר ואין אומרים לא יאכל עד שיסתכן ואז תרח' שבועתו בפני סכנת נפשו משום דהל' נשבע לעבור על דבריו תורה שאסור להמית את עצמו והוי ליה שבועת שוא וכן הנשבע סתם שלא ישן ושלא יאכל משמעותו לעולם הוי שבועת שוא :

יא נשבע שראח נמל פורח באויר הרי זה שבועת שוא אפילו אם' שראח עוף גדול פורח והוא מכנתו נמל אינו כלל' שאנו חולכין בשבועות ונדרים אחר לשון בני אדם ואין קורין לעוף נמל אבל הנשבע על עניין כד' להחזיק דבריו אף על פי שהיא גזומקצת לא הוי שבועת שוא שכן הוא ררך העולם לחזיק דבריה בקצת נחמ' הנשבע לבטל את המצוה כבר אמרנו שהוא שבועת שוא שהרי מושבע יעומד מרח' סיני הוזהר לפיכך דנשבע שלא יאכל מצה כליל פסח לוקח ואוכל מצה כליל פסח וכן הנשבע שלא ישב בצל סוכת מצוה לוקח ויושב במח דברים אמורים במפרש כמו שאמרנו אבל אם אמר סתם שלא אוכל מצה או שלא אשב בצל סוכת שחז' כולל יחד כל ימות השנה עם הפסח וסוכות אסור לאכול מצה כליל פסח ואסור לישב בסוכה בחג הסוכ' דמנו דחילת שבועתו אכל ימות השנה חילת נמי אפסח ואסוכו' ככולל הוא דשבועת הלח לבטל את המצוה ככולל היינו דדוקא כמנו' עשה בשב ואל תעשה כמו שאמרנו אבל הנשבע לעבור על לא תעשה בקום עשה אפילו כולל לא חילת כגון שנשבע שיאכל היום ואין לו אלא נבילות וטרפות יאין אומרי שיאכל נבלה וטרפות כד' לקיים שבועתו :

לבוש עטרת זהב הלכות שבועות סימן רלח

בשמעת שנייה דלאו כל כמיניה לפיכך צריך להתיר השבוע השנייה ולקיים הראשונה:

ז אמר קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום ואכל נבילי וטרפות אשתו אסורה עליו דאכילת נבילות וטרפות חשיב שפי' אכילת דתא חישבה לאכילה והרי אכל:

ח אמר שבועה שאוכל היום ואכל עפר יצא ידי שבועה דהא אחשביה אכילה:

ט אמר שבועה שלא אוכל היו ואכל עפר פטור שאין עפר בכלל אכילה סתם ואם פירש שלא אוכל עפר ואכלו חייב בגזירה ובפחות מכוית פטור אבל אסור משום דמספקא בגזירה כיון דמידי דלא אכלי אינשי הוא בכל שהוא קאמר או לא ומספקא לא מחייבי ליה וכן שבועה שלא אוכל חרצין ככית חייב פחות מכוית פטור אבל אסור משום דמספקא כיון דלאו אכלי אינשי רעתיא במשחו או לא ולא אפשיט:

י שבועה שלא אוכל כבר זה חייב על כל כוית וכוית שיאכל ממנו דתא מיד שאכל ממנו כוית אחר חייב וכן בכל כוית וכו' שיאכל אבל איסורא אפילו בכל שהוא איכא ואם אכר שבועה שלא אוכל כולה משמע ואינו חייב עד שיאכלנה כולה מיהו גם כן איכא איסורא אפילו בכל שהוא וכך אם אכלו כולו אלא ששייר ממנו פחות מכוית חייב כאילו אכלו כולו חילוך אם אמר בתהלה שבועה שלא אוכלנה ואחר כך אמר שבועה שלא אוכל כבר זה גנב שבועה שנייה הלה שמתהלה לא נשבע לא על כולה אבל על מקצת אינו חייב ובשאוכל ממנו כוית עובר על השנייה וכשגומר לאוכלה מתחייב אף על הראשונה:

יא אמר בתהלה שבועה שלא אוכל כבר זה ואחר כך אמר שבועה שלא אוכל' אין השנייה הלה שאי אפשר לו לאכול כולה אם לא שיאכל בתהלה מקצתה ואין מקום לשני' לחול שכבר הוא מושבע על כל כוית וכוית ממנו:

יב שבועה שלא אוכל מ' וחוד ואמר שבועה שלא אוכל עשר אין השנייה חלה דהא לא מצו למיכל עשר אי לאו דאכיל מ' ועל הט' כבר הוא מושבע ואם אמר שבועה שלא אוכל מ' אלו ואחר כך אמר שבועה שלא אוכל עשר גם השנייה חלה דכיון שאמר ראשונה מ' אלו אינו חייב לא על מ' אלו ולא על מ' דעלמא וכשאובר אחר כך סתם עשר חילת השבועה השני' אבל עשר דעלמא הילוך אפילו אי אכיל מ' אלו ועוד אחר חייב שתיים דכינו דחילת שבועה שנייה אעשר דעלמא חיילי נמי אתשע אלו לצרף עם העשירי:

יג שבועה שלא אוכל עשר שבועה שלא אוכל מ' יש כאן שתי שבועות ושתיים חלות דמיד כשאוכל מ' עובר על השנייה ועל הראשונה אינו חייב עד שיאכל כל העש' וכשאובר אחר כך העשירי עובר גם על הראשונה ברא' כשלא נדר על ככרות ידועות אבל אם נדר מככרות ידועות אינו חייב אלא אחרת שהרי בשבועת ראשונה נאמר בכל אכילה ואכילה שבהם ואין כאן מקום לשנייה לחול:

יד שבועה שאוכל כבר זה מקצתו נמי במשמע שנשבע על כל כוית ממנו שיאכלנה לפיכך אם נשרף מקצתו חייב לאכול המותר שהרי יצא בו ידי שבועתו שנשבע על כל כוית וכזית ממנו שיאכלנו ומיהו כשהוא לפנינו כולו צריך לאוכלו כולו:

טו שבועה שאוכלנה לא יצא ידי חובתו עד שיאכל כולו במשמע לפיכך נשרף מקצתה אין צריך לאכול המותר שאינו מרווח בו כלום שאינו יצא בו ידי חובתו כיון שאינו יכול לאכול כולו:

יז שבועה שאוכל כבר זה ואחר כך אמר שבועה שלא אוכלנה הראשונה שבועת ביטוי והשנייה שבועת שוא שנשבע לבטל המצוה לעבור על שבועתו ועבר מיד אפילו לא יאכלנו ואם יאכלנו קיים שבועתו הראשונה ואינו עובר אלא על השנייה הילוך מוטב שיאכלנו כדי שלא יעבור גם על הראשונה ואם אמר שבועה שלא אוכל כבר זה ואחר כך אמר שבועה שאוכלנו הרי עובר מיד על השני' שהיא שבועת שוא ואם יאכלנו יעבור גם על הראשונה הילוך מוטב שלא יאכלנו כדי שלא יעבור גם על הראשונה יציבור שהחרימו על דבר אחד ואחר כך החרימו על הפכו אם לא התירו החר' הראשון קודם שהחרימו השני אין השני כלום שכבר מושבעים ועוכדים על הפכו ועיין לעיל סימן רח' סעיף לה:

יז מי שנשבע על דבר וחזר ונשבע לבטל שבועת הראשונה ונשא אחר על הראשונה יש להסתפק אי אכרינן שנפטר מדי שבועת שוא ותהווה שבועה שנייה משבועת שוא לשבועת ביטוי כיון שמצאה מקום לחול או איהם נאמר מיד שנשבע שבועת שנייה עבר

מפיו יעשה כמו שכתבנו לעיל סי' רז' ידות שבועת כיצד האומר כנוד' רשעים שלא אוכל כבר זה הרי זה יד של שבוע' בלום' שזה מור' שרעתו חיה לשבועת דסתם רשעים דנולק' לישבע וכיון שאמר כנוד' רשעים במי שרנ' לים' חס' לידור קאמר:

י כינוי שבועת כיצד שבות' שקוקה שלא אוכל כבר זה או מומי או אומי חיי שבועה שכן היה לשון של קצת בני אדם שלא היו בקיאי' בטיב לשון הקודש כימהם אבל אמר באומתא או באומי בבית אינו כלום וכללא דכיניומים הכל לפי המקו' והאזן שמדברי סבתם בני אדם הן להוסיף על הכיניומים או לגרוע מהם ואותן שרנ' לין עכשיו לומר בלשון הקודש באומתא אעשה זאת או לא אעשה אעפ' של פעמי' נשמעים שהם כנוד' ורוח' מ' צריכין חתרה:

יא אמר לחבירו שבועה שאיני אוכל לך או השבועה לא אוכל לך או לשבועה לא אוכל לך כפתח כולם לשון שבועה הם ומשמע שלא יאכל עמו בשבועת ולשבועת כפתח משמעו לא יהא לי שבועה מה שלא אוכל אבל מה שאוכל יהא אסור עלי בשבוע' ואסור לאכול עמו:

יב אמר השבועה שאוכל לך משמעו הוא שנשבע שיאכל עמו ואין חילוק בין הפציר זה בו כבר שיאכל עמו או לא הפציר בו ויש מי שאומר שאם הפציר זה בו תהלה שיאכל עמו ויאמר זה שבועה שאוכל לך משמעו מה שיאכל עמו יהא אסור עליו בשבועת' ואסור לאכול עמו:

רלח דין שבועה שלא אוכל סתם אינאם פירש ובו כג' סעיפים:

א שבועה שלא אוכל סתם אסור אפילו בכל שהוא כמו דבר האסור שאסור אפילו בכל שהוא דקיימא לן בקראי' הצי שיעור דאודיייתא כמו שכתבתי לעיל אלא שאינו חייב מלקות אלא בכוית מהלם ואם פירש ואמר כל שהוא או אמר שלא אטעו' אפי' בכל שהוא דקיימא כל שהוא משמע:

ב נשבע שלא לאכול אסור אף לשתות דשתיה בכלל אכילה הוא איבעית איכא בלשון בני אדם דכי אמר איניש לחברי' נטעם מידי עיילי ואכלי ושתי ואי בעית אימא קרא דכריבי ואכלת לפני ה' אלוהיך וכתוב ונתת הכסף בכל אשר תשאלך נפשך בין וגומ' אבל אם נשבע שלא לשתות מותר לאכול דאכילת אינ' בכלל שת':

ג שבוע' שלא אוכל או שלא אשתה ואכל או שתה באכלים או משקים רעים שאינם ראויים לאכילה ולשתיה פטור אבל אסור:

ד אמר שבועה שלא אוכל נבילות וטרפות ואכל אינו חייב משום שבועה זו שהרי מושבע ועומד מהד סיני הוא ואם אמר שבוע' שלא אוכל כל שהוא מכלילות וטרפות ואכל פחות מכוית חייב על השבועה דאף על גב דקל הצי שיעור כבר משבע עליו גב דאורייתא כיון שאינו מפורש בתורה אלא מיתורי דרשי ליה שבועה הלה עליו לפיכך חייב על שבועתו וכן אם אמר שבועה שאוכל פחות מכוית נבלה וטרפה אף עפ' שכן התורה כבר אסור לו לאכול כיון שאינו מפורש בהריא בתורה השבועה הלה עליו ועל סירכט' סעיף ו':

ה הנשבע שיאכל נבילה וטרפה וכיוצא בהן מאיסורי תורה כיון שכבר הוא מושבע ועומד מחר סיני שלא לאכול חיי שבועתו זו שבועת שוא ולוקה משום שבועת שוא בין אכל בין לא אכל:

ו שבועה שלא אוכל נבילה ושחוטת או אפילו אמר סתם שבועת' שלא אוכל שזהו כולל בין שחוטת בין נבלה הלה השבועת' גם על הנבלה בכינוי דחילתה על השחוטת וכן אם אמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועת' שלא אוכל תאנים תני השבועות על התאנים אף עפ' דאם אמר שני פעמים שלא אוכל תאני' אינו חייב אלא אחת שאין שבועת' הלה על שבועת' תכא מנו דחילתה שבועה שנייה על הענבים הילה גם כן שניר' על התאנים הנשבע לקדש אשה אחת פלונית איב' תרצה עד הפסח ואחר כך נשבע שלא לקדשה כתם שבועה שנייה הלה לבטל הראשונה ע' כולל רשבועה שנייה כולל היא שנשבע שלא לקדשה בין קודם הפסח בין לאחר הפסח וככה שבועה הראשונה אינו חייב לקדשה אלא כשתרצה עד הפסח ואם תרצה אחר הפסח אינו חייב לקדשה וכני דחילתה שבועת' שנייה לאחר הפכה חיילה נמי קודם הפכה אפילו אם תרצה ודוקא שנשבע לקדשה שלא ע' שירוכין או שאין לה תועלת בזה אבל אם השבועה היתה לתועלתם או ע' שירוכין אין לו כח להפקיע זבתם

יורה דעה הלכות שבועות סימן הל"ט

צ"ז

ה כתוב על צדקה שכרד כנבחר נצר וכות אלה להפיר כרית והנה
 גותן ידו וכל עושה אלה לא ימלט ויא דהך נתינת יד דצדקה לא
 היתה תקיעת כף ממש אלא דוגמת שיבת יד דעבר בירך אבריה
 לאנקוטי חפצא דמילה חבי נמי היתה נתינת יד דצדקה אנקוטי חפצא
 בירא כגון ספר תורה וכהג' כמ' נהגו עכשיו הדורות לאחזקו בתקיעת
 כף לנחית כמו בשבועה ושיהא דינה כמש' ככו בשבוע' ויש לה התרת
 ולכתלה יש לחסור בה כמו בהתרת שבועה שלא יתיר רוק במקו'
 שבתרין שבועה ועל ס' ר"ג ור"ל והמ' כשהוא עושה אותה בדרך קבלת
 שבועה אבל בשתי' בדרך הסוחרים שתוקעים בפס' זה לזה לקיי' המקח
 אין לה דין שבועה כלל והמנביה ידו ואמר אני תוקע כפי לשמים יא
 לצודי הוי כמו נשבע לשמים וצריך התרה והנחת תקיעת כף לחבירו
 ותלה העניין כדעתו יכול למחול לו בלא התרת חכם ואם לא תלה
 בדעתו רק עשאו כדרך שבועה לא יכול למחול לו וצריך התרת חכם
 או שלטת הדימות' ונידוני יש לו דין שבועה ויא' ראולין בו להוסיף
 שחל על כל דבר שחל השבועה ועל כל דבר שחל עליו הנדר:

ו ויש עוד דברים שהשבועה חלוקה מן הנדר והוא שתנדר אינו
 חל אלא על דבר שיש בו ממש כמו שנתבאר לעיל סי' ר"ג ושבועת
 חלה אפילו על דבר שאין בו ממש כיצד כגון שנשבע שלא יישן
 שלא ידבר השבועה חלה אפילו מן התורה והטעם בזה שהשבועה חלה
 על גוף האדם שנשבע שאוסר על גופו לעשות דבר זה או שלא לעשות
 וחגוף יש בו ממש מה שאין כן בנדר שאוסר תפוז עליו לכך צרי' אותה
 דבר הנאסר להיות דבר שיש בו ממש לחול עליו:

ז ומטעם זה גם כן השבועה אינה חלה על דבר מצוין שהוציאת
 בלשון שבועה שאמר שבועה שלא אשב בסוכה כן שהוציאת
 בלשון נדר שאמר ושיבת סוכה עלי בשבועה שבין שהשבועה חלה
 על גוף האדם היאך ישבע שהוא לא ישב בסוכה והרי הוא מושבע
 ועומד עליה כהר סיני שהייב לישב בה לפיכך לוקה על שבועתו משו'
 שבועת שוא ויושב בה אבל בנדר כיון שהאסור חל על תפוז שאוסר
 עליו ואם הוא אוסר ושיבת הסוכה עליו היאך נאכילנו דבר איסור
 לומר לו שיש בו הסוכה חתורה לא צותה עליו שישב בסוכה זו או
 כזו לקיים המצוה על ידה והוא כבר אסר זו עליו ואין לו אחרת ובמס'
 שנאנס שאין לו סוכה רמי מטאכ' בנשבע שאין כעכב על גופו אלא
 שבועתו וגופו כבר נתחייב בישיבתה מיהו גם בשבועה דוקא כשנשבע
 על המצוה לחוד אבל אם נשבע עליה בכלל חלה גם השבועה על דבר
 מצוה ככו שנתבאר לעיל סימן ר"ל וסימן ר"ל:

ח מלבד שנשבע שאם לא יפרעוהו תוך ששה שבועות יכטל
 הילדים מלימודם ער שיפרעוהו השבועה חלה המצוה לא
 עליה רמיא אלא על אבות הנערים:

ט הנשבע על דבר מצוה שהוא רבנן כגון שלא לחדליק נר הנוכח
 או שלא לקרות המגילה בשבועה חלה השבועה וכן אם נשבע
 לקיים מצוה שהיא רבנן ומכטלה חייב גם משום שבועה והה' לדבר
 שהוא מדרש חכמים שאינו מפורש בתורה וטעמא דשבוע' זו דכתובת
 בפ' בתורה אלימא וחכוריה היא ויכולה לחול על דבר שהוא קלו וקיל
 מינה כסה דברים אמורים בנשבע שלא לעשות מצוה רבנן כשבוע'
 תעשה או נשבע לעשותה ולקיימה דאלימי אלא למצוה אבל אם
 נשבע לעבור על מצוה לא תעשה אפילו דרבנן כקום עטרה לא חלה
 עליו שבועה לעבור על לא תעשה דרבנן שעובר על לאו דלא תסור
 אבל מכל מקום טוב הוא שישאל עליה שלא יעבור עליה להריא:

י הנשבע לחלוץ ליבמתו ולא לייבמה אין זה נשבע לבטל ארס
 המצוה של יבוס דכריתיה חלה רחמנא א' נחא ליה לייבם א'
 נחא ליה לחלוץ הנשבע שלא לגלות לחבירו דבר שיצילו מן
 ההפסד הו' נשבע לבטל את המצוה דחשבת אביהו גמורש חכמים
 ואינו חל ופכל מקום ישאל עליות חלה שלא יעבור להרי' על השבועה
 ואחר כך יגלה לו קריאת התורה כצבור אינה אלא דרבנן וטרי' א'
 שבועתה חלה עליה:

יא מי שנשבע לרדוף במקום שנשא אשה אפילו פי' מעל ידיו כף
 מתבטל מבידור אב ואם לא הוי נשבע לבטל את המצוה בין
 שלא היו נותנין לו אשתו עד שינשבע בן והתרת אשתה על כן יעוים
 איש את אביו ואת אמו ודב' באשתו ועד' שחור' לא נשבע במירו' לבטל
 מצוה כיבוד אלא שנמשך כזו השבועה חלה לא הוי נשבע לבטל את
 המצוה וכל שכן מי שנשא אשה וקנה ונשבע לח' שלא ישא אשה
 אחרת עליה אף על פי שלא קיים מצוה פירש ג' ביה ועל ידי
 שבועתו נמשך שמתבטל כשהתפירית ורביה חלה שבועתו זו מפני
 שהיא גוללת כל שאר נשים בג' לרות בין זקנות בין עקרות וכהג'
 י' א' 13 I כשים

יב עבר משום שנשבע לשוא ושוב אינו נפטר במה שנאמר על הראשון'
 ואין בשנייה משום שבועת ביטוי וחכי מסתבר דנשאר כשבועת שוא:
 י' הנשבע לפרוע לפלוני מנת בחדש אדר ואחר כך נשבע לפרוע
 לאחר ג' באותו הזמן וכתוב בשטר הראשון כל זמן שיתבענו
 וכן בשני ועכשיו בא השני לתובעו כל זמן שלא תבענו הראשון חייב
 לפרוע לשני שחרי מצאת השבועה מקום לחול אך אהב' יש לו לקיים
 גם הראשונה אם יכול:

יג נידוי או איסור חל על השבועה כיצד אמר שבועה לעשודבר
 פלוני ואהב' אמר אם אעשה דבר פלוני הרי הוא בנידוי צריך
 שיעש' הדבר לקיים שבועתו וכשיעש'נו הוא בנידוי וטוב הוא שיעש'נו
 ואח' כך יתירו לו את הנידוי ולא קוד' שיאכלנו שאין מתירין ער שיחול
 וכן באיסור' שאמר שבוע' שאוכל כבר זה ואחר כך אמר אם אוכל כבר
 זה תתיה אשתי אסורה עלי ואם יאכלנו הרי אשתו אסור' עליו אי נמי
 אכר כבר זה עלי קונם הרי זה אסור לאכול כבר זה ער שיתירו לו את
 נדרו וכן האומר קונם אשתי אסורה לי אם לא אוכל חיום נבלות
 וטריפות אף על פי שמושבע ועומד עליהם מהר סיני שלא לאכול אם
 אבל אשתו אסורה עליו וכן אם אמר הרי הוא מנוד אם לא יאכל חיום
 נבלות וטריפות ואף על פי שהוא מושבע ועומד שלא לאכול נבלות
 חל הנידוי ואם עבר חיום ולא אכל הרי הוא מנודה ואין זה מתנ' על מה
 שכתוב בתורה שאופרים לא תאכל ותתיה אשתך אסורה לך או לא
 האכל ותתנדה:

יד נשבע על כבר זה שלא יאכלנו ואכלו אפילו כולו נשאל עליו
 ונפטר מעונש שבועתו שהחכם עיקר השבועה מעיקר' וכאילו
 לא היתה שבועה מעולם ולא עכיר איסורא באכילתו למפרע:

יז שבועה שלא אוכל כבר זה שבועה שלא אוכל כבר זה אין
 השני' חלה שאין לה מקו' לחול עליו ואם נשא' על הראשון'
 חלה השנייה במקומה:

יח מי שאכל באחרון חיום ואמר שבועה שלא אכלתי
 חיום שבועה שלא אכלתי חיום אף על גב' שאמרנו בסעיף
 הסמוך שאין שבועת חלה על שבועה היינו בלחכא שאין לר' מקום
 לחול אבל בלעבר' יש כאן עונש שתי שבועות שקר שחרי' משיצרה
 שבועת ראשונה מפיו לסקר הלכה לה וזו שבועת שקר אחרת היא
 וחייב עליה בפני עצמה:

יט מתנה עם לחחזיר שכת' מתנ' אפילו בשבועה לפיכך
 אם נשבע ליתן שום מתנה יכול ליתנה בעמ' לחחזיר ונתקיימה
 שבועתו:

הל"ט נשבע על דבר שאין בו ממש אולבטל המצוה וכו' יז סעיפים:

א דין השבועה כדין הנדר לכל דבר דגבי הדדי כתובי כי יודר
 סדר או השבע שבועה ונוסר בין לענין שצריך שיוצי' בשפתיו
 בדילי' מקרא דלבטא כשפתים כמו שכתבנו לעיל הי' שכן ר' זהר'
 בדין שנתכוון לומר פת חסין וחוצא כפיו פת שעורין ואו פת סתם
 כדכתיבנא גם כן בסיומן הנזכר ושחולקין בה אחר לשון בני אדם כמו
 שנתבאר בסיומן ריו ולענין הקמתת וביטול' דאב לבתו ואיש לאשתו
 שסכתוב בהדיא כפר' וכדכתיבנא בסיומן ר"ג ור"ד וסוף סימן ר' וכן
 לענין שמתיל בה תנאי שכתבנו סימן ר"א ובשבועת חרוץ והכתיב'
 וואונסיס ושגגות יש מחלוקת בין תאחרונים א' האויל ושבועת חמירי
 דכתיב בה ולא ינקת אפילו אלו ה' חייבים לא דגם כאלו שוין
 שבועות לנדרים ומותרים דהואיל וחוקשו חוקשו לכל דבר מיתו גבי
 שבועת הכאי אמרו ברא' דמותרות חיינו בשאינו מעמיד דבריו אבל
 אם מעמיד דבריו כגון שיאמר יאמר עלי כבר זה משבועת אם לא
 ראיתי בדרך זה כעולי מצרים ואחר כך אומר בפירוש שאינו מכוין
 להבטי' ודרך חפלה אלא אומר שדאי אמת הוא שראה באותו דרך
 כיוצא מצרים וכהג' חכר אסור עליו ומדברי הרמבם משמע רשבעו'
 צדדין גם כן אסורות וכשאר אמר אף על פי שדחם פמנורת מקרבן
 איסורא ממש איכא לפיכך יהודי שנב' לע'א וחייבתו לישבע במקמ'
 שאר היהודים ויודעים שנשבע לשקר יכפתו שיתפטר עם הע'א ולא
 ישבע לשקר אפילו אם היה אנוס על השבועה הואיל ויש חילול השם
 בשבועתו ואם היה אנוס וליכא חילול השם כדבר מבטל השבועה לכו
 הואיל והוא אנוס בשבועה פר לעיל סימן ר"ב:

ב תקיעת כף יש אומרים שהיא חמורה מאד יותר משבועה ואין
 לה התרת דהוי בסו' ברייתם שחוצ' צבור בקרא' ד' חוקאל

לבוש עטרת זהב הלכות שבתות סימן רלט

ולא רבתת התורה דגדלה על נדר אלא הויא דניחורת דתלמי
בימים :

פ לפי מה שאמרנו דשבתות שנגזרות מותרות וילפינן לה מהאמר
בשבתה אם נשבע שלא אוכל ככר זה אם אמר מלוגי דבר זה
ונמצא שאמר והוא היה סבור שלא אמרו מותר בככר וכן אם תלה
בכר באחר שאמר שבתה שלא אוכל ככר זה אם אוכל זה באיזו מדם
שיאכל תחלה מתחלה שבתתו לפיכך אם שכח ואכל את של התנאי
תחלה לא חלה איסור השבע על השני וכוונתו לאוכלו דאימתי תחול
השבע על איסור בעת שיאכל את התנאי והוא בשעה שאכלו שונג
היה ואין השבעה חלה מתוך שונג דהארס בשבתה בעיני ואם אכלו
במיד שזכר את השבעה בעת שאכלו חלה השבעה על השני מיהו
מותר לו לאכול את של התנאי תחלה ואענן שתחול השבעה מרעהו
לא חיישינן שמא ישכחו ויאכל את האיסור אחר כך דמותריר איניש
באיסוריה אבל של האיסור אסור לאכול תחלה רהא תחול השבעה
ביר שיאכלנו במיד והארס בשבעה הוא וחיישינן שמא ישכח ויאכל
אזכ את התנאי בשונג ויהיה אוכל איסור למפרע דבתנאי כיון שאין
שום איסור חל על גופו של ככר באכילתו אלא כשיאכלנו חול איסור
על זה למפרע וכיון דלא עביד איסור בשעת אכילה זה לא מודחי בית
איניש כל כך דאף על גב שתתי אכילתו זו בשונג אין זה שבע כשונג
שהשבעה תתחלה בעת אכילת ככר הראשון שהיתה מרעהו והיות
כאן הארס בשבעה ואילו אם אכל את האיסור בתחל בשונג אסור
לאכול אחר כך את התנאי ונראה לי טעמא דאף על גב דבחתחלת
חלות השבעה לא היה כאן הארס בשבעה מכל מקום כיון דלא מ
מותריר איניש בתנאי חיישינן שמא גם כשיאכל את האיסור תחלת
במיד לא יזרהר לאיסור ויאכל את התנאי אחר כך :

פ ואם תלאו בו שזמר לא אוכל זה אם אוכל זה ולא אוכל זה
אם אוכל זה אסור לאכול לכתחלה כל אחת מהן שכוין שכל
אחת מהן היא האיסור חיישינן שמא יאכל השנייה אחר כך שיחשוב
שהשני אינו אלא תנאי לראשון ולא מותריר איניש בתנאי ואם אכל
האחת בין נזכר לשבתתו בשעה שאכלו בין לא נזכר לשבתתו ב
בשעה שאכלו אסור לאכול השנייה שאם נזכר בתחלה לשבתתו
חייב על השני משום שבעה ואם לא נזכר לשבתתו בתחלה מכל
השני אסור לו לפי מה שכתובתי בסעיף הסמוך שאם אכל את האיסור
בתחילה בשונג שאסור לאכול אחר כך את התנאי וכן משמע בפירוש
מדברי הטור שכתב וזו ילונו ואין נפקות במחלוקתן אלא לענין
קרבן אם אכל האיסור רחלה בשונג והתנאי באחרונה במיד לרשי
פטור ולרשי חייב אבל לענין איסורא חכל מורים כו' עכל משמע
דאפילו לרשי אסור לא כוז התנאי אפילו אם אכל את האיסור
בראשונה בשונג והכא זא על כל פנים היה גם תראשן של איסור
ועל כן תמינה סאר מה זה שסוימו כאן הטור וגם בעל שולחן ערוך
גבי תלאו זו מזו והלשונם ואם אכל האחת איכ נזכר לשבתתו
בשעה שאכלו אסור בגוניה ואם לא נזכר לשבתתו מותר בשנייה
עכל כיון שתראשן שאכלה היה גם כן של תאיסור אף על פי שלא
נזכר לשבתתו למת מוור בשנייה דהאלר דסבירא ליה שררלוי
חכל בשעת אכילת התנאי חייב כשאוכל השנייה במיד שחרי הוא
של התנאי גם כן אף על פי שהיה שונג על אכילת האיסור ולרשי
דסבירא ליה שתלמי חכל בשעת אכילת הראשון בין של תאיסור בין
של התנאי מם אית ליה ושאכל תאיסור בראשון אפילו אכלו בשונג
ואתר כך אכל התנאי בכזיר דאף על גב דפטור מקרבן מם איסורא
מיהא איכא ולא חזיר ב שנייה לכתחלה לא כשאכל התנאי בראשון
בשונג וחרי סתין אחרד וצע האפס ליה לומר דמל כיון דלכע קל שאם
אכל את התנאי בראשונה בשונג מותר לאכול את האיסור אחרד
משום דהשבעה לא חלה באכילת הראשונה שלא היה כאן הארס
בשבעה כל שכן כשאכל את של האיסור ראשונה בשונג ולא היה
כאן הארס בשבעה בעת חלות השבעה ואכילת האיסור שלא נתמי
אחר כך כלכך על אכילת התנאי לגזר עליו בין שאף אם אכל את
של האיסור ראשונה במיד ואחר כך התנאי אפילו במיד לא היה
כאן מלקות מן התורה אלא למפרע דהא אינו חייב מלקות מן התורה
אלא כשמתרין בו בעת עשיית העבירה והכא אם הז מתרין בו
בשעת אכילת האיסור היתה התראת ספק שהיה צריכין להתרות מ
אל תאכל זה שמא תאכל אחר כך את השנייה של התנאי ואנן קיימא
לו דהתראת ספק לא סמיה התראת לפיכך בתלאו זה בזה גם כן
בשאכל את הראשונה ולא נזכר לשבתתו בין שהיה של תנאי בין
שהיה של תאיסור מותר בשנייה ורלא כר נראה לי :

נשים שאינם ראיות לקיום מצות פריה ורביה ומנו החיילא שבע על
אלו חלה נמי על ילדות תראיות לכצות קיום פריה ורביה ועל
בסימן רכה :

ט מן הטעם שאמרנו דבגדר חל האיסור על החפץ ובשבעה חל
האיסור על גוף האדם לפיכך אמרו הגתפלי בגדר נתפש שחרי
תאיסור הוא עי החפץ וכשאיסור על ככר אחר שיהא כמותו הרי הוא
במחוי רכבו שחל האיסור על הראשון חל על השני אבל רכתפיש
בשבעה כנון שנשבע שלא יאכל ככר זה ואמר אח' כך על אח' שיהא
במחוי אינו כלו' שחרי אין שום איסור חל על הראשון שיהול על השני
מיהו דוקא שיהא פטור ממלקות ומקרבן על הככר המתפס אבל
איסור דרכנו מיהו איכא אבל אם אמר על השני אני נשבע על ככר
זה כמו שנשבעתי על הראשון אין זה מתפיש אלא שבעה גמור על
השני בפני עצמו ואסור בכל איסורו של ראשון :

י ומן הטעם הנזכר בתבול שכוין מתפיש בגדר למתפיש בשבעה
שמענינן נמי מן ששבע שבעה מפי חבירו שנשבע ואיסור עליו
דבר בשבעה ואמר זה ואני כמותך חרי זה אסור כמציא שבעה מפי
שחרי המתפיש גופו לאיסור באיסור גופו של חבירו :

יא בכל ענין שמוכיר שבעה בין שאמר בשבעה שלא אעשה
דבר זה או שאעשה דבר זה וזהו עיקר לשון שבעה בין
שהצויא חלשון נדר כנון שאמר אכילת ככר זה עלי בשבעה כיון
שהוכיר שבעה רינו בשבעה לא גרעה מידות שבעה וכן נדר
שהצויא חלשון שבעה לא גרעה מידות גרעים שהם כנדרים ועיין
לעיל סימן ר' סעיף ה' :

יב ויש עוד בשבעה סת שאין כן בגדר שאין שבעה חלה על
שבעה ואם אמר שבעה שלא אוכל ככר זה שבעה שלא
אוכל ככר זה אין השנייה חלה ואינו חייב אלא אחת אם אכלה שאין
לה לשנייה מקום לחול ואם אמר אם אוכל ככר זה חריני נזיר וחזר
ואמר אם אוכל ככר זה חריני נזיר ואכל אותו ככר חלוב' הניירות
בפעם אחת וצריך לנהוג שני פעמים נזירות דהיינו שני פעמים שלשים
יום דסתם נזירות שלשים יום ודבר זה נלמד מקרא דכתיב נדר נזיר
לחיי לייאול נדר לחזיר מבעי ליה מאי נזיר לחזיר לא ללמד דנזירות
חל על נזירות :

יג מיהו גם בשבעה אף על גב דאין שבעה חלה על שבעה
ואינו חייב אלא אחת הינו משום שאין לה מקום לחול אבל אם
נשאל על הראשונה חלה השנייה מיד במקומה ונשאר באיסורו עד
שישאל גם על השנייה :

יד וכיון דטעם שאין שבעה חלה על שבעה משום שאין לשנייה
מקום לחול אם אמר שבעה שלא אוכל ככר בשך עשרים יום וחזר
ואמר שבעה שלא אוכל ככר יום כתב רבינו יעקב בעל השורים
שאסור בכשר מם יום וכתב עליו בעל השולחן ערוך וזל ואינו נראה
לי אלא אינו אסור אלא ככר יום עכל ושעמו הוא משום שרצו לרמותו
למת שאמרנו למעלה סימן רלח סעיף יב שבעה שלא אוכל ככר
אלו חזר ואמר שבעה שלא אוכל עשר דאמרי שאם אוכל רשעה
אלו ועוד אשחייב על כ' השבעות שמצטרפים ת הראשונים עם
השניים לחייב על השבעה השנייה הז אינו אסור אלא ככר יום
דמצטרפין הראשונים עם שנים האחרונים לחייב על השבעה
השנייה וזו טעמו של רבינו יוסף ול שולחן ערוך אבל לוי נראה שאין
מכאן קושיא על רבינו יעקב בעל השורים כלל דטעמא דרבינו יעקב
בעל השורים שאמר מם יום משום שרצו לרמותו לנזירות רכין ד
דבר תלמי בימים הוא דמה יותר לנזירות משהוא רוכה לכבדות
וכיון דבנזירות אמרינן דבפעם שנית מסיף כל חל' יום על חל'
הראשונים חכי נמי מסיף כל חכב ימים על העשרים הראשונים וסביר
ליה דדוקא כשמוסיף ימים בשנייה על הראשונה אמרינן כן אבל אם
אינו מסיף דהוא ממש דמיא דנזירות וזו מה שמיעמא רבנא כנויר
לחזיר דדוקא בגדר אמרינן כן ולא בשבעה אבל כשמוסיף לא מעטיה
דהנמא וחלה השנייה מיד לככר ימים אחרים אהו נל מעמיה של רבינו
יעקב בעל השורים וראי לחוש לדבריו וכת מורי מתרמי ול דאפילו
כאנו מסיף יש חילקין ואמרינן שאם אמר שני פעמים עשר יום אסור
מ' יום כמו בגדר אמרינן וזדאי כיון בפעם השני לעשרים יום אחרים
דאם לא כן למאי קאמר שחרי ככר אסורים עליו יום הראשון ואין
אמרינן שאין שבעה חלה על שבעה אלא ככבר וכיצא בו שאינו
חייב אלא אחת כרתיכא ריש סעיף ג' :

טו ויש מי שאומר שגם בנדרים אם אמר קונם עלי ככר זה וחזר
ואמר קונם עלי ככר זה ועבר על נדרו אינו חייב אלא אחת

לבוש עטרת זהב הלכות תרומות ומעשרות סימן שלא

במקום שהחזיקו בו עולי, בבל ואפילו למד קדושה שנייה שקדשו בימי עזרא לא בטלה וקדושה לעתיד לבא אין חיוב תרומות ומעשרות מן התורה אלא מדבריהם שאפילו בימי עזרא שהיה חבי' שני בניו לא היו חייבים מן התורה אלא מדבריהם משום דכתיב גבי חלד' בכואכס ודרשינן מיני' כביאת כולכם ולא בביאת מקצתכם ובימי עזרא הא לא עלו כולם וילפינן תרומה מחלה דתכל תרומת מקרי דחלה נמי תרומ' היא ואחר כך מקשינן מעשרות לתרומה דבכל התורה כהרא' שייטה שייטתו וכל חיוב דמפט' מתרומה מיפט' מעשרות אי נמי גמרין תרומות ומעשרות בק' ומחלה דגבי חלה ילפינן מקרא שנתחייבו בה ב' שבכשו ח' שהלקו ובמעשר לא נתחייבו באותן שנים והשת' ק' ומר' בזמן שנתחייבו בחלה לא נתחייבו במעשר בזמן שלא נתחייבו בחלה אינו דין שלא יתחייבו במעשר וכן נהגין אף על גב שיש חולקין :

ג עא שקנ' קרקע באי' לא הפקיע מפני כך מן המצו' שאין קנין לע'א באי' להפקיע מיד מע' ואם חזר ישראל ולקחה מכנת מפרי' תרומ' ומעשרו כאלו לא נבכרה מעולם מה שאין כן בסוריא הואיל וכיבוש יחיד הוא ואינה אי' אלא מדבריהם כקל היא מופקעת כקדושתה :

ד וכיון דאין קנין הע'א בקרקע באי' מפקיע מן המצות לפיכ' פיר' שגדלו בקרקע שקנה באי' אם נגמרו מלאכתן ביד הע'א ומרחן ביד הע'א פטורי' מכל המתנות דתרומה ומעשרו דכיון שנעש' המירו' ומדגן ביד הע'א שהוא הזמן שחלה עליו חיובא נפטרו שנאמ' דנגד ולא דגן ע'א אבל אם לקחו ישראל אחר שנתלשו קודם שתגמ' מלאכתן ונגמרו ישראל דכרגן ביד ישראל חייבים ומפריש תרומה ומעשר ראשון ותרומת מעשר ומשייר לעצמו מעשר ראשון והוא' שלו כיון שאין בו קדושה וחזא ממנו חידוש ואינו צריך ליתנו ללוי מפני שהוא אוסר לו אני באתי בכח איש שאין אתה יכול ליטול ממנו והתרומת נותנה לכהן ותרומת מעשר כיון שיש בה קדושה ואסורה לזרים מוכרה לכהן אבל אינו צריך ליתנה לו דכתי' בתרומת מעשר כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר ונוטר טבל שאתה לוקח מישראל אתה מפריש ממנו תרומת מעשר ונותנה לכהן אבל טבל שאתה לוקח מן הע'א אין אתה נותן לכהן תרומת מעשר שאתה מפריש ממנו אלא מוכרה לכהן ולוקח דמית :

ה מכר הע'א פירות שלו לישראל כשהן מחוברין לקרקע אם עדין שלא באו לעונת המעשרו מוכרין ונגמרו ביד ישראל חייבין ככל כדנינו דהיינו שנותן תרומת לכהן וכל מע' ראשון ללוי והלוי מפריש תרומ' מעשר ונותנו לכהן ואם אחר שבאו לעונת המעשרות מוכרין מפריש תרומות ומעשרות כדנים ונותן ללוי כפי השבון כיצד לקח רבנות ודעה מתע'א אחר שהביאה שלישי ונגמרה ביד ישראל מפריש תרומה ומעשרו כדנים ונותן ללוי שלישי המעשר ראשון ושני שלישים מתרומות המעשר נותן לכהן ומותר השליש של המעשר ראשון הוא שלו ותרומות המעשר מאותו השליש מוכר לכהן כמו שנתבאר בטעמא בסעיף הסמוך חסן עונות המעשרות יתבאר לפנינו בע'ה בסעיף ע"פ ובסעיף פ' :

ו ישראל שמכר פירותיו לע'א קודם שיבאו לעונת המעשרו ונגמרו הע'א וברחן פטורין מן התרומות ומן המעשרות ואפילו מדרכנ' אינו חייב ואע"ג דקל' אין קנין לע'א להפקיע מיד מעשרו' הם כשהחזר ולקחה מישראל כמו שיתבאר בסעיף ג' אבל כל זמן שהם ביד ע'א בשעת מירוח וקנאם קודם חגיגת לעונת מעשרות פטורים לגמרי ואם אחר שבאו לעונת מעשרות מוכרם אע"פ שנגמרו הע'א ומרחן דמגן תתורה פטור משום דנגד ולא דגן ע'א חייב בכל מדברי סופרי' דכיון שהגיעו ביד ישראל לעונת המעשר ונתחייבו מדבריהם אין חוזרין ונפטרינן :

ז מכר ע'א לישראל פירות מחוברים אחר שבאו לעונת המעשרו' ומרחן הע'א ברשות ישראל אינם חייבים בתרומות ומעשרות דהואיל שבאו לעונת המעשרות בעוד שהיו ברשות הע'א וגם מרחן הע'א ומדגן ביד ע'א חלה דגן ע'א לא נזרו בית רבנן ודוקא באי' אבל בסוריא כיון דאפי' הקונה שרש שם אינו חייב בתרומה ומעשרות אלא מדבריהם כמו שנתבאר בסעיף א' חקונה פירות מהע'א בסוריא בין תלשים בין מחוברים אפילו קודם שבאו לעונת מעשרות אע"פ שמרחן ישראל פטורים ואם קנו קרקע מן הע'א בסוריא ופירו' מחוברין בה אם הגיעו לעונת מעשרות ביד הע'א פטורין ואם עדיין לא הגיעו לעונת מעשרות הואיל וקנה אותה עם הקרקע חייב לעשר מדברי סופרים :

ח ישראל שהיה ארץ לע'א בסוריא פירותיו פטורים מן המעשרות לפי שאין לו בגוף הקרקע כלום וכבר אמרנו שיש קנין לע'א בסוריא

שספריש מן הפטור על החיוב דכיון שאי אפשר גס כן שלא יתא בתוך חחלה קצת כחלקו של ישראל די שבילה כדבר לה וחלד' אין לר' שיעור מן התורה ויצא מישראל ידי חלה באותו משהו שבה :

ד נכרי שהיתה לו עיסה נתגביר נלגלה קודם שנתגביר פטור שכבר נפטרה העיסה כשערת הגילגול רעודנו ע'א דהיינו נלגלה אחר שנתגביר חייב ואם ספק חייב רכפק איסור דאורייתא לחומרא :

ה שני ע'א שעשו עיסה כשיעור וחלקה ואח' נתגבירו ואחר שנתגבירו חוסף כל אחד על חלקו ע'א שהשלימו כל אחד לכשיעור חייבי אף על גב דשני ישראלי' שעשו שני קנים יחד וחלקה ואחר כך חוספו כל אחד על שלו והשלימו לכשיעור אמרינן לעיל סי' שכ'ו סעיף ד' דפטר' שני שאני התם שכבר היה לעיסה זו שעת חוב קודם חלוקה לא שהיתה פטורה משום שהיתה רעתם לחלק והיו זו העיסה כאילו חורמ' כמנה הלחה ושוב לא יחזור לחיובו כדכתיב' לעיל אבל חכא לא היה לזאת העיסה שעת חובה מעולם בין קודם חלוק' בין אחר חלוקה ולא שייך למיטר דהוי העיסה כאילו חורמה הלחה שמעולם לא באת ליה חיוב תרומת לפיכ' עכשו כשיוטלם שיעורו חל עליו חו' תרמת חלה וחייב להפריש :

ו היתה העיסה בשותפות בין ע'א וישראל וחלקו ואחר כך נתגביר הע'א וחוסף כל אחד על שלו ע'א שהשלימו כל אחד לכשיעור של ישראל חייבת ושל ע'א פטורה וטעמא דשל ישראל חייבת משום שכיון שחלקו היה כחוב' עם של ע'א וע'א לאו בר חיובא הוא נמצא שלא בא עדין עסתו של ישראל ליה חיוב הלה מעולם והוי חלקו של ישראל כאילו נגלוש לבדו ולא היה בו שיעור וכשיט' עליו וישלימו לכשיעור פשיט' דחיי' הכי נמי לא שגא וכיון שכן ממילא שמעי' דשל ע'א פטורה דכיון דחלק הע'א מחוב' לחלק ישראל רכר חיוב הוא אם כן הוי כאילו לש הע'א שיעור חלה וכבר היה לח שעת חובה אלא שנפטרה מפני שהיה ע'א באותה שעה והוי כאילו חורמה הלחה באותו פע'ה ושוב אינה חזרת לחתחייב ודוקא כשעשו העיסה מתחלה על מנת שלא לחלק ומלכו אחר כך חלוקה אבל אם מתחלה עשאה על מנת לחלק לא היתה לה שעת חובה מעולם ואם חלוקה אחר כך אף של ע'א חייבת :

ז הפקיר עיסתו קודם שנתגלגלה וחד חכה בה הוא בעצמו ואחר כך נלגלה או הפקירה אחר שגלגלה וחזר וזכה בה חייב דבשעת הגילגול חל עליה חיוב חלה ל' וכך הפקירה ונתגלגלה בעודה הפקיר ואחר כך חזר חכה בה פטור כיון דנעשה הגלגול בעת ההפק' והפקיר פטור טבלה דחובה הבעל היא :

ח העושה עיסה לבהמה ולחיה פטור דע'א חייבתים כתיב עריס' העושה לכם לאכילה משמע שכן כתיב והיה באכלכם וגו' לאפוקי עשוי לכתמה ולחיה ולא לכם פטור :

ט עיסת תבלינים בזמן שהרועים אוכלים ממנה בכלל עריסות ינם העשוי לכם הוא וחייבת ואם לאו פטורה ודוקא שניכר בה שחיא עשויה לכלבים כגון שאינה ערוכה ועשויה כצורת לחם אבל בלאו הכי חייבת :

הלכות תרומות ומעשרות ומתנות

עניים וראשית הגו

שלא

דין נתינתה באיזה מקום וכיצד הכרז' מקבלם ואם הם דאודייתא או דרבנן וזו קמוו סעיפים :

א התרומות ומעשרות אינם נהגין מן התורה אלא באי' כמו שכבר כתבנו בס' טבל שחזא חובת קרקע אינה נותנת אלא באי' ובאי' נהגין בין בגמי' תבית בין שלא בגמי' תבית דהא' סתם באי' חלה רחמנא ונביאים התקינו שיהו נותנת אפי' בארץ שנגע' גזירת משום אי' מפני שהיא סמוכה לאי' ורוב ישראל חולכים ושבים שם והכמים הראשונים חוספו והתקינו שיהו נותנת אף בארץ מצר' ובארץ עמק ומבא מפני שהם סביבות לאי' ונזרו בהן משום אי' וסוריא שהוא כיבוש יחיד דרדד בבשיח הקונה בה שדה חייב' בתרומות ומעשרות מדברי סופרים ושאר כל הארצו' אין תרומה ומעשרות נהג' בהן כלל :

ב כרא' בזמן שהיו כל ישראל יושבים על אדמתם כגון מיהושע ואלך אע"פ שלא היה תבית בגמי' אבל בזמן חזת אפי' באי' ואפילו

יורה דעה הלכות תרומות ומעשרות סימן שלא קלב

לחפשי תרומות מעשר על הכל ער שיפרי' תהלה מעשר ראשון על הכל ועוד דכל מעשרותיו טבלים ואם לא היה מעשרן על הכל אם כן אין פירותיו מתקנין שכל מה שמעש' יש בהן חולין לפי חשבון ונמצא מפריש מן הפטור על תחיוב אלא מפריש תהלה כל המעשר' על הכל כאילו כולן חייבין ומה שאמרנו לפי חשבון חיינו שאין צריך ליתן ללח ולעני' לא לפי חשבון השאר חוור ומערכ עם פירותיו אבל תרומות ותרומת מעשר כשמפריש על הכל נמצאו שם חולין מרובעין ראשון ותותן הכל לכתן או מוכר לו חיתר לפי חשבון:

י אחת תרומת טהורה ואחת תרומת טמאה נותן לכתן שנאמר ואני נתתי לך את משמרת תרומתי בשתי תרומות הכתוב ברבר אחת טהור ואחת טמאה ואפילו נטמא ונתן או תתירוש קודם שיפריש הרי זה חייב להפריש מבניו תרומה ונתנה לכתן וטהורה נאכלת לכתנים וטמאה יהנו כשריפתן אם היה שמן מדליק ואם היה דגן וכוונתו בו מסיקין את התגור וכן תרומת מעשר אם נטמאה התבאר' או נטמא המעש' מפרישין אותו בטמאה וניתן לכתן לחת' בשריפתו ותרומת טהורה לא היו נותנין אלא לכתן וזוהי חכמת חכמים בין קטן בשום דכתיב לתת מנת לכתן ולזוהי למען יחזקו בתורת ח'כלום למען שיוכלו ללמוד ולתחזק בתורת ח'ותיינו חכמים ולא עמי הארץ וכתוב אלה בקשו כתבם חמתיחסים ולא נמצאו וינאלו מן הכהונות ותרומה גדולה מן התורה אין לה שיעור דראשית כתיב אפילו חסד אחת פוסרת את הכרי משמע וחכמים נתנו בה שיעור עין יפה אחד מארבעים ועין רעה אחד מששים וכינונית אחד מחמשי' ודוקא בתרומ' טהורה שהיתה נאכל לכתנים אבל בתרומה טמאה אוקמו אראוריית' לפיכך תרומה גדולה כגון זוהי שהיא טמאה ואינה עומדת אלא לשריפה שיעורה בכל שהוא ונותנת לכל כתן שירצה בין חבר בין עם הארץ ואפילו אינו מיוחס רק שמוחק לכתן והוא שורפה ויכול להשתות ולתניחה לטורף אימתי שירצה ולא חיישין שיבא לירד מכשול בה שהכתנים נוחין בזה כיון שרוע לכל שאין עכשיו שום תרומה נאכלת ויכול הכתן ליתנות ממנה בשעת שריפה אבל זה אסור ליהנות ממנה בשעת שריפה אם לא שנס הכתן נתנה עמו אבל שאר הנאות שאינה מכלין אותה מותרת אפילו לזרים וכתן שאוכל אצל ישראל נותן שמן של תרומה כגון שנהנת הוא עם הכתן ואף על פי שאחד כך עומד הכתן והולך לו אין צריך לכבותו עד שיכב מעצמו הואיל ובחזקת הודלק וכל זה מיירי בתרומ' שהוכשרה לקבל טמאת שבאו עליה מים שאז היא עכשיו וראי טמאה ומותר לטורפה אבל אם לא הוכשרה אינה מקבלת טמאה וטהורה היא ואסור לטורף לפיכך טוב להכשי' אותה קודם מירוח כדי שתקבל טמאה והיא מותר' לטורף כשפריש' אבל לאחר מירוח שכבר נתחייב בתרומה אסור להכשי' לקבל טמאה שאסור לגרום טמאה לתרומה טהורה ואחר שהפריש תרומה גדולה יפריש מן השאר אחד מעשרה והוא נקרא מעש' ראשון ונותנו ללוי כמו שנאמר ולבני לוי הנה נתתי את כל מעש' בישראל וגו' ויש אומרי' שכזמן הזה ניתן אף לכתן שקנסו חלויים בימי עזרא על שלא עלו ואחר כך מפריש כהשאר אחד מעשרה והוא נקרא מעשר שני והוא לבעליו כצו שיתבאר עוד כשפטוי בסיון זה בעה ועליו נאמר עשר רעש וגומר על חסרד הזה מפרישין בשנת ראשונה מהשמיטה וכן בשנייה וכן ברביעית וכן בחמישית אבל בשלישית ובשישית מהשמיטה אחד שחפריש מעשר ראשון מפרישין מהשאר מעשר אחד ונותנו לעניים והוא הנקרא מעשר עני ואין בשתי שנים אלו מעשר שני אלא מעשר עני ועליו נאמר מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך וגומר וכא הלו וגומר ויטול מעשר ראשון ואחר כך ודגרו ודגרו והאלמנה ודמתן עניים ויטלו את המעשר שני של שנה זו שחוא לעניים ולא תאכלנו אותה בירוסלים כדרך שנוקטת לאכול מעשר שני בשתי השנים לא הם יאכלו ושבעו ושנת השביעית שהוא שנת השמיטה היא כולו הפקר ואין בה לא תרומה ולא מעשרות כלל וכתל שאין בה שמיטה קרקע חודש חורף וזוהי כשנת השמיט' בארץ מצרי' ובעמון וכואב שהם סמוכין לאי' מפרישין מעשר ראשון ובמקום מעשר שני תקנו חכמים שיתנו מעשר עני כרי שיבאו שם עניי' אי' סמוכין להם ויתפרנסו מבניו ובארץ שנע' שהיא רחוקה מארץ ישראל ואין עניי' אי' יכולין לבא שם מפרישין מעשר שני כמו ברוב השנים ושנת השמיטה האמתות היתה שנת אלפים שם ח' ליצירה י'א טאם הע'א מוכר פירות בשביעית לישראל בא' וגבר הישראל מלאכתו למעשר חייב בתרומה ובמעשר ראשון ומפריש מעשר עני כדן עמון ומואב:

בסוריא לחפיקע מיד מעשרות וכן החובר והמקבל והחוזר שדה מן הע'א בסוריא פטור מן התרומות ומן המעשרות: **ט** ישראל שלקחה שדה וזרעה מן הע'א בסוריא ער שלא הביאה שלוש חודר וכברה לע'א אחר שהביאה שליש אם חור ישראל לקחה פעם שנייה מן הע'א חייב שחרי נתחייב ביד ישראל: **י** ישראל שחיה לוקדקע בסוריא חוזר לה ארים ושלה לו תארים פירות הרי אלו פטורין שאני אומר מהשוק לקחן והוא שהי' אותו חסין מצוי בשוק:

יא תביאה של שותפין ישראל חייבת בתרומה ומעשרות דכתיב תרומותיכם לשון רבים כלום אפילו של שנים לפיכך שותפין הע'א גם כן חייבת ואף על גב דעורנו ביד ע'א ובעודה ביד ע'א אמרינן דיש קניין לע'א בא' לחפיקע מיד מעשרות וכתוב דנגך ול'א דגן ע'א וזהו דנגך המיוחד ולא שיש לע'א שותפות בו לא פטרינן משו זה של שותפות דנימא דככל קלח וקלח יש לו ח' לע'א כו ופטור דגן כמאן דפליג דמי שהרי חולקין אותה במדה וקרינן ביה דנגך בחלקו של ישראל אלא משום דקל דבשל תורה אולינן לחומר' ול'א אמרינן בריד ואפילו חלקו לא אמרינן חובר הדבר שזהו חלקו של ע'א והו' חלקו של ישראל לפיכך ישראל וע'א שלקחו שדה בשותפות אפילו חלקו חסדת בקמת ואין צריך לומר אם חלקו גריש שכבר גידלו כולו בשותפו' וכיון שאין ברידה הרי טבל חולין מעורבין בכל קלח וקלח בחלקו של ע'א אף ע'פ' שמה' הע'א חייב מרביתו ברא' בא' שהמעשר' של תורה ובשל תורת אין ברידה אבל אם לקחו שדה בסוריא הואיל והמעשר' שם מרביתם אפילו חלקו הגריש של ע'א פטור מכול' וכתב מהרי"א קאר' וז'ל חל ונראו לי דתאינדא שאין חייב תרומות ובעשרות בארץ ישראל אלא מרביתם גם בא' חלקו של ע'א פטור מכלום:

יב פירות א' שיצאו לחל פטורין מן ההלה ומן התרומות ומן המעשרות שנאמר אשר אני מביא אתכם שבת שמה אתם חייבים וכתל פטורין אפילו מפירות של אי' דאי בפירות של חל פשיטא חובת קרקע היא ואם יצאו לסוריא חייבים מרביתם וכן פירות ח' שנכנסו לאי' חייבים בחלה שנאמר שמה כ' מ' שמה אתם חייבים בין במירה הארץ בין בפירות חל ואם נקבעו למעשר ביד ישראל אחר שנכנסו לארץ חייבים במעשר מן התורה ואם נקבעו קודם שנכנסו לארץ חייבים מרביתם:

יג כל אוכל אדם הנשם שגידוליו מן הארץ חייב בתרומה והיינו שמחייב להפריש ממנו ראשית לכתן שנאמר ראשית דנגך תירושך ויצתך תתן לו והרי בנין אכ מה דגן תירוש ויצתך מאכל בני אדם וגידוליו מן הארץ ויש לו בעלים שנאמר דנגך תירושך וגו' אף כל כיוצא בהן דהיינו שח' מאכל אדם וגידוליו מן הארץ ויש לו בעלי' חייב בתרומה וכן במעשרות רשוין ניתנו:

יד ירקות אע"פ שהן מאכל אדם אינן חייבים במעשרות אפי' באי' אלא מרביתם לפי שנאמר במעשר תבואת זרעך תבואת וכוונתו בה אכל ירקות אינן בכלל תבואת והה' שאין חייבים בתרומה שהרי נאמר בה דנגך תירושך ויצתך וכל הדוכה לאלו אבל תרומת חירק מרביתם במעשר לפיכך אפי' במקומות שאמרנו שחייבו חכמים בתרומה ומעשרות מן התבואות אינם חייבים להפריש מן חירק וכן ידק הכא מחוצה לארץ אף על פי שיש עפר בעיקריהון הרי זה פטור דלא גזרו כולי' האי ותבואת קטנית שזרען לירק בטלה דעתו אצל כל אדם והירק שלהן פטור והזרע חייב בתרומות ובעשרות:

טו התבואת והותים שלא הביאו שליש פטורי' בתרומה ומעשר' שעדין אינן נקראו תבואת ומניין יודע שהביאו שליש כל שזרעה ומצמחת בידע שהביאה שליש:

יז כבר אמרנו שאינו חייב בתרומה ומעשרות לא ברבר שיש לו בעלים שג' דנגך וגו' וחפיקע פטור אבל חורף שדה של הפקר חייב בתרומה ומעשר דאע"פ שהשדה הפקר הדין אינו הפקר דה' יש לו בעלים:

יז דברים שאין דרך רוב בני אדם לזרעם בנגות וכשדות אלא חזקתן מן החפיקע פטורין מתרומות ומעשרות:

יח פירות החייבים בתרומה ומעשר שנתערכו בפירות הפטורים אפי' ש' לפירות אחרים החייבים מפריש מהם על אלו לפי חשבון פירות החייבים שכתערכות ולא יפריש מן העירוב מינה ובית טמא יפריש מן הפטור על תחיוב ואם אין לו פירות אחרים אלא אלו כפריש מהם תרומה ותרומה מעשר כנגד הכל כאילו כולן חייבין ובע"פ ראשון ושני או בע"פ עני' מפריש לפי חשבון פירות החייבין שכתערכות ופי' לפי חשבון לא יפריש לא לפי חשבון דהא אי אפשר

לבוש עטרת זהב הלכות תרומות ומעשרות סימן שלא

כ מעשר ראשון שלוקח הלוי מפריש ממנו אחד מעשרה ונהגו לכהן והוא נקרא תרומת מעשר ועליו נאמר ואל הלויים תדבר וגו' ותרומתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר ודין תרומת מעשר כדין תרומת גדולה דתרומת ח' קריית רחמן אבל צריך ליתנו בשיעור אפילו בזמן הזה :

כא המרכה בתרומת הואיל ושייר מקצת חולין חרי זה תרומת דראשית הוא אבל אם אמר כל הפירות האלו תרומת ולא שייר כלום לא אמר כלום שאין נקרא ראשית אלא כשיש לו שיריים:

כב האומר תרומת חכרי הוה בתוכו אם לא פירש באיזה מקום תחית התרומה לא אמר כלום שלא פ' הראשית ואם אמר כצפתו או ברומתו חרי קרא לה שם וחייב להפריש תרומתו שם :

כג אמר תרומת חכרי הוה בזה המקום כגון בצפתו או ברומתו ואחר כך אמר על כרי אחריים חרי זה הוה כוח זה כוח בכקום שמים שם תרומתו של ראשון בן מסויים מקום תרומתו של אחרייה:

כד אין מפרישין תרומת מעשר באומר אל-מדקדק בשיעורו ואפילו בזמן הזה שחרי שיעור מפורש בתורה דבר שדרכו למדוד מודד ודבר הנשקל שוקל ודבר שאפשר למנות מונד דחרי אפשר למנותו ולשקלו ולמדודו המונה משוכת והמכוד משוכת ממנו והשוקל משוכת משניה מפני שתו-מכון ביזרור וכיון שמפרישין תרומת מעשר במדה נישלת שלא מן המקום שיאמרו מדה זו תהא מעשר על כך וכך מדורח תבואת שיש לי בכל מקום שהן שנאמר מכל מעשרותיכם תרימו תרומה אפילו מעשר אחד במדינת זו ומעשר אחד במדינת אחרת מפריש תרומה מאחד על רובל מכל מקום תלמיד הכמים אין תורמין אלא מן המקום שהוא מצוה מן המוכר:

כה אבל תרומה גדולה כיון שלא נתנה התורה בה שיעור אין מפרישין אותה במדה אלא באומדן לכיון השיעור שנתנו בה הכמים ואין יכולין לאמרו אל-במקף יחר לפיכך אין תורמין לכתחלה אלא מן המקום כיצד חיו לו המשימים סאת בכית זה והמשימים סאה בבית אחר לא יפריש שני סאים מאחד מהם על שניה ואם הפריש לא מן המקום תרומתו תרומת דהא מן התורה אפילו בתשע אחרת סנה והוא שיעור המפורש שלא יתא במקום שיפסד שיעור לקיי מצות מתנה אבל אם היה מעין כדיון או שבין וראת שמסתברין ואמר חרי חס תרומה על פירות שכבית לא אמר כלום שהרי אינו יכול לקיים מתנות כהונת וכתב רבינו יוסף קארו בשע' הל' ויל' רבוען הזה גדולה לא יכיר אולא מפני הטומא תרומתו תרומה על:

כו פירות המפוזרין בתוך הבית או שתי מצודות שכביר אחד חשבו כמקף ותורם מאחד על הכל וכן הבית שלא סתם את פיהם חשיבו כמקפין ותורם מאחד על הכל ואם סתם את פיהם אין כמקפין אפילו חס בכית אחד ותורם מכל אחת ואחת :

כז בשמפרישין תרומות ומעשרות מפרישין על דמסדר כיצד מפריש ביכורים תהלה לכל ואחר כך תרומת גדולה שקראת התורה ראשית ואחר כך מעשר ראשון שיש בו תרומת מעשר וסתם תרומת נקראת ראשית בפסוק ואחר כך מעשר שני אי מעשר עני ואם חקרי אחר לחבירו חרי זה עוב' בלא תעשה רלא תאחר שפ' לא תאח' ממלאךך ודמק' מה שראוי לחקדמו ומ' מה שעשה עשוי:

כח תרומת התפריש תרומה גדולה ותרומת מעשר באחד מפריש אחד ממאה ומקט' יות' שהאחד ממאה הוא מקט' מן המעשר' והמעט יותר הוא כנגד התרומת גדולה ששיעור' בזמן הזה בכל שהוא כמו שנתבאר ואם אחר ממאה שיש כאן חרי הוא כצד זה שהפרישתי חרי הוא עכשיו חולין עד שיפריש התרומה והנשאר מזה שהפרישתי שהוא המעט הנהר על אחד ממאה הוא תרומת' הכל והמעט שראוי להיות למאה חולין אלו חרי היא בכרי תגדול בצד זה שהפרישתי זה הנשאר יתר על התרומה ממה שהפרישתי חרי היא תרומת מעשר על הכל :

כט עושה אדם שליח להפריש תרומות ומעשרו שנא' תרימו גם אתם לרבות שלחכם :

ל המשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומת החרש והשומע והקטן והתורם את שאינו שלו שלא ברשות הבעלים והנכרי שתרם את של ישראל אפילו כרשותו וילפינן כל זה מבנין אב תרומת היראשית הזה קראו חתוב תרומת דכתיב הנה נתתי לך את משמרת ת' חייית וקראו חתוב ודבר הלוקח מישראל למשכן תרומה דכתיב יקחו לי תרומה וכמו שאותה התרומה לא היו מביאין אותה א' מאלו כן תרומת הנרין אין ראוי שיעיאו אות' אחר מהמשה אלו והתם גופיה מכלל אמר הכתוב דבר א בני ישראל ויקחו לי תרומה וגומר בני ישראל

לא חתוב לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומת החרש והשומע והקטן והתורם את שאינו שלו שלא ברשות הבעלים והנכרי שתרם את של ישראל אפילו כרשותו וילפינן כל זה מבנין אב תרומת היראשית הזה קראו חתוב תרומת דכתיב הנה נתתי לך את משמרת ת' חייית וקראו חתוב ודבר הלוקח מישראל למשכן תרומה דכתיב יקחו לי תרומה וכמו שאותה התרומה לא היו מביאין אותה א' מאלו כן תרומת הנרין אין ראוי שיעיאו אות' אחר מהמשה אלו והתם גופיה מכלל אמר הכתוב דבר א בני ישראל ויקחו לי תרומה וגומר בני ישראל

לב אין לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומת החרש והשומע והקטן והתורם את שאינו שלו שלא ברשות הבעלים והנכרי שתרם את של ישראל אפילו כרשותו וילפינן כל זה מבנין אב תרומת היראשית הזה קראו חתוב תרומת דכתיב הנה נתתי לך את משמרת ת' חייית וקראו חתוב ודבר הלוקח מישראל למשכן תרומה דכתיב יקחו לי תרומה וכמו שאותה התרומה לא היו מביאין אותה א' מאלו כן תרומת הנרין אין ראוי שיעיאו אות' אחר מהמשה אלו והתם גופיה מכלל אמר הכתוב דבר א בני ישראל ויקחו לי תרומה וגומר בני ישראל

לג קטן שהגיע לעונת נדרים אף על פי שלא חזיא שתי שערות ולא נעשה גדול אלא שהוא מופלא סמוך לאיש אם תרם תרומתו תרומה ואפילו בתרומה של תורה האילו וגדריהן והקדשן קיימין מן התורה כמו שנתבאר בחלכות נדרים סימן רל"ג :

לד האדם לשלוחו צא ותרום לי והלך לתרום ואינו יודע אם תרום ונא ומצא כרי תרום אין חוקתו תרום דחוששין שמא אחר תרום שלא ברשות ויש אומרים דבבה' שמצא חברו תרום חוקתו תרו' דאמרין חוקה שליח עושה שליחתו אפילו באיסור דאורייתא אבל אם אינו יודע אם כרי זה תרום או אינו תרום אמרו לאכול מצתה רבות אין אומרים חוקה שליח עושה שליחתו שיאמ' השליח ודאי ל' יאכל חכעל ממנו עד שיעור בראי שחוא תרום :

לה פירות השותפין חייבים בתרומות ובמעשרות דגבי תרומת כתיב תרומתכם וגבי מע' שתיב מעשרותיכם לשון רבים של שנים משמע ואינם צריכים ליטול רשות זה כוח אלא התרום מהם תרומתו והסתמא כל אחד שליחות חבירו עושה בשותפות ואם תרום אחד מהם ולא ידע חבירו ונא חבירו ותרם תרומתו שנייה מפני שלא ידע שחבירו תרום אם ידע בעניינם שדרכן לסמוך זה על זה ואחר מזה' מה שחבירו עושה ואם ידע זה שחבירו תרום לא היה הוא תרום והיה סמוך על חבירו אפילו היה יודע שחבירו לא תרום בשיעור' עין שלו או ידע או יפת או בינוני לא היה משנהו אין תרומת דחשני תרומת שהרי חבירו שדרכו לסמוך עליו תרום חרי כשלוהו ממ' ואפ' לא תרום הראשון אותו השיעור שחיה הוא תרום כגון שתרום הראשון כשיעור' עין רעה והוא עין יפה אפילו חבי תרום תרומתו ותרום השני איננו תרומה ואם לאו שאין ידוע אם דרכן לסמוך זה על זה אם לא אלא הם שותפין סתמא אף על גב דאמרין שותפין סתמא אינם צריכין ליטול רשו זה מזה וכל התור' מהם תרומתו תרומתו המ' כשאין חשני מגלה דעתו אם הוא עין רעה או יפ' או בינוני א' דאמרין שות' שתלה עצמו בדעת חבירו ותרום הראשון תרומה אבל הכ' שות' תרום תרומה שנייה וגלה דעתו מה היא אם רעה אם יפה אם בינוני או אמרין אם תרום הראשון כשיעור' שתרום חבירו אין תרומת השני תרומת שהרי הראשון עשה שליחתו וכיון דעתו אבל אם לא תרום הראשון כשיעור' שתרום חבירו אלא פחות ממנו תא חזינן שלא היה שליחו של שני שהרי לא כיון דעתו ותרום שניהם תרום כל אחד בעד חלקו כן נראה לי לפרש דעת הרמב"ם כפ' דתרומות לפי מה שהביא שם הבל דבינו יוסף קארו ול' בבב' ס' שנה שלו ומעשה תמירנו על רבינו

יודה דעה הלכות תרומות ומעשרות סימן שלא

קלנ

ג התור את חנוך צריך שיכין את לבו שתחת תרומה על חציו ועל מה שבקטעין ועל מה שבצדיו ועל מה שבתוך הירכין וחתור את חיקב צריך שיכין לבו לתרו על שבדצני ועל מה שבכונים וחתור את הכו של סמן צריך שיכין את לבו על כה שבגפה ואם לא נתכוון אלא תרם סתם נפטר הכל שתנאי בד הוא שתהא תרומה על היכל:

גא התורם כלכלה של תאנים ונסמא תאנים בצד הכלכלה חרי אלו פטורים מפני שכלבו לתרום על הכל:

גב אין תורמין אלא מן היפה שנ' בהרימכם את חלבו מסנו כרא במתורה שניתנה לכהן אבל השתא ולא יבוד ג' אלא מפני המומא אין צריך להקפיד בכך מיהו במעשר הניתן ללוו ולעני יש להקפיד בכך:

גג אין תורמין ממין על שאינו מינו שנאמר כדגן מן הגרן וכמלא מן חיקב ואם תרם אין תרומתו תרומה הקישות וממלפנין מין אחר הם כל מין הרים מין אחר הם כל מין תאנים ונרוגרת דבילת מין אחר הם ותור' מזה על זה וכל שהוא כלאים בתבירו לא יתרו' מזה על זה אפילו מן היפה על הרע ואם תרם אין תרומתו תרומה וכל שאינו כלאי בתבירו תורם מן היפה על הרע אבל לא מן הרע על היפה ואם תרם תרומתו תרומה חוץ מן חונוין על הרמ' מפני שאינם אוכל אדם:

גד אין תורמין מדב' שנגם מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו ולא מדב' שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמר מלאכתו שנאמר כדגן מן הגרן וכמלא מן חיקב מן הגמ' על הגמ' מיהו דבר זה מורכבן הוא מפני שהוא חצוי למין על שאינו מינו וקרא אסכמתא בעלמא היא ועיקרו למין על שאינו מינו הוא דאזא לפיכך הוא גם תרם תרומתו תרומה:

גה אין תורמין מן הכדוב על התלוש ולא מן התלוש על הכדובר דקל והים הוא מסין על שאינו מינו שזה חייב בתרומ' ואפ' אין תורמין ק' לזה שאינו חייב בתרומה עדיין לפיכך אם תרם אין תרומתו תרומה אבל אם אפירות ערוגת זו תלוש' יהיו תרומה על פירות ערוגת זו לכשיהלכו ונתלשו הואיל וכירו לתלוש אינו כחוסר מעשר ולכשיתלשו דבריו קיימין חווא שהביאו שניהם שליש בערו שומר:

גו אין תורמין מן פרי הלח על פרי היבש ולא מן היבש על הלח מסום דחוסר לשני מיני' משו' הכי גורו בה לפיכך כיה שאינו אלא גזירה אם תרם תרומתו תרומה:

גז אין תורמין מפירות שנה זו על פירות שנת שעברה ולא מפירות שנת שעברה על פירות שנה זו שנא' מעשר תעש' וגו' חייב השד' שנת שנה בכל שנת ושנ' הפרש מעט' חמירו של אותה השנ' על הפירו' של אותה השנת ולא הפרש' מפירות של שנה זו על פירו' שנת זו ואם תרם אין תרומתו תרומה לפיכך אם ליקט ירק ערב רה ער שלא בא חסם והור וליקט אה' שכא השמש אין תורמין מזה על זה שזה חרש חייב וכן אם ליקט אחריו בערב ט' בשבט עד שלא בא השמש חרש וליקט אחריו אה' משכא השמש אין תורמין מזה על זה מפני שאחד בתשרי הוא רה למעשרות תבואה וקטניות וירקות וטו בשבט רוא ר'ה למעשרות האילן:

גח אין תורמין מפירות הארץ על פירות הל ולא מפירות הל על פירות הארץ רבתיב וכל מעשר הארץ מרע הארץ כלו' מעט' הארץ יהיה מרע הארץ ולא מרע חוצה לארץ לפיכך אם תרם אין תרומתו תרומה ושהבא שמעין נמי שאין תורמין מפירות הפטורי' על החייבים ולא מן החייבים על הפטורים דמש' ואם תרמו ג' אין תרומתן תרומה:

גט אין תורמין מדמאי על דמאי דשניהם ספק ושמא אחד רוא תרום חדשנו אינו תרום והל מן החיוב על הפטור או מפטור על החיוב וכל שכן שאין תורמין מן הדמאי על הדמאי ואם תרם תרומתו תרומה מספק והוא זיתרום מכל אחד בפני עצמו:

ס וכן אין תורמין מן הדמאי על הדמאי והל מן דמאי החיו' על ספק פטור ואם תרם תרומתו תרומה מספק ולא תאכל עד שיתבאר עליה תרומה ומעשרות דשכא דמאי כבר נתרם והל דרומתו זו עדיין מכל:

סא וכן אין תורמין מן הלקוח על מה שגדל בתוך שדותיו ולא מלקוח מעמ' על הלקוח מישראל או בחצר מפני שד' ליקוח אפי' מישראל אינו חייב מן התורה לא מדרבנן והגרל בתוך שדהו חייב מן התורה שנא' תבוא' ורע' ולא הלקוח והיו ליה כמו מפטור' על החיוב או איפכא וכן הלקוח מן העמ' אין חיובו כמו בלקוח מישראל:

דב' ג' וס' ל' שסיים דבריו כאן בשולחן ערוך הל' תראה לי שבגמ' הזה הם במעשר אבל לתרומה כיון שאין לתרו' ש' ע' בין כך ובין כך אין תרומה חשני תרומה עכל רבשלמא בתרומה שחור' איכא למימר עין רעה ועין יפה ושייך לום אם תרם הראשון בש' ע' שתרם הבירו' כו' אבל במעש' מאי כשיע' שתרם הבירו' איכא הלא לעול' צריך להפריש חמשה' במורה שלא יגרע ולא יוסף מרינו לכך נראה לי דבזבן הזה בין פבעש' בין בתרומה תרומת חשני אינה תרומה במעשר בין שתפריש הראשון מעשר כראוי תרי חמירות מתקנים ואין בתרומה חשני כלום ובתרומה נמי בזמן הזה כיון דשיעורה בכל שהוא מה שחזר' הראשון הרי הפירות מתקנים ואין בתרומ' חשני כלום נראה לי:

לו תאומ' לאח לתרום והלך לתרו' וביטל המשלח שריחוח קודם שתרם וזה לא ידעו תרם אם לא שינה השליח שליחותו תרומתו תרומה שמיין שמתלחה מדעת המשלח הלך לתרום ודיברו עומד ליתר' אין דיבו' בעלמא של ביטול השליח' מבטל דיבו' השליח' שאין ררך להקפיד אם זה יתרם או זה יתרו' ומדעתו תרם קרינא בית אבל אם גם השליח שינה שליחותו כגון שאמ' לו תרו' מן הצפון וחר' מן הדרו' או איפכא מצד מין דיבו' הביטול' עם השינוי של השליח' שליחותו ואין תרומתו תרום' אבל כשינוי השליח' שליחותו מזה לכדו' גם כן לא נתבטל השליחות והיו תרומתו תרומה מפני שינוי כל שהוא כזה אין דרך העולם להקפיד אבל שניהם יחד דיבו' איטול' ושנוי כל שהוא מצד מין דלא להוי תרומה ויש חולקין וסביר ליה שכל שבעל המשלח השליח'ת אפילו לא שינה השליח' לא הוי תרומתו תרומה:

לז אריס' לכתחלה לא יתרם ואם עבר ותרם וכא' בעל הבי' ועיכב אם ער שלא תרם עיכב אין תרומתו תרומה ואם משתר' עיכב תרומתו תרומה דסתמיה שליח שוויה:

לח האפטרופין תורמין נכסי יתומים כדא' להאביל אבל לא לתניה שלא נעשו אפטרופין לעשות שליחות' היתומים לא לפרנסם:

לט הגנב והגולן והזאנ' תרומתן תרומה שקנאו כיאוש והיו הם הבעלים כדא' שאין הבעלים רודפי' אחריה אמרין ודאי קא מייאשי אבל אם הבעל רודפי' אחריהם הא קהינן דלא מייאשי ואין תרומתן תרומה:

מ חבן והשכי' והקב' והאשה תורמין על מה שהם אוכלים שחרי אוכלין ברשות בעל הבית אבל לא יתרומ' על השאר שאין אדם תורם דבר שאינו שלו:

מא חבן כשאוכל עם אביו והאשה בעיסתה תורמין מפני שהם ברשות:

מב הפועלים אין להם רשות לתרום שלא מדעת בעל הבית: **מג** פועל שאמ' לו בעל הבית כנס לי גרני ותרתי' ותרתי' ותרתי' ותרתי' כנס תרומתו תרומה ואין זה שינוי שליחות' רבנס' ותרתי' שאם בעל הבית על כרוך לאו דוקא שיכנס האח' כן ית' קאמר שחרי אין דרך להכניס אלא אם כן נתרם:

מד הנכרי שהפריש תרומה משלו אף על גב' שכן התורה אינה תרומה גורו חכמי' שתתיה תרומתו תרומה מסו' בעלי כיסין שיתלו ממונם בעמ' כדי לפוטרו ובדקין את העמ' שהפריש חתומה אם אמר בדעת ישראל חפרשתיה נתנן לכהן ואם לאו מענת גזירה שמא לבו לשמים כדא' באי' אבל בהל' לא גזיר עליהן ומודיעין אותו שאינו צריך לתרום ואינה תרומה כלל:

מה המתכוין לום תרומה ואם מעט' מעט' אמת' תרומ' לא אכ' כלום עד שיתיו פיו ולבו שוים שחרי מקדיש הוא כמו נדר וכרתיב מוצא שפתך תשמו' וכת' לבטא שפתים וכת' כל נרבי לב שיתגמור כלבו מה שהוא מבטא בשפתיו:

מו דוקא שהיה ככוין לום תרומ' ואם מעט' שבטל כריבו' פיו פת שהיה במחשבתו אבל אם הפריש תרומה במחשבתו ולא הוציא בשפתיו כלום הרי זו תרום' שנא' ונחשב לכם תרומתכם' חנון במחשבה כלכר תהיה תרומה:

מז חמפריש תרומה על תנאי אס' נתקיי' התנאי חרי זו תרומה ואם לאו אינה תרומה:

מח המפריש תרומה ומעשרות וניהם עליהם הרי זה ישל' להבם ומתדין לו על ידי פתח והרמח כדרך שמתדין שאר נדרים ותחול' חולין כמו שחיתתה חפירות מכלי' עד שישפיש פעם שנייה אותם שהפריש תהלה או פריש פירות אחרות:

מט האומר של מעלה תרומה ושל מטה חולין או בחצר דבריו קיימין שהרב' תלוי בדעת התורם:

לבוש עטרת זהב הלכות תרומות ומעשרות סימן שלא

אם עשרו מעשרותיהם מעשרות וכל שאין תרומתן תרומה כן אין מעשרותיהם מעשרות :

עד תשקדים חמרים בין כגדלם בין בקטנם פטורים ממעש' לפי שאינם אוכל :

עה אין מעשרין אלא מן המוכח שנאמ' בתימכם את חלבו ממנו ונחשב לכם כתבוא גורן וכתבוא יקב כשם שמעש' שמפרישין הלוי' מן החלב שבו כך מעש' שמפרישין ישראל מן הגורן ומן היקב יחא מן החלב שבו :

עו אין מעשרין באוב' לא במדה או במשקל או במנין כל מין לפי מה שרגילין בו מדה או משקל או מנין שאם ירבה במעש' הרי מעשרותיו טבלי ופרותיו מתוקנין ואם ימעט נס פירותיו טבלי לפיכך כל המדקדק בשיעור הרי זה משוכח :

עז המפריש מקצ' מעשרותיו אינו מעש' לא כמי שחלק את הערימ' ולקח ממנו מקצ' שצריך שיצא מזה החלק מעש' שלו כיצד היה לו ק' סאה וחפריש מתה' סאה לשם מעש' כיון שלא הפריש מזה הכרי כל המעש' המגיע עליו דהיינו יסאין לא הל' שם מעש' כלל על ה' סאין שיהיה הוא מעש' על נ' סאין שבכרי אלא הכל עורנו בטבולו כיון שלא הוציא ממנו כל מעשרותיו וצריך להפריש' מזה הסאין חצי סאה למעש' שלהן וזו החצי סאה צריך להפריש' מאלו ח' סאין עצמן שכיון שכב' קראן כולן מעש' לא יפריש מטבל שיש לו במקו' אחר עליהן מפני שגראמ' כמפריש מטבל על תרומה :

עח המפריש תרומה גדולה או תרומה מעש' מברך קוד' שיפריש כמו שמברכין על כל המצו' עוב' לעשייתן ואומר באי אמה אקבו לחפריש תרומה וכן המפריש מעש' ראשון מברך קודם לחפרי' מעשר וכן מברך על מעש' שני ואם הפריש' הכל זה אחר זה ולא שח' בניהם בוללן כולן בכרי' אומברך לחפריש תרומה ומעשרותיהם שאין מברכין בעל' על הפרש' תרומת שהרי אפשר להפריש' על ידי שליח היינו בשום דלא סגי בלא רשותו הוי באי אפש' על ידי אחרים :

עט כל פרי שאינו ראוי לאכילה בקטנותו אינו חייב במעשר עד שיגיעו לעונ' המעשרו דהיינו שיגדלו ויעשו אוכל שנ' מוצע הארץ מפרי העץ עד שיהיה פרי וכן התבואה והקטניו שנאמר את כל תבוא' ורעך עד שתעשה תבואה וזו היא עונ' המעשרות וקודם שרגיע התבואה ואפילו לעונה זו מות לאכול מהן כל מה שירצה ובכל דרך שירצה וכל פרי שראוי לאכילה מקטנותו ואינו מניח אותו אלא כרי שיוסף בגופו חייב הוא במעש' מיד שמיד נקר' פרי כיון שראוי לאכיל' : ומסכת' ורעך דרשו דמ' מע' שגם הורע בעורו ורוע בקרק' נקר' פרי או תבואה ואימתי כשתגיע' לחוריע ולצמח וזו עונת מעש' שלו כל פרי לפי מה שהוא כמו שנתבאר במשני' ואין צריך להאריך באן שאינן מצוין כולם בינינו לפיכך לא אביא רק המצוים בתבואה אמרו ששיעו עונת מעש' שלהם משתביא שלישי וכאשכול אמרו כל שהגיע בו אפי' נרגר יחיד' כולו חיבו' למעשרו וכאילו הגיע כולו ולא איתו אשכול בלבד אלא כל הרוח שיש בה אותו הנפץ שיש בה אורנו האשכול וכן רימון שהגיע בה אפילו פרידה אחת בו חיבורו למעשרו :

פא שמרי' יין שנתן עליהן מים וסגנן' אס נתן' ג' ומצא ד' מצו' מעש' על זה חית' ממקו' אח' ולא מיני' וכי' שמא יפרי' מים ולא יין אבל תרומה אין צריך להפריש' שחמורם בתהלה מן היין שהיו בו אי' השמרי' היה דעתו על הכל ואם מצא פחות מר' אף על פי שמצ' יתר על מדת' ואף על פי שיש בהם טעם יין פטור דבטל הוא במים :

פב פירו' שהגיע לעונ' המעשרו ונתלשו עדיין לא נגמרו מלאכתן כגון תבואה שקצרה ודשה ועדיין לא זרחה אותה ולא מדת' מות' לאכול מהן אכילת עראי עד שתגמ' מלאכתן ומשתגמ' מלאכתן אסו' לאכול מהם אפי' עראי עד שיתרו' ויעש' ברא' בגומ' פירותיו למוכרן בשוק אבל אם הית' כוונתו לחוליקן לבי' הרי זה כות' לאכול כה' עראי אפילו אח' שנגמרה מלאכתן עד שיקבעו למעש' בכניסתו לבי' כמו שיתבא' בסמוך ומח' בין המוכ' בשוק למוליד' לבי' כשהוא מוליד' לביתו ברעתו הרכ' תלוי וכשהוא מוליד' לשוק ברע' חלקוורת הדבר תלוי שמא ימצא לקחות ונטבלו מיד שהרי המקח קובע כמו שיתבא' בסמוך :

פג אחר מ' דברים קובע הפירו' למעשרו החצ' והמקח והאש' והמלת' והתרומ' והשבת' בית וחצ' מן התורה כמו שיתבא' והשא' מ' דברי סופרים וכולם אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו כמו שיתבאר בסעיף הסמוך כיצד פירות שדעתו להוליקן לבית אף על פי שנגמרה מלאכתן אוכל מהן אכילת עראי עד שיכנסו לבית שלו ונגמרו לבי' שלו נבקעו למעשרות ואסו' לאכול מהם אפי' עראי עד שיעש' ומניין שהבית קובע

סב אין תורמין שבלים על החטים וזתים על השמן וענבי' על היין גיורה שמא יטריח הכתן לררוך ולכתוש ותחמירו בגיורת זו ואכרו שאפילו אם תרם אינה תרומה אבל תורמין שמן על הורתי' הנכבשין ויין על הענבים לעשותן צימוקין למה זה דומה לתורם משני מינין שאינן בלא יז' כזה מן היפה על הרע דשפיר קעביד :

סג וכן תורמין כזית' שמן על זית' כבש אבל לא מית' כבש על זית' שמן ומיין שאינו מבושל על המבושל אבל לא מן המבושל על שאינו מבושל מן הצלול על שאינו צלול אבל לא משאינו צלול על הצלול מתאנים על גרונת כבניין ומגרונת על תאני' כמ' אבל לא תאנים על גרונת כמדה ולא גרונת על התאנים כבניין כרי שיתרום לעולם בעין יפה ותורמין חמין על הפת אבל לא מן הפת על חמין לפי חשבון ובכל אלו אם תרם תרומתו תרומה והאידיך דתרום לאיבוד אלא אין להקפיד בכך וכן בשאר דברים וכיצא בהן אכל' בכעש' הניתן ללוי ולעני' שלעולם צריכין לתת במדת' יש להקפי' בכך גם האידיך :

סד אין תורמין חומץ על היין דהל' מן הרעה על היפה ואם תרם תרומתו תרומה אבל תורמין יין על חומץ שהיין והחומץ מין אחד הם וחרי זה מן היפה על הרעה :

סה ואם היה בלבו לתרו' חבי' של יין על יין ונמצא בידו חובץ' ה' תרומה זו בטעות וגם היא מן הרע על היפה הרי תרתי לריעותא ואינו תרומה אבל אם היה בלבו לתרו' חומץ על חומץ ונמצא מת' שתרם הוא יין אף על גב דתרומה זו בטעו' הוא כיון דהטעות לעילויא הוא שעלת' בידו מן היפה על הרע תרומתו תרומה וכן התור' הבית של יין על יין ונמצא חומץ אם ירוע שהית' של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה דהל' תרתי לריעותא ואם אה' שתרמה החמיצה הרי זה תרומה ואם ספק הרי זה ספק תרומה שאסו' לזרים ויחזו ויתרו' על מה שתרם וכן הדין בתורם כשות' ונמצאת כרה ואכתי' ונמצא סרוח :

סו אח' שמפרישין תרומה גדול' מפריש אחר מעשרה מהנשא' והוא הנקרא מעשר ראשון ובו נאס' כי את מעש' בני ישראל אשר ירימו ליי' וזו המעש' הזה הוא ללוי' וכרי' ונקבו שנאמר ולבני לוי הנה נתתי את כל מעשר בני ישראל לנהלה :

סז מעש' ראשון אח' שחוציא ממנו תרומת מעש' חולין הוא ומותר באכילה לישראל ומותר לאוכלו אפילו בטומאת שאין בו שום קדושה כלל וכל מקום שנאמר במעשרו קדש או פרייה אינו אלא מעש' שני ומנין שמעש' ראשון חולין הוא שנאמר ונחשב לכם תרומת' כרגן מן הגורן וכמלאכת מן היקב מה גורן ויקב חולין לכל דבר אף מעשר ראשון שניתלה תרומתו חולין לכל דבר לפיכך כת' לוי אפילו נבעלה בעילת נזות נותנין לה מעש' ואוכלת אבל אשה לוי' ששמעה שבת' בעלה או העיד' לה עד אחר שמת' ונשאת על פי' ואחר כך בא בעלה קנסו אות' תכמים שתהיה אסורה במעשר :

סח לויים וכהנים מפרישין מעשר ראשון מתבואה שלהם כרי לחפריש ממנו תרומות מעשר שהוא טובל את התבואה והלוי' נותן תרומת מעש' לכתן וכהני' מפרישין כל תרומה ומעשרותיה' לעצמם אלא שמפרישין אותם כרי' שלא יאכלם בטבלים שכן למדו זל' בקרא דכתי' כן תרימו גם אתם ואמרו ול' יכול יאכלו פירותיה' בטבלן תלכו' לומ' גם אתם ולמדו מפי' השמועה אתם אלו חללים גם אתם לרבות את הכהנים :

סט אין מצו' אין המעש' מיד הכהנים שנ' בלויים וכי תקחו מאת בני ישראל וכן כל מתנו' כהונה אף על פי' שצריכין לחפרישין אין מצו' אין אותן מכתן לכתן :

ע האוכל פירותיו טבלי וכן בן לוי שאכל המעש' בטבלו אף על פי שהם חייבים מיתת ביד' שמים אין משלמין המתנות לבעליהם שנא' אשר ירימו לה' אין לה' בחם כלום עד שירימו אותם ובתל' מותר לאדם להיות אוכל והולך ואחר כך מפריש תרומה ומעשרות :

עא מעשרין ממקום זה על מקום אחר ואינו צריך לעש' מן המקום כדכתיבנא שמא לעיל' סעיף כ' אבל אין מעשרין ממין על שאינו מינו ולא מן החיוב על הפטור ולא מן הפטור על החיוב ואם עישר אינו מעש' שכל הפסוקים דילפינן מינייהו דנים אלו בתרומה ובמעש' כתיבי ובכ' אכרנו דמעשרו ותרומה כהרדי' ניהו :

עב לפיכך כל שאמרנו בתרומה אין תורמין מזה על זה כך במעש' אין מעשרין מזה על זה וכל שאמרנו בתרומה אם תרם תרומתו תרומה כך במעש' אם הפריש מעשרותיו מעשרו וכל שהופטו' מן התרומה פטור מן המעשר וכל התורם מעשר :

עג כל שאמרנו בהם לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה כך

יורה דעה הלכות תרומות ומעשרות סימן שלא

קלד

ודרך גנים ואכל' וגומ' אינו חייב אלא חנוס' לאוכל' ולא חנוס' למוכר' אבל חייב מדברי סופרי' וכן הלוקח פטור מן התורה שנאמר' תבוא' ודע' וחייב מדבריהם בזה דברים אמורים בשלקחן אחר שנמרו מלאכתן ביד מוכר אבל אם נמרו ביד לוקח חייב לעש' מן התורה וכבר ידעת שאול' שהמקח קובע בדב' שנמ' מלאכתן לפיכך הלוקח פירות תלושים לאוכל' ונגמ' מלאכתן ביד מוכ' נקבעו למעשר מדברי סופרים מיד ומאימתי יקבע משית' דמים אף על פי שלא משך שהרי דמים קונים מן התורה:

צה חרי שלא נתן דמים והיה בדרך ומנית כדרך ונית' אפ' לו כל חיוס כולו ואף על פי שגמר בלבו ליקח לא נתחייב במעשר ואם חית ירא שמים כעשר מיד שגמ' בלבו ואם רוצה לחזורו למוכר יחזירנו אחר שיעשר:

צו חלוקה במחוב לקרק' או שלקח תלוש על מנת שלא לחזיקו לעצמו אלא לשולחו לחבירו לא נקבעו ויכול לאכול ממנו עראי שאין המקח קובע אלא השלוקח דבר שנמ' מלאכתו לאוכל' בעצמו דומיא דהגומר פירות' של שרחה רכל' באי' דתקון רבנן. כעין דאורייתא תקון:

צז האיס' לחבירו הא לך איס' זה ותן לי בו' ח' תאני' הרי זה אוכל אחת אחת ופטור' ואם צירף חייב לעשר' ה' לך איס' זה בעשרים תאנים שאב' לי בור' אחת אחת ואוכל באשכול שאב' לי מרג' ממנו באילן ואוכל בריסון שאב' לי פודטו באילן ואוכל באבטי' שאב' לי סופת בקרקע ואוכל ואם קצץ את התאנים וצרפם או שקצץ את האשכול או האבטיה חייב לעשר שהרי לא קנה אלא ה' גר' לש' אבל אם אמ' לו ה' לך איס' בעשרים תאנים אלו בשני אשכולות אלו בשני רימונים אלו בשני אבטיה' אלו קוצץ בדרכו ואוכל עראי ופטור שלא נקבעו במקח זה שהרי לקחן במחוב' ואין המקח קובע אלא בתלושין שנמרו ביד מוכר כמו שאמרנו בסעיף צד:

צח המחליף עם חבירו זה לאכול וזה לאכול שניהם נקבעו למעשרו שחרי לקחו בתלוש זה לקצו' ח' לקצו' ח' ששניהם אינם מחליפין לאכול אלא לעשו' מהם קציעו' שניה' לא נקבעו שאין המכ' קובע דבר שלא נגמ' מלאכתו כמו שביארנו בסעיף צד: לקח הא פירו' שהחליף לאכילה והאח' לקח הליפיהו' להקצות' וזה שלקח לאכילה חייב לעשר' וזה שלקח להקצות' לא נקבע למעשר:

צט עם הארץ שח' עוב' בשוק ואמ' שרו' לכם תאני' אוכל' ופטור' מן המעש' ולא חיישינן שכא' העם הארץ כבר הכניסם לביתו ונתחייבו בידו שכיון שנמצא' בטוב מחזקי' להו' שלא ראו פני חבי' מעול' ואינם מתחייבים במה שנותן להם שאין המתנה קובעת' כמכר:

ק השוכ' את הפועל' לעשו' עמו בפירו' בין בתלושין בין במחובין הואיל ויש להם לאכול מן התורה מה שהן עושין הרי זה אוכלין ופטורין מן המעש' שהתורה זכתה להם ולא דמי למקח ואם התנה עמהם שיאכלו מה שלא זכתה להם התורה כגון שהתנה הפועל שיאכלו בניו עמו או שיאכל בנו בשכרו או שיאכל אח' נמ' מלאכתו בתלוש הרי זה אסור לאכול עד שיעש' רחואיל ואוכל מפני התנאי' הרי זה כלוקח:

קא המוציא פתלים לשרה לעשור' מלאכה כשרה כזמן שאין להם עליו מונו' כגון שאינו שוכרן ללקט תאני' א' לחריש' וכיוצא בת אוכלים מפירו' שבשרה ופטורים מן המעש' שכיון שעבדו אין להם מונו' והוא נותן להם אף על פי שלא פסק עמהם ועדיין לא נגמ' מלאכתן לא הוי' פורע חובו מטבל' הוא שלא נגמרה מלאכתן דאי נגמרה מלאכתן ביד בעל' חבית' וסתמא לא גמרו' למוכר' אלא לאוכל' והרי כבר נטבלו ואסורים לפיתלים אבל אם פסק להם עליו מונו' לא יאכלו אף על פי שלא נגמרו' מלאכתן שאין פורעין חוב מן הטבל אבל אוכלים אח' אח' מחתאנה אבל לא מן חסל' ול' מן חקופה ולא מן המוקצה:

קב אחד המבשל וא' השולק ואחד תבובש קובע למעשר אבל המעש' את הפירו' עד שחכשיו' הרי זה ספק דמסקינן כנמרא אי הוי' בכלל מבשל' שאב' חכמים שקובע למעשר:

קג אבל המומן פירות' באדמה או בובל' או בתבן' עד שחכשיו' לאכילה פשיטא' לן שאינן בכלל מבשל' ולא נקבעו למעשר:

קד הנותן יין לתבשיל' חס' או שתן שמן לקירית' או בגאלפס' כשהן מרותחין נקבעו למעשר:

קה מונו' יין במים חמים נקבע ואין צריך לומר' בשל' היין ואפי' בנת אסור' לשתות ממנו עד שיעשר:

קו המחזק' אשכול' לרהוץ' דבוס' נקבע למעשר' שכן דרך קביעות:

קובע שנאמר' בערתי הקדש' מן הבית וכיון שהביעו' צריך לחז' מן הבית ממילא' שמעו' שאינו נקבע עד שיכנסו' לבית וכשם שהבי' קובע למעש' כך החז' קובע למעש' שנ' ואכלו' בשעריך' ושבעו' לפי' אם נכנסו הפירות לחצר' דרך השער נקבעו אף על פי שלא נכנסו לתוך הבית וכת' אס' כן בית' למה לי' דכש' הוא מכעו' ליה ל' חצר' הוסיא' רבית' כה בית' משתמר אף חצר' המשתמר' וכן אס' מרן' או ב' שלן' בא' או כבש' במל' או הפריש' מהם תרומה או נכנסה' שבת' עליהם לא יאכל' מהם עד שיעשר' אע' פי' שלא חניע' לבי' הכניסו' לבית קוד' שתנמו' מלאכתן הרי זה אוכל' מהם עראי' התח' לגמור' מלאכתן מאה' שנכנסו' לבי' חייב לעש' מיד שמתחיל לגמור' הכל' כיצד' הכניס' קישואין' ודילועין' קודם שישיש' משיתחיל' לשפוש' אחר' נתן נקבעו' הכל למעש' וכן כל כיוצא' בזה' וכן התורה פירות' שלא נגמרה' מלאכתן מות' לאכול מהן עראי' חז' מכלל' תאני' שאם תרמה' קודם שתגמור' מלאכת' נקבעו למעשר' ואסור' לאכול מרזן' אפילו עראי:

פר אין הבית קובע מן התורה אלא משנמרה' בבדי' אבל לפני מירוח' אין ראיית' חבית' קובעת' דגבי' תרומה ומעשר' כתיב' דגן רא' ש' ירג'ך והוא המירוח' לפיכך' כשמכניסה' לבית קודם מירוח' לא חוקקה' למעשר' מן התורה ורבנן' הוא דאסרו' אכילת' קבע' ברכ' שלא נגמרו' מלאכתו אבל אכיל' עראי' לא אסרו' ממ' אסור' לאד' לתערי' לתכני' תבואתו' לבית' בעירה' כמין קודם מירוח' כרי' שיאכל' ממנה עראי' חרב' פעמים מעט מעט כרי' שת' פט' תבוא' זו לעולם מן התרומה ומן המעשר' ודוקא' לאכילת' אדם עראי' אסור' אבל לאכילת' לבהמתו' עראי' אפי' כמה פעמים לא נורו' לפיכך אמרו' מותר' לתערי' על חתבואת' לחכמים' לבי' בעירה' כמין כרי' שתהיה' בהמתו' אוכלת' עראי' ופטורה' מן המעש' וזוהר' מעט מעט אחר' שהכניסה' לבית' ופטור' לעולם מן התרומה' ומן המעשר' שהרי אינו מתחיל' כרי' לגמור' הכל:

פה הגומ' פירותיו' של חבירו' שלא מדעתו' וכן הקובע פירותיו' של חבירו' באחד מן הששת' דברים שקובעו' למעשר' שלא מדעתו' הרי אלו טבלו למעשר:

פו איזה גמר מלאכתן של פירות' היין משיניחנו' בחביות' ויש לה' הזוגין' והחצרני' מעל פי חבית' אבל כשהו' בתוך הכובשי' גבי' חזו' להעמידו' בחביות' הוא שותה' עראי' וקולט' מן הגת' העליונה' ומן הצינור' ומכל מקום ושותה':

פז כיצד' היא אכילת' עראי' כגון שתיה' מקלף' שעור' ואוכל' מקלף' אחת אחת ואם קלף' וכנס' לתו' ידו חייב לעש' וכן נוטל' מן היין ונותן לקער' לתוך תבשיל' צונן' ואוכל' אבל לא לתוך הקריר' אע' שח' צוננת' מפני שתיה' כבור' קטן' וכן סודס' ויתים' על בשרו' אבל לא לתוך ידו וכן כל כיוצא' בזה:

פח כשם שמותר' לאכול עראי' בפ' שלא נגמרו' מלאכתן' כך מותר' להאכיל' מהם לחיה' ולבהמה' ולעופות' עראי' אפי' הרב' פעמים כל מה שירצה' ומפקיר' מהם כל מה שירצה' קודם שיעש' ואם גמרו' אע' שלא נקבעו למעש' לא יפקי' להפקיע' מהם תרומה' ומעשרו' שנחל' חשבט' ולא יאכיל' לבהמה' לחיה' ולעופות' אכילת' קבע' עד שיעש' א' מאכילין' אכילת' עראי' מן הטבל' ואפילו בתוך הבית' ומאכילין' פקיעו' עמיר' עד שיעש' חבילות':

פט תאנה העוכדת' בחצר' אוכל' ממנה עראי' אחת אחת ופטור' ואם צירף חייב קבע' וחייב במעשר' בדא' כשהיה' עומד בקרקע' אבל אם עלה לראש' התאנה ממלא' חיקו' ואוכל' שם שאין צורך' חצר' קובע למעשר:

צ גינה אינה קובעת' כלל ואוכל' שם אפי' אכיל' קבע' בלא תרומה' ומעשר' ואם היתה' התאנה עומדת' בחצר' ונטה' לגינה' הרי זה אוכל' ממנו' כגינה' כדרכו' כאילו היתה' נטוע' בגינה' היתה' נטוע' בגינה' יניטה' לחצר' הרי זה כנטועה' בחצ' שאינו' אוכל' שם אלא אחת אחת:

צא גפן שננטע' בחצ' לא יטול' את כל האשכול' כאחת' האכל' שוח' חשיב' אכילת' קבע' אלא מרג' אחת' ואחת' ואוכל' וכן כרימון' לא יטול' את כל הרמון' א' פורט' את הרמון' באילן' ואוכל' הפרי' משם וכן באבטיה' סופתו' בקרקע' ואוכלו' שם:

צב חיה אוכל' באשכול' בניג' ונכנס' מן הגינה' לחצר' ואשכול' בידו' לא יאכל' בחצר' מן האשכול' עד שיעשר' ואפילו חזר' ויצא' מן החצר' לא יגמור' ע' שיעש' שכבר' הוקבע' בחצר':

צג כספר' חורוץ' בחצר' מכרסם' עלה' עלה' ואוכלו' ואם צירף' חייב לעשר' וכן כל כיוצא' בזה:

צד אין חייבין לעש' מן חתור' אלא הגומ' פירותיו' לאוכל' לעצמו' אבל חנוס' למוכר' פטור' מן התורה שנאמר' מעשר' תעשר' תבוא'

לבוש עטרת זהב הלכות תרומות ומעשרות סימן שלא

מלאכתן ואין צריך לומר אם סמכו במחוכ הרי התרומה והמעש' שלהם ולא אמרינן שמכרו זכותם לישראל שמכרום לו שכין שמכרו קודם גמר מלאכתן עדיין לא היה להם זכות בתרומה ובמעשרות שבהן שימכרוהו לישראל אבל אם מכרו לאה גמר מלאכתן כבר היה להן בהן זכות שהיו יכולין להפרישן ולעכבן לעצמן אמרי' כל זכות שיש לו באותה תבואה מכר לישראל והישראל נותנן לכל כהן שירצה וכאן לא שייך קנס :

קבר

הנותן שרחו זרועה לעא בקבל שקבל עליו העא לעוברת ולתת לישראל שנתנו לו מן התבואה ממה שתעשה הן רכ או מעט חציו או שלישיתו או כזה שיתנו כיניהם וכן אם נרנו לישראל שאינו נאמן על המעשר על דעת כן אף על פי שלא באו לעונ המעשרו צריך לעשר על ידם דהא חס ודאי לא עשו אכל אם נתנה לתם ישרא אפילו הוא עם הארץ עד שלא באו לעונ המעשרו אינו צריך לעש' על ידו שכיון שלא הגיע לעונ המעשרו בידו סמך על רוב עמי הארץ בעשרין הן ומשבא לעונ המעשרו בידו אינו סומ עליה וצריך לעש' על ידו כיצד הוא עושה עומד על הגורן ונוטל ואינו הוטש למה שאכלו שאין אנו 'אחראין להם :

קבה

באחד בתשרי הוא רה למעש' תבואו וקטניו וירקו ובבל מקום שנאמר אש השנה הוא אחד בתשרי שזו סתם שנה הנאמרים בתורה ברכתיכא מעמא לעיל בתלכות ערלת מעוף ד'ובטו בשבט הוא ראש השנה לכעש' אילנו' כיצד תבואה וקטניו שהגיעו לעונ המעשרו לפני ראש השנה של שלישיית אעפי' שנמרל ונאספו בשלישי' מפרישין מהן מעש' שני ואם לא באו לעונת מעשרות אלא לאחר ראש השנה של שלישי' מפרישין מהן מעש' עני וכן פירוש האילן שבאו לעונ המעשרו קודם חמשה עשר בשבט של שלישי' אף על גב שנמררו ונאספו אחרי כן בסוף שנה שלישי' מתעשרין לשעבר וכפרישין מהן מעש' שני וכן אם באו לעונ המעשרו קודם חמשה עשר בשבט של רביעי' אף על פי שנמררו ונאספו ברביעי' מפרישין מהן מעש' עני ואם באו לעונת המעשרות אח'טו בשבט מתעשרין להבא :

קבו

חירק בשעת לקיטתו עישורו מפני שהוא גדל על כל מיס ויונק ליחו בכל עת עד שלוקטין אותו לפיכך אם נקט ביום ראש השנה של שלישי' אף על פי שבא לעונ המעשרו ונגם כשניית מפרישין ממנו מעש' עני ואם נלקט ברביעי' מפרישין ממנו מעש' שני וכן באחרונ בלבד משאר פירות האילן חרי הוא כירק שהרי הוא דר באילן משנה לשנה ויונק בכל עת לפיכך חולכין אח'לקיטתו למעשר כיצד אם נלקט בשלישי' אח'חמשה עשר בשבט מפרישין ממנו מעש' עני אף על גב שנמררו בשנייה וכן אם נלקט ברביעי' קודם חמשה עשר בשבט מפרישין ממנו מעש' עני נלקט ברביעי' אחר חמשה עשר בשבט מפרישין ממנו מעש' שני וכן אף על פי שחולכין אחר לקיטתו אחרונ בת ששית שנכנסה לשביעי' אפילו היתה בששית כזית ונעשית בשביעי' ככבר הייבט במעשרות דלענין שביעי' בתר חניטה אולינן כמו שהוא הדין בשא' כל אילנות החכיון דלא נחשב של שביעי' שהרי נחשב בששית חשבנין ליה כולת של ששית :

קבו

תאבינות של צלף בקצת עניי'טבעם דומה לירקו ובקצת לאילן לפיכך נותנן עליהן חומרי האילן וחומרי זרעי' שאם היו משנה שנייה שנכנסה לשלישי' ונלקטו קודם חמשה עשר בשבט מפרישין מעש' ראשון ואח'כך מפרישין מעש' אח'פודתו ואח' שפר' נותנן לעני' ואוכל פרונו בתור'מעש' שני ונמצא כמי שהפריש מעש' שני ומעש' עני :

קבה

פירו' שנה שנייה שנתערכו בפירו' שלישי' או של שלישי' ברביעי' חולכין אח' הרוב מהצת על מהצת מפריש מעש' שני מן הכל אבל לא מעש' עני שמעש' שני חמור שחרי הוא קדש ומעש' עני חול וכן פירו' שהן ספק אם פירו' שנייה הם אם פירות שלישי' מפריש מהן מעש' שני :

קבט

כל הפטור ממעש' ראשון פטור מן השני ומן העני וכל שהייב בראשון חייב בשניהם וכל התורם מוציא מעש' וכל שאינו תורם אינו מוציא מעש' וכל מי שאם תרם תרומתו תרומ' כך אם עש' הרי הוא מעש' וכל מי שאין תרומתו תרומה כך אם הוציא מעש' אינו מעש' דבכל ענין הוקשו להדדי :

קל

פירות שהוציא מהם מעש' ראשון קודם שנקבעו למעש' הרי זה אוכל מהן עראי קודם שיצא מעש' שני שאין הראשון קובע לשני אבל משנקבעי' למעש' אף על פי שהוציא ארז הראשון אסור לאכול מהן עראי עד שיצא את השני או את בעש' עני קלא מעש' :

קביעות שתייתו אבל לתוך החמיו אינו נקבע : המולח פירו' בשדה נקבעו למעש' טבל חותי' אחת אחת במלח ואכל פטור :

קז

הפוצע ורתיס כרי שיצא מהם הרשף פטור ממעש' :

קה

הנוטל זתיס מהמעטן טובל אחת אחת במלח ואוכל זתיס מלח ונתן לפניו חייב וכן כל כיוצא בזה :

קט

התורם פירותיו תרומה שצריך לתרום אחרית שנייה כיון שהתחיל לתרו' נקבע למעש' ולא יאכל מהם עראי עד שיצא התרומה חשנייה ויעש' :

קי

פירו' שנמררו מלאכתן והשכה עליהם לילי שבת נקבעו שכיון שנעשו ראויין לאכילה בשבת ואם היה אוכל מהם בשבת הל' קבע משום דכתיב וקראת לשבת עונג לפיכך אסור לאכול מהם אפילו אחר השבת עד שיעש' שכיון שנקבעו בשבת נקבעו ולא פקע :

קיא

תינוקו שטמנו תאנים לשבת ושכחו מלעשרן לא יאכלם למצאי שבת עד שיעש' שהרי יתרום לשבת :

קיב

תאינה שהיתה מיוחדת לו לאכול פירותיה בשב' וליקט ממנה כלכלה לא יאכל מהם אפילו קודם השב' עד שיעש' דהואיל ואלו הפירו' מיוחדים לשבת ושבת קובע' נקבעו מיד משעת לקיטתן :

קיג

חיה אוכל באשכול וחשכ' עליו לילי שבת לא יגמו' אכילתו בשבת עד שיעש' ואם חניחן לאחר השבת הרי זה גמרו באכילת עראי ואינו מעש' שכיון שהניחו מידו ופסק מן האכילה כח שלא לאוכלו בשב' היאך יקבענו שבת שהרי גלה דעתו שלא לאכול ממנו בשבת :

קיד

כל שאסור לזרים לאוכלו בתרומה כגון הגרענין וכיצד' בהן כך אסור לאוכלו בהטבל המעש' שלא ניטל תרומתו ומעש' שני והקדש שלא נפדו וכל שמות לזרים לאוכלו בתרומה מוכרי' אלו כך מתיר בטבל ובמעש' שלא ניטלה תרומתו ומעש' שני והקדש שלא נפדו :

קטו

אין מדליקין בטבל טמא וכל שכח בטהו וחול ואין צריך לזכ' בשבת שנאמר משמר תרומתי בשמיר' שתי תרומ' הית' כדכ' בין בטהורה בין בטמאה מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמתה אף תרומה טמאה אין לך ליהנו' בת אלא משע' הרמת' ואילך ואין מחפין בטבל ואין זורעין את הטבל ואפילו פירות' שלא נמררו מלאכתן למעש' אסור לזרע' כחם לחפקיע את המעש' אלא צריך לעשר תחלה במה דברים אמורים בתבואה שכבר נתלשח מן הקרקע וכן בקטניו אבל העוק' שתלית שיש בהן פירו' ממקום למקום בתוך שדהו הרי זה מותר ואינו כוורע טבל שחרי לא אסף הפירו' וכן העוקר לפת רצוננו ושתלם במקום אח' אם נתכוין לחוסף בגופן מות שהרי יעש' מהם לבשיגורלו אבל אם שתלם כדי שיקשו ויקח הזרע שלהם אסור שהרי מפקיעים מיד מעש' טבל וכל והוח לית כוורע חטים או שעורים של טבל :

קטז

אין מוכרין טבל שמא יבא הלוקח לידי מכשול שלא ידע שטבל הוא ואם צריך למוכרו לא ימכרו אלא לחבר שידע שהוא נזהר בו ואסור לשלוח טבל ואפילו חבר לחבר שמא יסמכו ויהי על זה ויאכל טבל :

קטז

המוכר פירו' לחבירו מוכ' אומ' על מנת שהם טבל מכרתי ולוק' אומ' לאלקחת' מסך אלא מעש' כופין את המוכר לתקן וישלים ללוקח תחולין למדתו וקנס הוא שקנסוהו מפני שמכר טבל :

קיו

אין פורעין מהטבל מפני שהוא כמוכרו : הלוקח טבל משני כקומות מעש' מזה על זה והוא שידוע בודאי ששניהם לא עש' שהם הוריעתו :

קיז

המוכר שדה מהנכרי מעש' ונותן לו פירו' שהוכ' הקרקע מן הנכרי לזרעה ולתת לו כך וכך סאה בין תעשה הרביר' בין תעשה מעט לא יתן לנכרי קצבתו עד שיעש' הכל ואח' כך יתן לו מה שקצב עמו :

קיח

כהן או לוי שלקחו פירו' מישראל אח' שנכרה מלאכתן מוציאין התרומה והמעש' ומירדם ונותני' אות' לכהני' וללוי' אחר' דקנ' הוא להם שקנסו אות' כדי שלא יקפצו לנתו' ולגרנו' ויקנו טבלי' כדי להפקיע סתנו' אחיה' ודוק' כשקנו אח' שנמררו מלאכתם שחל עליהם חיוב הפרשה ביד ישראל אבל אם קנו אותם קודם שתגמר מלאכתן אין מוציאין מידם :

קיט

כהן או לוי שמכרו פירו' תלושין לישראל קודם שתגמר

קכ

קבא

קכב

קכג

קכד

קכה

קכז

קכח

קכט

קכ

קכ

קכא

קכב

קכג

קכד

קכה

קכז

קכח

קכט

קכ

קכ

קכא

קכב

יורה דעה הלכות תרומות ומעשרות סימן שלא קלה

קרא

מעשר שני הואיל וטעון הבאת מקום אין מביאין אותו מחוצה לארץ שהרי אינו נזהג בחוצה לארץ ואינו קדוש אם הפריש לפיכך לא חייבו להפריש מעשר שני בסוריא :

קלב

מעש' שני שה' נאכל לבעליו לפני סחומת ירושל' שנ' ואכלת לפני יי' אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם וגו' ונהג בין בפני הבית ושלא בפני חבית שנאמ' מעש' דנגד ותירושך אבל אינו נאכל בירושל' אלא בפני חבית שנאמ' מעש' דנגד ותירושך ויצהרך ובכורו בקרד וצאנך הקיש מעש' לבכורות מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר שני לא יאכל אלא בפני הבית :

קלג

בזמן הבית היו פודין מעשר שני בשווי' אבל בזמן הרהר' הואיל ולא יבדוק אויל אם רצה לפרו' שוח מנה בפרוט' אפי' לכתלה פודה אותו בפרוטת שלא יהא זה חמור מחקדש שפודין בפרוטת אפילו שוח מנה מרין תורה והיא אסור כתנאח דהל' עליו קדושת המעש' שני לפיכך משליך תפרוטת לים הגדול אבל לשאר נהרות צריך לשחוקת תחילה שמא ימצאו ישראל ויהנה ממנו ויבא לירי' מעלה וכן אם חילל מעש' שוח מנה על שוח פרוטת מפירו' אחר' חרי זה בחולל ושורף את חפירות שהילל עליה כרי שלא יהיו תקלה לאחרים :

קלד

ושיעור פרוטת חזצי שיעורת כסף מזוקק שהוא חלק מלב במעה כסף שה' אשפיר עוממאני שמשקלו רביע דרהם נמצא שתפרוטת חלק ממנו בקטעה ויות מעט צריך לרקדק שהפירו' שמחלל עליהם מעשר שני שישו' כך לפחות ועל סימן רצד :

קלה

מעש' שני שה' בארץ ישראל היו צריכין להביאו לירושל' ולאוכלו שם כמו שכתבנו לעיל סעיף קלב ואח' שתוכא לשם ונכנס לחומתיו צריכין לאוכלו תוך תחומת וסלא להוציאו חוץ לחומת ירושלים שנאמ' לא תוכל לאכול בשעריך וגומר ואכלת לפני יי' אלהיך וגו' כיון שנכנס למקו' אכילתו לא תוכל להוציאו לאוכלו חוצה לו ואם אכלו בחוץ לוקח אלא אם לא היה רוצה להביאו שם היה יכול לפרותו ולהביאו חכס' לירושל' שנאמ' ונתת בכסף וגו' ויצ' המעש' שני לחולין ואוכלו בביתו אבל אח' שהביאו לירושל' והכניסו לחומת היו צריכין לאוכלו שם דוקא ושלא לפרותו שנ' כי ירחק ממך המקו' וגו' ונתת הכסף וגו' כרי' חוק מקום הוא נפר' ואינו נפר' בקירוב מקום וכל זה במעש' שני שח' אבל מעש' שני שמא אסור לאוכלו דכתיב ולא בערתי ממנו בטמא ופירש בין שהוא היה טמא ואני טהור או אני טמא והוא טהור וחי' מותרין על שניהם טומאת הגוף דכתיב נפש אשר תגע בו וטמא עד הערב ולא יאכל מן וגו' ומעש' שני קדש מקרי ומטמאו עצמו גם כן רכתיב גבי בכור בעל מוס' שנפר' בשעריך תאכלנו הטמא והטהור כלום אפי' טמא וטהור אוכלין ממנו בקערה אחת ואין חוששין וזכא במעשר שני כתיב לא תוכל לאכול בשעריך ודרשינן דחכי קאמר רחמנא האי דשראי לך גבי בכור בעל מוס' דכתיב ביד בשעריך ושראי לך לאוכלו בטומאת כף בטומאת עצמו בין בטומאת הגוף דהא הטמא טומאת הגוף אוכלו ומטמא אותו וטהור אוכל עמו חיינו טומאת עצמו וכל זה לא תוכל לאכול בשעריך גבי מעשר דרי' שמעשר שני טמא אינו נאכל אבל כותר לפרותו אפילו בירושלים דכתיב כי לא תוכל שאטו ואמרו חז' אין שאת אלא אכילה שנאמר וישא משאת מאת פניו וחכי קאמר קרא כי ירחק ממך שיתא מעשר שח' חוץ לירושלים או אפילו הוא בירושלים אלא שאי אררה יכול לאוכלו שנמטא ונתת חכס' וגו' כן היה ריניו באי אבל בזמן רהוז בשם שאין אוכלין אותו שה' בירושלים כמו שנתבא בסעיף קלב כך אין פודין אותו טהור בירושלים ואינו נפרח בקירוב מקום כיון שרואו שה' אף על פי שאין אוכלין אותו ואין מחללין אותו ואין מוכרין אותו ואם נכנס בירושלים אף בזמן הזה אין מוציאין אותו משם לא מניחין אותו שם עד שירקב לפיכך אין מפרישין מעש' שני בירושל' בזמן הזה אלא מוציאין חפירו' במבלין חוץ לעיר ומפרישי' אותו שם ופודהו שם ואם תפרישן בעיר' בזמן הזה ירקב ברא' במעשר שני שלא נטמא אבל אם נטמא פודין אותו בירושלים ויכול לתכשירו לקבל טומאה ברי' שייטמא מיר' שיגע בו דהא אנתנו טמאים ויהא לו חיתר בפרדיון שם בירושלים :

קלו

הפודה מעש' שני אומ' חפירו' האלו מחוללות על מעות או הרי המעות אלו תחת חפירות האלו ואם לא פיר' אלא חפריש מעות כל כך כנגד חפירות ריו ואינו צריך לפרש דהא גאנו רואין שיעוסק בפריו' ויצאו חפירות לחולין ובזמן הבי' מעלין המעות לירושלים ומוציאין אותם שם שנא' וכי ירכה ממך חרדך כי לא תוכל שאטו וגומר :

קלז

הפודה מעשר שני מוכר באי אמה אקונו על פרדיון מעשר שני שהרי יכולין אחרים לפרותו אפילו בלא רשותו לכך מברכין בעל ואם חיללן על הפירו' אחרו' מברך על חילול מעשר שני והפודה או מחלל מעשר שני של רמאי אינו מברך דהל' ספק ברכה לבטלה שמא מעושר היא ואינו צריך לעשר :

קלח

אין פודין מעשר שני אלא בכסף דכתיב ונרתח בכסף ובן אם פודה מעשר שני שלו שהוא מוכיף חומש לא יהא ההומש אלא כסף בקרן ואינו פודה בכסף שאינו מטבע לא בכסף מפותח שיש עליו צורה או כתב דכתי' וצרת הכסף דבר שיש בו צורת ואם פדה בלשון של כסף וכיוצא בו הוא הנקרא אסיכון לא עשרת ולא כלום ואין פודין בפחות מפרוטת מפני שהוא כפודת' באסימון שהרי אין מטבע של צורה בעולם שהיא פחות מפרוטת וז'ין פודין במטב' טאינו יוצא כאותו זמן ובאותו מקום שנאמר ונתת חכס' בכל אשר תאזה נפשך שיהיה ראוי להוצאה ואינו פוד' במעות שח' ינים ברשותו שנאמ' וצרת חכס' בידך ואפ' לום שאין חכס' חלוא נאמרי' אלא בזמן שבית המקדש קיים אבל עכשיו שאין מעש' שני נאכל אין לחקפיד בכך ומכל מקום יש לחוש ברבר ואף בזמן הזה לא יפר' מעש' שני אלא על כסף שיש בו מטבע היוצא והוא ברשותו או יחלל על פירות אחרים :

קלט

הפודה מעשר שני קודם שיפרישונו כגון שאמר מעשר שני של פירות אלו פדוי במעות אלו לא אמר כלום ולא קבע מעשר אבל אם קבע מקום שאמ' מעשר שני שהם בצפון או בדרום מחולל על המעות אלו חרי זה פדוי :

קמ

מצות עשה להתורות לפני ה' אחר שמוציאין כל המתנות שכורע הארץ והה' הנקרא וירי' מעש' ואין מתוודין וירי' זה אלא אחר השנת שמפרישין בה מעשר עני שנאמר כי תכלה לעשר וגו' ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית וגו' :

קמא

איכתי מתוודין במנהג ביום טוב האהרון של פסח של רביעית ושביעית שנאמר כי תכלה לעשר ברנל שכל המעשרות כלן בו שזחו פסח של שנת רביעית ושביעית דבסוכות עריין הרבת פירות של שלישיית מחוברים ולא הגיעו למעשרות עד הפסח :

קמב

אין מתוודין אלא ביום דכתיב ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית וסמוך ל' היום הזה ח' אלהיך מצד וגו' וכל היום כשר לירידי חקעש' בין בפני הבית ובין שלא בפני הבית חייב לבער ולהתודות :

קמג

ירידי זה נאמר בכל לשון שנאמ' ואמרת לפני ה' אלהיך בכל לשון שאתה אומ' ומצוה מן המוכח שכל אח' ואח' אמרו בפני עצמו ואם רצו רבים להתודות כאחד מתוודין :

קמד

אינו מתוודה עד שלא ישא' אצלו אחת מהמתנות שכן הוא אומ' בוודי' בערתי הקדש מן הבית וערב יום טוב האחרון של פסח היה הביעור וכי תימא למח לא היו מבערין בערב יום טוב הראשון של פסח קודם חכנסת החג שכל המעשרות כלן בו כרי שיחיו לו מה לאכול בכל הרנל שחית אוכל מן המעש' שני שהבי' לשם לכך לא היו מבערין עד קרוב לכל' הרנל דהיינו בעיש האחרון ולמה' מתוודין במנחה ופירות שלא חניעו לעונת המעשרות בשעת הביעור אין מעכבין אותו מלהתודות ואינו חייב לבער כיון שלא חניעו זמנם : מי שחיו פירותיו רחוקים ממנו והגיע יום הביעור חרי זה קורא שם למתנות ומזכר להן לבערליחן על גבי חקרקע אולמי שזוכה בהן לבערליחן ומתוודה למחר שנתנית המטלטלין על גבי חקרקע אינו אלא מתנה שיש בה חיזוק אבל אם לא יקטר' להם המתנות בחליפין מפני שנראת כמכירה ותרובת ומעשרות ושאר מתנות נאמר בהן נתינת לא מכירה :

קמו

אם הפריש המתנות שלא על חסדו או אם נשרף טבלו או אם הפריש מעשר במזמאה אינו מתודה מפני שכפרשת הווירי' כתיב כל המתנות כסדן שמתוודה לפניו יתברך שקיי' כולם כמו שכתובים בפרשת דהיינו כסדן כמו שרשו הקדש זה מעש' שני מן הבית זו חלה כו' עש' ברמבם פלא דהלכות מעש' שני ואם לא קיימם בסד' או שנסדף לו אח' מהם וחרי לא קיימם כולם חתי' מסק' לפניו ית' וכתיב דובר שקרים לא יבן וגומר עב' העתקתי מן השלחן ערוך של רבינו יוסף קארו שלקט אותם אחת לאחת מחלכות תרומות ומעשרות של תרומבם ול' מת שנהגין בזמן הזה באי' ומעשר עני חשמיט כאן כי סמך על ריני' צדקה שכתב כבר עב' אעתיק אני בקיצור מן המור עב' תוספת טעמיהם כאשר עשיתי ברברי השולחן ערוך חל' מעש' שני של טנה

לבוש עטרת זהב הלכות תרומות ומעשרות סימן שלב שלג

וראשית גז צאנך תתן לו כי בו בחר וגו' לעמ' לשר' דב' הראוי לטירוף לפיכך אין חיובין לתת ראשית הגז אלא מרחלים בלבד שצמרן ראוי לעשו' ממנה תכלת לבגדי כהונ' בין מזכרי' בין מנקבות שכולן כשרין לתכל' ומהאי טעמ' נמי אם היה צמרן קשה שאינו ראוי ללבישה פטור שאין מתנו' לכהן אלא כדי ללבוש ממנ' שכיון שזכ' לו הכהן בתרומות שמתן לחמו ווינו ויכה לו בכתנו' בהמה וקרשי מקדש שהבש' שלו זכ' לו בראשית הגז ללבושו ובגזל הגז והתרמי' ושרת אחו' ופודין כבוד' לתראותיו ושאר צרכיו שהרי אין לו חלק ונחלה בביתו :

ג היתה הצמר שלהן אדום או שחור או שחום חייבת בראשית הגז אבל אם גז הצמר רצבעו קודם שיתן נפטר מראשית הגז שקנאם בשענו' והיו כמזיק מתנות כהונה או שאכלן ודוקא צבע בנאחרת מן הצבעונין הוי שני אבל הלבינו אינו שני שלא עשה בתכלוס כגוף הצמר והייב בראשית הגז נס אחר שהלבינו :

ד התולש צמר רחלי' ביז' ולא גז חייב בראשית הגז דתליש' בבבל' גיזה היא והגזח את המתה פטור דלא מקרי גז ולא צאן :

ה חפריש ראשית הגז ואבר חייב באחריותה ער שיתן לכר' דכתיב ביה תתן ער שיתן :

ו תאומ' כל גיזות ראשי' דבריו קיימין ואע"ן דקל במקו' שנא' ראשית דבענין ראשי' ששירי' נכריס' נל חיינו ברכ' שיש בו משום קדושת שיש בו היב' הפרטת משום חסוד שיש בו להכריז' הקדש מן החול כי לא רצה השם ית' שיתיו' חכמות של קדש וחול מעורב' לפי' אם מפריש יותר מראשית לא עשה ולא כלום שערין נשאר קדש וחול מעורבים אבל הכא ליכא כמתנות שום קדושה אלא משום לבוש חתן קפוד' והמנא המיסוף הרי משוכה ותעב' ולא אמרה התור' ראשית אלא להקל על הנותן שיוצי' יד' חובתו אפי' בראשית של כל דהוא דסתם ראשית כל דהו משמ' כמו שאמרו ול' בתרומ' אפי' חסא אחת פוטר' כל הכרי' נל' הלוקח גז צאנו של נכרי' אפי' בעודו במחוב' ויתנתה לו העא' אחר שגזן פטור מראשית הגז שאין זה גז צאנך אלא צאנו של עא' אבל אם לקח הצאן מן העא' לגיזתו חייב אף על פי שגדלה הגז ברשו' העא' ואף על פי שחורין הצאן לעא' אחר גיזתו כיון שבשעת הגז' שלג' הם לגיזתו גז צאנך קרינן ביה וחייב :

ז הלוק' גז צאנו של חבירו בעורו במחוב' אם שיי' המוכ' מעט מצאנו להגזו חייב להפרי' מן המשווי' על הכל אע"פ שלא התחיל המוכר לגזו חזקה אין אדם מוכ' מתנות כהונה ומתנת דתן גבי מוכ' היא ואם לא שיי' כלום הלוקח חייב להפרי' שאול' המוכ' מתנת דתן לא מברתי' לך ומה שלקחתי בסך המעות לא לקחתי' אלא בעד צמרי' חזן מחלקך של כהן ואם היו שני מיני' כגון גיזה לבנת' וגיזה שחומ' ומכ' מין זה והגזת מין האחר' נותן לעצמו על מה שלקח חזן נותן לעצמו על מה ששיר' וכן הדין אם קנה גז צאנו של חבירו אחר' שגזן חבירו אם שיי' המוכ' קצת גיזה לעצמו הוא חייב דחוק' לו לא שיר' מתם כלום הלוקח חייב שיאמ' לו הכוכ' מתנת דתן לא מברתי' לך תנת לכהן שלו לפיכך אם פירש לו אני מוכ' לך הכל אם אחר' גיזת מוכר' המוכ' חז' דהא מטע' גיזה חלת עלי' ליתן ולמ' סבר' וחלוק' פטור דלאו גז צאנו הוא ואם בעוד' מחוב' סבר' לו ופילו הכ' אני מוכ' לך שניה' פטורי' המוכ' פטור דבעוד' במחוב' לא חלת עלי' חוב' ראשי' הגז ובשע' גיזה לא גז צאנך הוא דהגיזה אינה שלו וכן חלוק' פטור' גז משו' דלא גז צאנך הוא דהא הצאן אינו שלו ומ' לכתת' אסור לעשות בן למכור הצמר במחוב' ולתפקיע ממנו מיד מצוה :

ח כמה צאן יתנו לו ויהיו חייבו' בראשית הגז אין חייב פתי' מחמש דכתיב חמש צאן עשויות ודרשו בו מאי עשויות שמעשות את בעליהן ואימרות לו קים עשה מצוה כלומר כשהן חמש מעשות את בעליהן שיעשה מצוה ורשה שלא היתה מוחלת עלי' בעוד' שלא היו חמש וחיינו על כרחך ראשית הגז דכתיב' בה צאן מתם דמטע' מרובת דאי מתנות או בכורה אפילו בחד חייב והוא שלא יהיה בנידח' שלת פחות ממסקל ששים סלעים דקים להו להכמים שכן דרך לחיו' ממסקל צמר של חמש צאן ומדתלה התורה במנין חמש צאן ולא במסקל הצמר שם גם כן ושיהיו מחומשות דחיינו שלא יהא מסקל של כל אחת פחות מ' סלעים ואם היתה מסקל גזוח אחת מהן פחורת מ' סלעים אף על פי שהמשתן גזוחות ששים סלעים או יותר פטור :

ט השותפין הייבין בראשית הגז וחוג' שיהיה להם עשרת צאן כשותפות שניע' לכל אחד כשיעור דנביכל' חז' קרינן צאנך אבל אם לא יגיע שיעור לכל אחד דליכא צאנך גבי' חז' פטורין :

י ראשית הגז מצותה מיד בתחלת הגיזה ואם הפרי' בין באמצע בין בסוף יצא :

יא היו לו חמש צאן וגזו אחר כהן בלבד ומכר גיזת' ואחר כך גז שנייה

שנה שלישי' ושי' נקר' כעש' עני' שנותנו לעני' כמו שנתבא' חז' ממנו' לעשור' בו כל מה שירצו ולא אוכלו אפילו בטומאה וכמו שירצו ואם באו העניים בשבילו לשרה צריך ליתן לכל א' כדי שובעו דכתיב' ואכלו בשעריך ושבועו ואם אין לו ליתן לכל אחד כרי' שובעו נותן לפנייהם והם מהלקין בנייתן ואם חבאו לביתו מחלקו כמו שירצ' אפי' אין מגיע לכל א' אלא כות' שלא נא' ושבועו אא' בשדה שמוצאו שם ואוכל מעצבו' ושבוע אבל בבית לא שייך לומר' ואכל ושבוע שהרי אינו מוצא שם ליקח באו איש ואשה לשאול נותני' לאשה תחלה ופוטרי' אות' שאין כבוד' להמתין שם חרבה ואחכ' נותנין לאיש וכשהוא מחלקו בשדה אין בו טובת הנא' לבעלים אלא העני' באים ונטולי' אותו בעב' דכתיב' ואכלו וגו' מעצמן ואפי' בעל כרחו של בה' משמע ואפי' עני' שכי' שרא' מוציאין אותו מידו אבל המתחלק בבית יש בו טובת הנאה לבעלים ונתנו לכל עני' שירצה דבחר קרא כתי' תוציא את כל מעש' משמע דבבעל חבי' תליא להוצי' ולחלק למי שירצ' וחינו מה שהבי' לביתו שלא היה יכול להניחו בגזן מחס' גשמי' אב' וכנו' וב' אחים ושני' שותפין שהי' אמתן עני' השני' נותן לו מעש' עני' שלו שני' עני' שקבלו השד' באריסו' חז' מפרי' מעש' עני' של חלקו ונותן להבירו וכן חבירו מפרי' מחלקו ונותן לו מעש' עני' של חלקו ולפי' שאמרה תורה ונא' הלוי' והגר' וגו' ואכלו וגו' כשמע שיאכלו בהנס' כי הוא שלהם לפי' אמרו ול' אין פורעין בו החלו' ולא משלמין בו את התנמולין כגון שהבירו עשה עמו חס' חס' כא' לשלם לו גמולו אל' ישלם לו ממעש' עני' שהנא' כמו פורע בו חובו ולא פודין בו את חטבו' שח' גב' מוטל עליו לעשותו בלא מצות המעש' עני' וחיו' כמו פורע חובו ולא עושי' בו שושבינו ואין נותנין ממנו צדקה כגון שפסקו עליו בני העי' צדקה לא יתן אות' ממעש' עני' שנמצ' פורע חובו במע' אבל משלמין ממנו רבר' של גמול' חסדי' של מצוה וצריך להודיעו שהוא מעשר עני' כיצד כגון אם גמל חבירו עמו חסד' באכל' שאירעו ואחכ' אירע אכל' לחבירו לז' מותר לשלם לו גמול' חסדו ממעשר עני' כדי שלא יתבטל מלגמול' חסד' של מצוה וצריך להודיע לחבירו שהו' מעש' עני' כדי שלא יחשוב זה שפורע לו חובו שקדם לו הגמול' והל' זה פורע חובו במעשר עני' וסח' שאמרנו למעלה שאין משלמין בו את התנמולין היינו לשלם תנמולין של דבר הרשות לא התירו לו אף על פי שהוא מודיעו שהוא מעש' עני' ונותנין אותו לחבר עיר בטוב' הנאה פירוש חכם המתעסק בצרכי' צבו' ומפרנס' אותו מחמת טובת שיעוש' לחם שכתעס' בצרכיהם נותנין לו מעש' עני' בטובה ושולחין לו מחמת דורון וכבוד' אע"ן דאין שולחין לו צדקה מן הכיס כדאית' לעיל בתלכו' צדקה היינו משו' דגנאי הוא לו וגם לכני' העי' לפרנס' חכם המתעסק בצרכיה' מן הצדק' אבל מע' ששולחין לו מן הגזרן לא מנכר' דמעש' עני' הוא אלא מיחיו' כמנה' ורורון דרך כבו' ואין מוציאין אותו מאי' לחל' דכתי' והנחת בשעריך וכת' ואכלו בשעריך ושבועו' וכל התרומ' והמעשרו' ואפי' מעש' עני' טובלין שאסור לאכול כהתבואה קודם חפרשת' אע"ן דמעש' עני' אין בו קדושה שהרי נאכל' לזרי' אפי' הכי טובל' דילפינן מעש' עני' מבשעריך דכתי' גבי' מעש' שני' דהכא גבי' מעש' עני' כתיב' ואכלו בשעריך ושבועו' וחתם גבי' מעש' שני' כתי' לא תוכל' לאכול בשעריך ומפרישין רבשערי' הנאמ' גבי' מעש' שני' קאי על בשעריך הנאמ' גבי' מעש' עני' והק' קרא לא תוכל' לאכול את המעש' שכתבו בשעריך דהיינו מעש' עני' דכתיב' ויבית' ואכלו בשעריך ושבועו' לא תאכלנו בעו' שאותו המעש' טובל' בתוכו אבל אין חיובין על טבל זה מיתה' ועל כולם מברך בשעת הפרשתו ואפילו על מעש' עני' דהא מצוה להפרישו כיון שטובל את התבואה :

שלב דין מתנת עניים ובו סעיף אחד :

א שאר מתנו' עני' כגון לקט שכחה ופאה ועוללו' מן התורה אינו נוהג' אלא בארץ ישראל דכתי' ובקצרכ' קצי' ארצ' וכת' וכי תקצו' קצירך בשדך וגו' וכל מקום שחייבים לתת תרומ' ומעשרו' מדרבנן חייבין גם כן בארץ אחרת' המקומו' אם אין עני' ישראל' מצויין שם ליטל' אין צריך להניח' והאידנא אין נוהגין בהן כלל לפי שחרובת' הם עא' ואם יניחו'ם יבואו עא' ויטלו' לכך אין מן הצורך לתאריך כאן :

שלב דין ראשית הגז וכי' סעיפים :

א כתיב ראשית גז צאנך תתן לו שחייב כל אדם מישראל לתת מראשית גז צאנו לכהן ואינה נוהגת אלא בארץ דילפינן נתינת נתינת בתרומת מה תרומת בארץ אין בהל' לא אף ראשית הגז בארץ אין בהל' לא ונוהג גם כן בין בפני הבית בין שלא בפני הבית וי' דנוהגת אפילו בהל' דלא גמור ג' לזה ולא נהגו כן :

ב בין דתלה המצא טעמא דראשית הגז בשירות כהונה דכתיב